

MUZEUL DE ISTORIE GALAȚI

**DANUBIUS
XXIII**

**GALAȚI
2005**

MUZEUL DE ISTORIE GALAȚI

DANUBIUS
XXIII

GALAȚI
2005

COMITETUL DE REDACȚIE:

dr. Ștefan STANCIU - redactor responsabil
dr. Dan RÂPĂ-BUICLIU -secretar științific
Costel ILIE – membru
dr. Marian STROIA - membru
prof.univ.dr. Virgil CIOCÂLTAN - membru

Machetă grafică:

Liliana - Carmen PALADE

DANUBIUS

Revista Muzeului de Istorie Galați

Orice corespondență se va trimite pe adresa:

MUZEUL DE ISTORIE

Str. Mr. Iancu Fotea, nr. 2

800017 Galați - ROMÂNIA

Tel. (40) 236-41.42.28

Fax. (40) 236-46.07.97

E-mail: muzeuistoriegalti@yahoo.com.

Responsabilitatea științifică a textelor revine în întregime autorilor.

I.S.S.N. 1220 - 5052

CUPRINS

SUMMARY/SOMMAIRE

ARHEOLOGIE - ISTORIE ARCHAEOLOGY - HISTORY/ARCHÉOLOGIE - HISTOIRE

Costin CROITORU, <i>Considerații privind locuirea civilă în preajma limes-ului nord-dunărean al provinciei Moesia Inferior</i>	7
<i>Some considerations about the civilian settlements from the proximity of the North Danubian limes of the Roman province Moesia Inferior</i>	
Ion PĂTRAȘCU, <i>Câteva descoperiri de tip Sântana de Mureș - Cerneahov în județul Teleorman</i>	25
<i>Some discoveries from the IVth century A.D. in Teleorman County</i>	
Pavel MIREA, <i>Descoperirile funerare Sântana de Mureș-Cerneahov de la Lăceni-Cioroaica (jud. Teleorman)</i>	33
<i>The Sântana de Mureș-Cerneahov funeral discoveries from Lăceni-Cioroaica, Teleorman County</i>	
Sorin LANGU, <i>Aspecte ale circulației monetare între anii 700 - 971 la sud și est de Carpați</i>	43
<i>Aspects of the monetary circulation between the years 700-971 on the South and East of the Carpathian Mountains</i>	
Marian STROIA, <i>Un izvor mai puțin cunoscut despre Campania de la Prut din 1711</i>	57
<i>A less known document related to the Prut Campaign of 1711</i>	
Claudiu NEAGOE, <i>Unitatea românească în „secolul fanariot”. Mit sau realitate istorică?</i>	73
<i>The Romanian unity during the Phanariot century. Myth or historical reality?</i>	

Gabriela APOSTU, Costin CROITORU,	
<i>Inițative de încurajare a istoriografiei românești reflectate în presa de la mijlocul secolului al XIX-lea.....</i>	81
<i>Some initiatives of encouraging the Romanian historiography reflected in the newspapers from the middle of the XIXth century</i>	
Ștefan STANCIU,	
<i>Transporturi de mărfuri efectuate de flota elenă pe Dunărea Maritimă în perioada 1847-1861 .....</i>	95
<i>Freight transports done by the Greek fleet on the maritime Danube between 1847 and 1861</i>	
Sorin GEACU,	
<i>Contribuții la cunoașterea pădurilor Moldovei. Regiunea a III-a silvică Bârlad .....</i>	107
<i>Contributions to the knowledge of Moldavian forests. Bârlad forest Region III in 1907</i>	
Gabriela-Ana COSTIN,	
<i>Inviaza Germaniei în vestul Europei. Reacții și reflecții ale presei române.....</i>	117
<i>The German invasion in Western Europe. Reactions and reflections of the Romanian journals</i>	

**PATRIMONIUL CULTURAL
CULTURAL PATRIMONY / PATRIMOINE CULTUREL**

Costel ILIE, Mircea NICU,	
<i>Tezaurul monetar de la Țigănești, comuna Munteni, județul Galați .....</i>	127
<i>The monetary thesaurus from Țigănești, Munteni village, Galați County</i>	
Carol KÖNIG, Dan RÂPĂ-BUICLIU,	
<i>Marginalii privind două piese rare de armament .....</i>	163
<i>Marginalia to two rare pieces of weaponry</i>	
Dan RÂPĂ-BUICLIU,	
<i>Miscellanea historica (III). Documenta et sphragistica .....</i>	167
Ion ROGOJANU,	
<i>Un document inedit privind urmașii domnitorului Alexandru Ioan I Cuza.....</i>	199
<i>A hitherto unpublished document concerning the descendants of prince Alexandru Ioan I Cuza</i>	

VARIA HISTORICA

Elena-Ingrid BAHAMAT,

*Valori memoriale din colecțiile Muzeului de Istorie Galați și
rolul lor în cercetarea vieții cotidiene 205*
*Memorial values from the collections of the History Museum of
Galati and their role in the study of daily life*

**CONSIDERAȚII PRIVIND LOCUIREA CIVILĂ
ÎN PREAJMA LIMES-ULUI NORD-DUNĂREAN
AL PROVINCIEI MOESIA INFERIOR**

In memoriam Marian Ghiță

Costin CROITORU

Urmele lăsate de activitatea armatei romane reprezintă cele mai numeroase vestigii ale cuceritorilor, acestea fiind întâlnite pe întreaga suprafață a provinciei Dacia. Frecvența lor este explicată prin nevoile de supraveghere a populației autohtone (Tacitus, *Historiae*, III, 46, 2: *Dacorum gens numquam fida*) și de cerințele de apărare împotriva atacurilor din *Barbaricum*.

Între acestea, strict legată de punerea în practică a mentalităților strategice romane este ridicarea imediată, într-un teritoriu nou cucerit, a două tipuri de construcții, denumite de noi, generic, patrulare și liniare. Deși funcțiile lor sunt complet diferite, primele având un rol precis în ceea ce privește deservirea trupelor romane, iar cele din urmă prezentând o funcționalitate mult mai complexă¹, relația indisolubilă dintre ele este de necontestat. Deopotrivă, construcția unor fortificații patrulare sau ridicarea unor fortificații liniare este tributară unor canoane stricte de strategie romană.

Relația dintre aceste două tipuri de fortificații este evidentă și dacă avem în vedere locuirea civilă ce se va dezvolta în imediata lor vecinătate; în general, în preajma fiecărui castru se forma o așezare civilă. Practic, atunci când se construia fortificația pentru o unitate militară, în vecinătatea ei se stabilea și o comunitate umană provenind de obicei din fostul sediu de garnizoană al unității respective. Aici locuiau, de exemplu, familiile soldaților, veterani, meșteșugari, negustori, în general, oameni legați prin activitatea lor cotidiană de armată. Formarea unor așezări direct dependente de armată reprezintă ceea ce se va numi, cu alte cuvinte, „colonizare militară” dirijată de administrația imperială în teritoriu².

De partea cealaltă, în ceea ce privește locuirea civilă din vecinătatea fortificațiilor liniare, aceasta era și mai riguros supravegheată, în general datorită statutului „internațional” al zonei, valorile de pământ delimitând fie și din punct de vedere local *Orbis romanus de solum barbariae* (Rufius Festus, *Breviarium*, VIII). Dacă inițial ridicarea unor fortificații liniare era urmată firesc de impunerea unei

---

¹ C. Croitoru, *Câteva considerații cu privire la rolul valorilor de pământ de pe teritoriul Daciei*, în „Argessis”, X, Pitești, 2001, p. 55-63.

² D. Benea, *Istoria așezărilor de tip vici militares din Dacia Romană*, Timișoara, 2003, p. 7.

restricții de locuire în fața lor, în vederea creării unui „spațiu de siguranță”³, ulterior, odată cu evoluția raporturilor dintre populațiile rămase de o parte și de alta a acestor linii de demarcație, polarizând treptat un număr tot mai mare de oameni, vor deveni cu timpul elemente de simbioză pe plan cultural⁴, altfel spus, „elemente agregante”⁵ ce vor fi contribuit într-o măsură destul de mare la romanizarea dacilor liberi sau a altor populații rămase *extra provinciam*.

Abordarea unei analize privind locuirea civilă din preajma frontierei romane la Dunărea de Jos este deosebit de dificilă, ridicând o serie de întrebări, relative în primul rând la modalitatea de funcționare a *limes*-ului. Dacă în ceea ce privește desfășurarea sa în teren, *limes*-ul consta într-o zonă bine definită, pe ambele laturi, de o graniță exterioară și de una interioară⁶, cu funcții specifice, de a preveni pătrunderea unor elemente etnice și respectiv ieșirea altora din spațiul delimitat⁷, știut fiind faptul că romani și barbari se aflau atât în interiorul cât și în afara granițelor⁸, atunci prin elementele civile din preajma *limes*-ului nord-dunărean al provinciei *Moesia Inferior* înțelegem, pe de o parte, populația alogenă tolerată uneori de la bun început în zonă și care în momentul imediat următor cuceririi Daciei se pierde în masa coloniștilor romani, iar pe de altă parte diversele *gentes* sau *ethne* barbare⁹ din afara teritoriului roman mărginit de fortificația liniară, aflate în așteptarea unei eventuale *receptio*¹⁰. Relațiile romanilor cu aceștia din urmă cunosc o amplă dinamică, includerea lor într-un anumit cadru juridic modificându-se într-o perioadă relativ scurtă. Instabilitatea politică a acestora obliga administrația imperială să le schimbe statutul juridic inițial, astfel că, de multe ori prezența lor în preajma frontierei era doar temporară, fiind dificil de evidențiat din punct de vedere arheologic.

Aceeași dinamică caracterizează și evoluția frontierei romane la Dunărea de Jos. Practic, în ciuda numeroaselor contribuții în domeniu, încă nu există un

³ D. M. Pippidi, *Tiberius Plautius Aelianus și frontiera Dunării de Jos în secolul I e. n.*, în Idem, *Contribuții la istoria veche a României*, București, 1967, p. 287-328 = *ibidem*, în „SCIV”, VI, nr. 3-4, 1955, p. 355-383.

⁴ I. Bădescu, D. Dungaciu, *Sociologia și geopolitica frontierei*, vol. I, București, 1995, p. 16.

⁵ N. Luhmann, *Teritorial borders as system boundaries*, în *Cooperation and conflict in border areas*, Milano, 1982, p. 236; P. A. Gianfrotta, *Le vie di comunicazione*, în „Storia di Roma”, vol. 4, Torino, 1989, p. 301.

⁶ Th. Mommsen, *Der Begriff des Limes*, în „Gesammelte Schriften”, V, 1908, p. 456-464: „Es scheint den Limes-forschern wenig zum Bewusstsein gekommen zu sein, dass der Limes seinem Wesen nach bei allen sonst möglichen Verschiedenheiten, eine irgendwie markierte zweifache Grenze, eine äussere und eine innere fordert”.

⁷ O. Lattimore, *Inner Asian Frontiers of China*, Londra-New York, 1940, p. 240.

⁸ H. Elton, *Defining Romans, Barbarians, and the Roman frontier*, în *Shifting Frontiers in Late Antiquity*, vol. îngrijit de R. W. Mathisen și H. S. Sivan, Londra, 1996, p. 126.

⁹ Am preferat noțiunea generală de „barbari” pentru a defini populațiile rămase la nord de *limes* întrucât, din punctul de vedere politico-juridic al Imperiului, indiferent de sfera relațiilor în care se încadrau, aceste populații erau considerate *extra fines Imperii*, C. H. Opreanu, *Neamurile barbare de la frontierele Daciei romane și relațiile lor politico-diplomatice cu Imperiul*, în „EN”, IV, 1994, p. 202.

¹⁰ A. Mócsy, *Pannonia and Upper Moesia. A History of the Middle Danube Provinces of the Roman Empire*, Londra-Boston, 1974, p. 183-186.

punct de vedere unanim acceptat în ceea ce privește desfășurarea granițelor romane, cronologic și teritorial. În lumina acestor considerații teoretice se impune o analiză atentă a dinamicii demografice, a evoluției așezărilor și a *limes*-ului însuși, sub raportul relațiilor pe care le generează sau le impune, în cadrul procesului de dezvoltare a vieții „civile-barbare”, din sudul Moldovei romane. Este în general acceptată fragmentarea spațiului de la est de Carpați în trei zone vizibil diferențiate din punctul de vedere al politicii romane¹¹:

- a) *teritoriul dacic aflat sub stăpânire romană*;
- b) *teritoriul dacic aflat sub supraveghere romană*;
- c) *teritoriul dacic liber*.

Fără îndoială, această împărțire are un caracter pur metodic, în teren limitele dintre aceste spații fiind, dacă nu imposibil, măcar foarte greu de stabilit, cel puțin în privința ultimelor două sectoare. Fără îndoială, pentru tot ceea ce înseamnă cucerire romană la nordul Dunării de Jos, din punct de vedere cronologic, *teritoriul dacic aflat sub stăpânire romană* se referă la zona limitată la o fâșie de teren din imediata vecinătate a fluviului, cu principalele „capete de pod” la Bărboși și Orlovka, mărginită la nord între Siret și Prut de valul Traian-Tuluțești, iar între Prut și limanul maritim Sasâc de valul Vadul lui Isac-Lacul Sasâc. La nord de aliniamentul reprezentat de aceste fortificații liniare se întindea *teritoriul dacic aflat sub supraveghere romană*. Acest teritoriu era mărginit spre nord, între Prut și Nistru, de valul Leova-Copanca, între Siret și Prut limita sa nemaiputând fi precizată. *Teritoriul dacic liber* se întindea, firesc, până în arealul purtătorilor culturii Lipica. În cadrul acestor diviziuni, trebuie menționat faptul că gradul de populare de către dacii liberi a ținuturilor dintre Nistru și Prut este aproape necunoscut¹². În aceste condiții, studiul nostru se referă la *limesul* roman dintre Siret și Prut. Totodată, în lipsa unei delimitări clare, spre nord, a *teritoriului dacic aflat sub supraveghere romană*, am optat pentru un spațiu cu o adâncime de aproximativ 100 de kilometri, limita sa reprezentând-o granița administrativă contemporană dintre județele Galați și Vaslui.

Înainte de prezentarea propriu-zisă a structurii demografice, a evoluției și dinamicii acesteia în spațiul geografic și în perioada cronologică menționată, trebuie amintit faptul că evaluarea statistică realizată, fără pretenții de exhaustivitate, este mai degrabă orientativă, reflectând stadiul actual al cercetării.

V. Pârvan¹³ este cel care s-a aplecat pentru prima oară asupra problematicii legate de locuirea civilă din sudul roman al Moldovei, mai precis din teritoriul delimitat de valul Traian-Tuluțești. Deși la vremea respectivă acesta dispunea doar de „diferite descoperiri mărunte”, concluziile sale rămân în parte de actualitate, stând la baza oricăror abordări ulterioare ale problematicii în discuție. Pentru

¹¹ I. Ioniță, *Din istoria și civilizația dacilor liberi. Dacii liberi din spațiul est-carpatic în secolele II-IV e. n.*, Iași, 1982, p. 17-85.

¹² Idem, în *Istoria românilor*, vol. II, *Daco-romani, romanici, alogeni*, coord: D. Protase, Al. Suceveanu, București, 2001, p. 425.

¹³ V. Pârvan, *Castrul de la Poiana și drumul roman prin Moldova de Jos*, în „AARMSI”, s. II, t. XXXVI, 1913, p. 93-126.

clarificarea chestiunii, o importanță deosebită o are inscripția altarului descoperit la Șendreni¹⁴, dedicat lui *Hercules Victor de L. Iul(ius) Iulianus, qui et Rundacio*¹⁵. Din textul inscripției rezultă că pe la mijlocul secolului II dedicantul era *quinquennalis* în *territorium*-ul roman de la Bărboși. Organizarea populației civile din preajma castrului într-un *territorium* cu *ordo* și *quinquennalis* presupune existența mai multor *vici*, autonomi față de puterea militară. V. Pârvan¹⁶ presupunea existența unui *vicus* la Șendreni, independent față de cel de la Bărboși; alții erau identificați la Pechea, Piscu, Tecuci, Tutova, Covurlui. Cercetările arheologice ulterioare au demonstrat într-adevăr că locuirea romană civilă nu s-a limitat la fortificațiile patrulare de la Bărboși¹⁷, dar nici nu s-a extins dincolo de valul Galațiului. Existența unor așezări vicane în punctele amintite nu se confirmă. Iată, spre exemplu, cum urmele arheologice de la Piscu jalonează aici doar o necropolă de secol IV. În ceea ce privește comunitatea dacică din așezarea de la Poiana-Tecuci, se pare că după cucerirea romană aceasta a fost strămutată în apropiere, la Pădureni (județul Vrancea)¹⁸. Astfel de puncte de interes arheologic, integrate de noi, din punct de vedere metodic, în *zona A.1 - spațiul din interiorul valului Traian-Tuluțești*, sunt numai în număr de 4 (Șendreni, Șerbeștii Vechi, Vânători, Galați). În cazul acestora rămâne ca o cercetare ulterioară, sistematică, să demonstreze măsura în care pot fi subscriși noțiunii de *vici*.

Pentru *Zona B.1 - spațiul din exteriorul valului Traian-Tuluțești*, situația este și mai complexă. Cercetările arheologice, dar și numeroasele semnalări întâmplătoare referitoare la așezări rurale sau ansambluri funerare specifice secolelor II-III p. Chr., au pus în evidență un număr de 18 puncte de interes arheologic. Descoperirile pe care le cunoaștem până în prezent, deși inegal repartizate, atestă o realitate de necontestat, și anume faptul că în „teritoriul aflat sub supraveghere romană”, din imediata apropiere a frontierei, continuă să fie prezentă populația autohtonă și după războaiele de cucerire a Daciei. Desigur, popularea spațiului dintre Siret și Prut nu este uniformă. Densitatea cea mai mare de populație era în zona Siretului și tot aici se aflau și așezările care cunosc o dezvoltare mai accentuată, fapt explicat într-o oarecare măsură și prin apropierea

¹⁴ N. Velichi, *Necropola și altarul votiv de la Serdaru (Șendreni), jud. Covurlui*, în „BCMI”, V, 1912, p. 120-122; *Inscripții din Scythia Minor*, vol. V, Capidava-Troesmis-Noviodunum, vol. îngrijit de Em. Doruțiu Boilă, București, 1980, p. 305-306, nr. 296.

¹⁵ Referitor la inscripția amintită, este de menționat ipoteza lui N. Velichi (*ibidem*, p. 122.), reluată și de alții (S. Sanie, I. T. Dragomir, *Continuitatea locuirii dacice în castrul de la Bărboși-Galați*, în „Danubius”, IV, 1970, p. 135-160; *ibidem*, în „Danubius”, XVI, 1996, p. 401-418), care considera că sub denumirea Rundacio se afla un localnic romanizat. La fel de bine, însă, agnomenul poate fi și antroponimul unui microasiatic, veteran al Legiunii V Macedonica (Em. Doruțiu Boilă, *Despre cărămizile cu ștampilă ale legiunilor V Macedonica și XI Claudia la Dunărea de Jos și pe litoralul nordic al Mării Negre*, în „SCIVA”, 41, nr. 3-4, 1990, p. 56, n. 30.), în acest caz dedicantul Lucius Iulianus având o origine peregrină.

¹⁶ V. Pârvan, *op. cit.*, p. 93-126.

¹⁷ N. Gostar, *Săpăturile și sondajele de la Șendreni-Bărboși (r. Galați)*, în „MCA”, VIII, 1962, p. 505-511.

¹⁸ R. Vulpe, *Activitatea șantierului arheologic Poiana-Tecuci*, în „SCIV”, II, nr. 1, 1951, p. 179; *Idem*, în „Dacia”, nr. 1, 1957, p. 143; Al. Vulpe, în „St.Cl.”, nr. 6, 1964, p. 233.

de drumul roman de la Bărboși spre Transilvania¹⁹ (acesta cobora de la *Porolissum* la *Angustia*, Bărboși, *Tyras* și *Olbia*).

Totuși, un aspect deosebit de important în ceea ce privește evoluția demografică, indiferent de perioada la care ne raportăm, îl reprezintă sursele de apă. În condițiile în care valul de pe aliniamentul Traian-Tuluțești izolează în incinta din spatele său principalele surse de apă²⁰, popularea văii superioare și centrale a Siretului este perfect explicabilă, având în vedere și predilecția dacilor pentru zonele mai înalte. Același raționament va explica mai târziu și funcționarea valului Stoicani-Ploscuțeni²¹.

Totodată, observația ce se impune este aceea că în spațiul amintit, deși numărul descoperirilor dacice este foarte ridicat, așezările și necropolele nu ajung la o mare dezvoltare sau întindere, precum cele din centrul și nordul Moldovei (Poienеști, Văleni, Bărboasa, Poiana-Dulcești, Săbăoani), dar în acest caz trebuie luate în considerație, dincolo de eventualele curențe de cercetare, și statutul diferit al celor două regiuni. Dacă prima zonă se află pe tot parcursul secolelor II-III sub o strictă supraveghere romană, spațiul din centrul și nordul Moldovei rămâne în stăpânirea dacilor liberi.

Pentru *Zona A.2 – spațiul din interiorul valului Traian-Tuluțești*, dincolo de fortificația patruleră de la Bărboși, avem atestate două puncte de interes arheologic, specifice secolului IV, la Șendreni și Vânători. În primul caz, existența unui așezări civile este incertă, semnalările, mai degrabă sporadice, menționând fragmente ceramice de proveniență romană. De partea cealaltă, așezarea de la Vânători, aflată la o distanță destul de mare de incinta fortificată de la Bărboși, a fost cercetată sistematic, începând din anul 1979. Urmele arheologice sunt semnalate într-o zonă propice locuirii, situată lângă lacul Brateș, pe terasa înaltă a Prutului. Ceramica recoltată, atât din interiorul unor locuințe de suprafață, cât și din apropierea lor, este specifică secolelor III-IV. Întrucât nu a fost pus în evidență un nivel arheologic caracteristic secolului II, pătrunderea comunității care și-a întemeiat așezarea în zonă trebuie pusă în legătură cu replierea aureliană. Administrația romană din secolul IV p. Chr., revenită în „capul de pod” de la Bărboși, a tolerat prezența comunității respective, iar dată fiind apropierea acesteia de capătul estic al valului Traian-Tuluțești (circa 3 km) este de presupus folosirea membrilor săi în vederea recondiționării și protejării limes-ului. Observația că în *zona A.2 - spațiul din interiorul valului Traian-Tuluțești* nu există decât într-un singur caz urme de locuire civilă, și acelea mai degrabă timide, în imediata apropiere a graniței, dovedește că și după retragerea aureliană romanii cu continuat să supravegheze destul de riguros zona, foarte probabil cu aportul susținut al flotei.

În *Zona B - spațiul din exteriorul valului Traian-Tuluțești*, în aceeași perioadă, cele peste 50 de descoperiri – așezări, necropole, fortificații, identificări

¹⁹ I. Ioniță, *Dacii liberi ...*, p. 51.

²⁰ M. Brudiu, *Cercetări privind valurile antice din sudul Moldovei*, în *Din istoria Europei romane*, Oradea, 1995, p. 227-236.

²¹ C. Croitoru, *Fortificații liniare romane în stânga Dunării de Jos (secolele I-IV p. Chr)* (I), Galați, 2004, p. 107-113.

monetare, de instalații casnice, contexte funerare izolate, etc. –, înregistrate în zona de referință, provenind din 38 de localități, arată că este vorba despre o densitate de locuire apreciabilă, mai mult decât dublul celor specifice perioadei anterioare. O parte din aceste așezări rurale atestă o dezvoltare „pe verticală”, în 9 cazuri existând urme de locuire neîntreruptă în intervalul secolelor II-IV p. Chr. Pentru limita cronologică superioară a acestui interval, dovezile arheologice indică un adevărat „cosmopolitism”, demonstrând faptul că *barbarii* au conviețuit și s-au amestecat cu autohtonii și cu eventualele elemente romane din mediul rural²².

Unul dintre obiectivele majore ale cercetării arheologice care pot aduce clarificări în privința problemelor conținutului etnic și demografic al culturii materiale specifice secolului IV p. Chr., dar și în alte etape de evoluție, este studiul complexelor de locuire, prin aceasta înțelegând locuința propriu-zisă, în cea mai largă accepție a termenului, de la tipul de așezare din care face parte, la amenajări interioare - instalații de foc, amenajări exterioare locuinței - destinate păstrării alimentelor și anexe speciale - gropi pentru prelucrarea lutului, depozite de resturi menajere, etc.²³ Apreciem că în stadiul actual al cercetărilor arheologice un asemenea demers nu poate fi întreprins deocamdată. De exemplu, din cele 38 de puncte semnalate în *zona B - spațiul din exteriorul valului Traian-Tulucești*, doar trei au fost investigate sistematic (Cavadinești, Lunca, Vânători), însă în nici unul dintre situri cercetarea nu a fost încheiată.

---

²² A. Husar, *Din istoria Daciei romane*, I. *Structuri de civilizație*, Cluj-Napoca, 2002, p. 185.

²³ E. M. Constantinescu, *Memoria pământului dintre Carpați și Dunăre*, București, 1999, p. 44.

Catalogul descoperirilor arheologice:

I. secolele II-III p. Chr.

Zona A.1 - spațiul din interiorul valului Traian-Tuluțești

1. BĂRBOȘI (Galați)

a) *Castellum* de pământ și *castrum*, așezare civilă și necropolă, datate în secolele II-III p. Chr.²⁴.

2. GALAȚI, oraș

a) *Castellum* de pământ și necropolă romană din secolele II-III p. Chr., situate în cartierul Dunărea, în partea de vest a orașului²⁵;

b) Cavou roman datat în secolul al IV-lea d. Chr. descoperit în cartierul Dunărea²⁶;

c) Sarcofag din epoca romană descoperit la mijlocul secolului al XIX-lea pe strada Lozoveni²⁷.

2. ȘENDRENI, comuna Șendreni

Așezare civilă romană, situată pe malul Siretului, lângă fabrica de cherestea. Din această zonă au fost recoltate fragmente ceramice, țigle și cărămizi romane, specifice secolelor II-III²⁸.

3. ȘERBEȘTII VECHI, comuna Șendreni

În curtea sâtenței Suzana Dolea a fost descoperită întâmplător o amforă romană datată în secolele II-III p. Chr.²⁹.

²⁴ Gh. Săulescu, *Descrierea istorico-geografică a cetății Caput Bovis (Capul Boului sau Ghertina) a cărei ruine să află în apropierea Galațiului*, Iași, 1837 (ediția a II-a, București, 1991, ediție îngrijită de S. Sanie și V. Cristian); V. Pârvan, *op. cit.*, p. 114 și urm.; Gh. Ștefan, *Nouvelles découvertes dans le „castellum” roman de Bârboși (près de Galați)*, în „Dacia”, V-VI, 1935-1936, p. 341-349; N. Gostar, *Săpăturile și sondajele ...*, p. 505-507; Idem, *Unitățile militare din castellum roman din Bârboși*, în „Danubius”, I, 1967, p. 107 și urm.; S. Sanie, I. T. Dragomir, *Continuitatea locuirii dacice în castrul de la Bârboși-Galați*, în „Danubius”, IV, 1970, p. 135-140; S. Sanie, *Civilizația romană la est de Carpați și romanitatea pe teritoriul Moldovei (sec. II î. Hr.-III d. Hr.)*, Iași, 1981; L. Petculescu, *Despre cronologia fortificațiilor romane de la Bârboși*, în „Pontica”, XV, 1982, p. 249-253; C. Croitoru, *Despre trupele romane din fortificațiile de la Bârboși (Galați). Note de lectură* (II), în „Istros”, XI, 2004, p. 159-172.

²⁵ M. Brudiu, *Un castellum de pământ din secolele II-III e. n. descoperit la Galați*, Comunicare la Sesiunea Științifică a Muzeului de Istorie Națională și Arheologie, Constanța, 8-10 noiembrie 1979; Idem, *Săpăturile de salvare din castellum de pământ (sec. II-III e. n.), descoperit la Galați*, în „MCA”, XIV, 1980, p. 314-320; Idem, *Un castellum roman descoperit la Galați și semnificația lui*, în „Danubius”, X, 1981, p. 59-72; C. Croitoru, *Despre prezența romană în sudul Moldovei și rolul castellum-ului descoperit la Galați. Note de lectură* (I), în „Danubius”, XXI, 2003, p. 15-23; L. Petculescu, O. Țentea, S. Cleșiu, *Cercetările arheologice din Galați, punctul „Cartierul Dunărea”*, în CCA - campania 2004, București, 2005, p. 153-157.

²⁶ M. Brudiu, *Un cavou roman descoperit la Galați*, în „SCIVA”, 27, nr. 1, 1976, p. 85-86.

²⁷ I. T. Dragomir, *Descoperiri arheologice pe actualul teritoriu al Galațiului din cele mai vechi timpuri și până la întemeierea orașului*, în „Danubius”, I, 1967, p. 185-186; M. Alexandrescu Vianu, *Un sarcophage mithriaque au Musée d' Histoire de Galatzi*, în „Revue des études Sud-Est européennes”, V, nr. 1-2, 1967, p. 229-233.

²⁸ N. Gostar, *Săpăturile și sondajele ...*, p. 505-511; N. Velichi, *op. cit.*, p. 122.

4. TRAIAN, comuna Braniștea

În marginea sudică a satului, unde sunt semnalate urme ale valului roman, a fost descoperită în anul 1962 o cană romană din secolul III p. Chr., provenind dintr-un mormânt care a fost distrus în timpul unor lucrări de excavație³⁰.

Zona B.1 – spațiul din exteriorul valului Traian–Tulucești

1. BEREȘTI, orașul Berești

În punctul „Dealul Voineștilor”, situat la 2 km vest de oraș, s-au descoperit urme de locuire din secolul III p. Chr.³¹.

2. BEREȘTI MERIA, comuna Berești Meria

Pe Valea Chinejii, la 3 km sud de sat, sunt semnalate urme de locuire specifice secolul III p. Chr.³².

3. BRĂHĂȘEȘTI, comuna Brăhășești

Pe platoul de deasupra satului, la 800 m nord de localitate, în locul numit „La Chilizii”, pe un promontoriu larg, s-au identificat fragmente ceramice din secolele II-III p. Chr.³³.

4. BRĂTULEȘTI, comuna Corod

Pe teritoriul satului s-a descoperit o așezare din cuprinsul căreia s-au recuperat resturi de vase, aparținând perioadei corespunzătoare secolele II-III p. Chr., mult chirpic și o monedă de argint de la împăratul Hadrian³⁴.

5. BUCEȘTI, comuna Ivești

De pe teritoriul acestui sat au fost adunate numeroase fragmente ceramice databile în secolele II-III p. Chr.³⁵.

6. BUCIUMENI, comuna Buciumeni

Pe teritoriul satului a fost identificată o așezare carpică din secolele II-III p. Chr.³⁶.

7. CÂRLOMĂNEȘTI, comuna Cerțești (?)

În 1939 s-a descoperit întâmplător o amforă romană, care se află la Primăria locală³⁷.

²⁹ M. Brudiu, *Descoperiri arheologice în județul Galați*, în „Danubius”, XIII-XIV, 1992, p. 8.

³⁰ *Ibidem*, p. 9.

³¹ I. T. Dragomir, *Săpăturile arheologice din așezarea cucuteniană de la Berești „Dealul Bulgarului”, jud. Galați*, în „MCA”, 1983, *passim*.

³² *Idem*, *Descoperiri arheologice ...*, p. 49.

³³ R. Vulpe, *Activitatea șantierului arheologic Poiana–Tecuci*, în „SCIV”, II, nr. 1, 1951, p. 177-216; *idem*, *Șantierul Poiana*, în „SCIV”, III, 1952, p. 191-230.

³⁴ C. Ilie, N. Mircea, *Situri și puncte arheologice din județul Galați*, în „Danubius”, XX, 2002, p. 12.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ R. Vulpe, *Activitatea șantierului ...*, p. 212; Gh. Bichir, *Cultura carpică*, București, 1973, *passim*.

³⁷ M. Petrescu-Dâmbovița *et alii*, *Cercetarea așezărilor omenești din societatea primitivă precum și formele sclavagiste în regiunea Siret–Prut–Dunăre. Raport asupra săpăturilor arheologice din județele Covurlui și Tutova*, în „SCIV”, I, 1950, p. 59; M. Brudiu, *Descoperiri arheologice ...*, p. 5-22.

8. CĂUIEȘTI, comuna Drăgușeni

Așezare din secolul III p. Chr., în punctul „Cetățuia”, situat la 500 m SSE de sat; cercetare de suprafață, întreprinsă de colectivul șantierului Tg. Berești³⁸.

9. CORNI, comuna Corni

La 2 km nord de sat, pe malul Siretului, în vârful dealului Chitei, pe un platou greu accesibil, izolat de văi adânci, în locul numit „la Schit”, s-au găsit urme specifice secolelor II-III p. Chr.³⁹.

10. CUDALBI, comuna Cudalbi

În apropierea valului au fost depistate mărturii materiale care atestă o locuire intensă în perioada secolelor II p. Chr.⁴⁰.

11. DRĂGUȘENI, comuna Drăgușeni

Mărturiile arheologice, descoperite pe întreg teritoriul comunei, dovedesc o locuire intensă inclusiv în secolul III p. Chr.⁴¹.

12. FUNDEANU, comuna Drăgușeni

Într-un punct situat în apropierea intersecției Drăgușeni-Nicopole-Adam, au fost descoperite fragmentele ceramice datate în secolul II p. Chr. (cercetare de teren Costel Ilie și Sandu Sindile în 2002)⁴².

13. GHIDIGENI, comuna Ghidigeni

Descoperiri izolate de resturi materiale, aparținând culturii carpilor și o așezare datând din secolele II-III p. Chr.⁴³.

14. MALU ALB, comuna Drăgănești

Așezare din secolele II-III p. Chr., la nord de cimitirul localității, pe malul Bârladului (informații Constantin Florea - 1958)⁴⁴.

15. MÂNDREȘTI, comuna Valea Mărului

La confluența Gerușitei cu Gerul s-au găsit fragmente ceramice din secolele II-III⁴⁵.

16. ROGOJENI, comuna Suceveni

În punctele Dealul Mic și Dealul Mare s-a descoperit un bogat material arheologic ce aparține secolului II p. Chr.⁴⁶.

17. UMBRĂREȘTI, comuna Umbrărești

La hotarul comunei cu Iveștii, în zona satului Torcești a fost găsită ceramică romană de bună calitate, specifică secolelor II-III⁴⁷.

³⁸ I. T. Dragomir, *Descoperiri arheologice ...*, p. 49.

³⁹ Cf. C. Ilie, N. Mircea, *op. cit.*, p. 12.

⁴⁰ M. Brudiu, *Cercetări arheologice în zona Valului lui Athanaric*, în „Danubius”, VIII-IX, 1979, p. 155.

⁴¹ I. T. Dragomir, *Contribuții monografice, comuna Drăgușeni, județul Galați*, Galați, 1973, *passim*.

⁴² C. Ilie, N. Mircea, *op. cit.*, p. 18.

⁴³ Gh. Bichir, *Contribuții la cunoașterea culturii materiale a carpilor*, în SCIV, IV, 1965, p. 676; idem, *Descoperiri carpice în regiunea Galați*, în „Danubius”, I, 1967, p. 115-128; Idem, *Cultura carpică*, *passim*.

⁴⁴ C. Ilie, N. Mircea, *op. cit.*, p. 23.

⁴⁵ M. Brudiu, *Cercetări perieghetice în sudul Moldovei*, în „MCA”, IX, 1970, p. 519.

⁴⁶ I. T. Dragomir, *Descoperiri arheologice la Rogojeni pe valea Horincii*, în „MCA”, IX, 1970, p. 503-510; Idem, *Noi descoperiri arheologice de obiecte de aramă și de bronz în regiunea de sud a Moldovei*, în „SCIVA”, 30, nr. 4, 1979, p. 591-601.

18. VAMEȘ, comuna Piscu

Ceramică romană datată în secolele II-III p. Chr. a fost descoperită în apropierea bisericii⁴⁸.

II. secolul IV p. Chr.*Zona A.2 - spațiul din interiorul valului Traian-Tuluțești*

1. ȘENDRENI, comuna Șendreni

Pe malul vestic al Bălții Mălina, în spatele stațiunii de mașini agricole, pe marginea lizierei de pomi fructiferi, au fost recoltate fragmente ceramice databile în secolul IV p. Chr; vestigii din aceeași perioadă au fost semnalate și între calea ferată și șoseaua națională⁴⁹.

2. VÂNĂTORI, comuna Vânători

În punctul „la Jorică/Jolică”, pe terasa Prutului, lângă lacul Brateș, au fost identificate vestigii arheologice din secolul IV p. Chr. (cercetare sistematică efectuată de către M. Brudiu, începând cu anul 1979)⁵⁰.

Zona B.2 - spațiul din exteriorul valului Traian-Tuluțești

1. ALDEȘTI, comuna Berești-Meria

La punctul „Între Pâraie”, în partea de sud a satului, este semnalată o așezare Sântana de Mureș⁵¹.

2. BARCEA, comuna Barcea

În Barcea Nouă, pe malul Bârladului, în punctul „Grădina de zarzavat”, la o distanță de aproximativ 500 m vest de șoseaua Tecuci-Galați, a fost identificată o așezare și o necropolă Sântana de Mureș⁵².

3. BĂLENI, comuna Băleni

Așezări din secolul al IV-lea, la sud-vest de localitate, în punctul „Casa Radei” și pe imășul de pe „Coasta Buhociu”⁵³.

⁴⁷ I. T. Sion, *Umbrărești - vatră milenară de istorie*, Focșani, 1999, p. 6-23.

⁴⁸ I. T. Dragomir, *Vestigii ale culturii și civilizației geto-dacice și daco-romane în regiunea de sud a Moldovei*, în „Symposia Thracologica”, nr. 6, 1988, p. 84-87; *ibidem*, în „Danubius”, XVI, 1996, p. 381-400.

⁴⁹ N. Gostar, *Săpăturile și sondajele ...*, p. 505-511.

⁵⁰ M. Brudiu, *Cercetări periegetice ...*, p. 513; Idem, *Rezultatul cercetărilor de la Vânători, jud. Galați*, în „MCA”, XIV, 1980, p. 398-406; Idem, *Cercetări arheologice de salvare la Vânători, jud. Galați*, în „MCA”, XV, 1983, p. 407-415.

⁵¹ Idem, *Cercetări periegetice ...*, p. 523.

⁵² S. Teodor, S. Țau, M. Nicu, *Necropola birituală din secolul al IV-lea de la Barcea, jud. Galați*, în „MCA”, XIV, 1980, p. 373-398; S. Țau, M. Nicu, *Necropola din secolul al IV-lea de la Barcea*, în „MCA”, XV, 1983, p. 415-429; Idem, *Săpăturile arheologice din necropola birituală din secolul IV d. Hr. de la Barcea, jud. Galați*, în „MCA”, XVI, 1986, p. 172-180.

⁵³ M. Brudiu, *Cercetări arheologice ...*, p. 160.

4. BĂNEASA, comuna Băneasa
Necropolă datată în secolul al IV-lea situată la sud de confluența pâraielor Chineja și Băneasa⁵⁴.
5. BEREȘTI, orașul Berești
În punctul „Dealul Voineștilor”, situat la 2 km vest de localitate, s-au descoperit urme de locuire din secolul IV p. Chr.⁵⁵.
6. BEREȘTI-MERIA, comuna Berești-Meria
Urme de locuire specifice secolului IV⁵⁶.
7. BRĂHĂȘEȘTI, comuna Brăhășești
Pe dealul de la confluența pâraielor Zeletin și Berheci, lângă cetatea dacică, la piciorul pantei de est, s-au recuperat fragmente ceramice din secolul al IV-lea p. Chr.⁵⁷.
8. BRĂTULEȘTI, comuna Corod
În vatra satului a fost descoperită o așezare din secolul IV p. Chr.⁵⁸.
9. CAVADINEȘTI, comuna Cavadinești
În punctul „Râpa Glodului”, la circa 4 km SV de sat, la poalele dealului Chicerii, au fost cercetate în anii 1957-1958, vestigii - inclusiv o locuință din bârne acoperite cu pământ - ale unei așezări din secolul IV⁵⁹.
10. CĂUIEȘTI, comuna Drăgușeni
Așezare din secolul IV p. Chr., pe dealul „Cetățuia”, situat la 500 m SSE de sat, la marginea pădurii Fundeanu; cercetare de suprafață, întreprinsă de colectivul șantierului Tg. Berești⁶⁰.
11. CERȚEȘTI, comuna Cerțești
Urme de locuire din secolul al IV-lea p. Chr., pe valea Bârzotei, lângă pădure⁶¹.
12. COSTACHE NEGRI, comuna Costache Negri
La nord de sat, pe Valea Gologanului, s-au găsit fragmente ceramice specifice secolului IV p. Chr.⁶².
13. CUCA, comuna Cuca
Deasupra „Râpei Roșii”, spre movila „Arcari”, în punctul „La Fântâna lui Panait” sau „Rediul Cucului”, au fost găsite fragmente ceramice specifice secolului al IV-lea⁶³.

⁵⁴ I. T. Dragomir, *Contribuții la cunoașterea aspectului cultural Stoicani-Aldeni (Săpăturile de la Lișcoteanca, județul Brăila și Băneasa, județul Galați)*, în „Danubius”, II-III, 1969, p. 53; M. Brudiu, *Descoperiri arheologice ...*, p. 12.

⁵⁵ I. T. Dragomir, *Săpăturile arheologice ...*; Idem, *Descoperiri arheologice ...*, p. 49.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 49.

⁵⁷ M. Brudiu, *Cercetări perieghetice ...*, p. 519.

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ I. T. Dragomir, *Raport asupra săpăturilor arheologice întreprinse la Cavadinești (r. Berești, reg. Galați) în 1957*, în „MCA”, VI, 1959, p. 453; Idem, *Săpăturile arheologice de la Cavadinești*, în „MCA”, VII, 1961, p. 157-160.

⁶⁰ Idem, *Descoperiri arheologice ...*, p. 49.

⁶¹ M. Brudiu, *Cercetări perieghetice ...*, p. 519.

⁶² *Ibidem*, p. 518.

⁶³ R. Vulpe, *Șantierul Poiana*, p. 219; M. Brudiu, *Cercetări arheologice ...*, p. 159.

14. CUDALBI, comuna Cudalbi

În apropierea valului au fost depistate mărturii materiale care atestă o locuire intensă în perioada secolului IV p. Chr.⁶⁴.

15. DRĂGĂNEȘTI, comuna Drăgănești

Pe terasa stângă a râului Bârlad, la nord-vest de sat, s-au descoperit și fragmente ceramice din secolele IV-V p. Chr.; stațiunea a fost identificată de către M. Petrescu-Dâmbovița și cercetată sistematic de Eugen Comșa⁶⁵.

16. DRĂGUȘENI, comuna Drăgușeni

Diverse materiale arheologice descoperite pe întreg teritoriul comunei dovedesc o locuire intensă, inclusiv în secolul IV p. Chr.⁶⁶.

17. FÂNTÂNELE, comuna Scânteiești

În punctul „Boghianu”, situat pe valea Rugăriei, spre sud de „Râpa cu Fântâni”, au fost identificate urmele unei așezări din secolul al IV-lea p. Chr.⁶⁷.

18. FUNDEANU, comuna Drăgușeni

Urme intense de locuire semnalate de locuitorul Gheorghe Cimpoi, în gospodăria acestuia, situată în apropierea intersecției Drăgușeni-Nicopole-Adam, inclusiv fragmentele ceramice datate în perioada secolului IV p. Chr. (cercetare de teren Costel Ilie și Sandu Sindile în 2002)⁶⁸.

19. GÂRBOVĂȚ, comuna Ghidigeni

În punctul numit „La Gârlă”, de o parte și de alta a pârâului Gârbovăț, în dreptul satului, ca și pe dealul „Zahareasca” (Zaharoaia), s-au descoperit numeroase fragmente ceramice specifice secolului IV p. Chr.⁶⁹.

20. GRIVIȚA, comuna Grivița

O necropolă din secolul al IV-lea p. Chr. a fost descoperită întâmplător în apropierea șoselei Costache Negri-Grivița⁷⁰.

21. IREASCA, comuna Gohor

În partea de nord a localității, la vest de punctul „Izvoare”, s-au recuperat fragmente ceramice specifice culturii Sântana de Mureș⁷¹.

22. LIEȘTI, comuna Priponești

Este semnalată o necropolă din secolul IV p. Chr., cunoscută prin descoperiri întâmplătoare urmate de o cercetare de teren⁷².

⁶⁴ *Ibidem*, p. 155.

⁶⁵ E. Comșa, *Unele probleme ale aspectului cultural Aldeni 2 (pe baza săpăturilor de la Drăgănești-Tecuci*, în „SCIV”, XIV, nr. 1, 1963, p. 10-25.

⁶⁶ I. T. Dragomir, *Comuna Drăgușeni ...*, *passim*.

⁶⁷ M. Brudiu, *Cercetări arheologice ...*, p. 158.

⁶⁸ C. Ilie, N. Mircea, *op. cit.*, p. 18.

⁶⁹ A. C. Florescu, *Așezarea din epoca bronzului târziu de la Gârbovăț (raionul Tecuci, regiunea Galați)*, în „Danubius”, I, 1967, p. 75-88.

⁷⁰ M. Brudiu, *Descoperiri arheologice ...*, p. 11.

⁷¹ I. Nestor, *Les données archéologiques et les problèmes de la formation du peuple roumain*, în „Revue Roumaine d’Histoire”, nr. 3, 1964, p. 404; D. Gh. Teodor, *Contribuții la cunoașterea culturii Dridu pe teritoriul Moldovei*, în „SCIV”, XIX, nr. 2, 1968, p. 228 și urm.; M. Brudiu, *Cercetări periegetice ...*, p. 520.

⁷² Gh. Bichir, *Contribuții la cunoașterea culturii materiale a carpilor*, în „SCIV”, IV, 1965, p. 676; *Idem*, *Cultura carpică*, *passim*.

23. LUNCA, comuna Jorăști

Așezare și necropolă Sântana de Mureș, situată la circa 300 m de marginea de nord a localității, la 7 km nord de Târgu Bujor, în punctul numit „Râpa cu Oale” sau „Râpa Grozești”, pe malul stâng al pârâului Covurlui (semnalare datorată învățătorului Constantin Balaban); cercetare sistematică realizată de către colectivul arheologic al Muzeul de Istorie din Galați, în perioada 1963-1967⁷³.

24. MÂNDREȘTI, comuna Valea Mărului

În punctul „Dealul Curăturii” a fost descoperită ceramică din secolul IV p. Chr.⁷⁴.

25. NEGRILEȘTI, comuna Munteni

În curtea școlii locale, pe malul Bârladului, s-a descoperit un cuptor de olar datat în secolul al IV-lea⁷⁵.

26. PISCU, comuna Piscu

Pe versantul estic al văii Suhurluiului, în punctul „Vaidraga”, s-a descoperit în 1986, cu prilejul unor lucrări de terasare, un mormânt datat în secolul al IV-lea, având ca inventar o cană, o strachină și o fibulă (semnalare Alexandru Constantin)⁷⁶.

27. PRODĂNEȘTI, comuna Berești-Meria

În partea de nord a satului, în punctul „Siliște”, au fost recoltate fragmente ceramice dintr-o așezare datată în secolul IV p. Chr.⁷⁷.

28. RĂDEȘTI, comuna Bălăbănești

În punctul „la Brăiești”, în apropierea unui izvor consistent, se află o mare așezare din secolul IV p. Chr.⁷⁸.

29. REDIU, comuna Rediu

În zona „Fântânilor”, la marginea de SE a localității, s-a semnalat o așezare din secolul IV p. Chr.⁷⁹.

30. ROGOJENI, comuna Suceveni

În punctele „Dealul Mic” și „Dealul Mare” s-a descoperit un bogat și variat material arheologic databil în secolul IV p. Chr.⁸⁰.

31. STOICANI, comuna Foltești

Pe teritoriul acestei localități au fost descoperite două cuptoare de olar din secolul al IV-lea, la est de dealul „Cetățuia”⁸¹.

⁷³ I. T. Dragomir, *Necropola birituală Sântana de Mureș-Cerneahov (sec. III-IV e. n.), de la Lunca, regiunea de sud a Moldovei*, în „Danubius”, XIX, 2001; C. Croitoru, *Câteva precizări în legătură cu piesele de port și podoabă din inventarul mormintelor de la Lunca, județul Galați, în Prinos lui Petre Diaconu la 80 de ani*, vol. îngrijit de I. Căndea, V. Sîrbu, M. Neagu, Brăila, 2004, p. 319-342.

⁷⁴ M. Brudiu, *Cercetări perieghetice ...*, p. 519.

⁷⁵ C. Ilie, N. Mircea, *op. cit.*, p. 25.

⁷⁶ M. Brudiu, *Cercetări privind Hallstattul din sud-estul Moldovei*, în „SCIVA”, 42, nr. 3-4, 1991, p. 221-241; Idem, *Descoperiri arheologice ...*, p. 8.

⁷⁷ I. T. Dragomir, *Săpături arheologice în așezarea eneolitică de la Puricani, jud. Galați*, în „MCA”, XIV, 1980, p. 119.

⁷⁸ M. Brudiu, *Cercetări perieghetice ...*, p. 523.

⁷⁹ Idem, *Cercetări arheologice ...*, p. 159.

⁸⁰ I. T. Dragomir, *Descoperiri arheologice ...*, p. 503-510; Idem, *Noi descoperiri arheologice ...*, p. 591-601.

32. SUHURLUI, comuna Rediu

Pe „Coasta Buhociu” este semnalată o așezare din secolul al IV-lea⁸².

33. ȘIVIȚA, comuna Tulucești

Pe teritoriul satului au fost descoperite mărturii arheologice din perioada secolului IV p. Chr.⁸³.

34. TECUCI, oraș Tecuci

În punctul „Rateș”, situat în fosta albie a Bârladului, la circa 0,5 km est de oraș, s-a descoperit o așezare, din care s-au recuperat fragmente ceramice specifice secolului IV p. Chr.⁸⁴.

35. ȚEPU, comuna Țepu

Urme din secolul al IV-lea p. Chr. s-au descoperit în punctele „Cișmeaua Scutăriței”, „Pisărea”, „Dealul Stâlpilor” și „la Livadă”⁸⁵.

36. UMBRĂREȘTI, comuna Umbrărești

La o depărtare de 500-600 m est de biserica satului Siliștea, în punctul „la Bulgari”, au fost descoperite fragmente ceramice din secolul IV p. Chr.⁸⁶.

37. VALEA MĂRULUI, comuna Valea Mărului

Așezare și necropolă din secolul al IV-lea; la intersecția șoselelor Valea Mărului-Corni și Valea Mărului-Mândrești a fost descoperit un schelet și mai multe vase ceramice, datând din aceeași perioadă, care provin din necropola așezării situată în zona primăriei locale⁸⁷.

38. VIILE, comuna Fârțânești

Așezare din secolul IV p. Chr., localizată în zona sediului fostei societății agricole „Dealul Bujorului”⁸⁸.

⁸¹ M. Petrescu-Dâmbovița, *Cetățuia și cimitirul Hallstattian de la Stoicani*, în „MCA”, I, 1953, p. 157.

⁸² M. Brudiu, *Cercetări arheologice ...*, p. 158.

⁸³ Idem, *Cercetări perieghetice ...*, p. 524-528.

⁸⁴ I. Ioniță, *Noi descoperiri sarmatice pe teritoriul Moldovei*, în „AM”, II-III, 1964, p. 324.

⁸⁵ I. Basoc, *Cercetări perieghetice pe teritoriul comunei Țepu, jud. Galați*, în „Danubius”, X, 1981, p. 23-31; M. Brudiu, I. Basoc, *Recente descoperiri arheologice pe teritoriul comunei Țepu, județul Galați*, în „Danubius”, XIII-XIV, 1992, p. 85-102.

⁸⁶ I. T. Sion, *op. cit.*, p. 6-23.

⁸⁷ M. Brudiu, *Cercetări arheologice ...*, p. 160; Idem, *Descoperiri arheologice ...*, p. 10.

⁸⁸ M. Petrescu-Dâmbovița, *Călătorie de cercetare arheologică în județul Covurlui*, în „Orizonturi” (Galați), III, nr. 5-9, 1940, *passim*.

Lista abrevierilor:

AARMSI = Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice, București, (s I, t. I) 1877-

AM = Arheologia Moldovei, București-Iași, (I) 1961-

Arges(s)is = Argessis. Studii și comunicări, Pitești, I (1968) - Argessis. Studii și comunicări-seria istorie, XI (2002)-

BCMI = Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, București, I-XXXVIII, 1908-1945

CCA = Cronica Cercetărilor Arheologice, București, (I) 1996-

Dacia = Dacia. Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie, București, 1-12, (1924-1948) - Dacia, Nouvelle Série, Revue d'archéologie et d'histoire ancienne, (1957)-

Danubius = Danubius. Muzeul Județean Galați, I (1967)-

EN = Ephemeris Napocensis, Cluj-Napoca, I (1991)-

Istros = Istros, Muzeul Brăilei, I (1980)-

MCA = Materiale și cercetări arheologice, București, I-X, 1953-1973

Pontica = Pontica. Studii și materiale de istorie, arheologie, muzeografie, Constanța, I (1968)-

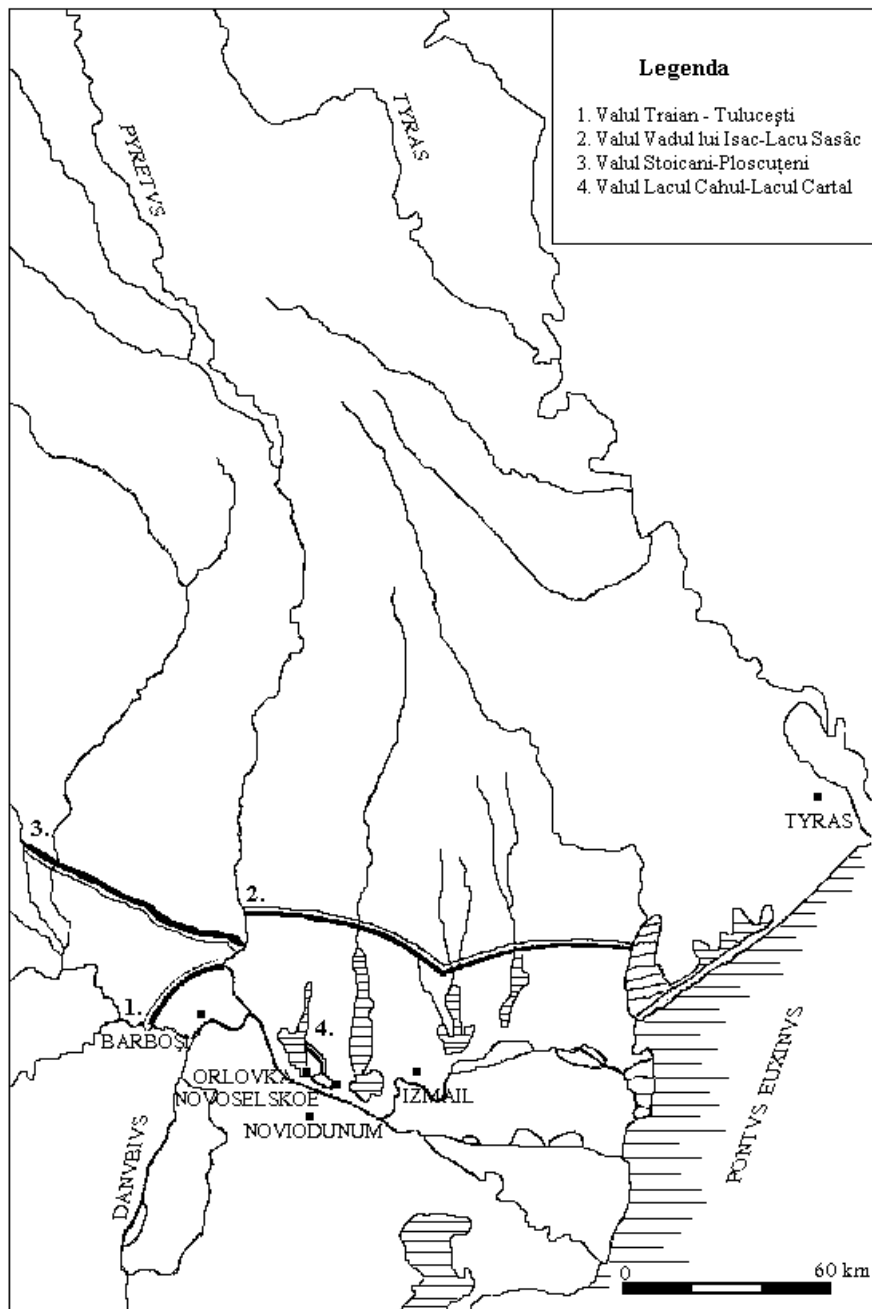
SCIV(A) = Studii și Cercetări de Istorie Veche (și Arheologie), București, (I) 1950-1974, (1974)-

St.Cl. = Studii Clasice, București, I (1959)-

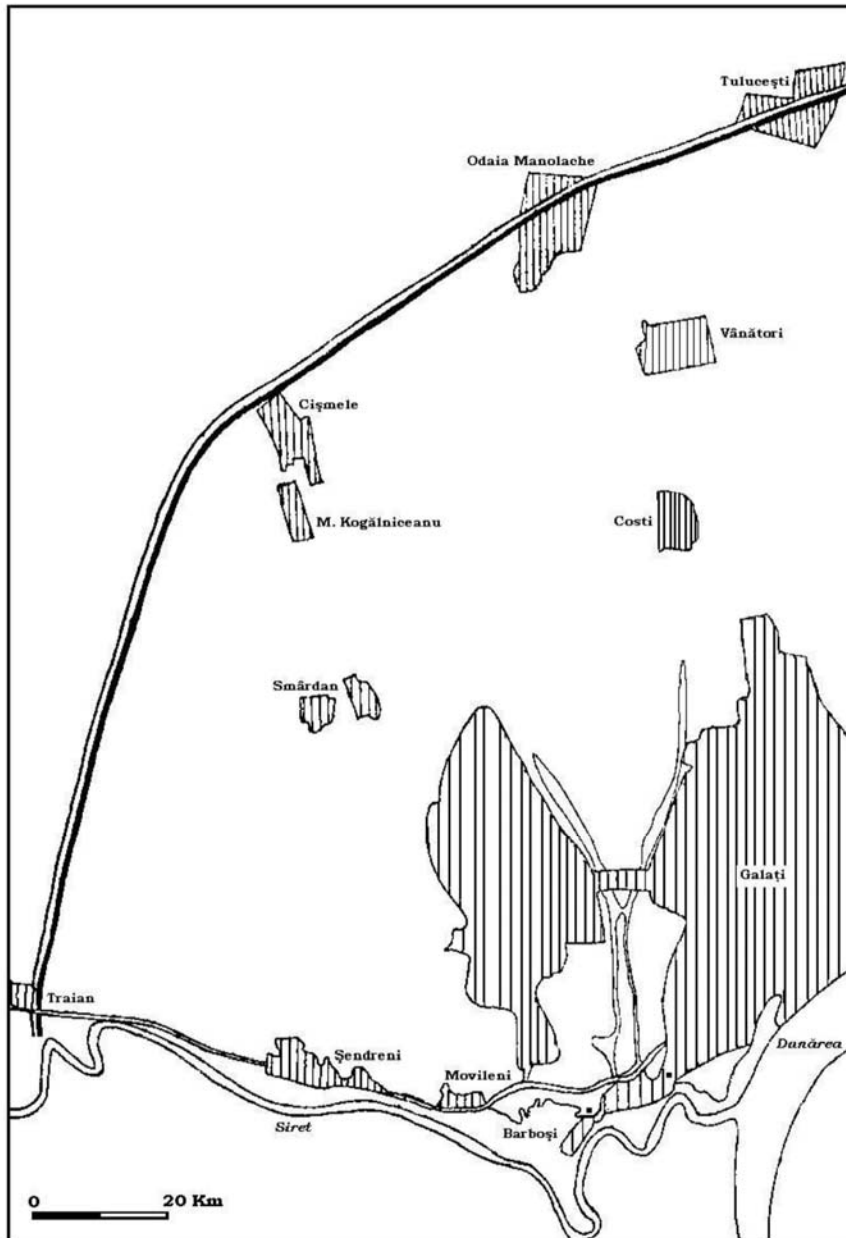
***SOME CONSIDERATIONS ABOUT THE CIVILIAN SETTLEMENTS
FROM THE PROXIMITY OF THE NORTH DANUBIAN LIMES
OF THE ROMAN PROVINCE MOESIA INFERIOR***

– *Abstract* –

In this article we analyse those discoveries which prove the existence of civilian settlements in the immediate neighbourhood of the South Moldavian mud walls (linear fortifications having the role of *limes* for the Roman Province *Moesia Inferior*). The settling of the civilians near these military structures, within the Roman mud wall Trajan-Tulucești, must have been done with the agreement of the Roman Administration. The artefacts discovered within this area prove that only two establishments existed here, during the III-rd and the IV-th centuries. At its turn, this proves that even after their retreat from the Lower Danube, the Romans still exerted some control upon this area.

Fig. 1. Valurile din sudul Moldovei și Bugeac
(The earth waves from south Moldavia and Bugeac)

Fig. 2. Valul Traian-Tulucești (valul Galațiului)
 (The Traian-Tulucești *vallum* - The Galatzi *vallum*)

CÂTEVA DESCOPERIRI DE TIP SÂNTANA DE MUREȘ – CERNEAHOV ÎN JUDEȚUL TELEORMAN

Ion PĂTRAȘCU

Cercetările arheologice din ultimii ani au dus la descoperirea în zona Alexandriei a unui număr important de vestigii de tip Sântana de Mureș-Cerneahov. Cele zece noi puncte cu astfel de descoperiri aruncă o nouă lumină asupra intensității și dinamicii de locuire din sud-vestul Munteniei în sec. IV p. Chr.

Catalog

1. Alexandria, punctul *Platou*

Pe terasa stângă a râului Vedea, în dreptul străzilor Tudor Vladimirescu și Ion Creangă, au fost descoperite, la suprafața solului, fragmente ceramice de tip Sântana de Mureș-Cerneahov.

Cercetări de suprafață: P. Mirea, I. Pătrașcu, 1997. *Materiale inedite aflate în colecția MJT.*

2. Alexandria, punctul *Podul Vechi*

Așezare situată pe terasa stângă a râului Vedea, aproximativ în dreptul podului vechi. Săpăturile de salvare au dus la descoperirea unei locuințe bordei, parțial distrusă și a două gropi. Repertoriul formelor ceramice este extrem de variat și diversificat (străchini, oale, căni cu toartă). Vasele sunt lucrate exclusiv la roata rapidă, din pastă de calitate superioară, de dimensiuni mari, mijlocii și mici. În bordei au mai fost descoperite și numeroase oase de animale (bovidee, ovicaprine, porc, păsări și colți de mistreț). După tipologia ceramicii așezarea a fost încadrată în sec. IV p. Chr.

Săpături de salvare în perioada 8-11 octombrie 1991 (S. Dolinescu-Ferche și E. Tănțăreanu). MJT, nr. inv. 19188-19255. 5. Inedit. Informații E. Tănțăreanu.

3. Beiu, com. Ștorobăneasa

Pe malul stâng al râului Teleorman, în luncă, la circa 25-30 m nord de fosta moară de apă Noica (fig. 3/1), au fost descoperite numeroase fragmente ceramice care provin de la vase lucrate la roată, de culoare cenușie¹. Formele ceramice întâlnite aici sunt specifice culturii Sântana de Mureș-Cerneahov (fig.2/1-6).

---

¹ Cercetări de suprafață Pavel Mirea, Ion Pătrașcu, mai 2004.

Cercetări de suprafață: P. Mirea, I. Pătrașcu, 2004. *Materiale inedite aflate în colecția MJT.*

4. Lăceni, punctul *Cioroaica*

Pe malul drept al râului Teleorman, în lunca acestuia, se află o necropolă de tip Sântana de Mureș-Cerneahov. Au fost cercetate trei morminte cu inventar datate în sec. IV p. Chr.

Săpături sistematice R. Andreescu; P.Mirea, 2000. MJT, fără nr. inv. Informații P. Mirea.

5. Mavrodin

La 2 km vest de sat și la 500m sud-vest de șoseaua Mavrodin-Călinești, în punctul *Coasta lui Mușat*, de pe malul stâng al Pârâului Căinelui, au apărut fragmente ceramice de tip Sântana de Mureș – Cerneahov.

Cercetări de suprafață: P. Mirea, 2005. *Materiale inedite aflate în colecția MJT.*

6. Măgura, punctul *Buduiasca*

În campania din 2004 a fost descoperită o groapă (C 23) cu dimensiunile de 2,2x2,9 m și baza la -0,50 m. În interiorul acesteia se aflau mai multe fragmente ceramice care provin de la vase lucrate atât cu mâna cât și la roată, de tip Sântana de Mureș-Cerneahov. În imediata apropiere a complexului C 23 a fost descoperită o fibulă “cu piciorul întors pe dedesubt”² care întărește încadrarea cronologică propusă pentru ceramică.

Bibl. R. Andreescu, D. W. Bailey, „Cronica Cercetărilor Arheologice”, CIMEC, București, 2005, p. 225.

7. Nanov, punctul *Balta Călin*

Pe valea Nanovului, la 1,2 km vest de podul de la *Izvorul Rece* și 350 m vest de digul din aval de *Balta Călin* se găsesc, sporadic, fragmente ceramice de tip Sântana de Mureș-Cerneahov.

Cercetări de suprafață P. Mirea, 2005. *Materiale inedite aflate în colecția MJT.*

8. Poroschia

În dreapta șoselei Alexandria-Zimnicea (la circa 100 m sud-vest), pe malul drept al pârâului Nanov, amenajările pentru lacul de agrement au scos la lumină fragmente ceramice de tip Sântana de Mureș-Cerneahov.

Cercetări de suprafață P. Mirea, I. Pătrașcu, Ștefan Nedelcuță-Apope, 2001; P. Mirea, Ștefan Nedelcuță-Apope, 2002. *Materiale inedite aflate în colecția MJT.*

---

² Cf. B. Mitrea, C. Preda, *Necropole din secolul al IV-lea e.n.*, în: „Muntenia”, București, 1966, fig. 185/1 (în continuare: Mitrea-Preda, 1966).

9. Ștorobăneasa

În colecția Muzeului Județean Teleorman se află două piese, o fibulă³ și un urcior⁴, descoperite în anul 1963 pe „terenul G.A.C. 9 Mai” din localitatea Ștorobăneasa.

a. Urcior lucrat la roată dintr-o pastă fină, cu suprafața roșie. Vasul are gura în formă de pâlnie, gât înalt, corp bitronconic, baza prevăzută cu standring; prezintă o toartă verticală, trasă din buză. Decorul vasului constă din linii orizontale incizate, dispuse pe ambele părți ale corpului. D gură = 65 mm; D maxim = 168 mm; D bază = 98 mm; Î = 310 mm (fig.3/2). Căni de acest tip, cu suprafața roșie, au fost descoperite în mai multe necropole de tip Sântana de Mureș-Cerneahov, precum cele de la Spanțov⁵, Independența⁶, Alexandru Odobescu⁷.

b. Fibulă de bronz, fragmentară, căreia îi lipsesc portagrafa, acul și o parte din resort. Acest tip de fibulă este cunoscut în literatură sub numele de „fibulă cu piciorul întors pe dedesubt” sau de tip „gotic”⁸ (fig.3/3). Piesa de la Ștorobăneasa are arcul lățit și rectangular în secțiune, resort dublu, cu câte trei spire pe fiecare parte și coardă interioară, cu analogii în mediul culturii Sântana de Mureș-Cerneahov, la Târgșor⁹, Mogoșani¹⁰, Spanțov¹¹, Independența¹², Olteni¹³.

Având în vedere că ambele piese se datează în aceeași epocă și au fost aduse la muzeu în același an, credem că nu greșim dacă afirmăm că ele provin dintr-un mormânt (cimitir ?) aparținând culturii Sântana de Mureș-Cerneahov, afectat de lucrările agricole.

10. Țigănești

În partea de nord a localității, pe marginea terasei stânga a râului Vedea, se află așezarea gumelnițeană de tip tell, cunoscută sub numele de *Gorgan*. La baza și în imediata apropiere a acestuia a fost identificată o locuire de tip Sântana de Mureș-Cerneahov.

³ MJT, nr. inv. 4819.

⁴ MJT, nr. inv. 4831.

⁵ Mitrea-Preda, 1966, p. 30, fig. 56/2; p. 40, fig. 96/3, 262/1. Cană fragmentară, de culoare cărămiziu-închis, descoperită în M 35. O altă cană, de culoare gălbuie-portocalie, a fost descoperită întâmplător pe teritoriul necropolei.

⁶ Mitrea-Preda, 1966, p. 48, fig. 110/5. Vasul, cu suprafața de culoare roșie, a fost descoperit în M 4.

⁷ Mitrea-Preda, 1966, p. 100, fig. 241/1. Urciorul are suprafața de culoare roșie și a fost descoperit în M 17.

⁸ Gh. Diaconu, *Über die Fibel mit umgeschlagenem Fuß in Dazien*, în „Dacia” (NS), 15, 1971, p. 251-253.

⁹ Gh. Diaconu, *Târgșor. Necropola din secolele III-IV e.n.*, București, 1965, p. 53, 92, pl. LXXI/1. Cele două fibule, dintre care una fragmentară, au fost descoperite în M 1. Din același tip fac parte și fibulele cu fața interioară a arcului concavă (*Ibidem*, pl. LXXXI/6, LXXXIV/2,3, CXIII/1).

¹⁰ Gh. Diaconu, *Mogoșani. Necropola din secolul IV e.n.*, Târgoviște, 1970, fig. 12/2.

¹¹ Mitrea-Preda, 1966, a fost descoperită în M 4; p. 31, fig. 66/6, fibulă descoperită în M 40.

¹² Mitrea-Preda, 1966, p. 51, fig. 122/2. Trei fibule de bronz descoperite în M 13.

¹³ Mitrea-Preda, 1966, p. 65, fig. 169/5,8. Ambele piese au fost descoperite în M 36.

Cercetări de suprafață: P. Mirea, I. Pătrașcu, 2004. *Materiale inedite aflate în colecția MJT.*

Pe teritoriul județului Teleorman erau cunoscute până în prezent douăsprezece puncte cu descoperiri de tip Sântana de Mureș-Cerneahov¹⁴. La acestea se adaugă cele zece monumente arheologice prezentate în articolul de față.

La o primă vedere aruncată pe harta de la fig. 1, datorită numărului mare de descoperiri de tip Sântana de Mureș-Cerneahov, s-ar părea că în județul Teleorman acest tip de vestigii a beneficiat de o atenție sporită din partea cercetătorilor.

Situația reală este cu totul alta. Din cele douăzeci și cinci puncte unde au fost făcute descoperiri de tip Sântana de Mureș-Cerneahov, nici unul nu a beneficiat de săpături sistematice. În două stațiuni s-au desfășurat săpături de salvare¹⁵, în patru au fost executate sondaje¹⁶, șaptesprezece situri sunt cunoscute în urma unor periegeze, iar două sunt descoperiri întâmplătoare¹⁷. Pe harta de la fig. 1 se observă o concentrare a descoperirilor de tip Sântana de Mureș-Cerneahov pe cursul mijlociu al Glavaciocului și în preajma Alexandriei. Această situație se datorează stadiului cercetărilor și nu realităților arheologice. Cele șase vestigii de tip Sântana de Mureș-Cerneahov de pe valea Glavaciocului (nr. cat. 2-7) au fost descoperite în cursul unei singure periegeze desfășurate în anul 1976¹⁸, iar alte șase în perioada 2004-2005 (nr. cat. 14-16, 23, 25, 26).

---

¹⁴ F. Petrescu, *Repertoriul monumentelor arheologice de tip Sântana de Mureș-Cerneahov de pe teritoriul României*, București, 2002, nr. 11, 29, 82, 149, 203, 309, 486, 588, 610, 681, 869. Acesta omite să menționeze așezarea de la Udeni - *Lacul de acumulare* (Gh. Bichir, *Cercetări arheologice la Udeni, jud. Teleorman*, în MN, 7, 1983, p. 59-61).

¹⁵ Alexandria – *Podul Vechi* și Olteni.

¹⁶ Alexandria – *Hectare*; Lăceni – fostul *CAP*; Lăceni – *Cioroaica*.

¹⁷ Ștorobâneasa, Țigănești.

¹⁸ Efectuată de arheologii Al. Oancea, G. Trohani.

***SOME DISCOVERIES FROM THE IVTH CENTURY A.D.
IN TELEORMAN COUNTY***

– Abstract –

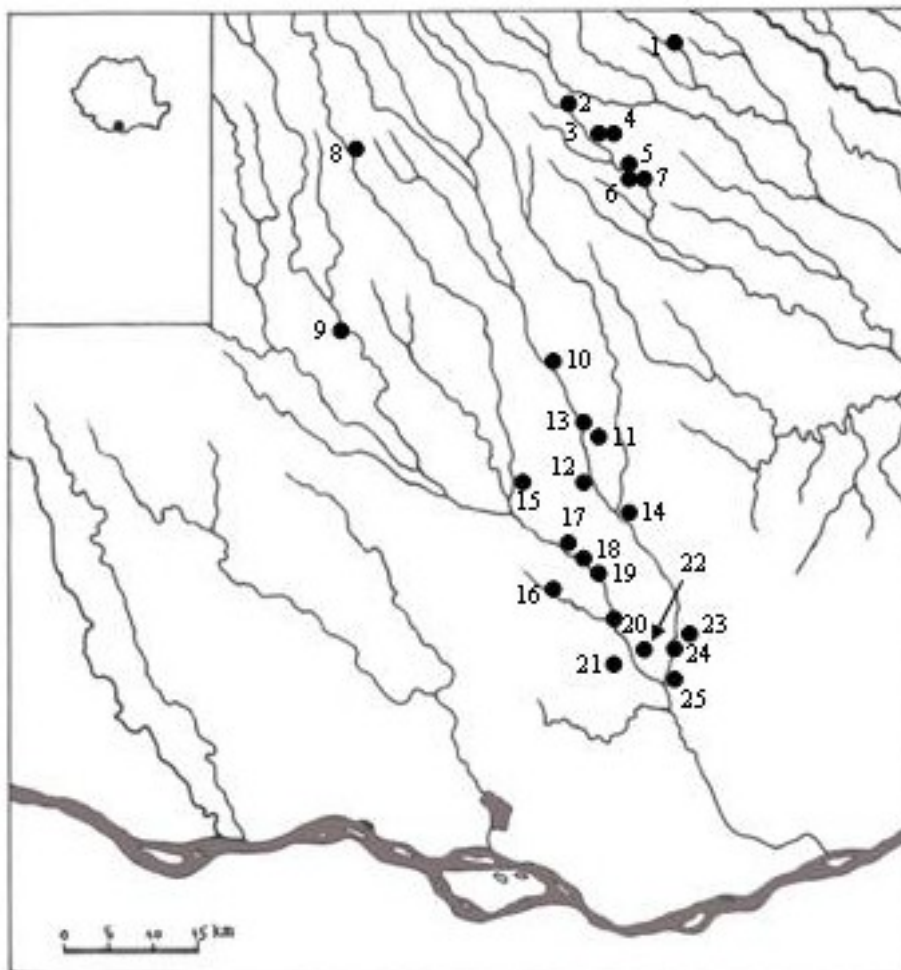
The paper presents some archaeological discoveries from Teleorman county. The materials are dated in the IVth century A.D.

Explanation of the figures:

Fig. 1/1. The map of the discoveries of Sântana de Mureş-Cerneahov type from Teleorman county.

Fig. 2/1-6. Ceramic shreds of Sântana de Mureş-Cerneahov type.

Fig. 3/1. Beiu - Moara Noica. The map with the point of discovery; 3/2. Jug made of red clay discovered at Ştrobăneasa; 3/3. Fibula from Ştrobăneasa (Teleorman county).

Fig. 1. Harta descoperirilor de tip Sântana de Mureș-Cerneahov din județul Teleorman.

1. Udeni - *Lacul de acumulare*; 2. Butești; 3-4. Baci; 5. Blejești;
6. Blejești - *Izlaz*; 7. Blejești - *La Baraj*; 8. Ciolănești din Deal - *La Grădinării*;
9. Drăcșani; 10. Olteni; 11. Lăceni - *C.A.P.*; 12. Lăceni - *Cioroaița*; 13. Lăceni - *Sat*;
14. Măgura - *Buduiasca*; 15. Mavrodin - *Coasta lui Mușat*; 16. Nanov - *Balta Călin*;
17. Alexandria - *Platou*; 18. Alexandria - *Podul Vechi*; 19. Alexandria - *Hectare*;
20. Poroschia - *Valea Nanovului*; 21. Țigănești - *Tabacu*; 22. Țigănești - *Gorgan*;
23. Ștorobăneasa - *C.A.P. 9 Mai*; 24. Beiu - *Moara Noica*; 25. Beiu - *Cimitir*.

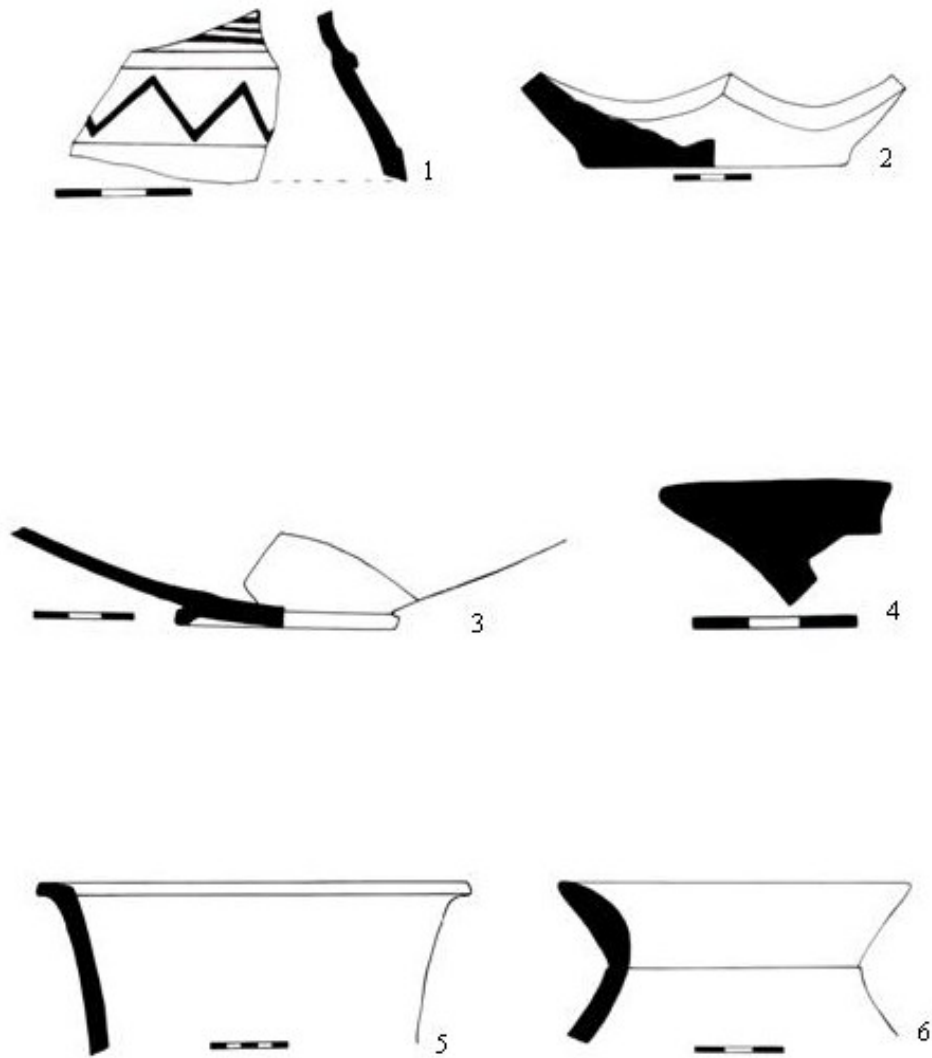
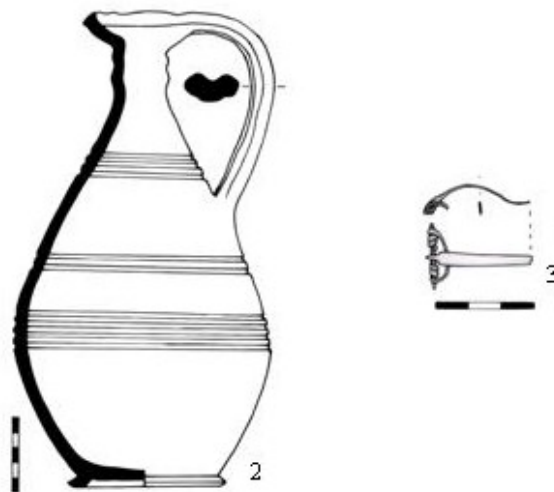
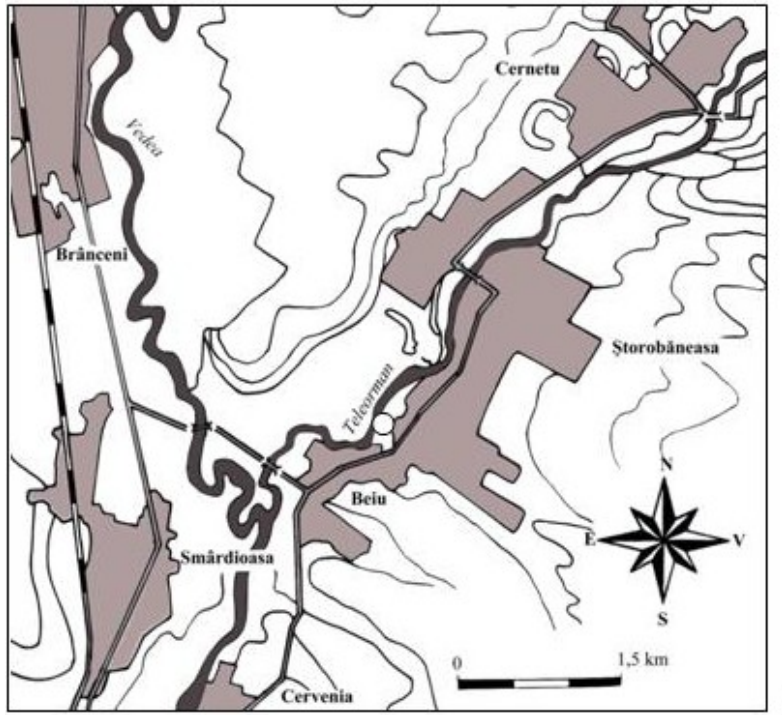

Fig. 2. Beiu – Moara Noica. Fragmente ceramice de tip Sântana de Mureş – Cerneahov.

Fig. 3. 1. Beiu – *Moara Noica*; Ștorobăneasa - *C.A.P. 9 Mai*, 2. Urcior roman;
3. Fibulă.

DESCOPERIRILE FUNERARE SÂNTANA DE MUREȘ-CERNEAHOV DE LA LĂCENI-CIOROAICA (JUD. TELEORMAN)

Pavel MIREA

Campania de cercetări arheologice desfășurate în vara anului 2000, în cadrul „Proiectului româno-britanic de cercetare pluridisciplinară a locuirii neo-eneolitice de pe valea Teleormanului” (Southern Romania Archaeological Project)¹, a avut ca rezultat și descoperirea a trei morminte de inhumație atribuite culturii Sântana de Mureș-Cerneahov. Descoperirea a fost făcută în punctul „Cioroaica” (Valea „Cioroaica”), punct aflat la o distanță de aproximativ 10 km. nord de Alexandria, între satele Lăceni (com. Orbeasca) și Măgura (com. Măgura), în lunca inundabilă a râului Teleorman².

În această zonă valea Teleormanului are o lățime de aproximativ 1 km și este mărginită la sud-vest de o terasă înaltă iar la nord-est de o terasă joasă, ce o desparte de valea principalului afluent, pârâul Clănița. Cercetările întreprinse în direcția reconstituirii paleomediului au condus la ipoteza că în trecut zona era mlăștinoasă, cu o serie de canale ce șerpuiau printre grinduri sau insule de nisip ce păstrează vestigiile din mai multe epoci: epoca neolitică, epoca geto-dacică, epoca migrațiilor timpurii și secolul VII p.Chr. Mai multe observații stratigrafice și sedimentologice au fost facilitate de existența unei rețele de canale de desecare realizate la începutul anilor '80³.

Mormintele de inhumație aparțin, probabil, unei necropole ce suprapunea o așezare neolitică atribuită culturii Boian, așezare ce făcea, de fapt, obiectul cercetărilor.

Mormântul M.1 a fost descoperit în sondajul S.24/48, la adâncimea de 0,67 m. Scheletul aparținea unui adult, depus în decubit dorsal, orientat NV-SE. Nu s-a putut stabili forma gropii mormântului. Craniul era aplecat pe partea stângă, cu

---

¹ „Proiectul româno-britanic de cercetare pluridisciplinară a locuirii neo-eneolitice de pe valea Teleormanului” (SRAP - Southern Romania Archaeological Project) a debutat în anul 1998 și este condus de dr. Radian R. Andreescu, cercetător la Muzeul Național de Istorie a României și de dr. Douglass W. Bailey, șeful departamentului de arheologie al Școlii de Istorie și Arheologie a Universității din Cardiff. Proiectul este finanțat de către Academia Britanică, Universitatea din Cardiff și Societatea Anticarilor Londonezi, din partea britanică, respectiv Ministerul Culturii și Cultelor și Consiliul Județean Teleorman, din partea română.

² R.R. Andreescu, D.W. Bailey, *Lăceni-Măgura, jud. Teleorman. Raport preliminar*, în „CCA-2000”, 2001, p. 127-128.

³ R.R. Andreescu, P. Mirea, Ș. Apope, 2001, *Dinamica locuirilor neo-eneolitice pe valea Teleormanului*, în „CCDJ”, XVI-XVII, 2001, p. 29-34.

fața orientată spre est. Inventarul consta din două fibule de bronz, ce aparțin tipului cu piciorul întors pe dedesubt - *mit umgeschlagenem Fuss*⁴ descoperite în partea superioară a cutiei toracice (fig. 2).

Cel de-al doilea mormânt (M.2) a fost descoperit în sondajul S.49, la aproximativ 25 m vest de mormântul M.1, la adâncimea de 0,33 m. Era puternic afectat de lucrările agricole, partea inferioară a scheletului dar și o parte a inventarului fiind deranjate. Scheletul aparținea unui adult, depus în decubit dorsal, orientat N-S, într-o groapă de formă probabil dreptunghiulară. Craniul era aplecat pe partea dreaptă, cu fața orientată spre sud-vest.

O fibulă se afla depusă pe umărul drept, cealaltă în partea superioară stângă a cutiei toracice. Ambele fibule sunt din bronz și aparțin tipului cu piciorul întors pe dedesubt - *mit umgeschlagenem Fuss*, cu corpul lățit în partea superioară, de formă aproape romboidală⁵. Aceste părți ale corpului sunt decorate, la una dintre fibule cu un motiv în zig-zag iar la cealaltă cu linii oblice, paralele, ce descriu un chenar.

Din zona gâtului au fost recuperate 25 de mărgelile poliedrice, realizate dintr-o pastă vitroasă de culoare albastră.

Inventarul era completat de două vase, sparte de plug, aflate în poziție secundară, în vecinătatea sud-vestică a scheletului, aproape de membrul inferior drept. Unul dintre vase este o strachină-castron, lucrată la roată, dintr-o pastă relativ fină, de culoare cenușiu-deschis, cu mici fragmente de calcar folosite ca degresant. Este de formă ușor bitronconică, cu fund inelar și buza puternic arcuită în afară. Celălalt vas, partea inferioară a unei oale-borcan, este lucrat la roată, dintr-o pastă cu aspect zgrunțuros, cu pietricele folosite ca degresant, de culoare cenușiu-închis (fig. 3).

Mormântul M.3 a fost descoperit în sondajul S.36, la 4 m sud-vest de mormântul M.2, la adâncimea de 0,74 m. Groapa era de formă dreptunghiulară, cu capetele de nord, respectiv de sud, rotunjite. Scheletul aparținea unui adult, depus în decubit dorsal, orientat NNV-SSE. Craniul era aplecat pe partea stângă cu fața orientată spre est. Brațele erau întinse pe lângă corp, antebrațul și mâna dreaptă aflându-se sub bazin.

În partea superioară dreaptă a cutiei toracice, respectiv pe omoplatul stâng, au fost găsite două fibule de argint, de tipul „cu semidisc”, cu piciorul pentagonal și vârful ascuțit, dublat cu o altă placă în care se sprijină acul - *mit halbkreisförmiger Kopfplatte und rautenförmigem Fuss*⁶. Corpul este puternic arcuit, iar la locurile de joncțiune cu piciorul, respectiv cu placa semicirculară, la una dintre fibule sunt aplicate două inele duble realizate din sârmă de argint răsucită. La cealaltă fibulă este aplicat un inel simplu, realizat tot din sârmă de argint răsucită. Ambele sunt prevăzute cu resort dublu, întărit la capete, în cazul

⁴ Gh. Diaconu, 1971, *Über die Fiebel mit umgeschlagenem Fuss in Dazien*, în „Dacia” (NS), XV, 1971, p. 252-253.

⁵ Idem, *Über die Fiebel mit halbkreisförmiger Kopfplatte und rautenförmigem Fuss aus Dazien*, în „Dacia” (NS), 1973, p. 272.

⁶ *Ibidem*, p. 266.

cele de-a doua fibule cu câte o sârmă simplă, respectiv cu câte o sârmă răsucită, realizate, de asemenea, din argint.

O cataramă, tot de argint, se afla în zona lombară. Veriga, rotundă în secțiune, este de formă ovală, îngroșată în locul unde se sprijină capătul mobil al spinului. Spinul depășește perimetrul verigii și este semirotond în secțiune. Plăcuțele de fixare sunt de formă discoidală, prinse cu trei nituri. De remarcat faptul că atât pe cele două fibule, cât și pe cataramă, se păstrau resturi de țesătură.

Din zona gâtului au fost recuperate 33 de mărgelile tubulare, de diferite dimensiuni, realizate din cochilii fosilizate de *Spondylus*.

Pe umărul drept se afla așezată o fusaiolă lucrată din pastă fină, de culoare brun-maronie, lustruită, de formă bitronconică, concavă la cele două capete.

Inventarul se mai compunea din șapte vase de lut, cinci dintre ele depuse în partea dreaptă a scheletului, iar celelalte două la picioarele acestuia.

În zona antebrațului drept se afla un castron lucrat la roată, din pastă fină, de culoare cenușiu-închis, lustruit pe suprafața exterioară. Este de formă tronconică, cu buza rotunjită, evazată. Fundul este de fapt un picior înălțat, de formă tronconică, cu inel de fund accentuat și un prag la exterior, bine evidențiat.

În zona brațului drept se afla un castron lucrat la roată, din pastă fină, cenușie. Forma este bitronconică, cu buza orizontală lată și fund plat. Este prevăzut cu trei toarte scurte, arcuite. Partea inferioară este decorată cu linii lustruite dispuse într-un zig-zag neregulat. În interiorul acestui vas a fost descoperit un castronaș lucrat la roată, din pastă fină, cenușie. Forma este aproape bitronconică, cu fund inelar și buză rotunjită ușor evazată. În partea inferioară este decorat cu benzi late, lustruite.

O strachină lucrată la roată se găsea în apropierea părții drepte a bazinului. Este modelată dintr-o pastă fină de culoare castanie, arsă complet, peste ea fiind aplicat un slip cenușiu, exfoliat mai ales la partea exterioară. Buza este rotunjită, arcuită în afară. Prezintă inel de fund.

Spre partea inferioară a femurului drept se afla o oală borcan, lucrată la roată dintr-o pastă cu aspect zgrunțuros, cu pietricele folosite ca degresant, de culoare cenușiu-deschis. Buza este puternic evazată, iar fundul plat. Zona gâtului este decorată cu linii paralele, orizontale, ușor incizate.

O altă oală borcan se găsea în zona picioarelor. Este lucrată la roată dintr-o pastă cu aspect zgrunțuros, de culoare cenușiu-închis, având tot pietricele folosite ca degresant. Buza este puternic evazată, corpul bombat în zona de mijloc și fundul plat.

Lângă acest vas era depusă o cană lucrată la roată, din pastă fină, de culoare cenușie. Este de formă bitronconică, prevăzută cu o toartă. Partea superioară se îngustează și formează un gât cilindric, cu un inel în relief. Prezintă și inel de fund. Este decorată pe partea inferioară cu benzi late, lustruite, dispuse vertical. Partea superioară este de asemenea lustruită, cu excepția unui registru decorat cu linii hașurate în rețea, de asemenea lustruite (fig. 4).

Este de amintit faptul că la aproximativ 1500 m vest de punctul în care au fost descoperite cele trei morminte de inhumație, în imediata vecinătate a drumului

judetean Alexandria - Tătăraști de Sus, a fost descoperit întâmplător, în anul 1983, un mormânt de incinerare atribuit tot culturii Sântana de Mureș-Cerneahov. A fost recuperată urna funerară, un vas lucrat la roată, din pastă fină, de culoare cenușiu-închis. Are o formă bitronconică, cu inel de fund și buza ușor evazată. Partea inferioară este lustruită iar partea superioară este decorată cu linii lustruite, hașurate în rețea. În vas, pe lângă oasele calcinate, nu au fost depuse alte obiecte (fig. 5).

Inventarul funerar identificat în mormintele de la Lăceni prezintă analogii cu cel provenit din alte necropole Sântana de Mureș-Cerneahov din Muntenia, amintind aici pe cele de la Spanțov, Izvoru, Independența⁷, Mogoșani⁸, Târgșor⁹, ș.a. Mormintele de la Lăceni-Cioroaița pot fi incluse într-un context mai larg al descoperirilor funerare de acest tip din zona învecinată. Pe raza satului Lăceni a fost semnalat un număr neprecizat de morminte de inhumație¹⁰, iar o necropolă birituală ce aparține aceleiași culturi a fost cercetată la Olteni, localitate situată la aproximativ 15 km. nord de punctul „Cioroaița”¹¹.

De altfel, în bazinul mijlociu al Râului Teleorman, au fost identificate mai multe așezări Sântana de Mureș-Cerneahov. O asemenea așezare era cunoscută la Lăceni încă din anul 1950¹². Alte trei așezări au fost descoperite la sud de această localitate, una dintre ele chiar în punctul „Cioroaița”, celelalte la Măgura¹³, respectiv la Vitănești (fig. 1).

Toate aceste semnalări vin să completeze repertoriul descoperirilor de tip Sântana de Mureș-Cerneahov din partea de sud-vest a Munteniei.

⁷ B. Mitrea, C. Preda, *Necropole din sec al IV-lea în Muntenia*, 1966, p. 13-79, 199-345.

⁸ Gh. Diaconu, *Mogoșani. Necropola din sec IV e.n.*, 1970, p. 9-60.

⁹ Idem, *Târgșor. Necropola din sec III-IV e.n.*, 1965, p. 36-127.

¹⁰ D. Popescu, *Fouilles archéologiques de 1969 en Roumanie*, în „Dacia” (NS), XIV, 1970, p. 441.

¹¹ C. Preda, *Cimitirul de la Olteni și unele probleme privind cultura materială a sec IV e.n. pe teritoriul RPR*, în „SCIV”, X, 2, 1959, p. 355-369; Idem, *Săpăturile de salavare de la Olteni*, în „Materiale”, VII, 1961, p. 503-511; B. Mitrea, C. Preda, *op. cit.*, p. 58-66, 302-316.

¹² B. Mitrea, *Probleme ale populației autohtone geto-dace în sec. al-IV-lea e.n.*, în „SRIR”, 1, 1954, p. 105-118.

¹³ R. R. Andreescu, D.W. Bailey, *Măgura com. Măgura, jud. Teleorman. Punct Buduiasca, TELEOR 003. Raport preliminar*, în „CCA-2004”, 2005, p. 225.

Lista abrevierilor:

CCA	-	Cronica Cercetărilor Arheologice, CIMEC, București
CCDJ	-	Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos, Călărași
Dacia N.S.	-	Dacia. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne, Nouvelle Série, București
Materiale	-	Materiale și Cercetări Arheologice, București
SCIIV	-	Studii și Cercetări de Istorie Veche, București
SRIR	-	Studii și Referate privind Istoria României

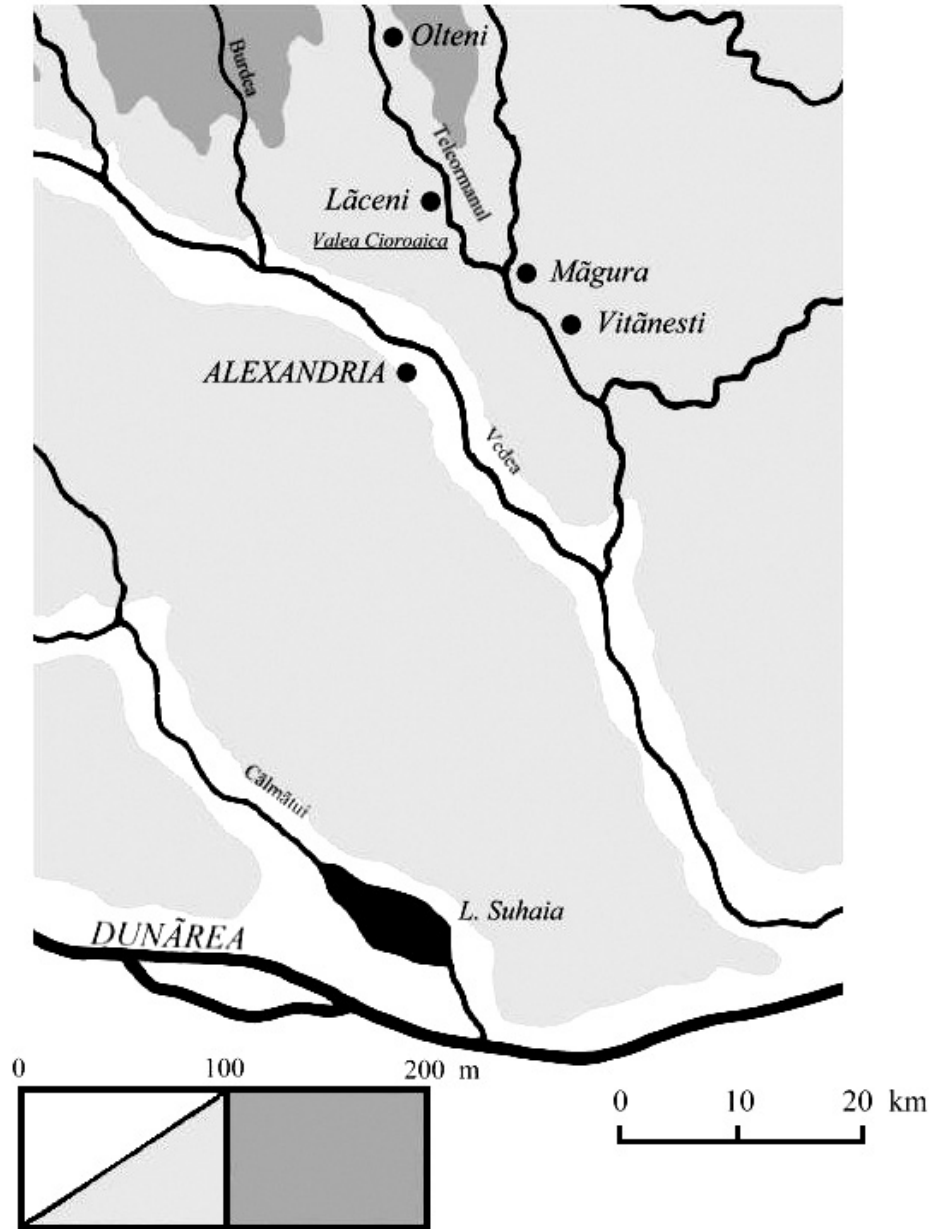
**THE SÂNTANA DE MUREȘ-CERNEAHOV
FUNERAL DISCOVERIES FROM LĂCENI-CIOROAICA, TELEORMAN
COUNTY**

- Abstract -

This article focused on some data pertaining to the funeral discoveries from Lăceni village (Teleorman County), the place called "Cioroaica".

Three tombs belong to the Sântana de Mureș-Cerneahov culture. They were investigated during the campaign carried out under SRAP project, in 2000. The inventory is common for this period: different types of clay vessels (legged pots, bowls, dishes, cups and pots), silver and bronze fibulas, a silver buckle, blue glass and *Spondylus* beads.

These recent discoveries add some new information to the data acquired from the investigations of the tombs found at Olteni and Lăceni. There are also a few settlements belonging to the same culture in this area, in Lăceni, Măgura and Vitănești. All these discoveries offer us an enriched image of Sântana de Mureș-Cerneahov culture in the South-West of Muntenia.

Fig. 1. Descoperiri Sântana de Mureș - Cerneahov
în bazinul mijlociu al Teleormanului

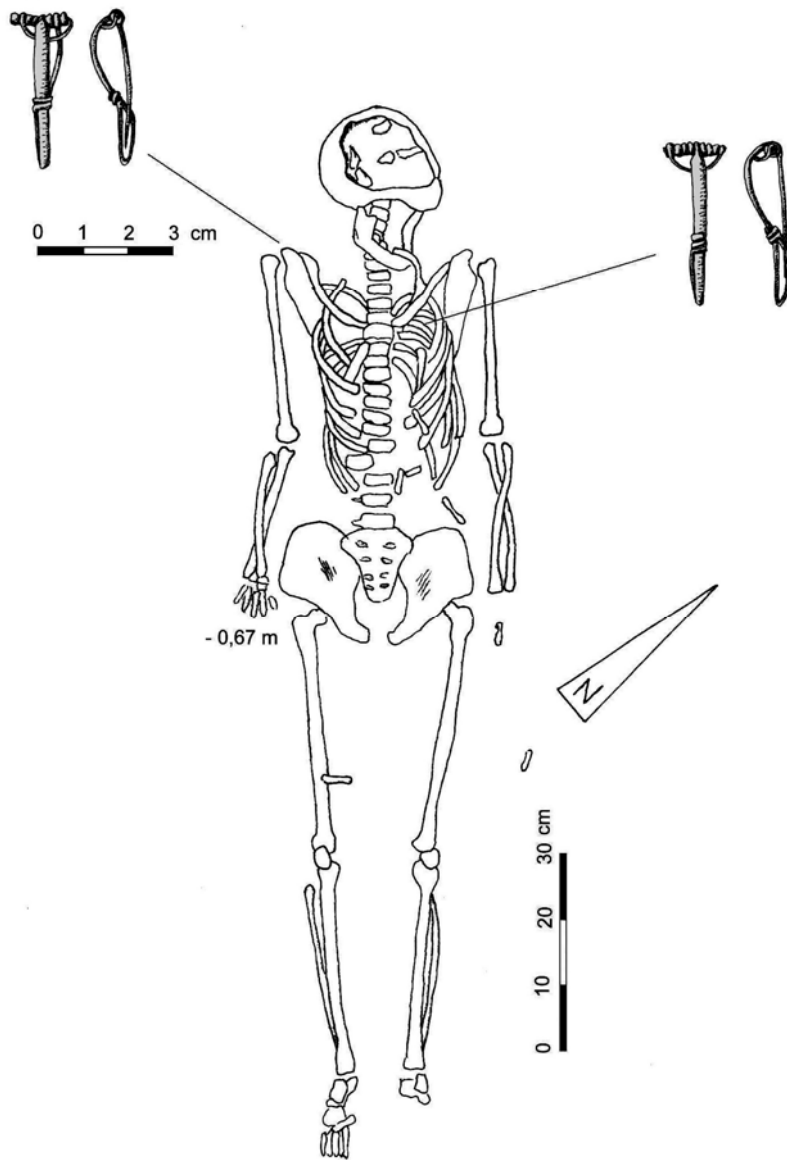
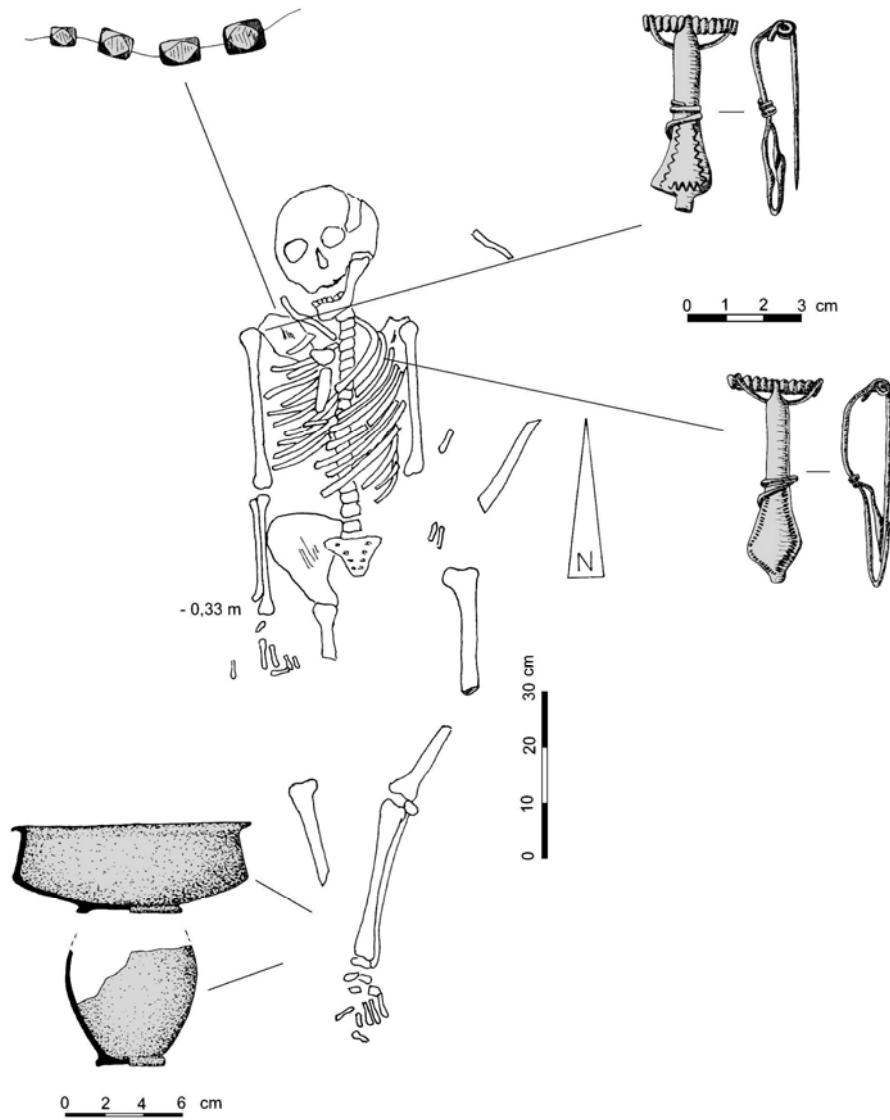

Fig. 2. Lăceni „Cioroaița”. Mormântul I

Fig. 3. Lăceni „Cioroaica”. Mormântul II

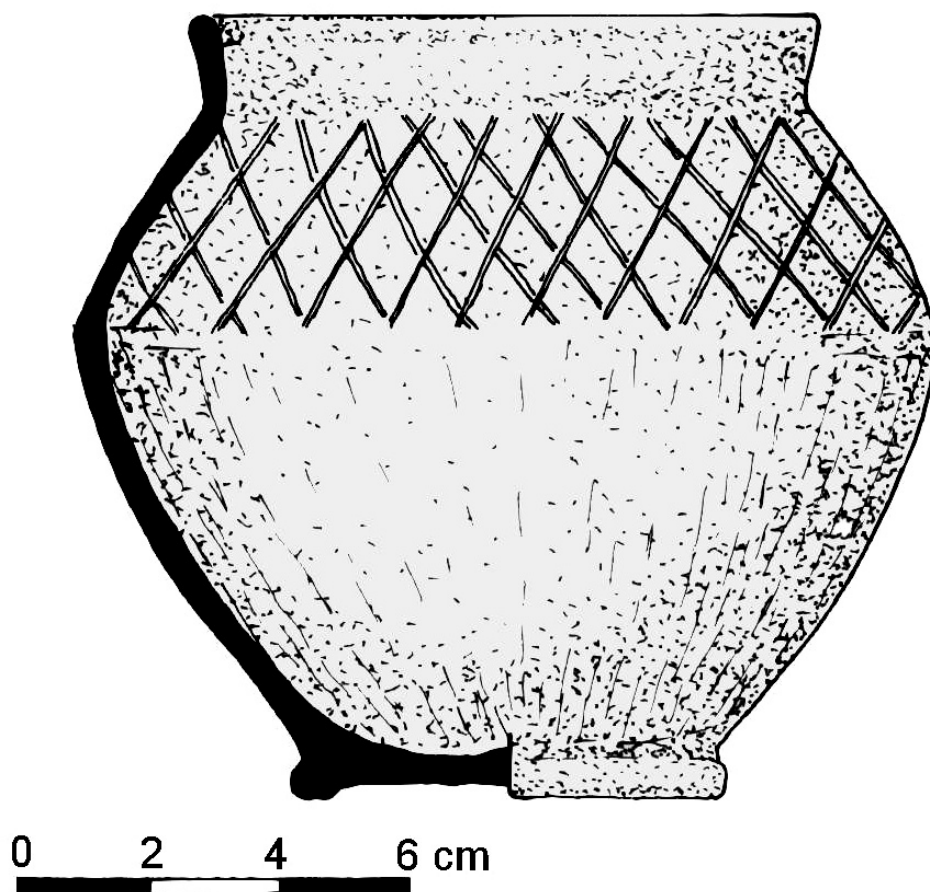

Fig. 5. Lăceni „Cioroaița”. Urnă

ASPECTE ALE CIRCULAȚIEI MONETARE ÎNTRE ANII 700 – 971 LA SUD ȘI EST DE CARPAȚI

Sorin LANGU

Istoria comunităților este strâns legată de schimburile comerciale. Dinamismul acestora, mecanismele sunt deosebit de importante în configurarea specificității unei comunități. Pe de altă parte moneda oferă o multitudine de informații, legate nu numai de schimburile comerciale, ci și de gradul de dezvoltare a acelei comunități. Pentru perioada în discuție rolul fundamental îl are moneda bizantină¹.

---

¹ Din bibliografia numismatică, menționăm: Ileana Băncilă, *Note asupra unor tezaure de monede bizantine*, în „SCN”, I, 1957; Viorel Căpitanu, *Descoperiri de monede antice și bizantine*, în: „Carpica”, IV, 1971; Gabriel Custurea, *Circulația monedei bizantine în Dobrogea (sec. IX-XI)*, Constanța, 2000; Irimia Dimian, *Câteva descoperiri monetare bizantine pe teritoriul României*, în: „SCN”, I, 1957; Octavian Iliescu, *L’hyperpère byzantin au Bas – Danube du XIe au XVe siècle*, în: „RESEE”, VII, 1, 1969; Idem, *Monede din sec. XII-XIII găsite la Dunărea de Jos*, în: *Ilfov – File de istorie*, București, 1978; Idem, *Monede din tezaurul descoperit la Oțeleni (raionul Huși, reg. Iași)*, în: „AM”, II-III, 1964; Idem, *Monede tătărăști din secolele XIII-XV, găsite pe teritoriul R.P.R.*, în: „SCN”, III, 1960; Idem, Gavrilă Simion, *Le grand trésor de monnaie et lingots des XIII et XIV siècles trouve en Dobroudja septentrionale*, în: „RESEE”, II, 1-2, 1964; Idem, *Sur les monnaies byzantines coupées découvertes en Roumanie*, în: *Actes du XIVe Congres International des Etudes Byzantines*, Bucarest, 6-12 Septembre 1971, III, București, 1976; Idem, Paul Țarălungă, *Un tezaur de la sfârșitul sec. XIII descoperit la Prăjești (jud. Bacău)*, în: „Carpica”, XXIII/2, 1992; Gh Mănucu-Adameșteanu., *Nufăru (jud. Tulcea) – oraș fortificat la Dunărea de Jos (sec. X-XIII)*, în: „Arheologie medievală”, II, 1998; Ernest Oberländer-Târnoveanu, E-M Constantinescu, *Monede romane târzii și bizantine din colecția muzeului județean Bacău*, în: „Mousaios”, IV/1, 1994; Idem, Popușoi Elena, *Monede bizantine din colecția muzeului „Vasile Pârvan” din Bârlad*, în: „Carpica”, XXIII/2, 1992; Idem, *Some remarks on the Chronology and the Composition of the Byzantine Coin Hoards from the 13th and the 14th Centuries and the Lower Danube and the Adjacent Areas*, în: „Etudes Byzantines et post-byzantines”, III, 1997; Idem, *Numismatic and Historical Remarks on the Byzantine Coin Hoards from the 12th Century at the Lower Danube*, în: „RESEE”, 30, 1992, 1-2; Idem, *Moneda Asăneștilor în contextul circulației monetare din zona Gurilor Dunării*, în: *Răscoala și statul Asăneștilor – Culegere de studii*, București, 1989; Idem, *Câteva observații asupra structurii și datării unor tezaure bizantine în colecția Muzeului Național de Istorie a României*, în: „CN”, 6, 1990; Idem, *Tezaurul de la Dedulești reconsiderat – observații asupra descoperirilor monetare din estul Munteniei în secolul XIII*, în: „Istros”, 6, 1992; Gheorghe Poenaru-Bordea, Corneliu Popa, *Noi date numismatice privind prezențele bizantine în Câmpia Română în sec. IX-XI*, în: *Ilfov – File de istorie*, București, 1978; Constantin Preda, *Circulația monedelor bizantine în regiunea carpato-dunăreană*, în: „SCIV”, 23, 3, 1972; Victor Spinei, *Monede bizantine din spațiul est-carpatic*, în: „SCN”, VIII, 1984.

Deși în cantități mult reduse față de perioadele anterioare, prezența ei este deosebit de importantă, demonstrând faptul că legăturile cu sudul Dunării nu au fost niciodată întrerupte.

În perioada în discuție s-au descoperit 3 tezaure, totalizând 65 de monede, și 36 de monede izolate.

Tezaurizarea în perioada 800 – 971 aproape lipsește, singurele tezaure fiind la Cleja, Răducăneni și Echimăuți (primele două din jud. Bacău). Prezența celor de la Răducăneni și Echimăuți, alcătuite din 7, respectiv 19, dirhemi arabi din argint², poate părea exotică, dar în Moldova se vor mai descoperi alte 6 monede arabe izolate, un drum comercial între Califat și nordul Europei trecând prin apropierea Moldovei.

Alcătuit din 39 monede, cu o valoare modestă (38 monede din bronz și una din argint)³, cel de la Cleja indică o acumulare locală. Post-quem-ul este în 945, ascunderea tezaurului putând fi pusă în legătură cu invaziile pecenege de la jumătatea sec. X⁴, dar și cu alte evenimente, tezaurul valorând relativ puțin.

În privința monedelor izolate situația este puțin diferită:

Situația pe emitenți în perioada 700 – 971

Emitent	Țara Românească	Moldova
Imperiul Bizantin	23	7
Califatul Arab	–	6

Se observă un comportament diferit al monedei bizantine în cele două provincii: în Țara Românească reușește să satisfacă piața, în timp ce la est de Carpați populația caută permanent alternativă, prin drumurile comerciale ce treceau prin apropiere ajungând moneda arabă. Un alt indicator este distribuția geografică a monedelor, monedele bizantine fiind răspândite pe întreg teritoriul în discuție, cu intensități diferite.

Regiunea	Nr. localități	Nr. monede
Țara Românească	9	23
Moldova	5	7

Monedele bizantine sunt însă la o cotă redusă și în regiunile vecine:

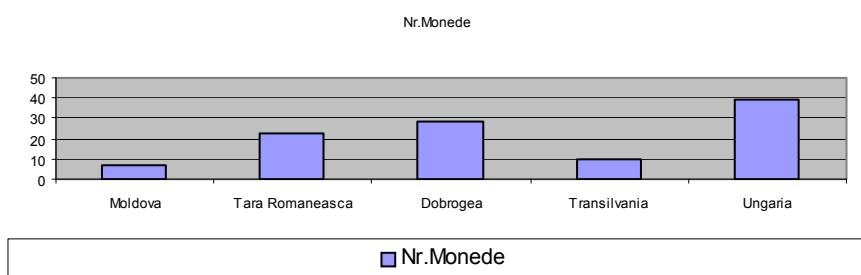
² Dan Gh. Teodor, *Tezaurul de la Răducăneni-Iași*, în: „SCIV”, 31, 1980, 3, p. 416-417.

³ Irimia Dimian, *Câteva descoperiri monetare bizantine pe teritoriul R.P.R.* în: „SCN”, I, 1957, p. 198-199; Constantin Preda, *Circulația monedelor bizantine în regiunea carpato-dunăreană*, în: SCIV”, 23, 3, 1972, p.399.

⁴ Victor Spinei, *The Great Migrations in the East and South East of Europe from the Ninth to the Thirteenth Century*, Cluj-Napoca, 2003, p. 117-123.

Monedele izolate bizantine în perioada 700 – 971

Regiunea	Nr. monede
Moldova	7
Țara Românească	23
Dobrogea ⁵	28
Transilvania ⁶	12
Ungaria ⁷	39

Monedele izolate bizantine în perioada 700 – 971

Numărul mare de monede bizantine din Ungaria se explică prin faptul că multe dintre ele (19) au fost descoperite în morminte⁸. Evident cele mai multe monede apar în Dobrogea⁹, urmată de Țara Românească (Oltenia are ponderea semnificativă, cu 15 monede), și Transilvania, majoritatea monedelor fiind găsite în Banat¹⁰. În Moldova sunt cele mai puține, ele fiind suplinite de monedele arabe.

Repartiția monedelor bizantine izolate între anii 700 – 971

Regiunea	Nr. monede	Procent ¹¹
Oltenia	16	69,56
Muntenia Vest	1	4,34
Muntenia Est	6	26,08

⁵ Gh. Mănușu-Adameșteanu, *Istoria Dobrogei în perioada 969-1204. Contribuții arheologice și numismatice*, București, 2001, p. 16-18.

⁶ Ana-Maria Velter, *Transilvania în secolele V-XII*, București, 2002, p. 61, 74.

⁷ *Ibidem*, p. 74.

⁸ *Ibidem*, p. 79-82.

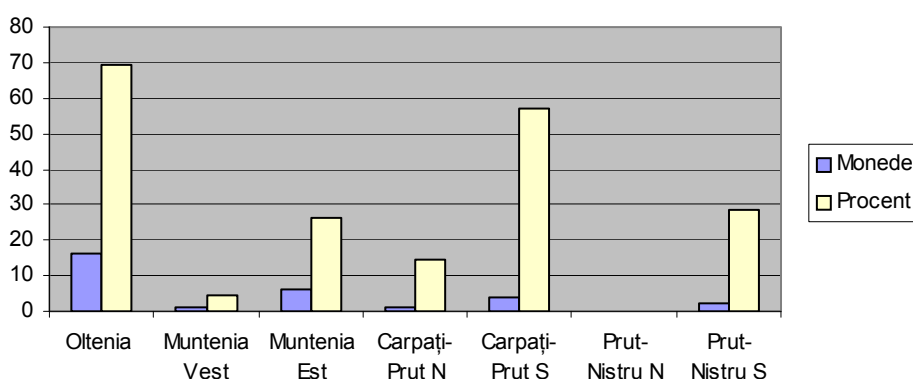
⁹ Despre rolul Dobrogei în comerțul acestor secole, vezi C. Nicolescu, *Dobrogea, punte de legătură între Bizanț, Orientul Apropiat și cultura veche românească*, în: „Peuce”, VII, 1977, p. 227-231; R. Ciobanu, *Puncte de vedere asupra formațiunilor politice din Dobrogea în sec. XI*, în: „Peuce”, II, 1971, p. 249.

¹⁰ Banatul intră mai târziu în sfera maghiară, vezi Ana-Maria Velter, *Transilvania*, p. 179; A. Bejan, *Banatul în secolele IV-XII*, Timișoara, 1995, p. 202-206; L. Mărghitan, *Banatul în lumina arheologiei III, (sec. VII-XII)*, Timișoara, 1985, p. 174-176.

¹¹ Din nr. total de monede izolate între anii 700-971.

Repartiția monedelor bizantine izolate între anii 700-971

Regiunea	Nr. monede	Procent ¹²
Carpați – Prut N	1	14,28
Carpați – Prut S	4	57,14
Prut – Nistru N	–	–
Prut – Nistru S	2 ¹³	28,57

Repartiția monedelor bizantine izolate între anii 700-971

Majoritatea efectivului numismatic se grupează în Oltenia. În Moldova emisiunile bizantine nu depășesc, cu o singură excepție, linia Prutului, și respectiv, linia Bârladului.

În sec. IX-X dezvoltarea Califatului Arab determină o rețea densă de drumuri între negustorii arabi și nordul Europei. Un drum secundar se pare că trecea prin apropierea Moldovei, și se dirija prin Carpații Păduroși în nord. Regiunea din nordul Moldovei, prin care trecea această rută, nu era doar de tranzit, dovadă descoperirile monetare din acest areal, cât și lingourile, de multe ori tăiate în bucăți neregulate, populația din zonă acceptând mai multe forme de plată. Conectarea populației la marele comerț trans-continental s-a produs chiar la apogeul culturii Dridu, adică în timpul acelui „boom” demografic și economic. Filiera este estică, în apropierea Moldovei trecând unul din drumurile comerciale ce lega Califatul Arab de Marea Baltică. Monedele Califatului se întâlnesc între anii 700-971, în special în partea de nord și vest a Moldovei, încercând să suplinească lipsa monedelor bizantine, care ajungeau greu în acele regiuni.

¹² Din nr. total de monede izolate între 700-971.

¹³ Locul exact al descoperirii nu se cunoaște, dar cel mai probabil proveneau din jumătatea sudică a Basarabiei.

Ponderea monedelor orientale

	Nr.monede	% ¹⁴	% ¹⁵
Monede în tezaure	26	81,25	40
Monede izolate	6	18,75	40

Ponderea în perioada 700-971 este de, aproximativ, 40%, ceea ce arată intrarea în circulație a acestor monede, în lipsa celor bizantine, care se grupau doar în jumătatea estică și sudică a Moldovei. Pentru prima oară ținuturile extra-carpătice sunt integrate într-un flux internațional, e adevărat într-o poziție periferică.

Revenind la monedele bizantine remarcăm că deși legătura dintre ținuturile nord-dunărene și Imperiul Bizantin fusese temporizată de constituirea primului Țarat Bulgar, în Țara Românească ajung mai multe monede, dublu, față de Moldova, aici moneda arabă (6 monede arabe de la Bosia – jud. Iași¹⁶, Iacobeni¹⁷, Șcheia¹⁸ și din Basarabia), încercând să suplinească această lipsă.

Cele mai vechi monede sunt cele ale lui Tiberiu III Apsimar, de la Berezeni (jud. Vaslui)¹⁹ și Drobeta²⁰, după care urmează un lung hiatus în care moneda este rară²¹, doar una singură, de argint, de la Leon IV la Tichilești (jud.Brăila)²². Monedele bizantine pătrund în sec. IX prin Nicephor I la Șirna (jud. Prahova)²³, și apoi prin cele ale lui Theophilus și

¹⁴ Din totalul monedelor orientale descoperite .

¹⁵ Din monedele descoperite în perioada 700-971.

¹⁶ O. Iliescu, *Însemnări privitoare la descoperiri monetare*, în: „SCN”, I, 1957, p. 462; Dan Gh. Teodor, *Tezaurul de la Răducăneni-Iași*, în: „SCIV”, 31, 1980, 3, p. 417.

¹⁷ E. Nicolae, *Un dirhem din secolul al X-lea descoperit la Iacobeni, com Vlădeni, jud. Iași*, în: *Simpozion de numismatică*, 2001, p. 95.

¹⁸ Ana-Maria Velter, *Transilvania*, p. 324.

¹⁹ I. Dimian, *Câteva descoperiri bizantine pe teritoriul R.P.R.*, în: „SCN”, I, 1957, p. 197.

²⁰ Ernest Oberländer-Târnoveanu, *Coins and history. The case of the area of the Iron Gates of the Danube during the 10th-11th centuries*, în: „Istros”, X, 2000, p. 390.

²¹ De altfel întreaga societate bizantină trecea în sec.VIII printr-o perioadă de mari transformări legate în primul rând de reforma iconoclastă, vezi S.B. Dașkov, *Dicționar de împărași bizantini*, București, 1999, p. 162 și urm., care au dus și la scăderea numărului de monetării: dacă la Tiberius III sunt menționate 6 monetării, la Leon III 5, Constantin V 4, Constantin VI 1, și Irina 2, vezi W.G. Sayles, *Ancient Coin Collecting. V. The Roman/Byzantine Coinage*, Iola, WI, 1998, p. 52-62; situația de la nord de Dunăre este întâlnită și la sudul Dunării, ca și în Dobrogea, E. Oberländer-Târnoveanu, *La monnaie dans l'espace rural byzantin des Balkans orientaux – un essai de synthèse au commencement du XXe siècle*, în: „Peuce”, s.n., I (XIV), 2003, p. 351.

²² C. Preda, *Circulația monedelor bizantine în regiunea carpato-dunăreană*, în: „SCIV”, 23, 1972, 3, 1972, p. 410.

²³ Șt. Olteanu, *O monedă de la împăratul Bizanțului Nichifor I descoperită la Șirna, jud. Prahova și importanța ei pentru datarea primei faze a culturii „Dridu”*, în: „CN”, VIII, 2002, 174-175, E. Oberländer-Târnoveanu, E.M. Constantinescu, *Monede romane târzii și bizantine din colecția Muzeului Județean Buzău*, în: „Mousaios”, IV/1, 1994, p. 321.

Leon VI, culminând cu nomisma emisă de Constantin VII și Roman II²⁴. Toate monedele, mai puțin cea de la Leon IV și nomisma amintită, sunt folliși.

Emitenții follișilor

Nr. crt.	Emitent	Țara Românească	Moldova
1	Tiberiu III (698-705)	1	1
2	Leon III (717-741) ²⁵	1	–
3	Nicephor I (802-811)	1	–
4	Theophil (829-842)	4	–
5	Leon VI (886-912)	8	6
6	Roman I (919-945)	2	–
7	Constantin VII+ Zoe (945-959)	2	–
8	Nicephor II (963-969)	2	–

Ceea ce frapază este raritatea monedei în sec.VIII, o revenire bruscă în sec. IX, și o prezență constantă în sec. X, până în 971. Explicațiile pentru această evoluție pot fi multiple, și pot porni de la evoluția societății românești (cultura Dridu) la evoluția politică din sud-estul European (dispariția avarilor, Primul Țarat Bulgar).

Noi credem că această evoluție se datorează în principal evoluției economice a Imperiului Bizantin, de care depindea întreaga zonă balcanică, și implicit și comunitățile de la sud și est de Carpați.

Monedele până la jumătatea sec. IX sunt rare și în restul teritoriilor, bizantine sau nu²⁶. Revenirea monedei bizantine, prin follis în primul rând, se face odată cu Theophil, crește în timpul lui Leon VI, are din nou o perioadă de declin, pentru a-și reveni complet după 970 la fel ca și puterea politică.

Pe de altă parte numărul mare de monede bizantine din sec. X-XIII a fost pus în legătură cu revenirea Bizanțului la Dunăre. Acest fapt nu este însă singurul factor, el s-a suprapus peste revitalizarea economică a Bizanțului, începută odată cu sec. IX.

²⁴ Costin C. Kirțescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, I, București, 1997, p. 354, vezi și T.E. Gregory, *The gold coinage of the emperor Constantine VII*, în: „ANSMN”, 19, 1974, p. 87-118, fig. XXIX-XX, J.M. Matthews, *The source for the solids issued by Constantine VII in 945*, în: „ANSMN”, 24, 1979, p. 199-217.

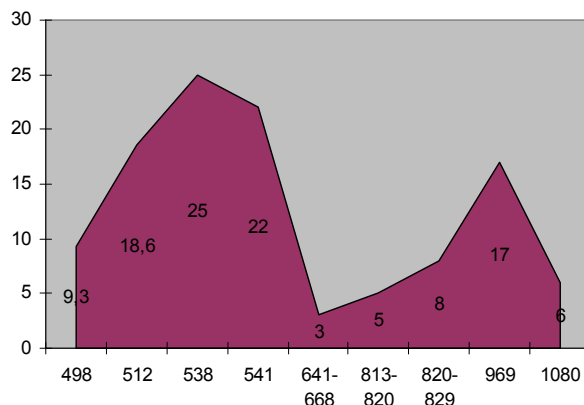
²⁵ Despre monedele lui Leon III vezi și Ph. Grierson, *The Copper Coinage of Leon III (717-740) and Constantine V (720-755)*, în: „Numismatic Chronicle”, 1965, p. 183-195.

²⁶ Astfel la Pergam s-au descoperit doar 9 monede din perioada 668-970, dintr-un total de 400 de monede, 540 la Atena din 11000 etc, D.M. Metcalf, *The Reformed follies of Theophilus: their styles and localization*, în: „ANSMN”, 14, 1968, p. 123-124.

Interesant este că această revenire se face pe fondul reformei monetare a lui Theophil²⁷, dată de la care cantitatea de monedă divizionară crește substanțial față de sec.VIII²⁸. În plus greutatea follis-ului crește la cote rezonabile²⁹.

Evoluția greutății follis-ului bizantin

Până atunci Bizanțul încremenise într-un statu-quo comercial, cantitatea de metale prețioase fiind redusă³⁰. Această cantitate era mereu amenințată de musulmani, care scoteau din imperiu mari cantități de monedă bizantină, și nu putea fi reînnoită din Occident, care nu poseda o asemenea cantitate³¹. Era nevoie de o expansiune comercială, care a fost însoțită de

²⁷ Acum se înregistrează și reforma monetară a lui Theophil, D.M. Metcalf, *The Reformed follis of Theophilus*, p. 121-152, Wayne G. Sayles., *op. cit.*, p. 68, D.M. Metcalf *The new bronze coinage of Theophilus and the growth of the Balkan Themes*, în: „ANSMN”, 10, 1961, p. 81 – 98 Idem, *Coinage in South-Eastern Europe 820-1396*, London, 1979, p. 29-35.

²⁸ D.M. Metcalf, *How extensive was the issue of follis during the years 775-820?*, în: „Byzantion”, XXXVI, 1967, p. 270-310.

²⁹ Monedele de la Theophil și urmașii săi (până la Leon VI) sunt prezente și în tezaurul de la Cleja, unde constituie o treime din tezaur.

³⁰ A. Ducellier, *Bizantinii. Istorie și cultură*, București, 1998, p. 167.

³¹ Problema metalului prețios era așa de acută în Bizanț încât în *Cartea Eparhului*, reprodusă parțial în *Texte din istoria universală*, București, 1975, p. 179-180, argintarii erau obligați să raporteze eparhului dacă cineva oferea spre vânzare aur, argint sau bijuterii, pentru ca acestea “să nu fie exportate la popoarele străine imperiului”. Cantitatea de aur, netransformat în monedă, care putea fi cumpărată de un aurar era de maxim o libră, iar proveniența aurului trebuia să fie cunoscută; dacă această regulă era încălcată pedepsele erau aspre. Argintul netransformat în monedă nu putea fi lucrat sau vândut, decât cu riscul tăierii mâinii. Pe de altă parte autoritățile bizantine erau atente și la mărfurile de mare valoare, care puteau fi ușor convertite în monedă, cum este de exemplu mătasea, George C. Maniatis, *Organization, Market Structure, and Modus Operandi of the Private Silk Industry in the Tenth Century Byzantium*, în: „DOP”, 53, 1999, p.297, nota 125 (negustorii ruși nu aveau voie să cumpere mătase în valoare de mai mult de 50 de nomisme, prin tratatul din 944); cantitatea de purpură care depășea 10 nomisme trebuia raportată eparhului, care aproba sau nu tranzacția, *ibidem*, p. 298.

una militară, și de o creștere a masei monetare, pentru a acoperi expansiunea³². Un prim contact cu această nouă realitate va fi în perioada domniei lui Theophil și Leon VI³³, revenire care se produce în toată lumea bizantină, cu intensitate diferită³⁴. Revenirea Bizanțului la Dunăre include definitiv teritoriile extra-carpatiche în noile angrenaje comerciale, în ciuda prezenței nomade³⁵.

Se pare că anul 971 constituie, mai degrabă, ocazia conectării la acest flux, și nu factorul determinant.

Catalog

Tezaur

1. Cleja – Bacău

Tezaur descoperit în 1930 de un sătean.

Distribuția: 1 AE Leon V și Constantin (813-820), 1 AE Mihail II și Theophil (821-829), 2 AE Theophil (829-842), 1 AE Theophil, Mihail II și Constantin (832-839), 2 AE Vasile I (867-868), 1 AR Vasile I și Constantin (869-879), 6 AE Vasile I și Constantin, 11 AE Leon VI (886-912), 3 AE Leon VI și Alexandru (886-912), 1 AE Constantin VII și Zoe (913-919), 7 AE Roman I (919-921), 3 AE Constantin VII (945).

Post-quem: 945

BIBL. Irimia Dimian, *Câteva descoperiri monetare bizantine*, p. 198-199; C. Preda, *Circulația...*, p. 399; O. Iliescu în *Cultura bizantină în România*, p. 184-185; I. Mitrea, *Regiunea centrală a Moldovei dintre Carpați și Prut în secolele VI – IX e.n.*, în: „Carpica”, XII, 1980, p. 101; C. Chiriac, *Despre tezaurile bizantine din secolele VII – X de la est și sud de Carpați*, în *Pontica*, XXIV, 1991, p. 377; Costin C. Kirițescu., *Sistemul bănesc al leului*, p. 354; D.Gh. Teodor, *Descoperiri arheologice și numismatice la est de Carpați în sec. V-XI*, București, 1997, p. 68

2. Echimăuți – R. Moldova

Tezaur găsit în preajma așezării feudale timpurii.

Distribuția: 19 AR Califatul Arab emise între 904 și 943.

³² A. Ducellier, *op. cit.*, p. 168.

³³ Vezi monedele din această perioadă.

³⁴ D.M. Metcalf, *The Reformed follis fs Theophilus*, p. 122-124, idem, *The new bronze coinage of Theophilus and the growth of the Balkan Themes*, în: „ANSMN”, 10, 1961, p. 81-98.

³⁵ Revitalizarea Bizanțului se datorează și drumului “de la varegi la greci”, D. Obolensky, *Un Commonwealth medieval: Bizanțul. Europa de Răsărit, 500-1453*, trad. C. Dumitriu, postfață de N.Ș. Tanașoca, București, 2002, p. 52 – 55, pe larg despre importanța acestui drum în comerțul internațional.

Post-quem: 943

BIBL. D.Gh. Teodor, *Legături economice între regiunile de la Răsărit de Carpați și Orientul Arab în secolele IX-X e.n.*, în: „AIIAX”, XXII/1, 1985, p. 263, reluat în Idem, *Spațiul carpato-dunăreano-pontic în mileniul marilor migrații*, Buzău, 2003, p. 475 ; I. Tentiuc, *Populația din Moldova Centrală în secolele XI-XIII*, Iași, 1996, p. 133

3. Răducăneni – Iași

Tezaur descoperit în 1969, compus din 7 monede și 62 de piese de podoabă.

Distribuția: 7 dirhemi arabi AR Califatul Arab**Post-quem: sfârșitul sec. IX**

BIBL. publicat inițial de Dan Gh. Teodor, *Tezaurul de la Răducăneni – Iași*, în: „SCIV”, 31, 3, 1980, p. 416-417 și reluat de E. Nicolae, *Un dirhem din secolul al X-lea*, p. 99-100; D.Gh. Teodor, *Descoperiri.....*, p. 136 menționează 3 piese, din care o monedă, dar nu specifică proveniența acestor piese trimitând la studiul din 1980.

Monede izolate

Republica Moldova – Perioada 700-971

1. Alcedar, Rep. Moldova

S-au descoperit două monede arabe.

Bibl. Tentiuc, *Populația din Moldova centrală în secolele XI-XIII*, Iași, 1996, p. 133; D. Gh. Teodor, *Spațiul carpato-dunăreano-pontic*, p. 475.

2. Basarabia

În două localități necunoscute s-au găsit 2 monede de la Leon VI.

Bibl. V. Butnaru, *O nouă monedă bizantină de la Gugești (județul Vaslui)*, în: „CI”, XII-XIII, 1981-1982, p. 170.

3. Berezeni – Vaslui

S-a găsit o monedă de la Tiberiu III în 1946.

Bibl. C. Preda, *Circulația...*, p. 396; O. Iliescu, *Moneda romano-bizantină pe teritoriul României (326-1327)*, *Cultura bizantină în România. La culture byzantine en Roumanie*, București, 1971, p. 184; G. Coman, *Statornicie, continuitate. Repertoriul arheologic al județului Vaslui*, București, 1980, p. 67; I. Dimian, *Câteva descoperiri monetare bizantine pe teritoriul României*, în: „SCN”, I, 1957, p. 197; D.Gh. Teodor., *Descoperiri*, p. 49.

4. Bosia – Iași

Doi dirhemi din argint de la califul Marwan II (745 – 750) au fost semnalati aici.

Bibl. D.Gh. Teodor, *Tezaurul de la Răducăneni – Iași*, în: „SCIV”, 31, 3, 1980, p. 418; Idem, *Descoperiri*, p. 55; O. Iliescu, *Însemnări privitoare la descoperiri monetare*, în: „SCN”, I, 1957, p. 498 .

5. Gugești – Vaslui

O monedă de la Leon VI (886-912).

Bibl. G. Coman, *Statornicie, continuitate*, p. 88; V. Butnaru, *O nouă monedă bizantină*, p. 169; D.Gh. Teodor, *Descoperiri*, p. 96.

6. Iacobeni – Iași

O monedă de la emirul Abud ad-Dauda (949-983) al regiunii Fars, descoperită în 1962 cu prilejul unor săpături arheologice din zona necropolei de secol IV p. Hr.

Bibl. E. Nicolae, *Un dirhem din secolul al X-lea descoperit la Iacobeni, com. Vlădeni, jud. Iași*, în *Simpozion de numismatică*, 2001, p. 95-96.

7. Negrești – Vaslui

În punctul „Lutărie” s-a descoperit o monedă de la Leon VI.

Bibl. D.Gh. Teodor, *Descoperiri*, p. 121; Costin C. Kiriteșcu., *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol. I, București, 1997, p. 353.

8. Satu Nou – Iași

În punctul „Trestiana” s-a descoperit o monedă de la Leon VI.

Bibl. C. Preda, *Circulația.*, p. 408; D.Gh. Teodor, *Descoperiri*, p. 142.

9. Șcheia – Iași

Un dirhem arab cu emitenți necunoscuți.

Bibl. Ana – Maria Velter, *Transilvania în secolele V-XII*, București, 2002, p. 324.

10. Zorleni – Vaslui

În punctul „Trestiana” s-a descoperit o monedă de la Leon VI, laolaltă cu multe fragmente ceramice din sec. X – XI.

Bibl. G. Coman, *Statornicie, continuitate*, p. 284; D.Gh. Teodor, *Descoperiri*, p. 171.

Țara Românească – Perioada 700-971**1. Alexandria**

O monedă de aur Constantin VII + Roman II.

Bibl. Costin C. Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol. I, București, 1997, p. 354; C. Beda, *Descoperiri monetare antice și bizantine în județul Teleorman*, în: „CN”, III, 1980, p. 141.

2. Buzău

O monedă AE de la Theophil.

Bibl. E. Oberländer-Târnoveanu, E.M. Constantinescu, *Monede romane târzii și bizantine din colecția Muzeului județean Buzău*, în: „Mousaios”, IV/1, 1994, p. 317.

3. Călărași

O piesă AE Leon VI.

Bibl. B. Mitrea, în: „SCIV”, 21, 1970, 2, p. 345; C. Preda, *Circulația...*, p. 398; O. Iliescu, *Moneda romano-bizantină pe teritoriul României (326 – 1327), Cultura bizantină în România. La culture byzantine en Roumanie*, București, 1971, p. 185.

4. Comana – Giurgiu

O piesă AE Leon VI.

Bibl. Poenaru-Bordea, Gheorghe, Popa Corneliu, *Noi date numismatice privind prezențele bizantine în Câmpia Româna în sec. IX – XI*, în: *Ilfov – File de istorie*, București, 1978, p. 135.

5. Dobrușa (Ștefănești) – Vâlcea

O monedă AE Leon VI, două AE Roman I.

Bibl. O.Toropu, Onoriu Stoica, *Monede bizantine descoperite în Oltenia*, în: „Drobeta”, I, 1974, p. 165.

6. Drobeta

a) În timp s-au descoperit 4 AE Leon VI.

Bibl. C. Preda, *Circulația...*, p. 410; O. Toropu, *Romanitatea târzie și străromânii în Dacia Traiană sud-carpatică (sec. III – XI)*, Craiova, 1976, p. 211; B. Mitrea, în *Dacia*, XXI, 1977, p.381; E. Oberländer-Târnoveanu, *Coins and history. The case of the area of the Iron Gates of the Danube during the 10th – 11th centuries*, în: „Istros”, X, 2000, p. 393.

b) O monedă AE de la Tiberiu III.

Bibl. E. Oberländer – Târnoveanu, *Coins and history*, p. 390.

c) O monedă AE de la Leon III și Constantin.

Bibl. E. Oberländer-Târnoveanu, *Coins and history*, p.391.

d) O monedă AE de la Nicefor II.

Bibl. E. Oberländer-Târnoveanu, *Coins and history*, p. 394.

7. Mehedinți

O monedă AE de la Nicephor II.

Bibl. Gh. Mănușu – Adameșteanu, *Monede bizantine*, p. 238.

8. Oltenia

a) Pe teritoriul dintre Carpați și Olt s-a găsit o monedă AE de la Theophil.

Bibl. B. Mitrea în: „SCIV”, 18, 1967, 1, p. 201; C. Preda, *Circulația...*, p. 412; O. Toropu, *Romanitatea*, anexa 18.

b) Pe teritoriul dintre Carpați și Olt s-a găsit o monedă AE de la Theophil,

Bibl. E. Oberländer-Târnoveanu, *Coins and history*, p. 392.

c) Două monede AE de la Constantin VII și Zoe.

Bibl. E. Oberländer-Târnoveanu, *Coins and history*, p. 394.

9. Prahova

Pe cuprinsul județului Prahova s-a găsit o monedă AE de la Leon VI.

Bibl. C. Preda, *Circulația...*, p. 412; E. Oberländer-Târnoveanu, E.M. Constantinescu, *Monede romane târzii și bizantine*, p. 321.

10. Sălcuța – Dolj

O monedă AE de la Theophil.

Bibl. C. Preda, *Circulația...*, p. 408; E. Oberländer-Târnoveanu, E.M. Constantinescu, *Monede romane târzii și bizantine*, p. 321; O. Toropu, *Romanitatea*, p. 161.

11. Șirna – Prahova

O monedă AE de la Nicefor I.

Bibl. E. Oberländer-Târnoveanu, E.M. Constantinescu, *Monede romane târzii și bizantine*, p. 321; Șt. Olteanu, *O monedă de la împăratul Bizanțului Nichifor I descoperită la Șirna, jud.Prahova și importanța ei pentru datarea primei faze a culturii „Dridu”*, în: „CN”, VIII, 2002, 174 – 175.

12. Tichilești – Brăila

O monedă AR Leon IV.

Bibl. I. Dimian, *Câteva descoperiri monetare bizantine pe teritoriul României*, în SCN, I, 1957, p. 197; C. Preda, *Circulația...*, p. 410; O. Iliescu, *Moneda romano-bizantină pe teritoriul României*, p. 184; E. Oberländer-Târnoveanu, E.M. Constantinescu, *Monede romane târzii și bizantine*, p. 321.

**ASPECTS OF THE MONETARY CIRCULATION
BETWEEN THE YEARS 700-971 ON THE SOUTH AND EAST
OF THE CARPATHIAN MOUNTAINS**

- Abstract -

The large number of Byzantine coins from the Xth - XIIIth centuries was linked to the Byzantine revival, after 971. But this is not the only element that matters; it overlaps an economic revival, which begins in the IXth century. The precious metals had been scarce during the previous period, since the Muslims had taken away large amounts; the reserves couldn't be renewed from the West, since the Western world didn't have many resources of precious metals.

Therefore, it was needed a commercial expansion, along with a military one, and an increase of the monetary mass so that they may keep pace with the expansion.

The first reaction to these new conditions occurred during the reigns of Theophilus and Leon VI (from that period date the hoard of Cleja and 15 isolated coins). The coming of the Byzantine Empire at the Lower Danube included the extra-Carpathian territories in the new trade system, despite of the problems they faced due to the nomad invasions.

UN IZVOR MAI PUȚIN CUNOSCUȚ DESPRE CAMPANIA DE LA PRUT DIN 1711

Marian STROIA

În ultimele șase decenii o bogată istoriografie a fost consacrată campaniei de la Prut din 1711, episod politico-militar care a marcat începutul luptei pentru supremație în zona Mării Negre și a Dunării de Jos între Rusia și Poarta otomană¹.

Dat fiind preponderența subiectului în istoriografie, ca și dezbateră largă de opinii în legătură cu semnificația sa istorico-militară și geopolitică, nu vom stăruia aici în mod special asupra acestor aspecte. Ceea ce dorim, de fapt, în cele ce urmează este introducerea, în circuitul științific autohton a unei surse istorice mai puțin cunoscute specialiștilor noștri și anume scrisoarea din 24 septembrie 1711, din Lvov a lui Jean-Nicole Moreau de Brasey, către brigadierul-conte Frise, despre evenimentele de la Prut din vara lui 1711.

Autorul scrisorii pe care o vom reproduce în cele ce urmează nu este un personaj istoric necunoscut istoriografiei noastre. Relația sa, consacrată campaniei din 1711, tradusă și adnotată de regretata Maria Holban, a fost inclusă în volumul VIII al prestigioasei colecții *Călători străini despre*

---

¹ Din bogata literatură consacrată acestui moment istoric amintim, printre altele: Alexandru V. Boldur, *Expediția de la Prut din 1711*, în "Studii și cercetări istorice", t. XIX, 1946, II, p. 59-91; Adrian Tertecel, *Un izvor otoman necunoscut istoriografiei noastre: Jurnalul (Defter) lui Ahmed din Mahmud (secretar al visteriei otomane) privind campania militară a Înaltei Porți din Moldova în anul 1711*, în "Caietele laboratorului de studii otomane, 1993, nr.2; Victor Spinei, *Un izvor otoman asupra campaniei de la Prut din 1711*, în "Memoria Antiquitatis" XIX, Muzeul de istorie Piatra-Neamț, 1994, p. 453-472; vezi mai recent și studiul nostru, *Prima confruntare ruso-turcă pentru supremație la Dunărea de Jos la începutul secolului al XVIII-lea; Campania de la Prut*, în "Revista istorică", s.n. Tom XV, 2004. nr.1-2, p. 41-62. B.H. Sumner, *Peter the Great and the Ottoman Empire*, Oxford, 1949, p. 37-44; Abdel N. Kurat, *Prut Iseferi ve barişi 1123 (1711)*, Ankara, I, 1951; II, 1953; Constantin Șerban, *Jurnalul feldmareșalului B.P. Srementev despre campania de la Prut (1711)*, în vol. *Relații româno-ruse în trecut*, București, 1957, p. 72-95; Idem, *Un episod al campaniei de la Prut: cucerirea Brăilei (1711)*, în "Studii și materiale de istorie medie", II, 1957, p. 449-456; Chantal Lemerrier-Quelquejay, *Le Campagne de Pierre le Grand sur le Pruth d'après les documents d'archives Ottomanes*, în "Cahiers du Mond Russe et Sovietique", VII, 1966; Adrian Tertecel, Anexele "Jurnalului" lui Ahmed bin Mahmud privind campania de la Prut (1711), în „Studii și materiale de istorie medie”, vol. XII, 1994.

Țările Române, prin reproducerea aproape integrală a ediției din 1716 a memoriilor politice ale acestuia².

Încă din momentul publicării sale în amintita colecție, editorii au avut serioase îndoieli asupra credibilității sale, considerându-l un izvor destul de controversat. Astfel, în „Observațiile critice”, înserate de editorul amintit după textul propriu-zis, M. Holban remarca prin altele: „O notă distinctivă a acelor pretinse consilii militare amintite de autor este tendința de a scoate în relief superioritatea ofițerilor străini idee fixă ce revine la orice prilej...

Tot astfel este adus de generalul Janus la consiliul de război din 8 iulie st.v., la care nu s-au înfățișat generalii ruși, sau miniștrii ruși (!) și la care amintitul general ar fi adresat o adevărată filipică, plângându-se că generalii germani și străini nu au fost niciodată consultați și ascultați, iar acum cei ce au făcut încurcătura nu au decât să o descurce și să iasă din acel labirint!

La toate acestea țarul ar fi încercat cu tot felul de cuvinte blânde să-l îmbuneze, rugându-l să-l ajute cu sfaturile sale...etc. Scenă de pură fantezie. Pentru cele două consilii de război ținute atunci cu toți *comandanții principali* și pentru hotărârile luate avem mărturia lui Șeremetev și a generalului Allard, și iscăliturile participanților. În alt loc el subliniază procedeele neamicale ale lui Șeremetev față de generalii străini, și în speță a lui Janus.

Dar omniprezența lui Moreau de Brasey se manifestă fără încetare. În momentele dramatice ale dilemei în care se află întreaga armată, el e prezent la preținsele consultări ale țarului cu generalul Allard, stând rănit în careta sa, alături de cea a baroanei de Asten, în care află și doamna Busch (Bouche), având drept urmare cererea de armistițiu a lui Șeremetev. *El a văzut* și căruța încărcată cu giuvaiere și bani în valoare de 200.000 de ducați trimisă marelui vizir. El a vorbit latinește cu Dimitrie Cantemir și tot astfel cu unul din cele trei pașale ce însoțea oastea moscovită în retragere. În sfârșit a fost de față când a fost ucis de tătari un francez Terson sau Taison cu care avusese o lungă convorbire și care îi repetase laudele entuziaste ale generalului Janus pentru glorioasa retragere efectuată de el!... etc. Pe lângă acest gen de falsificări, apar altele pur gratuite: de pildă afirmația că abia două ore după trimiterea trâmbișului cu cererea de armistițiu, acesta a și fost primit, sau că țarul la înapoierea sa,, ar fi rămas patru zile în Iași, etc.

---

² Cf. Moreau de Brasey, [*Campania de la Prut din 1711*], în: *Călători străini despre Țările Române*, vol. VIII, volum îngrijit de Maria Holban (redactor responsabil); M.M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu, București, Ed. Șt. și Encicl., 1983, p. 459-494. (În continuare M. de B., *Campania*...)

Fără a mai vorbi de înflorirea realității cu invenții senzaționale sau pitorești”³.

În condițiile de mai sus, e cu atât mai susceptibilă de interes actuala versiune descoperită și publicată în 1992 de istoricul englez R.L. Lewitter, de la Christ's College al Universității Cambridge⁴.

În cele ce urmează nu vom stăruî în mod special asupra biografiei personajului istoric în cauză; de altfel documentatul studiu biografic întocmit de editorul amintit în vol. VIII ne scutește de această prezentare. Mai interesant ni se pare să ne oprim puțin asupra a ceea ce aduce nou prezenta versiune. Amintim, de asemenea cu titlu informativ faptul, regretabil într-un anumit sens, și anume acela că în bibliografia sa de la începutul publicației menționate, R.L. Lewitter nu face, din păcate nici o referire la faptul că, încă din 1983 istoricii români menționați au publicat partea referitoare la campania de la Prut a *Memoriilor* lui Moreau de Brasey (ediția din 1716, bineînțeles). Firește, acest aspect nu-i scade cu nimic meritul de a fi introdus în circuitul științific versiunea prescurtată, din septembrie 1711, pe care o vom utiliza în cele ce urmează.

Așa cum arătam încă la începutul micro-studiului nostru, relația concisă, a lui Moreau de Brasey, întocmită în 24 septembrie 1711 este conținută într-o scrisoare pe care acesta o adresează prietenului său, brigadierul conte de Frise (după identificarea lui Lewitter). Textul, o relatare mult mai comprimată a evenimentelor de la Prut din vara lui 1711, este scris la Lvov (Leopolis) și conține o descriere, similară ca stil cu “Memoriile”, a episodului istoric în cauză.

De remarcat că se regăsesc și aici multe din ideile-fixații care domină și în ediția din 1983: - generalii străini au salvat armata rusă de la dezastru; autorul a fost martor ocular la cele mai importante evenimente(?); în fine, spiritul critic al autorului nu-l ocolește nici pe țarul Petru I, care aflat într-o situație critică și conștient că este principalul responsabil al dezastrului, își pierde obișnuita stăpânire de sine.

Prezența domnitorului român al Moldovei Dimitrie Cantemir apare sporadic și nesemnificativ în relatarea lui Moreau de Brasey. La fel de șters apare în descrierea sa și rolul lui Sava Raguzinski (Sava Raguzanul), bosniac aflat în slujba lui Petru, a cărei contribuție la organizarea și inspirarea campaniei a fost dintre cele mai importante.

Un element diferit față de versiunea lărgită publicată în 1983 în *Călători străini...* este și enumerarea finală. Dacă acolo ni se făcea a listă a

³ Cf. Maria Holban, *Observații critice* (incluse la finele textului din M. de B., *Campania...* p. 493-494.

⁴ R.L. Lewitter, *Jean Nicole Moreau de Brasey's letter on the Moldavian Campaign of Peter I* (1711), în „Jahrbücher für Geschichte Osteuropas” (40), 1992, p. 517-529. Mulțumim pe această cale d-lui Paul Cernovodeanu, membru de onoare al Academiei Române, pentru a ne fi facilitat accesul la sursa mai sus menționată.

principalilor comandanți străini și a modului cum aceștia au fost licențiați sau au părăsit de bunăvoie armata rusă, versiunea lui Lewitter conține doar o listă a ofițerilor superiori străini morți sau răniți, precum și o listă, destul de plauzibilă, a pierderilor înregistrate de cele două armate.

Redăm în continuare, în traducere, textul scrisorii lui Moreau de Brasey, din 24 septembrie 1711. Menționăm că am păstrat și notele de subsol ale editorului britanic.

La Lvov⁵, pe 24 septembrie 1711*

Domnule, al meu scump și bun prieten,

Ați fi avut de mult știri, atât despre mișcările armatelor noastre, cât și în ceea ce privește prietenii pe care îi aveți dacă poștă, fiind stabilită în țări pierdute (îndepărtate) cum este ca în armatele noastre din Flandra și din Germania. Diferența fiind absolut totală, trebuie avut răbdare, și mai privat<t> de plăcerea care mi-ar procura-o știrile <parvenite> de la Dvs., căci acestea m-ar fi recompensat pe de-a-ntregul pentru lipsurile, oboselile și neliniștile care ni le-a cauzat această campanie, cea mai scurtă făcută (vreodată) în viața mea, dar și cea mai penibilă: Cum nu v-am putut scrie de la Vilna⁶, eu nu v-am putut face cunoscut că în locul scrisorilor (pe care) credeam că o să le primesc de la Dvs., și de la cea mai scumpă jumătate a mea⁷ care mă informa că are trei scrisori pentru mine, și că întrucât nu m-a văzut sosind la biroul său pentru a-mi ridica scrisorile, el le-a retrimis la Varșovia.

Vă las să bănuieți care mi-a fost supărarea [întristarea], când m-am văzut privat de un bun pe care îl așteptam cu o nerăbdare teribilă. Și că nu puteam schimba câteva măsuri pe care le-am luat. Trebuia totuși să mă pun în marș spre Podolia, pe un drum atât nesigur, cât și obositor, fără acest ajutor contra neliniștii (corespondența). Ce aș avea eu să vă transmit, dragul meu, despre această campanie, care v-a fost relatată, și pe care o adăpostesc în plicul unei scrisori, s-ar putea include în volume întregi; mai ales că mă aflu într-o țară creștină, care dispune de poștă, și mai ales că mă tem ca rușii să-mi deschidă scrisorile.

Ceea ce este sigur este că nu pot satisface în prezent dorința mea care ar fi <aceea> de a face o amănunțită relatare a tot ceea ce s-a petrecut cu prietenii noștri turcii, atât în timp de război, cât și în timp de pace. Dar așteptând să vă pot dărui o relatare [a evenimentelor] care va fi tipărită (și

⁵ În text *Leopolis*.

* Pentru actuala versiune am folosit, așa cum arătam textul publicat de R.S. Lewitter, sub titlul menționat în „Jahrbücher für Geschichte Osteuropas”, 40 (1992), vol. 4, p. 517-529.

⁶ Azi Vilnius, capitala Lituaniei.

⁷ Soția lui Moreau, Henriette Sophie de Princudoye.

mă jur [pe orice că] voi face tot posibilul să o scot), vreau totuși să vă ofer o idee corectă, în mare care ar trebui să vă ofere, timp de câteva zile, un sfert de oră de plăcere.

Armata [rusă] găsindu-se adunată pe râul Nistru, care separă Polonia de Valahia⁸, pe data de 19 iunie stilul nou, a fost construit un pod peste acest râu, pentru a-l traversa. Acestea s-au făcut în așteptarea M<aiestății> S<ale> care se afla la Jaroslav, pentru a explica Republicii Polone, ai cărei senatori se adunaseră aici, rolul care ar reveni Poloniei în actuala conjunctură. Întrucât polonii au explicat, într-un chip înțelept, <țarului> că potrivit tratatului de la Carlovitz ei <trebuie> să rămână într-o strictă neutralitate, M<aiestatea> Sa țarul a părăsit <orașul> Jaroslav și s-a alăturat infanteriei și artileriei sale pe data de 25, însoțit de noua sa împărăteasă⁹, de miniștrii săi, de aghiotant, de regimentele Preobrajenski și Simionovski, precum și de rest; Feldmareșalul¹⁰ înaintase împreună cu cavaleria condusă de g[eneralul] Janus. Ronne fusese cu Maiestatea Sa la Jaroslav, împreună cu câteva escadroane rămase în jurul acestui oraș pentru siguranța Curții. Pe 26, M[aiestatea] S[a] și a trecut în revistă infanteria compusă din patru divizii, și anume De Weide, Repnin, Hallart și Ensberg. Pe [data de] 27 [iunie] a avut la un mare Consiliu, în care miniștrii și Rönne au avut câștig de cauză în fața generalilor Hallart, Ensberg, Osten și Berghols. Sfaturile înțelepte și prudente ale acestora [din urmă] care urmăreau toți grandoarea și gloria stăpânului au fost respinse și astfel s-a sugerat M[aiestății] S[ale] cel mai fals demers care l-a făcut și care l-ar fi putut costa viața.

Germanii [generalii] noștri voiseră și ei aveau de fapt dreptate ca să fie asediat Benderul¹¹ unde se afla regele Suediei, [cetate] care se află aproape de malurile Nistrului, ca să se poată stabili acolo poziții bune și depozite de arme și ca să se lase turcilor grija de a traversa deșerturile Valahiei și de a face poduri în fața noastră pentru a încerca să traverseze Nistrul în prezența noastră, aceasta i-ar fi costat prea mult dacă ar fi riscat să o facă, întrucât noi aveam în spate Polonia, care ne-ar fi putut furniza contra cost, suficiente provizii. Căci în acest timp armata se confrunța deja cu un prost început pentru intrarea în campanie. Miniștrii voiau să pună în practică proverbul, și anume să apuce luna cu dinții; deoarece pentru a intra în Turcia, unde voiau să caute provizii pe seama inamicului, trebuiau traversate 13 mile de deșert până la Prut, râu în Valahia și alte 15 mile până la Dunăre, care oricum nu erau mai bine locuite, cu o apărare și hrană decât câmpurile deșertului. Singurul avantaj pe care îl ofereau era

⁸ Termen foarte des uzitat în epocă pentru a desemna, de fapt, Moldova.

⁹ E vorba de Marfa Skavronskaia, viitoarea împărăteasă Ekaterina I (Alexeevna) (1725-1727).

¹⁰ Moreau îl are în vedere pe Boris Petrovici Șeremetev (1652-1719).

¹¹ Bendery

apa, care Prutul o oferea din abundență. Cum <planul acestui> partid fu ales, s-a intrat în deșert pe la Soroca, loc unde se montase podul nostru. Excepție a făcut divizia lui Reppin, care a fost lăsată <pe mal> pentru a aștepta câteva provizii ce urmau să vină din Polonia, precum și pentru a termina fortificațiile de la capul și de la coada podului pe care divizia Hallart le lăsase incomplete.

Pe data de 29 [iunie] primind ordinul să iasă pe câmp trupele feldmareșalului de campanie, precum și cele ale lui Enzberg, ieșiră din locurile nelocuite. Pe data de 30 [iunie s.n.], Maiestatea Sa, suita acestuia, artilerie și divizia lui Weide au intrat în mijlocul campaniei împreună cu ele, neputând însă să facă joncțiunea cu cavaleria <mea>, unde fusesem numit <în calitate> de brigadier în divizia lui Janus.

În aceste deșerturi pașnice, am văzut lucruri frumoase, în ceea ce privește noile maniere de a face să mășăluiască un corp de armată, recent inventate, revăzute și corijate de către incomparabilul De Weide; omul în stare de război și în marșul cel mai rar de pe care pământul l-a produs de când este el pe pământ. Detaliul asupra acestor frumoase lucruri ar fi prea lung pentru a-și găsi aici locul, vom trece la sosirea Maiestății sale la râul Prut, care se află la gura deșertului. Și închipuiți-vă să știți că ne-am aflat fără apă pentru noi și pentru caii noștri de la 30 iunie până la 16 iulie (s.n.). Căldura era de nesuportat datorită reverberației făcută de nisipurile încălzite așa încât fără prietenul nostru, domnul Buș¹², aș fi rămas asemenea multor altor soldați în acea blestemată stare de a nu avea ce bea. Era deci abia 4 iulie (s.n.) când sosi Maiestatea Sa întrucât el putea merge mult mai ușor decât noi; el sosi cu două zile mai devreme, iar noi nu am ajuns decât la 6 iulie spre seară, și ne-am aliniat lângă artilerie care avu bunătațea (bunăvoința) de a ceda [aripa] dreaptă Maiestății Sale, care era plasat lângă râu. Pe data de 7, el (Petru I -n.n.) a fost la Iași, împreună cu feldmareșalul. Acolo, domnitorul din Valahia¹³, abjurând semiluna căreia îi era (până atunci) supus și tributar în calitate de prinț, a depus omagiul său Împăratului nostru, și a primit un portret ornate cu diamante, în mod sigur cel mai scump cadou pe care l-a primit în viața sa.

În aceeași zi el (țarul – n.n.) a revenit în tabăra sa, unde feldmareșalul a sosit o oră după el, și a fost primit de șeful infanteriei sale, cu sabia de salut în mână.

Domnitorul Valahiei a luat, de asemenea parte. Feldmareșalul s-a dus la armata Maiestății Sale pentru celebrarea sărbătorii stabilite de Maiestatea Sa. Data de 8 <iulie>, care este de fapt 27 <iunie> pe stilul vechi, a fost stabilită în memoria bătăliei de la Poltava. Maiestatea Sa a fost prezent la serviciul religios – în lb. rusă – la o biserică construită în

¹² Buș, Ivan Alferovic, general în armata rusă.

¹³ E vorba de Dimitrie Cantemir, domnitorul de atunci din Moldova (nov. 1710 – iulie 1711).

apropierea artileriei; trebuie să realizați limba bine că ea <biserica> era din pânză, după serviciul religios un preot a ținut o cuvântare, iar după cuvântare s-a tras cu tunul. Apoi, infanteria, care forma un careu împreună cu artilerie, a tras o salvă, după care Maiestatea Sa a adunat toți generalii să cineze împreună cu el, drept care ei s-au rânduie în jurul unei mese de o lungime prodigioasă unde s-a mâncat foarte prost, dar s-a băut mult; o știu pentru că am fost acolo.

Pe data de 9 am primit ordin să mă duc în tabăra feldmareșalului, și de a pleca cu el pe data de 10, care este 29 pe stilul vechi și ziua Sântului Petru care este patronul M<aiestății> S<ale>; Am plecat, [spre sfârșitul] dimineții, iar feldmareșalul foarte târziu, deoarece el încă mânca cu Maiestatea Sa, pentru „a avea părul câinelui” (?). Am sosit în tabără pe data de 11 <iulie s.n.>, unde am aflat că tătarii, oameni fără politețe, capturaseră un locotenent colonel de grenadieri călare din regimentul <condus de> von der Rapp (brigada mea), împreună cu vreo 500 de cai. Nu-i mai puțin adevărat că brigadierul Cernikov, de origine rusă, care avea în grijă de cca. 2000 cai, i-a lăsat să pască, fără a-i puse în marș spunând că nu avea nici un ordin. Cu această ocazie au avut uciși un căpitan (un om foarte drăguț) și câțiva subalterni. Obligația de a-i păzi revenise poltronului de Cernikov...

Pe data de 12 <iulie s.n.> podurile pe care feldmareșalul ordonase să se facă peste Prut fiind gata, trupele începuse să defileze puțin după ce dl. de Weide a intrat în țara inamică. Adică, un regiment trecea și după el, echipajele sale. Pe <data de> 13, trupele continuau să.... treacă podurile, când zece sau douăsprezece mii de tătari veniră cu insolență să execute mișcări în cerc, la o înălțime în fața frontului compus din restul trupelor noastre. Generalii Janus, Hallart și Osten, care sosiră acolo, din tabăra cea nouă, dispuseră așa de bine trupele încât tătarii le respectară și nu au mai îndrăznit să le atace cu insolență, așa cum o făcuseră prima dată. Baronul Enzberg și ginerele său, baronul de Remchigen, primiră ordinul de veghea la siguranța noii tabere. Tătarii s-au retras după câteva ciocniri cu cazacii și cu moldovenii noștri, în care un căpitan ungur, cu totul neatent, se angajă prea mult în fața acestor nefericiți și fu ucis cu unsprezece lovituri, în timp ce noi nu văzurăm decât doi tătari morți pe câmpul de luptă.

Cu toate acestea generalii îl convinseseră pe feldmareșalul să continue cu defilarea tuturor echipajelor, și a cailor cavaleriei, care era la picioarele [dealului] înainte de a ieși la loc deschis unitățile pe care voia să le retragă pe de-a-încetul.

Ziua de 14: tot restul trupelor care se afla pe munte (!) intrară în defileele care conduceau la cele două poduri și ele trecură în tabăra cea nouă, unde au dat peste încă un râu mic care trebuia traversat; de aceea au fost comandate și făcute poduri.

Ziua de 15: Feldmareșalul a trecut podurile sale pe șaisprezece

coloane, și și-a stabilit tabăra la o jumătate de milă de micul râuleț aflat între muntele de la dreapta Prutului. Acesta a fost, de fapt tabăra în care M<aiestatea> S<a>, urmat de curtea sa precum și de regimentele Semionovski și Preobrajenski, a făcut joncțiunea cu armata noastră. Artileria și corpul lui de Weide au campat în vechea noastră tabără în fața râulețului și a venit știrea că și [corpul lui] Repnin va sosi, cel mai târziu pe 18.

Ziua de 16. M<aiestatea> S<a>, deoarece fusese plasat între munte și râul Prut, și-a stabilit tabăra lor trei mile mari de locul de unde plecasem noi. Noi nici nu observasem bine, că de fapt ieșisem din deșert, căci în așa măsură găsisem această țară lipsită de locuințe și de ceea ce adăpostesc ele. Celorlalte trupe s-au stabilit în vechiul lagăr.

Ziua de 17. M<aiestatea> S<a> a făcut încă trei mile fără a părăsi pământurile nelocuite; mizerabil loc pentru a face război (!).

Ziua de 18. M<aiestatea> S<a>, bine informat, cum ați putut să vedeți, prin grija feldmareșalului său, un om de o înfinită precauție, detașa din armata sa pe Dl. Janus și toată cavaleria care îi mai rămăsese. Am zis „ce îi mai rămăsese”, deoarece generalul de Rönne, obișnuit să cerceteze primul țările unde stăpânul său poartă războiul, fusese detașat cu 8000 <de călăreți> și cu un batalion din <regimentul> Inghermanlanski să meargă în Moldova¹⁴ pentru a-l ridica (smulge) pe domnitorul <devotat> Semilunei, așa cum feldmareșalul făcuse cu domnitorul Valahilor (moldovenilor n.n. M.S.).

Generalul Janus primi ordinul de a căuta podurile inamicului, care voia să se apropie la o milă mare de tabăra Maiestății Sale, să le atace capetele <de pod>, fie că erau bine <sau prost> păzite, și să le ocupe. Marca evidentă că Maiestatea Sa și generalul nu erau bine serviți de spionii lor, este că dl. Janus nu a făcut mai mult de o milă, când 10.000 spahii au căzut asupra corpului său <de armată>, spahii care trecuseră două poduri în stânga noastră și erau <susținuți> de zece mii de ieniceri. La această <situație> viziune, nimeni nu se aștepta; ea deveni cu atât mai sensibilă datorită ghiulelelor și săgeților pe care le-au trimis spre cavaleria noastră. Din <această> cauză dl. <general> Janus a adunat cavaleria, a ținut-o strânsă și s-a servit de tunurile, pe care regimentele le cărau totdeauna cu ele, pentru a alunga inamicul. <De asemenea>, el a trimis <mesageri> în tabără la Maiestatea Sa pentru a spulbera eroarea în care se afla cu privire la poziția <îndepărtată> a inamicului. Această știre neașteptată a surprins în mod neplăcut pe maiestatea <sa> imperială și nici împărăteasa nu a fost prea încântată.

Totuși el [Petru I - n.n. - M.S.] și-a adunat consilierii pentru a ști ce trebuia să facă. A fost luată decizia de a-l trimite pe baronul Enzberg cu

¹⁴ Confuzie geopolitică a autorului: este evident vorba de Țara Românească.

divizia lui. Pentru a favoriza retragerea generalului Janus căruia aghiotantul i-a transmis din partea Maiestății Sale să se retragă la vechiul (său) loc, și că pe acest traseu îl va găsi pe gen. Enzberg, care îl va ajuta. Dl. Janus a păcălit inamicul printr-un foc susținut până seara, când <trupele> sale s-au retras. Generalul nostru profită de această retragere pentru a începe pe a sa, dar din nefericire nu putu să facă mult drum în cursul nopții; în plus în acest <ano> timp nopțile erau foarte scurte, astfel că la ivirea zorilor vacarmul a reînceput, iar generalul se găsi și mai stânjenit decât în ajun, iar lui i s-a părut că numărul turcilor crescuse. Generalul Enzberg sosi în apropiere, ei făcuseră joncțiunea și rezultatul a fost acela că <această> cavalerie a devenit infanterie, că s-a format un batalion grupat în careu, închizând din toate părțile echipajele cavaleriei, cu caii cavalerestilor aflați în centru. Pe scurt, totul mergea relativ bine, dar deodată totul începe să meargă foarte prost, datorită grabei generalului Weisbach, de a merge să-și găsească soția pe care nu o văzuse din ajun. Aceasta nu era, de altfel, decât camerista primei sale soții, pe care el o repudiasse sub un pretext destul de rău [fals]; pentru a da de urma acestei recente și tinere [soții], majoritatea oamenilor de acolo și-au părăsit posturile, dar sunt suficient de înțelegător pentru a da această rea turnură a evenimentelor unui moment de pură tandrețe.

Brigadierul de Remquin a remediat cât a putut mai bine dezertarea lui Weisbach, și ar fi putut-o remedia și mai bine, întrucât turcii nu reușiseră să facă nici o breșă în cavaleria noastră; ei au înconjurat doar două sute și ceva de cai care se găseau fără pază în fața tătarilor. Cei doi generali se apropiară de tabără și intrară acolo, dar intrând acolo, îi aduseră prin aceasta pe inamici după ei, care ocupară mai întâi înălțimile sau muntele care era în fața noastră. Această sosire neașteptată a făcut ca micile și marile întăriri să fie în alarmă; toți micii seniori ruși după exemplul a lor noștri, voră să evite inamicul, văzând că erau mai puține. M<aiestatea> Sa era prin apropiere, și le veni de îndată în ajutor. Brațele sale mari se roteau fără oprire, și ochii săi fiind adesea ridicați către cer, m-au făcut să judec că era cu inima strânsă pentru această organizare rău concepută, într-o țară în care nu se putea servi de nici un nutreț, și își reproșa de a nu fi crezut pe generalii germani. El a trimis să fie căutați. Au venit doar Janus și Hallart; ceilalți s-au considerat mult mai necesari armatei aflate în luptă și care trăgea în salve contra turbanelor care fremătau și mișunau pe munte. Generalul Janus a vorbit cu multă îndrăzneală și făcu cunoscut Maiestății Sale că fusese indus în eroare de cei pe care i-a consultat în această criză și care, în legătură cu acest război, nu s-au gândit suficient asupra manierei de a-l începe. <A adăugat> că nici măcar nu fusese consultat asupra frumoasei manevre pe care tocmai se pregătea să o facă și în fine că la această [curte] miniștrii știau mai bine decât generalii arta de a începe războiul ca și aceea de a face un pas greșit. Era rândul nostru să ne luăm

revanșa: *Maiestatea Sa se îmbună mult, și ținta <criticilor> sale fură Golovkin și Șafirov, fără a mai vorbi de italianul (sic!) Sava¹⁵ care avuseseră cea mai mare contribuție la această întreprindere care nu promisese nimic bun.*

În fine, fu luată hotărârea, și se află că ordinul era de a ne retrage și că, dacă am dispune de timp, am putea atinge Nistrul. <Pentru acest scop> trebuia format un batalion în careu, compus din toate armele, soluție obișnuită în această meserie <a armelor> și care ar fi adăpostit între vârfulurile sale ascuțite echipajele [cărutele], caii cavaleriei, leneșii și poltronii cu femeile în centru și că trebuia plecat [de îndată] ce se va cădea noaptea. Decizia fiind bine luată și hotărârea fiind<îndelung> chibzuită, executarea a fost puțin stângace se luară caii de escortă și trupa se puse în marș. Cum la căderea nopții inamicii noștri au făcut un răgaz în ordonarea artei lor războinice, noi am înaintat încetșor și am făcut largi opriri în timpul cărora nu s-a putut dormi de teama unor surprize. Aceasta nu era însă o lașitate; mai lași erau cei care nu avuseseră curajul de a se alătura armatei și au preferat să plece în loc să se adăpostească în careul nostru blindat și nu au găsit pe placul lor confruntarea de fiecare zi cu turcii. În teama <lor> ca a doua zi, la ivirea zorilor, să nu-și reia locurile, au mers cu atâta lipsă de atenție pentru a ne urma, încât au produs o spărtură [fantă] în flancul drept al careului nostru și astfel echipajele care credeau că merg într-o siguranță totală, ieșiră [din careu] și căzură în mâinile tătarilor care se aflau în acea parte; și aceasta a contribuit, pe lângă altele, să fim înconjurați de turci din toate părțile. Pe data de 20, prințul Rep<nin> la venirea zorilor, a luat cunoștință de situație, dar nu a putut îndrepta răul decât sub focul inamicului care creștea în număr în fiecare moment, făcând să crească împușcăturile și să ne hărțuiască cu multă vioiciune. Spărtura a fost închisă cu multă caznă și marșul a continuat, dar în ritm de <broască> testoasă, deci aproape la pas, în așa măsură domnea tulburarea în anumite colțuri ale careului nostru.

Bunul Dumnezeu al poltronilor, nefericiții care sunt hrăniți de prea bunul țar, sunt rușii infami aflați în serviciul său. Noi am văzut de asemenea câțiva străini care, pentru a se conforma manierei acestora unitară atât de bine poltronismul, încât i-am crezut cei mai mari lași din Univers. Nu voi ezita aici să-l numesc pe baronul de Stapf, nici nu știu dacă este baron și nici nu este treaba mea, dar poltron este cel puțin tot atât și Weisbach.

Pe la prânz inamicii își redublară simfonia, și din fericire tunurile lor nu se aflau <toate> la un loc, iar infanteria lor nu era sosită decât în pâlcuri. Pe la orele patru sau cinci spre seară situația se schimbă pe măsură ce tunetul lor creștea, iar ienicerii care ne înconjurau <din toate părțile> s-

¹⁵ Este vorba de Savva Lukič (cca. 1670-1738), supranumit Sava Raguzanul, bosniac de origine, unul din consilierii intimi ai lui Petru I.

au făcut remarcați prin lovituri care, deși trase de departe, au lovit ușor pe generalul Hallart, care a crezut atunci că, pentru un general o rană, fie ea și ușoară, era chiar prea mult. De aceea, s-a înfofolit în capotul său, ascuns după soția sa în trăsură proprie, imitând cel mai bine în discursul său tonul lamentabil al lecțiilor lui Jeremia. Baronul Osten a fost, de asemenea, lovit în umărul drept, aproape chiar în mijloc; Pentru a-și servi stăpânul el a crezut că era necesar să-și neglijeze sănătatea și a rămas, de aceea, la postul său și s-a comportat brav, ca și cavaleriștii viteji pe care îi comanda; aceasta a făcut obiectul vederii și acțiunii turcilor.

Soldații, nu mai puțin decât ofițerii, nu-și îndepliniseră nici o atribuție vizând procurarea nutrețului: Unii de vreo două zile, iar alții de trei. Ei de abia puteau târi căruțele.

Aceste arme pe care le iubesc din toată inima pentru că acolo este marcat numele Dvs.¹⁶, și care ne-au servit să-i ținem la mult respect pe inamicii noștri. Întrucât frontul nostru se găsea la orele 4 <ale zilei de> 20 <iulie> la malurile Prutului, armata a făcut oprirea de care vă spun și care s-a executat din ordinul maiestății <sale> Imperiale sau al generalului său. Ceea ce eu nu știu, și probabil nici alții, opririle fiind din mână în mână și efectuate, armata se angajă pe un teren pe care ea îl ocupa când prințul Repnin, urmând totdeauna sistemul său care consta a merge înaintea <celorlalte> corpuri ale armatei, făcu încă o gaură în flancul stâng unde neregularitățile marșului îl aruncaseră în dreapta unde se găsea acum. Din fericire, Remquin, care avea ca sarcină să repare erorile, a observat și a acoperit gaura cu focul tunurilor.

Inamicii nu au profitat, poate nici n-au vrut să profite, temându-se de câteva trucuri (capcane) de război. După credința mea, dacă e să o luați <în serios>, atât prințul Repnin cât și generalul său maior Alfendel, nu erau tipul de oameni care să conceapă capcane în materie de război. Unul nu se gândea decât la frica lui, iar celălalt raționa că dacă ar fi fost capturat viu de către regele Suediei, cum se credea, ar fi oferit a doua ediție a morții lui Patkul¹⁷. Un <ofițer> rus de origine nobilă rănit, compatrioții săi l-au canonizat pentru lumea cealaltă și l-au plasat, în caz că murea, în cetatea glorioasă a lui Alexandru, Cezar, ca și a lui Pompei <cel Mare> sau Antoniu. Augustus nu era decât un modest campion în comparație cu un Volkonski¹⁸ rănit de turci. Și eu am fost, de asemenea, ușor rănit la un braț (unde am avut o contuzie), dar m-am bucurat că n-am pățit mai rău, căci aceste <răni> produc o mare suferință. Sărmanul <colonel> Dupré¹⁹ a fost <rănit> de o lovitură vicleană.

¹⁶ Joc de cuvinte (în original *Frise* – numele destinatarului).

¹⁷ Patkul, Johann Reinhold (cca. 1660-1707), general și politician leton, executat de Carol al XII-lea pentru vina de a fi colaborat cu inamicii săi, August al II-lea și Petru I.

¹⁸ Volkonski, Grigori Semionovici, prinț, general în armata rusă.

¹⁹ Dupré, ofițer de origine franceză, colonel în armata rusă.

Căci inamicii noștri nu avură inițiativa de a voi să ne surprindă în această noapte. Totuși către orele unsprezece ei năvăliră asupra posturilor baronului Osten cu focuri de artificii²⁰, dar fără folos totul fiind în bună stare prin grija amicului nostru, ei nu au reușit de cât prea puțin. Toate acestea

le-au făcut pentru a ne ascunde apropierea lor și a tunurilor lor, dar la apariția zilei ei înșiși s-au demascat și ne-au bombardat cu o tărie care voia să se reducă la tăcere; și ei ne administrară lovituri cum le dădusem și noi lor în cele două zile precedente. Partea cea mai mare a răului acesta i-a afectat pe ruși și cel mai stânjenit din armata noastră în acea zi a fost așa-zisul baron de Staf. El a dorit întotdeauna să fie înlocuit din postul său, ca și cum putea fi revocat dintr-un avanpost când fiecare și-l apăra pe al său; el se plângea la toată lumea că i-ar mai fi trebuit dați cincizeci <de> soldați, dar toți îi râdeau în nas.

Maiestatea sa imperială care nu avusese pic de odihnă, căci mersese ziua și noaptea din post în post, a început să se îngrijoreze și să se teamă ca nu cumva să ofere publicului o istorie <mult> mai tragică decât aceea pe care <el> însuși o dăduse regelui Suediei la Poltava²¹; și întorcându-se la cartierul său <general>, în mijlocul echipajelor, pe care el le făcuse să se apropie de râu, mult prea aproape încât și-a făcut remușcări de a fi atât de ușor surprins. Acolo el s-a întâlnit cu noua sa împărăteasă și ea foarte îngrijorată și și-a chemat generalii. Janus și baronul Osten, pe care îl însoțeam, au fost singurii care s-au prezentat la întâlnire; ceilalți nu au vrut să-și asume riscul ca sfatul lor să fie luat în răs. Lucrurile însă se schimbaseră și miniștrii cei atât de îndrăzneți de la curte erau acum foarte îndatoritori și le făceau reverențe; am avut și cu partea mea <de saluturi> cu care până atunci nici măcar nu fusesem privit.

Pe cuvântul meu, cazul era presant și criza destul de puternică: inamicii, grupați în corpuri de armată în jurul nostru pe trei linii, ținând la două capete cursul râului, iar pe noi închiși la mijloc. Prima lor linie era acoperită de o fortificație făcută în grabă, dar din <materiale> bune, și <era prevăzută> din loc în loc cu baterii bune care ne loveau din toate laturile. Generalul Janus și baronul Osten prezentară în acel moment concluzii triste, iar camuflatul general Hallart veni și el acolo, în capotul de casă, din trăsura sa, care se găsea lângă cea a împărătesei. Judecați bine că nimeni nu se grăbi cu reproșurile, se făcu un raport suveranului și i se făcu cunoscut pericolul în care se afla precum și remediile pe care trebuia să le înfăptuiască.

Pe scurt, s-a adoptat hotărârea să se trimită un mesaj către Marele Vizir cu rugămintea de a <bine> voi să acorde un armistițiu, pentru a se

²⁰ Aici în sensul de mitralii.

²¹ În text *Pulkovna*.

putea lucra la stabilirea unei bune păci între cele două imperii.

Epistola scrisă fu încredințată trompetului generalului Janus, care plecă într-o oră. După aceasta generalul Hallart reîntră în nișa sa, cu alte cuvinte în trăsură sa; în ajun, ginerele său locotenent-colonelul Lingnerot fusese rănit mortal și nu se mai aștepta la nimic <bun>. Feldmareșalul precum și cei doi generali care contribuiseră să aducă maiestății sale pacea, făcură un consiliu [de război] lângă trăsura lui Hallart, pentru a pune la cale un asalt și totodată, un nou ordin de luptă [bătălie], pentru a ieși printr-o lovitură disperată din cușca noastră, unde altfel ar fi trebuit să murim de foame. Am avut plăcerea de a fi martor la tot ceea ce s-a întâmplat. Întorcându-ne la posturile noastre am avut neplăcerea de a afla că generalul maior de Wideman tocmai fusese ucis. El fusese un bun slujitor [al țarului]; aceasta a fost, de altfel și ultima lovitură care s-a tras. Marele Vizir a cerut să nu se mai tragă și că puteam trimite pe cine doream pentru a trata condițiile păcii. Suspendarea [focului] s-a executat, de către o parte și alta, cu toată buna credință imaginabilă, iar noi, dat fiind trista situație în care eram, ne așteptam la condiții <de pace> dure. O sută și douăzeci de mii de oameni de trupe bune, proaspete, ne înconjurau din toate părțile; ei mai așteptau încă treizeci de mii în următoarele două zile sau mai târziu când aveau să ajungă efectiv. Ei <inamicii - n.n. M.S.) aveau, pe lângă aceasta, o sută douăzeci de piese de artilerie și noi abia puteam să contăm pe ceva mai mult de 40.000 de oameni; nouă ne lipseau de toate, lor nu le lipsea [aproape] nimic.

Puteți să judecați deci bucuria pe care a inspirat-o această suspendare <a focului> când s-a știut că ea viza pacea. Din acel moment poltronii se arătară peste tot și ei erau cei care făceau paradă de mândrie <între ei>. Cei care îi acordau o valoare himerică nu erau decât proștii, căci oamenii cinstiți erau conștienți de [...] și o cunoșteau. În fine, pe 23, la orele unsprezece dimineața, M<aiestatea> S<a> făcu cunoscut tuturor generalilor că încheiase o pace solidă cu turcii, mai bine zis cu Poarta. Să trecem la aceasta. Lovitura pe care bucuria acestei <vești> o făcu în inimi nu fu falsă (închipuită), căci astfel noi ieșeam dintr-o situație primejdioasă. Instrumentul de care [țarul] s-a servit pentru a face această pace nesperată a fost [baronul] Șafirov.

În mod sincer, parcă am căzut din nori când am aflat condițiile în care Curtea [rusă] încheiase pace. Totul se reducea în a restitui Azovul și împrejurimile, precum și fortul său clădit (construit) la Marea Neagră, de a transporta la Voronej²² vasele sale și magaziile de provizii și de a facilita regelui Suediei trecerea spre statele sale. Tot ceea ce erau oameni de bun simț între noi au rămas uimiți; iar noi nu puteam crede că o pace între doi mari Împărați, în cazul în care fusese încheiată, se reducea la așa de puține

---

²² Veronis

articole. Ceea ce este sigur este că rușii fac din aceasta un mister surprinzător, că fac un secret mai mare decât bănuim și că nu e un lucru curat și el va izbucni odată cu timpul. Regele Suediei, în forme a fost de fapt abandonat, el s-a dus în ziua de 23, ziua anunțării păcii, în tabăra Marelui Vizir, dar în zadar.

Turcii făcând publică încheierea păcii, noi ne-am pus în marș pe [data de] 23 <iulie>, la orele șase ale serii, pentru a relua drumul spre Polonia, și am continuat să mărșăluim până în ziua de unsprezece august*, din deșert în deșert, până au ajuns la Nistru unde, pentru bani, am găsit oarecari provizii.

Acum, este sigur că M<aiestatea> S<a> datorează salvarea sa, a armatei sale și a măreției sale străinilor, căci fără fermitatea lor ar fi fost capturat fără omoare. Toți generalii și ofițerii cărora Maiestatea Sa le datora mulțumi sale, au făcut cerere pentru a fi primiți. El i-a primit foarte bine și le-a făgăduit multe promisiuni, dar promisiunile celor mari nu sunt ca moștenirea. Feldmareșalul a făcut chiar să circule zvonul că, atunci când vor fi de cealaltă parte a Nistrului, va fi o recunoaștere <a meritelor> în ziua când se va face un Te Deum în onoarea păcii, ocazie cu care Maiestatea Sa va da fiecăruia ce-i al său și acordarea mulțumirii sale pentru cei care au meritat-o. Când însă, s-a ajuns la Moghilev, de cealaltă parte a Nistrului, Maiestatea Sa a petrecut <întreaga> seară în tăcere și i-a lăsat toate cererile în alb (nesatisfăcute).

Toată lumea a alergat la feldmareșal care se anunțase ca depozitar al ordinelor Maiestății Sale. Într-adevăr când noi am fost la Șargorod, în Podolia, Generalul ne-a anunțat că avea ordin de a mulțumi majorității generalilor și ofițerilor din armată. Această recunoștință nouă ni s-a părut a fi știrea (noutatea) care trebuia și cei care trebuiau să fie răsplătiți erau: generalul baron Enzberg, locotenentul-general Osten, locotenentul-general Bergholz, generalul-maior Quintré, brigadierul Remquimy, brigadierul Boë, brigadierul conte de Brasey, brigadierul Lamberty, colonelul Enzberg, colonelul Maerops și un număr de alți ofițeri <mergând până la> 60 de persoane. Toți au fost licențiați fără a primi un sou²³ din ceea ce le era datorat și, printr-un efect de recunoștință care va mira universul, noi văzurăm toate capitulațiile violate și călcate în picioare de avariție. Acest comportament l-a făcut pe generalul Janus să-și vadă de ale sale, întrucât el avea afaceri de reglat în Polonia. El cu greu și-a stăpânit nervii și sub pretextul unor băi de ape ca și cum s-ar fi temut de un tratament similar, și-a luat o garanție reîntorcându-se în Germania²⁴: Hallart și-a cerut și el

* De fapt 29 iulie, după stilul vechi. Ca atare marșul a durat de fapt șase zile.

²³ Monedă divizionară franceză din Evul Mediu.

²⁴ Janus a revenit ulterior în Rusia unde a ajuns până la gradul de general feldmareșal.

concediul, dar lui i s-a mărit angajamentul pe seama lui Enzberg. I s-a închis gura și d-lui de Weide, căruia i s-a promis mult, dar a fost înșelat. El îl văd adesea și cred că, atunci când va putea să scape, va fi dintre ai noștri.

Noi am părăsit armata și ne-am oprit la Lvov, de unde vom pleca la Torun²⁵ unde ne vom opri cu toții. Eu i-am dat întâlnire acolo scumpei mele neveste și acolo noi vom lua măsuri noi. Dați-mi de știre ce mai faceți și unde sunteți, căci chiar aflat într-o gaură tot v-aș scrie.

Vă asigur că nu suntem cătuși de puțin strâmtorați, iar în rest veți avea peste câteva zile o relatare mai amplă și mai bine dirijată asupra a ceea ce s-a răspândit pentru a ne aduce la faptele <adevărate>. Veți avea atunci un alt cântec (versiune – n.n. M.S.) care vă va face să râdeți și care este o piesă originală, dar trebuie așteptat ca noi să ieșim din această țară. Trimiteți-mi știri noi despre Dvs. la Torun, vă rog, și expediați scrisorile Dvs. către șeful poștei din Torun. Dacă epistola mea, în plicul său, vă va sosi, nu veți fi lipsit de fericirea pe care v-o dorim. Pentru noi în schimb, ne-am bucurat de destulă nefericire, cu toate acestea nici unul dintre noi nu este trist atâta vreme cât am scăpat din mâinile acelor barbari.

Adio, dragul meu prieten. Sunt, din toată inima, al Vostru pe viață, al Domniei Voastre prea umil și supus servitor.

J. Conte de Brasey

Ofițeri de rang nobil uciși sau răniți:

- Generalul Hallart - rănit ușor;
- Locot.-gen. Osten - <rănit> ușor;
- General maior P. de Volkonski - <rănit> grav;
- Generalul maior De Wideman - ucis;
- Brigadierul conte de Brasey - <rănit> ușor;
- Colonel Pouls - ucis;
- Colonelul Dupré - <rănit> grav;
- Colonelul Sibourg (?);
- Locot.-colonelul Lînerot - mort în urma rănilor;
- Locot.-colonelul Terson, inginer, ucis de tătari în retragere după încetarea păcii;
- Locot.-colonelul de grenadieri Hallart - <rănit> grav.
- Maiorul Borche - periculos;
- Locot.-colonelul De Santi - <rănit> ușor.

Un număr de ofițeri și 4.000 de oameni uciși sau răniți. Inamicii noștri au avut 4.000 de morți și 3.000 de răniți și au pierdut un favorit al sultanului, ucis de o lovitură de tun.

---

²⁵ În text *Thorn*.

***A LESS KNOWN DOCUMENT RELATED
TO THE PRUT CAMPAIGN OF 1711***

- Abstract -

In the historical context of the struggle for supremacy at the Lower Danube, the Prut campaign, from July 1711, is of considerable importance. Although the sources related to this episode were edited for their most, the discovery of new documents is not of rare occurrence. This latter category also includes the letter of Lwów, written on 24 September 1711, by J. N. Monau de Brascy and addressed to Brigadier Frise. It describes the events of July 1711, that took place in the area of the Prut river.

The aforementioned document, made available to the scientific world only in 1992, by the English historian R. L. Lewitter, has been little known or accessible to Romanian historians. As a result, the translation of this letter into Romanian is very useful and adds some new information to the documentary fund related to the Russian-Turkish military clash of Stănilești (18-22 July 1711).

UNITATEA ROMÂNEASCĂ ÎN „SECOLUL FANARIOT”. MIT SAU REALITATE ISTORICĂ?

Claudiu NEAGOE

De-a lungul Evului Mediu românesc și până în secolul al XIX-lea, secolul renașterii și afirmării națiunii române din Principatele Dunărene, Moldova și Țara Românească, ideea de unitate a cunoscut diverse forme: a fost vehiculat mai întâi conceptul de „*unitate politico-militară*”, în condițiile amenințării otomane din secolele XIV-XV¹, apoi s-au derulat episoadele de „*unitate dinastică*” în secolele XVI-XVII², iar în foarte puține cazuri a fost vorba și de o „*unitate etnică*”³ sau de o

---

¹ În acest sens, facem referire doar la câteva lucrări de referință: Nicolae Iorga, *Dezvoltarea unității politice a românilor*, București, 1915; Ioan Lupaș, *Istoria unirii românilor*, București, 1937; *Studii privind Unirea Principatelor*, București, 1960; *Unitate și continuitate în istoria poporului român*, coord.: Dumitru Berciu, București, 1968; Ștefan Andreescu, *Restitutio Daciae*, vol. I, *Relațiile politice dintre Țara Românească, Moldova și Transilvania în răstimpul 1526-1593*, București, 1980; Nicolae Stoicescu, *Unitatea românească în Evul Mediu*, București, 1983; Ștefan Ștefănescu, *Conștiința de neam în cultura română premodernă, în Națiunea română. Geneză. Afirmare. Orizont contemporan*, coord.: Șt. Ștefănescu, București, 1984, p. 278-296; Ion Toderașcu, *Unitatea românească medievală*, București, 1988; Șt. Andreescu, *Restitutio Daciae*, vol. II, *Relațiile dintre Țara Românească, Moldova și Transilvania în răstimpul 1601-1659*, București, 1989; Adina Berciu-Drăghicescu, Florea Stănculescu, *Temeiurile istorice ale primei uniri a românilor*, București, 1993; Ion Toderașcu, *Permanențe istorice medievale. Factori ai unității românești*, vol. II, Iași, 1994. În istoriografia ultimului deceniu al secolului XX, însă, această unitate, având la bază „alianțe politico-militare”, a fost considerată destul de fragilă și adeseori nefuncțională, vezi Ovidiu Cristea, *Frontul românesc antiotoman în secolele XIV-XV: realitate sau mit istoriografic?*, în *Miturile comunismului românesc*, coord.: Lucian Boia, București, 1995, p. 166-171; L. Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*, București, 1997, p. 155-161.

² Claudiu Neagoe, „*Uniuni dinastice*” și proiecte matrimoniale între Țările Române în a doua jumătate a veacului al XVI-lea, în „*Argessis. Studii și comunicări - seria istorie*”, XI, 2002, p. 195-202.

³ Istoricul L. Boia consideră, pe bună dreptate, că „unitatea etnică a românilor, sau cel puțin înrădăcirea și originea lor comună este afirmată cât se poate de clar începând cu Grigore Ureche” (L. Boia, *op. cit.*, p. 145). De remarcat, însă, că primul caz documentat de afirmare a unității de neam și limbă a moldovenilor și muntenilor s-a înregistrat la 1507, când a avut loc conflictul dintre Bogdan al III-lea cel Orb, domnul Moldovei, și Radu cel Mare, domnul Țării Românești (Cl. Neagoe, *Ideea de unitate la români* (I), în „*Gazeta de Muscel*”, V, nr. 172, 1998, p. 6); un alt exemplu îl constituie acea scrisoare din 1599, a boierilor munteni din partida filo-polonă (vezi N. Iorga, *Scrisori de boieri. Scrisori de domni*, ediție îngrijită de Ruxandra Mihăilă, București, 1999, doc. XXVIII, p. 41-43), la care se adaugă declarațiile succinte ale lui Mihai Viteazul (I. Toderașcu, *op. cit.*, p. 177).

„unitate politică”⁴.

Odată cu instaurarea regimului fanariot (1711/1716), Țările Române au fost complet integrate în sistemul otoman⁵. Domnii, numiți la început din sânul familiilor românești grecizate⁶, iar spre sfârșitul secolului al XVIII numai din rândul celor grecești din Fanar⁷, au ajuns, supuși atotputerniciei sultanului, mai mult niște „pașale”⁸. Dar, dacă în plan extern domnii fanarioți aveau statutul unor înalți funcționari otomani⁹, pe plan intern puterea lor a rămas, dacă nu absolută¹⁰, în mod evident autoritară¹¹. Atâta vreme cât se arătau supuși fideli ai Înaltei Porți și plăteau tributul convenit la timp, domnii Moldovei și Țării Românești puteau dispune în mod despotice de destinul supușilor lor¹². În plus, ei rămăneau „singurii conducători laici creștini din sfera vechii lumi bizantine și s-au considerat mereu, într-o anumită măsură, moștenitori ai basileilor bizantini”¹³, cu atât mai mult cu cât legitimarea puterii lor se făcea de la Constantinopol¹⁴. În ciuda noii situații instaurate după 1711/1716, s-a considerat că acea conștiință a individualității statale românești s-a prezervat în plan intern¹⁵. Chiar dacă s-au arătat a fi devotați sultanului, de voința căruia depindea rămânerea lor pe tron, domnii fanarioți au

⁴ Dacă nu din vremea lui Ștefan cel Mare (vezi A. Berciu-Drăghicescu, Fl. Stănculescu, *op. cit.*, p. 125-126), în mod cert odată cu domnia lui Petru Rareș (cf. Ștefan-Sorin Gorovei, *Petru Rareș și idealul dacic*, în *Petru Rareș*, coord.: Leon Șimanschi, București, 1978, p. 121-124) și continuând cu domniile din a doua jumătate a veacului al XVI-lea (Șt. Andreescu, *Legături politice între Țara Românească și Moldova, 1574-1593*, în „Revista de istorie”, nr. 7, 1979, p. 1253-1255), în special cu cea a lui Mihai Viteazul, cf. Șt. Ștefănescu, *Michel le Brave „Restitutor Daciae”*, în „Revue Roumaine d’Histoire”, VII, nr. 6, 1968, p. 799-913).

⁵ Andrei Pippidi, *Phanar, Phanariotes, phanariotisme*, în „Revue des études Sud-Est européennes”, XIII, nr. 2, 1975, p. 213-239; Șt. Ștefănescu, *Istoria românilor în secolul al XVIII-lea. Între tradiție și modernitate*, București, 1999, p. 20 și, mai recent, *Istoria românilor*, vol. VI, *România între Europa clasică și Europa luminilor (1711-1821)*, coord.: Paul Cernovodeanu și Nicolae Edroiu, București, 2002, p. 30-39.

⁶ Vezi relatările unor călători străini, precum Giovanni Bartolomeo Frontali, la 1763, (*Călători străini despre Țările Române*, vol. IX, vol. îngrijit de Maria Holban (redactor responsabil), Maria Matilda Alexandrescu-Dersca Bulgaru, P. Cernovodeanu, București, 1997, p. 355) sau Charles-Claude de Peyssonnel, la 1768-1770 (*Ibidem*, p. 407).

⁷ La 1819 domniile celor două principate aveau să fie monopolizate de un adevărat „cartel” fanariot, format din cele două ramuri ale familiei Șuțu și familiile Callimachi și Moruzi, vezi Andrei Oțetea, *Un cartel fanariot pentru exploatarea Țărilor Române*, în „Revista de istorie”, XII, nr. 3, 1959, p. 111-121; vezi și *Memoriile principelui Nicolae Șuțu, mare logofăt al Moldovei, 1798-1871*, traducere de Georgeta Penelea-Filitti, București, 1997, p. 65.

⁸ *Călători străini*, vol. IX, p. 407.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Matei D. Vlad, *Istoria medie a României (1711-1821)*, partea I-a, București, 1979, p. 11.

¹¹ Daniel Barbu, *Bizanț contra Bizanț. Explorări în cultura politică românească*, București, 2001, p. 43.

¹² Vezi relatarea lui Jean Claude Flachet, din 1740, în *Călători străini*, vol. IX, p. 255.

¹³ Radu Păun, *Încoronarea în Țara Românească și Moldova în secolul al XVIII-lea. Principii, atitudini, simboluri*, în „Revista Istorică”, s. n., V, nr. 7-8, 1994, p. 743.

¹⁴ N. Iorga, *Bizanț după Bizanț*, București, 1972, p. 11; a fost vorba, mai degrabă, de o numire decât de o consacrare sau confirmare a lor, ca în secolele anterioare, cf. R. Păun, *op. cit.*, p. 744.

¹⁵ I. Toderașcu, *Unitatea românească*, p. 211.

căutat, pe cât posibil, să gestioneze o politică proprie¹⁶ și să întrețină legături strânse cu Occidentul, chiar dacă mai mult în plan cultural decât în plan politic¹⁷.

Sub influența ideilor apusene¹⁸, Constantin Mavrocordat, unul dintre cei mai de seamă domni fanarioți, a inițiat în răstimpul 1739-1749, printr-o serie de „reforme” aplicate în Țara Românească și Moldova¹⁹, un prim pas în realizarea „unității administrative, fiscale și sociale” a cele două principate. Aceste „reforme” au fost completate prin deciziile adoptate, pentru Moldova și Țara Românească, în perioada administrațiilor rusești de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și de la începutul secolului al XIX-lea: cea a generalului Rumianțev (1769-1774)²⁰ și cea a generalului Miloradovici (1806-1812)²¹, urmate apoi de acele măsuri de natură juridică, adoptate de către fanarioți în răstimpul 1780-1820²².

„Unitatea politică” românească s-a manifestat destul de timid, la nivelul ideologiei politice fanariote²³, numai sporadic în literatura epocii, și aici îndeosebi datorită influenței ideilor iluministe europene²⁴, însă destul de frecvent în mărturiile epigrafice²⁵ și în reprezentările heraldice²⁶. Expresia cea mai elocventă a

¹⁶ Vezi Emanuela Popescu-Mihuț, *Ideologie politică și propagandă în actele cancelariilor domnești din Țările Române (1775-1821)*, în *Sud-Estul European în vremea Revoluției Franceze. Stări de spirit, reacții, confluente*, coord.: Alexandru Duțu, București, 1994, p. 73-91.

¹⁷ A. Pippidi, *Tradiția politică bizantină în țările române în secolele XVI-XVIII*, București, 1983, p. 236.

¹⁸ Al. Duțu, *Histoire de la pensée et des mentalités politiques européennes*, București, 1997, p. 181.

¹⁹ *Istoria românilor*, vol. VI, p. 502-509.

²⁰ Aceste măsuri vizau, în primul rând, îmbunătățirea și stabilitatea administrației de stat (cf. Alexandru Vianu, *Considerații asupra caracterului activității administrației ruse în Țările Române, 1769-1774*, în „Studii și materiale de istorie medie”, I, 1956, p. 235-239), apoi ameliorarea situației economice și sociale (*Ibidem*), precum și înlăturarea abuzurilor și corupției (*Ibidem*, p. 239-241).

²¹ Vezi Zilot Românul (Ștefan Fănuță), *Istoria Țării Românești de la domnia lui Alexandru Vodă Ipsilanti până la sfârșitul domniei lui Ioan Vodă Caragea (1796-1818)*, în Idem, *Opere complete*, ediție îngrijită, studiu introductiv, note, comentarii și indici de Marcel-Dumitru Ciucă, București, 1996, p. 83-84.

²² Vezi Mihai T. Oroveanu, *Istoria dreptului românesc și evoluția instituțiilor constituționale*, București, 1992, p. 203-206; despre „reformismul” fanariot, în general, și dorința de modernizare a Principatelor Române, a se vedea N. Iorga, *Le despotisme éclairé dans les Pays Roumains au XVIIIe siècle*, în „Bulletin of the International Committee of Historical Sciences”, IX, nr. 34, partea I-a, 1937, p. 101-105.

²³ Idem, *Textes post-byzantins*, București, 1939, p. 4-5.

²⁴ A se vedea, în acest sens, câteva lucrări esențiale: Dumitru Popovici, *La littérature roumaine à l'époque des lumières*, Sibiu, 1945; Al. Duțu, *Coordonate ale culturii românești în secolul XVIII (1700-1821)*, București, 1968; Idem, *Cărțile de înțelepciune în cultura românească*, București, 1972; Idem, *Sinteză și originalitate în cultura română (1650-1848)*, București, 1972; Vlad Georgescu, *Ideile politice și Iluminismul în Principatele Române, 1750-1840*, București, 1972; Ion Iliescu, *Geneza ideilor estetice în cultura românească (secolele XVI-XIX)*, Timișoara, 1972; Nicolae Isar, *Principatele Române în epoca Luminilor (1770-1830)*, București, 1999.

²⁵ Grigore II Ghica, de pildă, era menționat la 28 noiembrie 1751, în inscripția de pe piatra tombală a soției sale, doamna Eufrosina, cu titlul de „strălucitul voievod al Daciei” (*Inscripțiile medievale ale României. Orașul București*, vol. I, 1395-1800, ediție îngrijită de Alexandru Elian (redactor responsabil), Constantin Bălan, Haralamb Chircă, Olimpia Diaconescu, București, 1965, nr. 258, p. 309), iar pe propria sa piatră de mormânt de la Mănăstirea Sf. Pantelimon, din 26 august 1752, se menționa faptul că acesta domnise peste ambele principate (*Ibidem*, nr. 395, p. 386). În titulatura lui Scarlat Grigore Ghica, de pe piatra sa tombală de la Sf. Spiridon Nou, datată 2 decembrie 1766, se menționează că acesta a domnit în Moldova și Muntenia (*Ibidem*, nr. 406, p. 390); în 1785, Mihail vodă Șutu era amintit, pe o icoană de lemn de la biserica din Popești Leordeni, ca „domn al Daciei” (*Ibidem*, nr. 311, p. 342).

unității politice românești rămân însă acele „proiecte dacice” din anii 1770²⁷, 1771, 1782, 1790 și 1791²⁸, ale căror origini se regăsesc în secolele anterioare. De menționat, însă, și încercarea lui Constantin Vodă Ipsilanti de a instaura propria sa dinastie asupra celor două principate, ce urmau a fi reunite, la 1806-1807, într-un „regat al Daciei” pus sub protecția Rusiei²⁹. Toate aceste proiecte, considerate de I. Toderașcu drept „o posibilitate de realizare a statului unitar”³⁰, au fost de fapt niște formule inițiate de către marile puteri europene în scopul menținerii echilibrului politic în Sud-Estul Europei³¹. În fine, mai putem aminti și cele câteva memorii boierești, lansate începând cu 1772 și adresate marilor puteri³² cu intenția de a obține revizuirea statutului politic internațional al Principatelor Române.

Unitatea politică românească a fost însă în veacul al XVIII-lea destul de fragilă, deoarece boierimea munteană și cea moldoveană s-au arătat a fi, în acea epocă, „neunitară și puțin consecventă în problemele politicii externe, oscilând între turci, ruși și austrieci”³³. Încă de la începutul secolului al XVIII-lea, vechile familii boierești („pământene”), în opoziție cu domniile fanariote („străine”), s-au

²⁶ Vezi Maria Dogaru, *Unitatea românilor în simboluri heraldice*, în „Magazin Istoric”, XVIII, nr. 4, 1984, pl. 3. În lucrarea *Istoria Sfântă (1716)* a lui Alexandru Mavrocordat, publicată la București în limba greacă, pe verso foi de titlu apăreau tipărite, pentru prima oară, stemele reunite ale Moldovei și Țării Românești (cf. Doru Bădără, *Tiparul românesc la sfârșitul secolului al XVII-lea și la începutul secolului al XVIII-lea*, Brăila, 1998, fig. 13; Dan Râpă-Buicliu, *Bibliografia românească veche. Additamenta I (1536-1830)*, Galați, 2000, p. 228-229). Stemele celor două principate mai apar reunite într-un medalion în pisaniile de la Văcărești, din septembrie 1722 (cf. *Inscripțiile medievale ale României. Orașul București*, nr. 487, p. 434) și august 1736 (*Ibidem*, nr. 498, p. 440) și pe piatra de mormânt a lui Nicolae Mavrocordat, din 3 septembrie 1730 (*Ibidem*, nr. 489, p. 436), apoi pe pecetea din 1733 a lui Constantin Mavrocordat (*Istoria românilor*, vol. VI, p. 305, fig. 50), pe pisaniile de la Sf. Pantelimon, ale lui Grigore II Ghica, din 1750 și 1751 (*Inscripțiile medievale ale României. Orașul București*, nr. 392, nr. 393, p. 383-384), pe piatra tomală a lui Scarlat Grigore Ghica, din 26 august 1752 (*Ibidem*, nr. 406, p. 390). La exemplele amintite se adaugă și reprezentările iconografice ale celor două steme reunite în *predosloviile* unor cărți tipărite: un *Octoih* (1742) și un *Antologhion* (1755) (I. Toderașcu, *Unitatea românească*, p. 176), *Mineiul pe noiembrie* de la Râmnic (1778) (*Cărți românești vechi. Predoslovii*, antologie de Tudor Nedelcea, Craiova, 1994, p. 109), *Psaltirea* de la Râmnic (1779) (*Ibidem*, p. 130), *Mineiele pe iunie și iulie* de la Râmnic (1780) (*Ibidem*, p. 142, p. 145), un *Apostol* și un *Molitvenic*, ambele din 1794 (I. Toderașcu, *Unitatea românească*, p. 176); cele mai sugestive reprezentări rămân, însă, cele din 1747, de pe două tipărituri apărute concomitent, una la Iași, iar cealaltă la București (vezi M. D. Vlad, *Două decenii pe tronul țărilor române: Grigore II Ghica*, în „Magazin Istoric”, XVIII, nr. 2, 1984, p. 5). De remarcat sunt și monedele din aramă emise la Iași, sub administrația guvernatorului rus, generalul Rumianțev (1769-1774), care aveau pe revers „stemele unite ale Moldovei și Țării Românești” (Al. Vianu, *op. cit.*, p. 243).

²⁷ Leonid Boicu, *Considération portant sur la reconstitution de la Dacie dans les projets européens du XVIIIe siècle*, în „Revue Roumanie d’Histoire”, XX, nr. 4, 1981, p. 695-703.

²⁸ I. Toderașcu, *Unitatea românească*, p. 195.

²⁹ Petre P. Panaitescu, *Corespondența lui Constantin Ipsilanti cu guvernul rusesc, 1806-1810. Pregătirea eteriei și a renașterii politice românești*, București, 1933, p. 9.

³⁰ I. Toderașcu, *Unitatea românească*, p. 195.

³¹ Vezi P. P. Panaitescu, *Problema unificării politice a Țărilor Române în epoca feudală*, în *Studii privind Unirea Principatelor*, p. 84-87.

³² L. Boia, *op. cit.*, p. 146.

³³ Emil Vârtosu, *Despre corpul de voluntari eleni creat la București în 1807*, în „Studii și materiale de istorie medie”, V, 1962, p. 54.

aflat în fruntea celor două „partide” antiotomane și antifanariote, gruparea austrofilă³⁴ și cea rusofilă³⁵. În esență, elita boierească a avut doar câteva obiective comune: înlăturarea domniilor fanariote și restabilirea domniilor pământene³⁶, stabilitatea autorității centrale³⁷, eliminarea concurenței grecești la ocuparea dregătoriilor³⁸ și respectarea de către Înalta Poartă a vechilor „tratate”, „Capitulațiile” invocate în solicitările de sprijin adresate marilor puteri europene³⁹. Totuși, opțiunile politice ale elitei boierești au rămas împărțite: muntenii susțineau „Unirea Principatelor” într-un singur stat, condus de un domn pământean, aflat sub protecția marilor puteri⁴⁰, în vreme ce moldovenii oscilau între o „*republică aristo-democratică*” (1802)⁴¹ și o „*Valahie Mare*”⁴². Tot ceea ce au obținut boierii români, în urma demersurilor repetate pe lângă reprezentanții marilor puteri, s-a rezumat la reconfirmarea privilegiilor prevăzute în vechile „tratate” cu Imperiul Otoman și anume: limitarea obligațiilor față de Poartă⁴³, favorizarea boierimii pământene la ocuparea dregătoriilor⁴⁴ și stabilitatea domniei pe 7 ani⁴⁵.

Dacă pe plan extern boierimea moldo-munteană s-a arătat „reformistă și dinamică”⁴⁶, pe plan intern ea a fost „statică” și impregnată de „prejudecăți”⁴⁷.

³⁴ Asemenea Goleștilor și Bălenilor (vezi Axinte Uricariul, *Cronica paralelă a Țării Românești și a Moldovei*, vol. II, ediție critică și studiu introductiv de Gabriel Ștrempel, București, 1994, p. 317-319) sau a Bălăcenilor (vezi Constantin Bălăceanu-Stolnici, *Bălăcenii și lupta pentru independență*, în „Argessis. Studii și comunicări – seria istorie”, VII, 1995, p. 62-63) în Țara Românească, sau asemeni vornicului Ștefan Ruset, stolnicului Răducanu Racoviță și a slugerului Ștefan Catargiu în Moldova anilor 1736-1739 (*Istoria României*, vol. II, București, 1964, p. 474).

³⁵ Asemeni serdarului Anastasă Lupu, în prima jumătate a veacului al XVIII-lea (vezi Damian P. Bogdan, *Legăturile serdarului Anastasă Lupu cu rușii, 1721-1751*, în „Studii și materiale de istorie medie”, II, 1957, p. 358-359) și asemenea familiei Callimachi, în a doua jumătate a aceluiași secol (*Istoria României*, vol. II, p. 476), în Moldova sau a Cantacuzinilor și Ghiculeștilor în Țara Românească (*Istoria românilor*, vol. VI, p. 517).

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ După cum reiese din „arzul” înaintat Înaltei Porți, în 1793, de către boierii munteni, cf. M. T. Oroveanu, *op. cit.*, p. 188.

³⁸ Vezi Vl. Georgescu, *Mémoires et projets de réforme dans les Principautés Roumaines, 1769-1830*, București, 1970.

³⁹ Argumente istorice în afirmarea drepturilor principatelor, plăsmuite de boieri la 1772; cf. N. Iorga, *Genealogia Cantacuzinilor, de Banul Mihai Cantacuzino*, București, 1902, p. 68-69; Constantin Giurescu, *Capitulațiile Moldovei cu Poarta Otomană*, în Idem, *Studii de istorie*, antologie, îngrijire de ediție și introducere de Dinu C. Giurescu, București, 1993, p. 483-484.

⁴⁰ Vl. Georgescu, *Mémoires et projets de réforme*, p. 37-38.

⁴¹ E. Vârtosu, *Napoleon Bonaparte și proiectul unei «Republici aristo-democraticești» în Moldova la 1802*, București, 1947.

⁴² Idem, *Napoleon Bonaparte și dorințele moldovenilor la 1807*, în „Studii. Revistă de istorie”, XVIII, nr. 2, 1965, p. 403-420.

⁴³ M. M. Alexandrescu-Dersca, *Rolul hatîșerîfurilor de privilegiu în limitarea obligațiilor către Poartă, 1774-1802*, în „Studii. Revistă de istorie”, IX, nr. 6, 1958, p. 101-121.

⁴⁴ Vezi Ion Ionașcu, Petre Bărbulescu, Gheorghe Gheorghe, *Relațiile internaționale ale României în documente (1368-1900). Culegere selectivă de tratate, acorduri, convenții și alte acte cu caracter internațional*, București, 1971, doc. 51, p. 266.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 271.

⁴⁶ Vl. Georgescu, *Mémoires et projets de réforme*, p. XX.

⁴⁷ *Ibidem*.

Coeziunea elitei boierești s-a manifestat doar în ceea ce privește ocuparea marilor dregătorii, solidaritatea sa fiind determinată de frustrarea datorată concurenței cu alogeni *greci*⁴⁸. Totodată, boierimea „pământească” s-a arătat destul de reticentă față de politica de „reformă” de factură socio-politică promovată sau ideată de către unii dintre domnii fanarioți⁴⁹, iar la aceste rețineri se adăuga și „tradiționalismul” unei elite de cărturari care dorea păstrarea structurilor politice existente, a „vechii ordini sociale”⁵⁰. Pe lângă frământările din sânul marii boierimi, se poate remarca, pe temeiul surselor narative și documentare ale vremii, o nemulțumire evidentă a micilor boieri și a proprietarilor liberi, dezavantajați și ei de sistemul politic și social fanariot⁵¹, dar mai ales o slăbiciune a burgheziei în formare, inactivă în plan politic⁵², fapt constatat de altfel în epocă⁵³.

Realitățile politice și sociale ale timpului explicau situația morală deosebit de precară a românilor, care, după cum relatează un cronicar, „*de mulți ani intrând supt jugul birului și al supunerii și nemiapucând arme, cursul anilor și împilarea ce au avut în toată vremea i-au dezbrăcat de mărimea inimii, care naște vitejalia și îndrăzneala, și s-au îmbrăcat cu spaima și cu frica* [subl. ns., Cl. N.]”⁵⁴. Pentru cei mai mulți călători străini care au ajuns în spațiul românesc, cauza acestei degradări morale o constituia situația înjositoare la care au fost supuse Principatele Române⁵⁵. Cronicile și poemele epocii confirmă această stare de fapt:

⁴⁸ Dan Berindei, *Domni fanarioți și înalți dregători în Principatele Române, 1711-1821*, în Idem, *România și Europa. Istorie, societate, cultură*, vol. I, *Secolele XVIII-XIX*, București, 1991, p. 9; vezi și Bogdan Murgescu, *Istorie românească - istorie universală (600-1800)*, ediția a II-a revăzută și adăugită, București, 1999, p. 184-185.

⁴⁹ E. Popescu-Mihuț, *op. cit.*, p. 75; pentru atenuarea conflictelor și pentru a nu mai fi priviți de către boierimea locală ca „străini de țară”, domnii fanarioți au căutat să se „împământenească”, fie prin raportarea la trecut, asumându-și o descendență legitimoare, așa cum a făcut-o, de pildă, Nicolae Mavrocordat în pisană de la biserica mitropolitană din București, ridicată în 1723 (*Inscripțiile medievale ale României. Orașul București*, nr. 237, p. 301), fie prin alianțe matrimoniale sau stabilirea unor legături de rudenie cu vechile familii boierești pământene, cum au făcut, de asemenea, Mavrocordatii (D. Berindei, *op. cit.*, p. 8) sau Callimachii și Ruseteștii (E. Popescu-Mihuț, *op. cit.*, p. 87-88), pentru ca apoi să îngrădească ei înșiși împământenirea altor „străini” prin interdicția de *connubium*, așa cum a făcut-o în 1764 Ștefan vodă Racoviță în Țara Românească (vezi Dan Horia Mazilu, *Noi despre ceilalți. Fals tratat de imagologie*, București, 1999, p. 205-206).

⁵⁰ Al. Duțu, „*Până nu vine iarna, primăvară nu se face*”. *Transformări în mentalitățile Sud-Est europene la început de secol XIX*, în *Sud-Estul European în vremea Revoluției Franceze*, p. 18.

⁵¹ Al. Vianu, *Manifestări antifanariote în Moldova la sfârșitul secolului al XVIII-lea*, în „*Studii. Revistă de istorie*”, XV, nr. 4, 1962, p. 924-925.

⁵² Paul Cornea, *Originile romantismului românesc. Spiritul public, mișcarea ideilor și literatura între 1780-1840*, București, 1972, p. 43.

⁵³ Germaine Lebel, *La France et les Principautés Danubiennes du XVIe siècle à la chute de Napoléon Ier*, Paris, 1955, p. 296-297.

⁵⁴ Zilot Românul, *op. cit.*, p. 28; cunoscând, probabil, aceste relatări Dumitru Drăghicescu aprecia că: „Situația politică și socială înjosită aduce neapărat o scoborâre a caracterului. Tăria sufletului, de atâtea ori înfrântă și încălecată se îndoiește și slăbește cu vremea. Bărbăția de atâtea ori zdruncinată se înconvoaie și se pierde”, cf. D. Drăghicescu, *Din psihologia poporului român*, București, 1995, p. 229; vezi și *Firea românilor*, vol. coordonat de Daniel Barbu, București, 2004.

⁵⁵ Vezi relatările lui Charles-Claude de Peyssonnel (*Călători străini*, vol. IX, p. 407), Sir James Porter (*Ibidem*, p. 491-492), François de Tott (*Ibidem*, p. 605), Henry Grenville (*Ibidem*, p. 652) și Alexandre de Langeron (Gheorghe Bezviconi, *Călători ruși în Moldova și Muntenia*, București, 1947, p. 149-150).

„Săracă Țară Românească,
Cine întâiu să te jelească?
Unde erai minunată
De toată lumea laudată,
Domnie ca o crăie,
Acum rămăseși pustie!
Boierii cei cinstiți
Prin alte țări răspândiți,
Toți oamenii răsipiți,
Până în pământ sărăciți [...]”⁵⁶.

Mai mult decât atât, în aceleași scrieri ale vremii, era scoasă în evidență lipsa de unitate a românilor:

„În patru părți ale lumii
Prea numiți erau rumânii
Că sunt iscușiți la fire
Dar n-au între ei unire
Și dintre a lor neunire
Va veni țării peire”⁵⁷.

Schimbarea raporturilor de forțe în Sud-Estul Europei⁵⁸, ecoul și influența Revoluției franceze în spațiul românesc⁵⁹ și interesul crescând al marilor puteri europene pentru cele două principate românești⁶⁰ aveau să-i determine pe români să iasă din acest imobilism, din lăncezeala și resemnarea în care se refugiaseră de circa un secol, și aveau să sădească în sufletele lor germenii revoltei de la 1821:

„Rumâni ticăloși și vrednici,
Până când așa nemernici
Să trăiți-și chinuiți?
Nu vă deșteptați odată,
Să cunoașteți că în faptă,
Vai de voi, o să pieriți?
[...] Săriți, săriți, să scăpăm
Ticăloasa noastră țară
Ce aproape e să piară”⁶¹.

⁵⁶ *Istoria Țării Românești de la leat 1769*, în *Începuturile poeziei românești. Antologie*, București, 1996, p. 242.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 243.

⁵⁸ Norman Davies, *Europe: a history*, New York, 1998, p. 643.

⁵⁹ D. Berindei, *Revoluția franceză și resurecția românească*, în *Idem, Românii și Europa*, p. 42-51.

⁶⁰ P. Cernovodeanu, *Societatea feudală românească văzută de călători străini (secolele XV-XVIII)*, București, 1973, p. 112.

⁶¹ *Apud* Ariadna Camariano-Cioran, *Despre poema patriotică antiotomană “Trâmbița românească”*, în „Studii și materiale de istorie medie”, II, 1957, p. 457-458. Vezi relația bibliografică privind paternitatea de autor și datarea imprimării manifestului *Poemul antiotoman „Trâmbița românească”* care tranșează acum definitiv. Avem de-a face cu Peșacov, Gheorghe, *Trâmbița românească*, Râmnic, 1821. Vezi N.A. Ursu, *Manifestul revoluționar (1821), opera poetului oltean Gheorghe Peșacov*, în „Anuarul Institutului de Istorie „A.D. Xenopol”, Iași, XXXVIII, 2001, p. 67-75.

**THE ROMANIAN UNITY DURING THE PHANARIOT CENTURY. MYTH
OR HISTORICAL REALITY?**

- Abstract -

One of the highly-debated issues of the historiography from the XXth century was the “unity of Romanians” along the centuries. Since the foundation of the Romanian medieval states (XIVth century) until the beginning of the Modern Age (XIXth century), the idea of unity had been expressed in various ways: we can speak, firstly, of a “political and military unity”, prompted by the solidarity before the Ottoman threat during the XIVth and the XVth centuries, then of a “dynastic unity”, during the XVIth and the XVIIth centuries, and of a “political unity”, during the XVIIIth century, and this only considering the Romanian cultural policies, without the influence of the European Illuminist ideas. In fact, this political unity of the Romanians inhabiting the Danubian Principalities during the XVIIIth century and their common claims regarding the restoration of the old “privileges” mentioned in the “treaties” concluded with the Ottomans – internal autonomy, autochthonous prince on the Romanian throne, limitation of the economic demands – led to the cessation of the abuses of the great Ottoman dignitaries. If, in the external politics, our boyars and intellectuals were dynamic and reforming, in internal affairs, they proved to be conservatory and traditionalist.

A series of “memoirs” addressed to the Great European Powers brought the difficult situation of the Romanian countries to the attention of the European public opinion. In this manner, they managed to sensitize the Great Powers of Europe, Austria, Prussia, Russia and, especially, France; all these countries impelled the Ottomans to restore those old “privileges” of the princes reigning in Moldavia and Wallachia. Moreover, the changes in the balance of powers in the South-Eastern Europe and the mutations which occurred at the level of European ideas and mentalities shattered the Romanians from the passivity and resignation that had been their refuge for almost a century and brought them to fight for a change in their destiny.

**INIȚIATIVE DE ÎNCURAJARE
A ISTORIOGRAFIEI ROMÂNEȘTI REFLECTATE
ÎN PRESA DE LA MIJLOCUL SECOLULUI AL XIX-LEA**

Gabriela APOSTU, Costin CROITORU

Om politic, istoric și publicist, Mihail Kogălniceanu (1817-1891)¹, atent la imperatiile epocii sale, exprima astfel convingerea generației care a înfăptuit revoluția de la 1848: „începutul nostru ni s-a tăgăduit, numele ni s-a prefăcut, pământul ni s-a sfâșiat, driturile ni s-au călcat în picioare, numai pentru că n-am avut conștiința naționalității noastre”². Pentru îndreptarea acestei situații, apelul la istorie continua să ofere cele mai bune argumente³.

Militantismul național, care cuprinsese elita cărturărească și boierească, era însușit progresiv și de către categorii sociale tot mai largi⁴. Se pune imperativ problema „zidirii naționalității românești” pe temeiul unei culturi și civilizații serioase, similare celor din apusul Europei, justificată de pericolul divizării bătrânului continent între Occident și Orient, fapt ce amenința să împingă din nou statele mici către periferia civilizației⁵.

Una dintre inițiativele de încurajare a istoriografiei naționale îi aparține lui Hagi Scarlat, conte de Rosetti (1802-1872), care institua în anul 1855 un premiu de 1.000 de florini de argint pentru cea mai bună *Istorie a românilor*. Publicarea actului de înființare al acestui premiu⁶ prilejuiește editorilor elogiarea gestului inițiatorului și sublinierea necesității aprofundării istoriei naționale în contextul în care o lucrare de acest gen încă lipsea în epocă.

Dacă în anul 1837 se publica⁷ un apel în vederea înființării unei societăți, cu scopul declarat de a tipări manuscrise privitoare la istoria românilor, anunțându-se totodată și planul de organizare al acesteia, stabilindu-se cotizațiile, metodologia de lucru, etc., opt ani mai târziu o atare lipsă era încă resimțită de

---

¹ Georgeta Penelea, s. v. *Kogălniceanu, Mihail I.*, în *Enciclopedia istoriografiei românești*, coord.: Ștefan Ștefănescu, București, 1978, p. 191-193.

² Mihail Kogălniceanu, *Opere*, vol. I, București, 1946, p. 640.

³ Vasile Cristian, *Importanța istoriei în concepția generației pașoptiste*, în: „Analele Științifice ale Universității «Alexandru Ioan Cuza», Iași” – seria istorie, XX, nr. 1, 1974, p. 8 și urm.

⁴ Elena-Emilia Lica, *Localism creator la Dunărea de Jos în perioada interbelică*, Brăila, 2003, p. 11.

⁵ Mircea Eliade, *Noul barbar*, în Idem, *Profetism românesc*, vol. II, București, 1990, p. 55.

⁶ „Telegraful Român”, III, 1855, p. 142-143, p. 171.

⁷ „Muzeul Național”, II, 1837-1838, p. 47-49.

vreme ce, într-un articol - datat Iași, 28 decembrie 1844⁸ - semnatarul deplângea lipsa unei sinteze de istorie a românilor.

Știrea relativă la instituirea premiului lui Scarlat Rosetti era preluată și comentată și într-o altă gazetă contemporană⁹, prilej cu care sunt relevate preocupările istoriografice anterioare, amintindu-se contribuțiile de referință în domeniu ale lui M. Kogălniceanu¹⁰, precum și inițiativa domnitorului Grigore Ghica de a publica manuscrisul *Hronicii Românilor* a cărturarului ardelean Gheorghe Șincai (1754-1816)¹¹.

Această din urmă lucrare era încă de actualitate din moment ce fragmente ale ediției tipărite în anul 1853 erau reproduse în presa epocii, ca de exemplu intervalul dintre anii 103-110 expus sub titlul *Pericope din hronica Romanilor*¹². Alte demersuri istoriografice nu sunt lipsite de note negative. Astfel, A. Gallice publică într-un ziar nou înființat¹³ o *Scurtă privire asupra istoriei Principatelor Române*, cu promisiunea că ulterior avea să aprofundeze subiectul. Anunțând această apariție¹⁴, M. Kogălniceanu stăruia asupra introducerii lui A. Gallice, arătând că acesta a utilizat *Istoria* sa, însă fără să-l citeze, reproducând în sprijinul afirmației sale mai multe pasaje comune din ambele lucrări, în paralel, dispuse pe două coloane. Un an mai târziu, alte ediții ale periodicelor amintite¹⁵ expun pe larg condițiile („programa”) ce trebuiau îndeplinite, în viziunea inițiatorului premiului amintit, pentru redactarea unei lucrări de *Istoria Românilor*. Tot acum se menționează faptul că adunarea ce va decerna premiul va fi desemnată de către donator și urma să delibereze sub președinția lui Andrei Șaguna.

O știre publicată în „Telegraful Român” era preluată¹⁶ în cadrul rubricii *Novitale din năuntru*, menționând că Scarlat Rosetti îi încredințase episcopului Andrei Șaguna suma promisă de 1.000 de florini de argint, instituind astfel și *de facto* premiul pentru „alcătuirea unei Istorie a Principatelor”. În același loc¹⁷ se reproduce și „programa Istoriei României” din „Telegraful Român”. Un alt comentariu pe marginea aceluiași subiect¹⁸ conchide despre necesitatea unei lucrări de sinteză dar și asupra dificultăților unei astfel de abordări, în special datorită „risipirii documentelor necesare alcătuirii ei” în bibliotecile din Polonia, Ungaria, Imperiul Otoman, Rusia „și chiar la Vatican”!

Scurte notițe apărute în presa vremii atrăseseră atenția asupra existenței unor izvoare externe relative la istoria românilor, ca de exemplu unele documente

⁸ „Foaie pentru minte, inima și literatura”, VIII, 1845, p. 17-19.

⁹ „Gazeta de Moldavia”, XXVII, 1855, p. 156, col. II.

¹⁰ Este vorba despre lucrarea lui M. Kogălniceanu, *Histoire de la Valachie de la Moldavie, et des Valaques transdanubiens*, Berlin, 1837 (ed. a II-a, Berlin, 1854).

¹¹ Gheorghe Șincai, *Hronica românilor și a mai multor neamuri*, vol. I-III, Iași, 1853. Vezi și anexa.

¹² „Foaie pentru minte, inima și literatura”, XIX, 1856, p. 86-87, p. 93-94.

¹³ „Spicuiorul Moldo-Român”, ianuarie-februarie, 1841, p. 1-31.

¹⁴ „Arhiva Românească”, I, 1840-1841, p. 373-376.

¹⁵ „Foaie pentru minte, inima și literatura”, XIX, 1856, p. 36-38; „Gazeta de Moldavia”, XXVIII, 1856, p. 68, p. 71-72; „Telegraful Român”, IV, 1856, p. 49-51.

¹⁶ „Gazeta de Moldavia”, XXVIII, 1856, p. 65.

¹⁷ *Ibidem*, p. 68, p. 71-72.

¹⁸ *Ibidem*, p. 65.

despre Principatele Române ce se conservau în Muzeul regional din Odesa¹⁹ sau „în mănăstirea din Muntenegro”²⁰; această din urmă știre era ulterior caracterizată drept falsă și, ca urmare, dezmințită²¹. Din arhivele Moscovei și Kievului o „societate de români” din Petersburg adunase diverse documente istorice relative la intervalul 1407-1531; lista actelor era prezentată public alături de apelul profesorului de la Academia Mihăileană, Theodor Codrescu (1819-1894)²² către posesorii de a dona izvoarele Arhivei Statului²³. Contribuțiile aceluiași Codrescu în domeniul străngerii și editării de documente istorice sunt anterior amintite și în alte periodice ale vremii²⁴.

De asemenea, sunt semnalate și unele documente ce se găseau în colecții particulare; astfel, 3.426 de acte relative la istoria românilor s-ar fi aflat în posesia istoricului maghiar József Kemény²⁵, iar altele în bibliotecile particulare umaniste cu vechi tradiții în spațiul transilvănean²⁶: Brukenthal (Sibiu), Națională (Cluj), „Bataviană” (Batthyány din Alba Iulia) ori Teleky (Târgu Mureș)²⁷. Profesorul francez, director al Școlii Naționale „Sf. Sava”, Jean Alexandre Vaillant (1804-1866), cetățean de onoare al Principatelor Române Unite (1864)²⁸, traduce și comentează în studiul *Documente constatând autonomia politică a României* o sumă de acte prin care încearcă să demonstreze Principatelor în raport cu Poarta²⁹.

Pe aceeași linie se înscrie și articolul³⁰ semnat de Nicolae Istrati (1818-1861/1862) – foarte probabil licențiat în drept, membru al Partidei Naționale moldovene și militant unionist, autor al unor lucrări cu caracter juridic, istoric dar și de volume de poezie și proză³¹ – care acuză lipsa și subliniază necesitatea unei istorii cuprinzătoare a Principatelor, amintind importanța istoriei generale a popoarelor printr-un citat din cuvântul lui M. Kogălniceanu, la deschiderea *cursului de istorie națională* la Academia Mihăileană, la 24 noiembrie 1843³².

N. Istrati inventariază succint izvoarele istorice care „stau la îndemână” pentru realizarea unui astfel de demers: hrisoavele, literatura populară, inscripțiile,

¹⁹ „Arhiva Românească”, I, 1840-1841, p. 376; *Ibidem*, II, 1845, p. 277-278.

²⁰ „Albina Românească”, IX, 1938, p. 108-109.

²¹ „Romania”, 1838, p. 405.

²² Damaschin Mioc, s. v. *Codrescu Theodor I.*, în *Enciclopedia istoriografiei românești*, p. 100.

²³ „Zimbrul”, IV, nr. 2, 1856; „Anunțatorul”, IV, 1856, p. 239.

²⁴ „Foae pentru minte, inima și literatura”, XVI, 1853, p. 127-128; „Gazeta de Moldavia”, XXV, 1853, p. 81-82.

²⁵ „Foae pentru minte, inima și literatura”, VII, 1844, p. 88.

²⁶ Zsigmond Jakó, *Philobiblon transilvan*, București, 1977.

²⁷ „Foae pentru minte, inima și literatura”, VII, 1844, p. 169-170.

²⁸ Dulciu Morărescu, s. v. *Vaillant, Jean Alexandre (1804-1866)*, în *Idem, Personalități din alte țări despre România*, București, 1997, p. 217.

²⁹ „Buciumul”, I, 1857, p. 10-11, p. 14-15; p. 19-20; p. 26-27; „Secolul”, I, nr. 30, 1857, p. 4; nr. 31, p. 3; nr. 33, p. 2-3; nr. 34, p. 2-3; nr. 38, p. 3-4; nr. 41, p. 4; nr. 43, p. 3-4; nr. 44, p. 1-2; nr. 45, p. 4; nr. 46, p. 4; nr. 48, p. 4; nr. 49, p. 4; nr. 50, p. 4; nr. 51, p. 4; nr. 52, p. 4.

³⁰ „Gazeta de Moldavia”, XXII, 1850, p. 2-3.

³¹ Liana Miculescu, s. v. *Istrati, Nicolae (1818-1862 [1861?])*, în: *Bibliografia românească modernă, 1831-1918*, vol. II, (D-K), coord.: Gabriel Ștrempel, București, 1986, p. 810-811.

³² Reprodus în „Foae pentru minte, inima și literatura”, VII, 1844, p. 81-85, p. 88-93, p. 97-102; „Propășirea”, I, 1844, p. 292-296, p. 297-303.

articolele apărute în revistele românești, scrierile despre români din bibliotecile străine, etc. Interesant este faptul că, în finalul articolului, autorul adresa un apel posesorilor de documente, spre a le trimite pentru publicare, „în original sau copii exacte”! Conform altei opinii³³, pentru a pregăti o sinteză de istorie a românilor ar fi trebuit să se adune, pe lângă documentele istorice, și povestirile, cântecelele bătrânești, tradițiile și proverbele populare cu pregnant conținut istoric!

Nu erau trecute cu vederea nici publicațiile străine care fac referiri directe la istoria românilor, ca de exemplu nota ce înștiința cititorii despre apariția volumului al II-lea din *Erdélyország Történetei tára*³⁴, redactat de către Iosif Kemény și Ștefan Kovács³⁵, sau faptul că editorul francez Firmin Didot tipărise în colecția *L'Univers pittoresque* un volum de Chopin și Ubcini³⁶ ce tratează chestiuni legate de țările din Peninsula Balcanică dar, și Transilvania și Principatele Române, lucrare ornată cu numeroase gravuri³⁷. Același volum face obiectul unei recenzii apărute în ziarul „Times” și reprodusă sub titlul generic *Presa străină despre Principate*³⁸. Într-o *Corespondență particulară din Franța*³⁹ se anunța că în *Istoria Franței* de Henri Martin⁴⁰, care urma să apară în scurt timp, se regăseau tratate și chestiuni relative la originea „romano-galică” a românilor. Teza originii poporului român ce ar avea la bază trei elemente, unul latin, altul traco-gotic și un al treilea – „galic al Orientului”, este reluată, pe larg, un an mai târziu⁴¹, în articolul *Despre originea României. Literatură*, semnat Henri Martin, foarte probabil însă o traducere din lucrarea menționată.

Interesantă este și prezentarea⁴² unui articol ilustrat privind trecutul Principatelor, publicat în revista „Illustrierte Bilder der Gegenwart”, cu amendamentul recenzenului că deși presărat cu numeroase erori, materialul avea totuși „o frumoasă execuție a ilustrațiilor” [sic!]. Mai sunt amintite apariția la Paris⁴³, în anul 1855, a lucrării lui Elias Regnault, *Histoire politique et sociale des Principautés Danubiennes*, dar este reprodusă și recenzia criticului literar Saint-Marc Girardin (1801-1873)⁴⁴ asupra acestei opere⁴⁵, publicată în același an în „Le Journal des Débats” din 29 noiembrie.

³³ „Foaie pentru minte, inima și literatura”, VIII, 1845, p. 17-19.

³⁴ Este vorba despre lucrarea lui József Kemény și István Kovács, *Erdélyország Történetei tára*, vol. I-II, Cluj, 1837-1845.

³⁵ „Gazeta de Transilvania”, VIII, 1845, p. 195.

³⁶ Articolul se referă la lucrarea publiciștilor francezi Jean Marie Chopin, Honoré Abdolonyme Ubcini, *Provinces danubiennes et romaines*, vol. II, *Valachie et Moldavie. Histoire et géographie de ces contrées*, Paris, 1856.

³⁷ „Zimbrul”, IV, nr. 68, 1856, p. 2, col. II-III.

³⁸ „Stéoa Dunării”, II, 1856, p. 106.

³⁹ *Ibidem*, p. 75, col. III.

⁴⁰ Monumentala lucrare a lui Henri Martin, *Histoire de France depuis les temps les plus reculés jusqu'en 1789*, vol. I-XV, ediția a III-a, Paris, 1855-1860.

⁴¹ „Românul”, I, nr. 1, 1857, p. 4.

⁴² „Gazeta de Transilvania”, XIX, 1856, p. 340.

⁴³ „Zimbrul”, III, 1855, p. 239-240.

⁴⁴ D. Morărescu, s. v. *Girardin, Saint-Marc (1801-1873)*, în *Idem, Personalități...*, p. 91.

⁴⁵ „Zimbrul”, III, 1855, p. 1017-1018.

Într-o corespondență de la Viena⁴⁶, intitulată *Știri atingătoare de Principate*, care tratează relațiile anterioare anului 1855 ale Principatelor Române cu Poarta otomană, se traduce și un articol pe aceeași temă publicat în „Le Constitutionnel”. Aceeași practică este aplicată și în privința articolului *Románok vagy oláhok*, apărut în jurnalul „Magyar sajtó” din Viena, care sublinia cauza comună a românilor și maghiarilor în raport cu asupraotomană. Mai mult, în același articol din jurnalul vienez de limbă maghiară, se făcea referire la problema originii românilor, prin apelul la date asupra cuceririi Daciei de către romani, despre structura limbii române, și însăși cauza unității naționale românești era privită cu relativă simpatie⁴⁷.

Constantin A. Kretzulescu (Cretzulescu) (1809-1884), licențiat al Facultății de Drept a prestigioasei Universități pariziene Sorbona⁴⁸, reproducea⁴⁹, sub sigla *Estracte din jurnale streine*, o notiță istorică privitoare la războaiele românilor din secolele XIII-XIV, ce apăruse în periodicul englez „Edimburg Review”, iar Bogdan Petriceicu Hașdeu, în *Însemnări bibliografice pentru istoria României*⁵⁰, relatează despre „o mare seamă de însemnări despre țerile noastre” cuprinse în lucrarea lui I. Senkowski, *Collectanea z dzieppisów tureckich zeczy do historyi polskiey sluzacych «Culegere din letopisețele otomane atingătoare de istoria poloneză»*. Astfel, prin intermediul acestor semnalări editoriale, presa vremii contribuia frecvent la semnalarea și furnizarea unei „bibliografii minimale” pentru istoria românilor.

Nu știm care a fost finalitatea inițiativei prezentate mai sus, cert este că, circa doi-trei ani mai târziu, exemplul lui Scarlat Rosetti era urmat de către un comitet condus de George Costaforu (1821-1876), Ar. Ghica și Vasile Boerescu (1830-1883), care într-un *Jurnal de Eforia Școalelor*⁵¹ anunțau că urma să fie organizat un concurs pentru alcătuirea unei *Cărți elementare de istorie a României* și a unei hărți a Daciei. Sunt detaliate aici normele ce se cereau a fi îndeplinite în redactarea lucrărilor dar și premiul oferit pentru realizarea acestora, care avea să se ridice la importanta sumă de 5.000 de lei. În aceeași epocă exista și practica subscripțiilor publice pentru diverse tipărituri cu caracter istoric.

De exemplu, într-un articol cu titlul *Provocare la ridicarea unui monument de dulce suvenir*⁵², Gavriile Popp, profesor la Blaj, deschidea o listă de prenumerație cu scopul de a strânge sumele necesare în vederea publicării lucrărilor sale: *Manualu de istoria universaria a tempului anticu*, *Istoria Daciei antice* și *Concionatoriu spre folosul zeloșilor cătră s. biserică*. Rezultatul apelului său reiese dintr-o notă ulterioară trimisă redacției⁵³, prin care se arăta că din pricina

⁴⁶ *Ibidem*, IV, nr. 78, 1856, p. 1-3.

⁴⁷ „Foaie pentru minte, inima și literatura”, XIX, 1856, p. 33-36, p. 42-44, p. 49-50.

⁴⁸ Lucreția Angheluță, s. v. *Kretzulescu, Constantin A. (1809-1884)*, în *Bibliografia românească*, vol. II, p. 888.

⁴⁹ „Concordia”, I, 1857, p. 86.

⁵⁰ „Romania”, I, nr. 3, 1858, p. 22-23.

⁵¹ „Buletin oficial al Prințipatului Țării Românești”, 1858, p. 303; „Naționalul”, I, 1858, p. 329.

⁵² „Gazeta de Transilvania”, VIII, 1855, p. 85.

⁵³ *Ibidem*, p. 261.

numărului redus de contribuenți nu a putut tipări toate lucrările pe care și le propusese. În schimb, „a pus sub tipar la Cluj numai *Istoria Daciei antice*, căreia i-a adăugat și *Geografia Daciei antice*”, apariție editorială semnalată și de o altă gazetă contemporană⁵⁴. Profesorul ardelean nu renunța totuși la ideea inițială, declarând că: „dacă prenumerații se vor înmulți va publica și celelalte lucrări promise”⁵⁵. Probabil fără nici o legătură cu lista de subscripție inițială, un an mai târziu, profesorul Popp „are gata de tipar *Istoria universală prescurtată pentru usare tinerimei scolastice*”⁵⁶. În nota ce amintea informația privitoare la publicarea istoriei Daciei se specifică faptul că din lucrare apăruse doar „prima fascioară”, astfel publicul era invitat să o achiziționeze pentru ca autorul să poată continua tipărirea.

Sub titlul *Înștiințare către toți aceia care doresc înaintarea și prosperitatea Nației Române*⁵⁷ se adresa un apel călduros către toți românii spre a contribui la publicarea unei colecții de documente referitoare la istoria națională, inițiativă pentru concretizarea căreia era necesară suma de 100.000 de franci. Această solicitare nu primea un răspuns conform cu așteptările inițiatorilor, astfel încât, un an mai târziu, un comunicat trimis redacției⁵⁸ anunța că activitatea comisiei însărcinate cu pregătirea și editarea colecției se întrerupsese, dat fiind că numărul „prenumeranților” era foarte mic, acestora urma a li se restitui sumele cu care contribuiseră.

Același rezultat nefericit îl avea și un alt ambițios proiect, deosebit de interesant, semnalat în presa vremii⁵⁹. Este vorba despre încercarea de editare a unor *Documente privitoare la istoria Românilor*, de fapt un tratat în zece volume, în „format mare”, redactat în limba franceză, care urma a cuprinde „topografia și harta țărilor, tratatele și legiurile, Regulamentul organic urmat de note statistice și administrative, traducția cronicilor române și moldave, precum și acelea ale istoricilor greci și nemți carii au scris asupra Principatelor, extracte din publiciști și călători carii au trecut prin Principate la diferite epoce, muzica și poezia națională [...]”. Aceleași gazete menționau contravaloarea volumelor (10 galbeni) și faptul că subscripțiile se primeau la librăria Grant din București; se estima că operațiunile de tipărire urmau să înceapă în momentul în care erau subscribe sumele necesare pentru publicarea a 500 de exemplare.

Dincolo de aceste încercări, așa cum se remarca încă din publicistica vremii, de referință rămăsese în domeniul istoriei lucrarea lui Gheorghe Șincai⁶⁰. Însăși istoria publicării *Hronicii românilor* a fost presărată de „peripeții”. În anul 1852, „Departamentul Învățăturilor Publice” anunța condițiile tipăririi lucrării⁶¹.

⁵⁴ „Zimbrul”, IV, nr. 25, 1856, p. 4.

⁵⁵ „Gazeta de Transilvania”, VIII, 1855, p. 261.

⁵⁶ „Foae pentru minte, inima shi literatura”, XIX, 1856, p. 13-14.

⁵⁷ „Anunțetorul român”, IV, nr. 9, 1857, p. 4; „Concordia”, I, 1857, p. 18; „Timpul”, I, nr. 20, 1857, p. 4.

⁵⁸ „Românul”, II, 1858, p. 131.

⁵⁹ „Concordia”, I, 1857, p. 8; „Israelitul român”, I, nr. 1, 1857, p. 4.

⁶⁰ „Gazeta de Moldavia”, XXVII, 1855, p. 156, col. II.

⁶¹ *Ibidem*, XXIV, 1852, p. 177.

Știrea era prelucrată în cadrul unui articol mai larg⁶², în rândurile căruia se rememorează „traseul” parcurs de către manuscris. Astfel, se amintesc tentativele nereușite ale lui Alexandru Gavra (1797-1884) și Gherman Vida de a specula cu tipărirea manuscriselor lui Șincai⁶³.

În ceea ce privește manuscrisul de la Arad, acesta ar fi fost supus mitropolitului sârb spre cenzurare, iar cenzorul „orânduit de către acesta [...] ar fi cutezat a forfecă printr-însul”. În finalul articolului se aprecia gestul domnitorului Grigore Ghica de a achiziționa cu 250 de galbeni manuscrisul lucrării de la Gherman Vida și de a-l dona bibliotecii din Iași spre publicare. Același periodic publica⁶⁴ apoi o notă a corespondentului de la Iași, cu privire la stadiul lucrărilor de tipărire: „Șincai se tipărește încetișor; pre cât știu, au ieșit vr'o 15 coale până acum”. Redacția remarcă, cu deplină satisfacție, că tipărirea lucrării, fiind încredințată lui August Treboniu Laurian, „se face cu exactitate clasică”, iar la scurt timp se anunța apariția cărții⁶⁵.

Mai explicit în această privință este un articol⁶⁶ ce preciza cu promptitudine faptul că tomurile I și II ieșiseră de sub tipar, iar volumul al III-lea și ultimul urma să apară curând. Tot aici se anunțau și librăriile la care lucrarea se găsea spre vânzare. Într-un alt jurnal⁶⁷, după ce se relua comentariul privitor la hotărârea domnitorului Grigore Ghica de a sprijini apariția lucrării lui Șincai, se recomanda ca românii din Ardeal să le parvină cât mai multe exemplare. Aceași gazetă⁶⁸ revine asupra subiectului cu detalii despre „punerea în vânzare a *Hronicii*”. Astfel, tipărirea s-a făcut la Tipografia Francezo-Română din Iași, „cu cheltuiala Departamentului Bisericesc, care a subscris prețul pentru 900 de exemplare, numai 100 de exemplare din tiraj revenind tipografiei, pentru vânzare”.

Și apariția tomului al III-lea al *Hronicii* era anunțată⁶⁹ printr-un consistent comentariu, alături de care se reproducea adresa lui Grigore Ghica către Grigorie Cuza – șeful „Departamentului Averilor Bisericești și al Învățăturilor Publice” –, prin care se trimitea manuscrisul spre tipărire, și răspunsul comisiei însărcinate cu editarea sa. La nici un an de la apariție se publica⁷⁰ o „recenzie despre tipărirea lucrării lui Șincai la Iași, din fondul școlilor, potrivit hotărârii domnești, dată prin opusul din 4 iunie 1853”; cu acest prilej sunt oferite detalii și despre tipărirea unei ediții paralele a lucrării în Transilvania. Despre aceasta din urmă se anunța⁷¹ că: „tipărirea hroniceii Șincai–Clainiane în urma unui scris al În. Ministeriu din 12

⁶² „Gazeta de Transilvania”, XV, 1852, p. 195.

⁶³ Gh. Șincai, *Hronica românilor...*, (ediția Gh. Vida, până în anul 999), Iași, 1843; (ediția Al. Gavra, anii 86-1439), tom I, Buda, 1844.

⁶⁴ „Gazeta de Transilvania”, XV, 1852, p. 303.

⁶⁵ „Foaie pentru minte, inima și literatura”, XV, 1852, p. 116; „Septămăna”, I, 1853, p. 16.

⁶⁶ „Gazeta de Transilvania”, XVI, 1853, p. 310.

⁶⁷ „Telegraful Român”, I, 1853, p. 302.

⁶⁸ *Ibidem*, p. 310.

⁶⁹ „Foaie pentru minte, inima și literatura”, XVII, 1854, p. 173-175.

⁷⁰ „Foiletonul Zimbrului”, I, 1855, p. 142-143.

⁷¹ „Gazeta de Transilvania”, XVI, 1853, p. 183.

aprilie, numărul 2.052, se pare că va intra în altă fază”. Este vorba despre tipărirea manuscrisului lui Șincai, împreună cu *Istoria* lui Samuil Micu Klein, la Arad.

Dincolo de aceste încercări, unele mai mult sau mai puțin laudabile, soldate, din varii motive, cu rezultatul scontat sau nu, important rămâne în epocă efortul de a pune la dispoziția cititorului o sinteză de istorie națională. Fără doar și poate, inițiativele în acest sens vor fi fost mult mai numeroase decât cele amintite în rândurile de față, cert este însă faptul că jumătatea secolului al XIX-lea reprezintă de fapt pentru istoriografia românească o perioadă de căutări.

Principiile revoluției franceze, asimilate în Principatele Dunărene, îndeosebi prin momentul 1848, au ridicat tot mai stringent problema discrepanțelor culturale dintre Apus și Răsărit. În spațiul românesc, o întreagă generație de intelectuali, animată de ideea recuperării tradiției și de cunoașterea istoriei naționale, dorea să facă din așa-zisa *miseria plebs* o națiune respectată. Pentru îndeplinirea acestei năzuințe, apelul la trecut era imperios necesar, el constituind „un reper al onorabilității și oarecum un garant”⁷².

Astfel se explică dezvoltarea pe care o cunoștea „scrierul istoric” într-o perioadă relativ scurtă din epoca modernă a românilor. Unul dintre rezultatele vizibile ale istoriografiei românești îl reprezintă apariția *Hronicii* lui Șincai, în care, pentru prima dată, tratarea istoriei românești nu se mai face separat, pe provincii sau state, ci unitar, conform criteriului cronologic, într-o manieră analitică de mare erudiție⁷³.

---

⁷² Alexandru Zub, *La sfârșit de ciclu*, Iași, 1994, p. 61-63.

⁷³ Vasile Curticăpeanu, s. v. *Micu, Samuil I.*, în *Enciclopedia istoriografiei românești*, p. 218-219.

Lista titlului complet al gazetelor citate⁷⁴:

- „Albina Românească. Gazetă politico-literară”, Iași (1829-1849).
„Anunțatorul român. Gazetă semi-oficială”, București (1853-1855, 1857-1861).
„Anunțatorul. Foaie politica-comercială”, București (1856).
„Arhiva Românească. Foaie retrospectivă și trimestrială”, Iași (1840-1841, 1845).
„Buciumul. Autonomia, unirea și principe străin”, Paris, (1857).
„Buletin ofițial al Prințatului Țării Românești”, București (1851-1858).
„Concordia. Jurnalul politicu și litteraru”, București (1857).
„Foaie pentru minte, inima și literatura”, Brașov (1838-1850).
„Foiletonul Zimbrului”, supliment la „Zimbrul” (vezi *infra*), Iași (1855-1856).
„Gazeta de Moldavia”, Iași (1850); continuatoarea „Albinei Românești” (vezi *supra*).
„Gazeta de Transilvania”, Brașov (1838-1850).
„Israelitul român”, București (1857, 1868).
„Muzeul Național. Gazeta literală și industrială”, București (1836-1838).
„Naționalul. Gazetă politica, literaria et economica”, Craiova (1848).
„Propășirea. Foaie științifică și literară”, Iași (1844).
„Romania”, București (1838).
„Românul. Diariu politic, comercial, literar”, București (1857-1865, 1866-1891).
„Secolul. Jurnal politic - comercial”, București (1857-1860).
„Septămăna. Foaie sătească”, Iași (1853-1854).
„Spicuiorul Moldo-Român. Jurnal științific, literar și industrial”, Iași (1841).
„Stéoa Dunării. Jurnal politic literar și comercial”, Iassii (1855-1856, 1858).
„Telegraful Român”, Sibiu (1853-1858).
„Timpul. Jurnal politic-comercial”, București (1856-1857, 1860-1861).
„Zimbrul”, Iași (1850).

---

⁷⁴ Acestea sunt citate în limba română, folosind ortografia originală, așa cum apar și la Ioan Lupu, Nestor Camariano, Ovidiu Papadima, *Bibliografia analitică a periodicelor românești*, vol. I, (1790-1850), partea I-II, București, 1966; *Ibidem*, partea a III-a, București, 1967; I. Lupu, Dan Berindei, N. Camariano, O. Papadima, *Bibliografia analitică a periodicelor românești*, vol. II, (1851-1858), partea I-II, București, 1970; *Ibidem*, partea a III-a, București, 1972.

**SOME INITIATIVES OF ENCOURAGING THE ROMANIAN
HISTORIOGRAPHY REFLECTED IN THE NEWSPAPERS FROM THE
MIDDLE OF THE XIXTH CENTURY**

- Abstract -

The article deals with some initiatives of encouraging the Romanian historiography, during the XIX-th century. Mainly we speak about one of the first attempts to elaborate a synthesis of Romanian history. Hagi Scarlat, Count of Rosetti, settled a reward to be offered to the one who would accomplish such a task. The newspapers debated on this matter and exposed the conditions that a work needed to fulfill in order to win the prize. Some journalists mentioned the attempts done until that moment in this respect, especially those of Mihail Kogălniceanu and Gheorghe Șincai, which were still unequalled.

Another common practice during those days was for the authors to announce in the newspapers that they were in the process of writing a history book. In order to be published they needed material support and, for that, subscription lists were opened. These initiatives ended in different ways in each case, some books being published on public or private support, while other projects were abandoned due to lack of financial support or due to various other reasons.

ΧΡΟΝΙΚΑ ΡΟΜΑΝΙΩΝ

DE

ΓΕΩΡΓΙΕ ΠΙΝΚΑΙ ΔΙΝ ΠΙΝΚΑ.

ΤΟΜΟΣ Ι.

De la ane. 86 pînă la ane. 1439 dîn păgere Domnului Xp.

Museul
Regional
Galati

ΙΔΙΟΥ.

ΔΝ ΤΙΠΟΓΡΑΦΙΑ ΡΟΜΕΝΟ-ΦΡΑΝΤΕΣ.

1853.

a.

ΧΡΟΝΙΚΑ ΡΟΜΑΝΙΛΟΡ

DE

ΓΕΟΡΓΙΕ ΠΙΝΚΑΙ ΔΙΝ ΠΙΝΚΑ

ΤΟΜΟΣ ΙΙ.

De la anul 1440 pînă la anul 1614 dînz naşterea Domnului Xp.

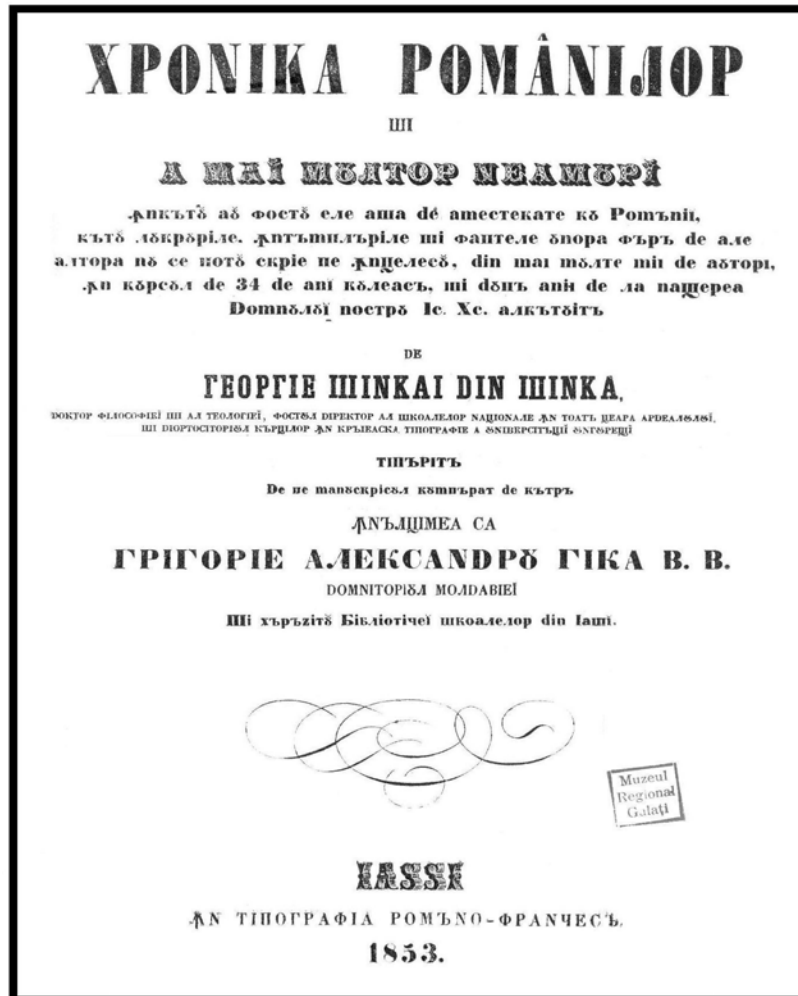
Muzeu
Regional
Galaţi

ΙΔΙΟΥ.

ΑΝ ΤΙΠΟΓΡΑΦΙΑ ΡΟΜΒΟ-ΦΡΑΝΤΕΣ.

1853.

b.

c.

Gh. Șincai, *Hronica românilor*, tomurile I (a), II (b) și III (c).

TRANSPORTURI DE MĂRFURI EFECTUATE DE FLOTA ELENĂ PE DUNĂREA MARITIMĂ ÎN PERIOADA 1847 – 1861

Ștefan STANCIU

În diverse perioade istorice, Marea Mediterană a fost centrul către care au gravitat civilizațiile, economiile și comerțul din Europa, Africa de Nord și Orientul Apropiat. Mediterana “nu este o mare, ci o succesiune de suprafețe lichide, comunicând între ele prin porți, mai mult sau mai puțin largi”¹, conturându-se în două mari bazine, de vest și de est, fiecare având caracteristici geografice specifice, evoluții istorice diferite, unite și unitare ca spațiu de comunicare într-un demers care se întinde în timp pe ultimele trei milenii. În acest spațiu, îndepărtată, la capătul căilor de navigație și comunicație, Marea Neagră, cuprinsă într-o masă de ținuturi mai aspre, a fost o „placă turnantă”² care a influențat viața economică europeană perioade întregi din istorie.

Țărmurile Mării Negre au devenit atractive pentru negustori, încă din antichitate, produsele din arealul său găsindu-se în apropierea țărmurilor: pește uscat, icre de morun și chefal, fier, lemn din belșug, cereale, lână, carne sărată, miere, unt, ceară, piei de animale ș.a. Corăbierii din Atena și Milet, începând din secolul al VII-lea precreeștin, au transformat Marea Neagră, într-un fief ospitalier pentru corăbierii greci. Coloniile grecești de pe litoralul pontic au extins spațiul mediteraneean și integrat lumea „barbară” în prima mare sinteză a civilizației europene. Negustorii greci, au ridicat un templu eroului Ahile pe Insula Leuké și au controlat intrarea navelor lor pe gurile Dunării³. Navele grecești au pătruns pe una din gurile brațului Chilia și au ajuns până la cetatea dacică de la Tirighina-Bărboși

---

¹ Braudel, F., *Mediterana și lumea mediteraneană în epoca lui Filip al II-lea*, București, 1985, vol. I, p. 199.

² Vezi: Brătianu, Gh., I., *La mer Noire, plaque tournante du trafic international à la fin du Moyen Age*, în: “Revue historique du sud-est européen”, XXI, București, 1944, p. 36-38.

³ Templul din Insula Leuké (Insula Șerpilor) este descris de Flavius Arrian (Vezi în: *Izvoare privind istoria României*, vol. I, București, 1964, p. 589-593), menționat și de alți autori antici: Arctinus din Milet, Pindar, Euripide, Scylas din Carianda, sculptorul din Pergam - Antigonos, Scymnos din Chios, Strabon, Ptolemeu, Ammianus Marcellinus, Pomponiu Mela, Iordanes, Pausanias ș.a. În anul 1823, locotenentul comandor Kritsky, însărcinat de amiralul flotei ruse din Marea Neagră, Greig, a întreprins cercetări în insulă, a întocmit o hartă a insulei și un plan al celebrului templu (apud: Cucu, V., Vlăsceanu, Gh., *Insula Șerpilor*, București, 1991, p. 30-32). Căpitanul Thomas Spratt, comandantul navei “Medina” din Marina Regală Britanică, a cercetat insula și a întocmit un raport în care menționează că “... a fost de un mare ajutor pentru vasele care navigau pe fluviu [Dunăre], căci ea este foarte înaltă și te poți apropia foarte mult fără nici un risc”. Raportul a fost întocmit la 6 noiembrie 1856 (document-concept în: Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Galați (în continuare: D.J.A.N.G.), fond: *Comisia Europeană a Dunării. Secretariatul General*, dosar: 1/1856-1857, filele: 56-65). Concluzia “vizitatorilor” insulei din epoca modernă este că ea a fost locuită în întregime în antichitate.

(Galați)⁴ și, în amonte pe fluviu, controlând comerțul din Pontul Euxin și bazinul Dunării..

Controlul comerțului din Marea Neagră a trecut de la greci, la romani și bizantini, apoi la genovezi și venețieni care, stabiliți la Caffa și Tana, vor rămâne până la mijlocul secolului al XV-lea principalii beneficiari ai negoțului din aria Mediteranei Orientale. Beneficiile realizate de cele două puteri navale din comerțul cu Orientul au stimulat precocitatea capitalismului italian mai mult decât s-a făcut prin acumulările industriilor din peninsula ori din comerțul cu Flandra, Anglia, Spania și Franța. Aceleași „acumulări” se făcuseră din arealul pontic, de către comercianții greci în antichitate. Deși unică și ireversibilă, derulându-se în timp, istoria își urmează „necesitatea organică a destinului”⁵ și trece controlul spațiului Mediteranei Orientale, pentru trei secole, în mâinile turcilor. Turcii ocupă rând pe rând Constantinopolul (1453), Trebizonda (1461), Caffa (1475), Eubeea (1479), Chilia și Cetatea Albă (1484), Rodos (1522), Cipru după două asedii (1571-1572) și Candia (1669), după un război de douăzeci și cinci de ani⁶.

În această istorie-bătălie, „indigenii” greci, meditănd la imaginea propusă de Polibiu, că omul este prizonier al timpurilor, nu se opun turcilor și marinarii se „angajează în armadele Măritului Padișah, ale căror echipaje sunt adesea originare din Arhipelag”⁷. Inteligenți și pragmatici, preluând învățăturile din scrisoarea lui Amasis către Polycrate (sintetizată într-o frumoasă înțelepciune, că, „pentru mine soarta ta nu-mi pare de bun augur, pentru că știu că divinitatea este gelosă”⁸), obțin de la turci dreptul de a naviga în mările închise de Imperiul Otoman. Navele grecești ușoare - caice și caramusalis – aprovizionează cu grâu Constantinopolul și gerbele transportă mari cantități de grâu și animale. Pentru satisfacerea orgoliului, Constantinopolul rămâne capitala lumii ortodoxe. Marea Neagră - Kara Deniz – este închisă ca „o virgină castă și pură” de grilajul seraiului⁹, în care nu mai pot intra mărfurile și navigatorii occidentali. Această „abandonare” forțată a arealului Mediteranei Orientale va avea consecințe planetare: navigatorii spanioli, portughezi, englezi, olandezi și francezi vor căuta alte drumuri spre mirodeniile și mătasea Extremului Orient, extinzând spațiul cunoașterii spre noi țărâuri și teritorii.

Navigatorii greci se adaptează rapid noilor condiții impuse de legea islamică și revin pe traseele cunoscute în Marea Neagră și pe Dunăre. La sfârșitul secolului al XV-lea și începutul secolului al XVI-lea, drumurile din Europa răsăriteană cu ieșire la Marea Neagră, se orientează spre Galați, părăsind pe cele tradiționale spre Crimeea. Mărfurile din Polonia, Moldova, Valahia, Transilvania și Ungaria destinate comerțului cu Levantul se îndreaptă pe apă și uscat spre singurul port de pe Dunărea Maritimă rămas nesupus de turci - Galații. Spre acest port se vor îndrepta și negustorii greci care găsesc un mediu favorabil pentru comerț, într-o

⁴ Dragomir, I.T., *Monografia arheologică a Moldovei de Sud*, în colecția revistei “Danubius”, XVI, Galați, 1996, p. 573-580. Sunt descrise 17 vase ceramice grecești din sec. VI.-V. î.Cr., descoperite în așezarea daco-romană de la Tirighina-Bărboși (Galați).

⁵ Spengler, O., *Le Déclin de l'Occident*, Paris, 1931, vol. I, p. 26.

⁶ Apud: Brătianu, Gh.I., *op.cit.*, p. 37.

⁷ Braudel, F., *op.cit.*, p. 208.

⁸ Apud: Pippidi, D.M., *Les grecs et l'esprit historique*, în: “Revue historique du sud-est européen”, XXI, București, 1944, p. 28.

⁹ Brătianu, Gh.I., *op.cit.*, p. 68; Vezi și: Panaitescu, P.P., *Drumul comercial al Poloniei în evul mediu*, în: „Revista Istorică Română”, III, 1933, p. 172 și urm.

lume ortodoxă și tolerantă. Populația târgului Galați la mijlocul secolului al XVII-lea număra aproximativ 3000 de suflete și 300 case de locuit¹⁰.

În această comunitate, pe lângă români mai trăiau evrei, armeni, greci, turci, unguri, sârbi, bulgari ș.a., majoritatea străinilor fiind negustori. Numărul populației de origine greacă în Moldova și Țara Românească a sporit în timpul domniilor fanariote, accesul în funcții și dregătorii fiind favorizat de către domnitori. Statisticile nu relevă exact numărul populației grecești, aceasta, ortodoxă și repede adaptabilă, se integrează în societatea românească. Cert este că, la 1821, comunitatea greacă din Galați era puternică, ceea ce l-a determinat pe Alexandru Ipsilanti să-i încredințeze lui Vasile Caravia sarcina organizării acțiunii armate împotriva turcilor¹¹, prima de acest gen în planul general al mișcării eteriste. Deși învinsă la Galați și Sculeni, armata eteristă din Moldova a dat semnalul luptei de eliberare a Eladei.

După eliberarea Greciei și înlăturarea monopolului otoman asupra comerțului românesc, navele de comerț sub pavilion elen au devenit tot mai numeroase în porturile Dunării Maritime de la Brăila și Galați. La 25 februarie 1835, Grecia a înființat un viceconsulat la Galați, fiind numit în funcție Xenofonte Politis. La 10 septembrie 1851, instituția a fost ridicată la rang de consulat, primul consul onorific fiind numit comerciantul de cereale P. Ghionis¹² care, a girat funcția până la 5 decembrie 1863¹³. Datorită consulului Ghionis, s-au păstrat informații prețioase privind numărul și tonajul navelor sub pavilion elen care au efectuat operațiuni comerciale în portul Galați în perioada 1847-1856. La solicitarea Comisiei Europene a Dunării, înființată ca urmare a prevederilor Congresului de la Paris¹⁴, consulul P. Ghionis a întocmit tabele statistice cuprinzând numărul navelor, tonajul fiecăreia și cantitatea de mărfuri încărcată ori descărcată în portul Galați, cu menționarea datei exacte.

¹⁰ Apud: Păltănea, P., *Istoria orașului Galați de la origini până la 1918*, Editura Porto-Franco, Galați, 1994, vol. I, p. 81. Vezi și: Panaitescu, P.P., *Drumul comercial al Poloniei în evul mediu*, în: "Revista Istorică Română", III, 1933, p. 172 și urm.

¹¹ *Documente privind istoria României. Răscoala din 1821*, 1962, vol. VI, p. 147-148. Vasile Caravia a făcut parte din Corpul de voluntari condus de maiorul Pangal care a luptat în armata țaristă. Domnitorul M.Șuțu l-a numit baș-bulucbașa la Galați. La 28 februarie 1821, eteriștii din Galați au cerut turcilor să predea armele și să părăsească orașul. Rezistența turcilor și sprijinul primit de ei din garnizoana Brăilei (aproape 7000 de oameni), s-a soldat cu înfrângerea eteriștilor la 13 mai 1821 (aproape 800 de oameni conduși de căpitanul Athanasie) și incendierea întregului târg. Vezi și: Veliman, V., *Documente turcești privind evenimentele de la 1821 din Principatele Române*, în: "Cercetări istorice", XII-XIII, 1981-1982, p. 351-352.

¹² D.J.A.N.G., fond: *Primăria orașului Galați*, dosar 13/1864, f. 4-7. În „Tabela de comercianți de cereale, coloniale și manufacturi aflători în orașul Galați” întocmită la 22 decembrie 1864, la poziția 14 este menționat Panait Ghionis „comerciant de cereale cu ridicata. Comerțul se întinde în țeară și în străinătate...” „Tabela” cuprinde 24 de negustori, din care, după nume, 9 erau de origine greacă.

¹³ Pacu, M., *Cartea județului Covurlui*, 1891, p. 401.

¹⁴ *La Commission Européenne du Danube et son oeuvre de 1856 à 1931*, Paris, Imprimerie Nationale, MCMXXXI, p. 411-413. Tratatul de la Paris încheiat la 30 martie 1856, în articolele 15-19 prevedea înființarea unei instituții europene care să studieze, să elaboreze proiecte și să efectueze lucrări tehnice pentru îmbunătățirea și siguranța navigației pe sectorul Dunării cuprins între Isaccea și gurile fluviului. Comisia Europeană a Dunării, deși avea atribuții precise și o perioadă de funcționare limitată, prin diverse proceduri diplomatice și-a menținut existența până în anul 1948. La înființare, era compusă din comisari delegați ai puterilor semnatare ale tratatului: Marea Britanie, Franța, Austria, Prusia, Sardinia, Rusia și Turcia.

Intervalul de timp pentru care P. Ghionis a întocmit statistici, deși, important pentru navigația pe Dunărea Maritimă și comerțul grecesc în arealul Mării Negre, completat cu alte date statistice pentru perioada 1857-1861, devine o pagină de istorie pentru comerțul european, nivelul și capacitatea de transport a armatorilor greci, posibilitățile tehnice și schimbarea condițiilor de navigație pe Dunăre. Intervalul 1847-1861 înseamnă și o serie de schimbări politice în Europa cu consecințe semnificative în zona sud-estică a continentului. Îmbunătățirea condițiilor de navigație la gurile Dunării devenise o necesitate pentru că, prin Convenția de la Sankt Petersburg, din 25 iulie 1840, între Austria și Rusia, ultima se obligă să efectueze lucrările tehnice la gura Sulina.

Lipsa de interes a Rusiei pentru a susține navigația pe Dunăre, care ar fi afectat traficul din portul Odesa, și neglijența tradițională a Turciei, puterea suverană teritorială, conduceau în mod fatal la închiderea gurilor fluviilor pentru navele comerciale¹⁵. Situația devenise intolerabilă pentru statele direct interesate în dezvoltarea comerțului dunărean: Austria care își constituise o societate cu capital de stat pentru navigația pe fluviu, Marea Britanie care, după criza agricolă din Irlanda avea nevoie de mari cantități de cereale din bazinul dunărean, Grecia care dispunea de o flotă comercială remarcabilă și țările riverane care dispuneau de cantități importante de mărfuri pentru export.

Din statistica întocmită de Comisia Europeană a Dunării, în urma situațiilor primite de la consulate, în special de la viceconsulul Marii Britanii, meticulosul negustor Charles Cunnigham și consulul onorific al Regatului Greciei, P. Ghionis – rezultă că, în anul 1847, prin gura de la Sulina au intrat 2063 nave, însumând 298.976 tone, inclusiv vapoarele poștale austriece (36 vapoare cu o capacitate totală de 11.014 tone). Navele sub pavilion elen au fost 630 și au transportat 94.500 tone marfă, deci 31,60% din întregul trafic. Pavilionul elen, ca pondere, ocupa primul loc în navigația pe Dunărea Maritimă, în anul 1947, fiind urmat de cel turc - cu 25,59%, austriac - cu 9,69%, rusec - cu 7,64%, britanic - cu 7,56% ș.a.¹⁶.

La pavilionul elen nu sunt incluse navele din Insulele Ionice (14 voliere însumând 1887 tone) și cele ale armatorilor din Samos (14 nave cu o capacitate de 1151 tone). Dacă adăugăm și aceste nave la pavilionul elen, rezultă că armatorii greci au participat la traficul pe Dunărea Maritimă cu 32,62% din tonajul total de marfă transportată.

Capacitatea medie a acestor nave cu pânze era diferită, cele elene transportând în medie câte 150 tone, cele austriece 201 tone, cele britanice 149 tone, cele rusești 182,7 tone ș.a.m.d. Navele sub pavilion elen au încărcat numai la Galați cereale (405.200 chile de Galați) în valoare de 60.780.000 piaștri la cursul din Galați și alte mărfuri în valoare de 348.000 piaștri¹⁷. De remarcat că, destinația

¹⁵ *Ibidem*, p. 4-5. Într-o conferință ținută la Londra la 22 aprilie 1890 despre comerțul pe Dunăre, sir John Stokes, primul delegat la Marii Britanii în Comisia Europeană a Dunării, acuză Rusia de “neglijență” și “rea voință”.

¹⁶ D.J.A.N.G., fond: *Comisia Europeană a Dunării. Protocoale*, vol. 4/1847-1856, filele: 2 verso-3. Date statistice prelucrate de autor.

¹⁷ *Ibidem*, f. 107. În continuare când se menționează “chile” – se înțelege măsura de Galați.

cerealelor încărcate pe navele grecești în portul Galați nu era în totalitate pentru piața Greciei, armatorii efectuând transporturi masive în Marea Britanie, care nu avea capacitatea necesară să transporte cerealele achiziționate în Moldova, Țara Românească și Bulgaria.

Traficul pe Dunăre, în anul 1847, nu a fost eșalonat pe întreaga perioadă a anului, fluviul fiind prins de gheață de la 2 ianuarie până la 1 martie¹⁸. Astfel că, în primele două luni nu s-au efectuat transporturi, în luna martie a fost operat în portul Galați un singur volier elen cu o capacitate de 7 tone, în luna aprilie 41 de nave cu o încărcătură totală de 5580 tone, în mai 10 nave cu 1331 tone¹⁹. În lunile de vară (iunie – septembrie) traficul la gurile Dunării se reduce foarte mult din cauza nivelului scăzut al apelor (atingea uneori o adâncime de 2,28 m la bara de la Sulina) și a bancurilor de nisip de pe șenal.

Anul 1847 a fost, totuși, un an bun pentru exportatorii de cereale din Galați, cantitățile fiind cele mai ridicate din ultimii zece ani (în anul 1837 se exportaseră 148.563 chile de grâu și porumb, în valoare de 10.455.336 piaștri; în 1841, cel mai slab an – 115.826 chile în valoare de 44.465.646 piaștri etc.)²⁰. În tabelele statistice întocmite de prințul economist Nicolae Șuțu, după sămile Vistieriei Moldovei, luând în comparație anii 1840 și 1847, rezultă că cele mai frecvente nave prin portul Galați au fost cele sub pavilion elen: 353 în 1840, 205 în anul 1847, urmate de cele turcești – 146 și, respectiv – 135 în anul 1847²¹. În anul 1840, în portul Galați au încărcat mărfuri și 40 de nave din Insulele Ionice și 17 din Samos²². Deci, frecvența navelor armatorilor greci era remarcabilă și se va menține și în perioada următoare.

La rândul său, orașul-port Galați deținea o situație privilegiată datorită poziției sale de “poartă” a Moldovei spre lume. La 17 martie 1837, domnitorul

¹⁸ *La Commission Européen...*, *op.cit.*, anexa: “Prise du fleuve par les glaces de 1836 à 1930”.

¹⁹ D.J.A.N.G, fond: *Comisia Europeană a Dunării. Protocoale*, vol. 4/1847-1856, f.7. Din statistica întocmită de P. Ghionis.

²⁰ Apud: Șuțu, N., *Opere economice*, București, 1957, p. 209.

²¹ *Ibidem*, p. 208-212. Coroborând statisticile întocmite de N.Șuțu, se ajunge la următorul tablou al exportului prin portul Galați:

Anii	Cereale exportate prin portul Galați (în chile moldovenești)	Numărul vaselor încărcate	Valoarea în piaștri
1837	123.563	431	10.455.336
1838	153.458	517	14.196.096
1839	187.920	635	22.011.336
1840	279.937	645 (din care: 353 grecești)	38.120.184
1841	90.826	230	15.410.592
1842	165.470	309	21.121.416
1843	165.531	327	18.022.680
1844	227.039	509	23.680.120
1845	234.775	464	29.145.384
1846	298.353	644	44.465.616
1847	662.976	662 (din care: 205 grecești)	57.638.016
1848	171.555	397	25.795.512
1849	331.572	-	37.440.270

Notă: N. Șuțu precizează pavilionul navelor numai pentru anii 1840-1847.

²² *Ibidem*, p. 212.

Mihail Sturdza acordase Galaților privilegiul de port franc²³. Creșterea economică și demografică a orașului a fost rapidă: în numai șase ani (1836-1841), populația și numărul caselor de locuit s-au dublat, veniturile bugetului municipal au crescut de trei ori. În anul 1841, populația orașului era de 18.096 familii din care, un sfert o reprezintă străinii²⁴. Populația de origine elină nu era considerată străină în totalitate, mulți fiind deja împământeniți, cu slujbe de stat și ranguri boierești. În acest mediu, de libertate și condiții optime pentru comerț, comunitatea elenă din Galați a prosperat²⁵, menținând permanente legături cu patria mamă, mai ales prin echipajele navelor grecești care continuă să fie cele mai frecvente în port.

Urmărind statisticile certe ale epocii, în anul 1848, traficul naval pe Dunărea Maritimă s-a diminuat față de anul precedent: 1331 nave cu o capacitate totală de 229.244 tone au intrat prin bara de la Sulina care, în amonte, au ajuns la Galați și Brăila, foarte puține depășind aceste porturi²⁶. După pavilion, 569 nave au fost elene, din Insulele Ionice și Insula Samos, însumând o capacitate de 95.987 tone, adică, 41,87% din întregul trafic²⁷. Consulul P. Ghionis, în situațiile prezentate pentru portul Galați, pe fiecare lună a anului, menționează 160 de nave cu o capacitate totală de 21.016 tone, sub pavilionul Regatului Greciei²⁸. În primele două luni ale anului, înghețarea fluviului nu a permis navelor să treacă de bara de la Sulina (Dunărea Maritimă a fost înghețată de la 1 ianuarie la 22 februarie 1848). În lunile martie, aprilie și mai, numai cinci nave cu pânze, sub pavilion elen, au ajuns în portul Galați. În lunile iulie și august, zece nave au încărcat 1303 tone mărfuri, din care, 224 tone pe o navă de capacitate mai mare, sosită la 4 august 1848. În luna septembrie, traficul părea că se reia normal (17 nave, au încărcat 2.252 tone mărfuri), fapt confirmat numai în luna octombrie când, au fost încărcate 5.897 tone de marfă pe 43 nave. Dintre navele sub pavilion elen care au mai sosit la Galați în anul 1848, înainte de sosirea iernii (5 nave care au luat o încărcătură de 653 tone),

²³ Vezi: “Regulamentul Organic al Prințatului Moldovei, Eșii, 1837, p. 592-594. “Așezământul de antrepo și porto franco... încuviințatu de cătră Sfatu sub prezidenția pre Înălțatului Domn la 17 martie 1837”. Regimul de porto-franco s-a aplicat la Galați de la 1 iunie 1837.

²⁴ Șuțu, N., *op.cit.*, p. 211. Economistul moldovean, pentru a sublinia creșterea economică și demografică a orașului Galați prezintă următorul tabel:

Anii	Număr case	Număr hoteluri	Fabrici	Bancheri	Comercianți	Număr curtieri	Populația (familii)	Vase intrate în port	Venitul municipal
1836	1450	10	2	2	43	18	9908	377	65021
1837	1734	14	3	2	54	20	10890	622	75880
1838	1889	19	3	3	70	26	11933	750	91460
1839	2090	22	3	4	67	29	13457	938	87305
1840	2473	23	4	5	67	31	15740	941	149997
1841	2882	31	5	8	63	34	18096	389	203764

Notă: în anul 1839 în șantierele navale din Galați s-au construit 7 vase, în 1840 – 10 (*Ibidem*)

²⁵ Vezi: Bușe, *Consecințele imediate ale înființării porto-franco la Galați (1837-1841)*, în: “Revista arhivelor”, XLVII, vol. XXXII, p. 88 și urm.

²⁶ D.J.A.N.G., fond: *Comisia Europeană a Dunării. Protocoale*, vol. 4/1847-1856, f. 6 verso-7.

²⁷ *Ibidem*, f. 2^v-3. Date prelucrate de autor.

²⁸ *Ibidem*, f. 134^v-136.

ultima a plecat din port la 25 noiembrie (la 16 noiembrie 1848, părăsise portul o navă de 240 tone)²⁹.

Pe tabelele statistice ale navigației, reconstituite de Comisia Europeană a Dunării, se consemnează că, "tulburările politice din anii 1848-1849 au exercitat o influență defavorabilă asupra mișcării comerciale din anii 1848, 1849, 1850"³⁰.

În anul 1849, traficul pe Dunărea Maritimă a crescut față de anul precedent: 310.413 tone marfă au ieșit prin Bara de la Sulina, încărcate pe 1676 nave cu pânze. Aportul armatorilor greci a fost mult mai consistent: 165.845 tone marfă transportată cu 880 nave cu pânze³¹. Ponderea cea mai mare o dețineau cerealele încărcate în portul Galați – 576.400 chile în valoare de 57.640.000 piaștri, alte mărfuri fiind în valoare de 1.200.800 piaștri. Tonajul mediu al navelor sub pavilion elen, încărcate în portul Galați în anul 1849, a fost de 180 tone/navă. Cea mai mare navă, de 280 tone a părăsit schela Galaților la 3 decembrie 1849, cea mai mică, de 7 tone, fiind înregistrată la 7 aprilie 1849³². Prezența navelor sub pavilion turc, austriac, britanic și rus a fost mult inferioară față de cele grecești³³.

În anul 1850, flota comercială greacă își păstrează supremația în transporturile navale pe Dunărea Maritimă: 159.983 tone mărfuri, cu 898 nave dintr-un total de 272.335 tone marfă transportate cu 1489 nave. Aportul navelor grecești a fost de 58,74% din totalul mărfurilor transportate³⁴. Din portul Galați, marina comercială elenă a încărcat 154.800 tone mărfuri, din care 563.300 chile cereale în valoare de 56.330.000 piaștri și alte mărfuri în valoare de 950.000 piaștri³⁵.

Cantitatea mărfurilor ieșite prin bara de la Sulina a crescut în anul 1851: 370.945 tone cu 2154 nave cu pânze, din care, 170.796 tone au fost transportate cu 1018 nave din Grecia, Insulele Ionice și Samos; deci, armatorii greci realizează 46,04% din întregul trafic de pe Dunărea Maritimă³⁶. Marina comercială elenă (fără navele armatorilor din Insulele Ionice și Samos) a încărcat din portul Galați în anul 1851, 161.670 tone mărfuri, în valoare totală de 71.724.400 piaștri (din care, cereale: 703.300 chile în valoare de 70.374.000 piaștri)³⁷.

În anul 1852 se observă o creștere lentă a traficului de mărfuri pe Dunărea maritimă (440.400 tone mărfuri ieșite prin Bara de la Sulina, cu 2476 nave), aportul flotei comerciale grecești la aceste transporturi, fiind de 41,34%. Transporturile s-au desfășurat eșalonat în toate lunile anului (în anii 1851-1853, Dunărea nu a înghețat), tonajul mediu al navelor grecești fiind de 176 tone (navele armatorilor

²⁹ *Ibidem*. Date prelucrate de autor.

³⁰ *Ibidem*, f. 3.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*, f. 107, 138^v-140. Cele mai multe mărfuri au fost transportate în lunile iunie (8258 tone) și iulie (1851 tone). În lunile ianuarie și februarie navele grecești nu au ancorat în portul Galați.

³³ *Ibidem*, f. 2^v-3. Navele sub pavilion turc au transportat pe Dunărea Maritimă 12,02% din totalul mărfurilor, cele austriece – 10,18%, cele britanice – 7,03%, cele rusești – 7,18 % ș.a.m.d.

³⁴ *Ibidem*, f. 2^v-3, 6^v – 7.

³⁵ *Ibidem*, f. 107.

³⁶ *Ibidem*, f. 2-3.

³⁷ *Ibidem*, f. 107.

din Samos au avut o capacitate medie de 81 tone)³⁸. Navele grecești încarcă din porturile dunărene 171.248 tone de mărfuri în valoare de 75.275.000 piaștri (din care – cereale 703.300 chile de Galați, estimate valoric la 70.379.000 piaștri); în portul Galați au fost încărcate 47.400.000 tone-marfă, pe 228 nave³⁹. Din tabelele întocmite de consulul Ghionis, rezultă că, la 2 martie 1852 a fost încărcată în docurile din Galați, o navă sub pavilion elen, cu 395 tone marfă și la 17 aprilie, o altă navă cu 365 tone⁴⁰. Se constată o creștere substanțială a capacității navelor grecești încărcate în portul Galați, media pe fiecare navă depășind 200 tone – marfă.

În anul 1853, nivelul transporturilor pe Dunărea Maritimă scade puțin față de anul precedent (413.000 tone marfă încărcată pe 2490 vase cu pânze ieșite prin Bara de la Sulina), flota comercială greacă transportând 211.011 tone marfă din porturile dunărene spre Marea Neagră⁴¹, adică 51,08% din total. Cerealele dețineau ponderea cea mai ridicată din mărfurile transportate – 786.750 chile în valoare estimativă de 78.675.000 piaștri, alte mărfuri fiind, valoric estimate, la numai 1.900.000 piaștri⁴². În portul Galați, s-au încărcat, în anul 1853, 43.569 tone marfă, pe 243 nave aflate sub pavilionul elen, din 17 februarie până la 31 decembrie. La 2 mai 1853 părăsea portul Galați o navă încărcată cu 406 tone cereale⁴³; media tonajului navelor fiind de 179,29 tone.

„În anii 1854, 1855 și 1856, în timpul Războiului Crimeii, bastimentele engleze, franceze, rusești, sarde și turce au oprit în mare parte operațiunile lor [comerciale]. Anul 1854 a fost mai puțin favorabil navigației pentru toate pavilioanele, în general, din cauza războiului”⁴⁴. În condițiile în care flotele militare ale Turciei, Marii Britanii, Franței, Sardiniei și Rusiei se aflau angajate în Războiul Crimeii, flota comercială greacă, neutră, a efectuat cele mai multe transporturi pe Dunărea Maritimă: 110.443 tone/marfă cu 530 nave (armatorii din Samos nu au participat la traficul din 1854), dintr-un total de 137.727 tone⁴⁵. În 1854 și-au sistat activitatea și vapoarele poștale austriece. În asemenea condiții, ponderea transporturilor grecești – 80,18% - nu mai are relevanță. Cantitățile de cereale transportate de flota comercială greacă spre Marea Neagră se reduc la 416.000 chile, estimate valoric la numai 49.920.000 piaștri⁴⁶. În portul Galați, navele sub pavilion elen au efectuat operațiuni de încărcare (12.800 tone), numai în perioada 21 ianuarie – 14 iunie 1854⁴⁷.

³⁸ *Ibidem*, f. 2-7.

³⁹ *Ibidem*, f. 107, 143-145.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 143^v.

⁴¹ *Ibidem*, f. 2-3.

⁴² *Ibidem*, f. 107.

⁴³ *Ibidem*, f. 145-147.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 3. Notă a secretarului Comisiei Europene a Dunării, cel care a sintetizat tabelele statistice ale navigației pe Dunărea Maritimă, pentru perioada 1847-1856.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 2-3.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 107.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 147-148.

Acalmia operațiilor militare și negocierile dintre beligeranți, nevoia de aprovizionare cu cereale și alimente, au făcut ca, în anul 1855, să se depășească mult cantitățile de mărfuri transportate pe Dunăre, prin bara de la Sulina: 607.279 tone/marfă cu 2928 nave. Flota comercială greacă a fost principalul transportator: 451.815 tone cu 2152 nave (nu au participat la traficul pe Dunăre din anul 1855, navele armatorilor ionieni și numai o singură navă din Samos), adică 74,40%⁴⁸. A fost o oportunitate de care armatorii greci au știut și au avut capacitatea să profite. Cerealele expediate din porturile dunărene ocupă primul loc în structura mărfurilor: 1.613.200 chile, estimate la 338.782.500 piaștri (și alte mărfuri estimate la 6.900.000 piaștri), transportate numai pe navele armatorilor greci⁴⁹. Consulul Ghionis menționează că, din Galați, armatorii greci au încărcat 164.416 tone marfă pe 836 nave, în lunile martie-decembrie 1855, cea mai mare navă a fost încărcată la 8 martie 1855 cu 415 tone marfă⁵⁰, tonajul mediu al navelor fiind de 196,66 tone.

În anul 1856, traficul de mărfuri expediate prin bara Sulina, revine la ritmul anterior crizei orientale (412.424 tone pe 2211 nave), preponderența armatorilor greci menținându-se (208.484 tone), adică, un procent de 50,55%⁵¹. Din Galați, armatorii greci au încărcat în anul 1856, 99.843 tone/marfă pe un număr de 495 nave⁵².

Criza orientală s-a încheiat prin înfrângerea Rusiei și oprirea ei în marșul pornit spre Strâmțori și, după mai multe negocieri începute la Viena, Marile Puteri europene s-au întrunit în congres, la Paris, pentru încheierea tratatului de pace.

Congresul de la Paris și-a propus să rezolve “chestiunile orientale” ale Europei, a decis asupra acelor probleme de interes general care au avut consecințe economice și chiar politice asupra țărilor interesate:

- a. retrocedarea către Principatul Moldovei a districtelor Bolgrad, Cahul și Ismail – eliminând Rusia dintre riveranii Dunării;
- b. renunțarea de către Rusia la protectoratul său asupra creștinilor din Imperiul Otoman și al Principatelor Române și trecerea lor sub garanția puterilor europene semnatare ale tratatului;
- c. stabilirea libertății de navigație pe Dunăre;
- d. neutralizarea Mării Negre și stabilirea unui regim de libertate pe această mare pentru navele comerciale și de pasageri.

Pentru garantarea libertății de navigație pe Dunărea Maritimă, Tratatul de pace de la Paris a prevăzut și formarea unei comisii tehnice la gurile fluviului⁵³, și a unei comisii a riveranilor care să administreze întregul fluviu navigabil.

Atribuțiile acordate Comisiei Europene a Dunării „personifică interesele Occidentului la gurile Dunării”⁵⁴, garantându-se, totodată, prin „sindicatul

⁴⁸ *Ibidem*, f. 2-3.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 107.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 149-153.

⁵¹ *Ibidem*, f. 2-3.

⁵² *Ibidem*, f. 154-156.

⁵³ *La Commission Européenne...*, *op.cit.*, p. 411-413. Textul articolelor 15-19 din Tratatul de pace, încheiat la 30 martie 1856 la Paris.

⁵⁴ Băicoianu, C.I., *Le Danube. Aperçu historique, économique et politique*, Paris, 1917, p. 58.

europăan” care își stabilea sediul la Galați, libertate deplină a gurii fluviului care primea un regim internațional, ponderând apetitul acaparator al Rusiei și Austriei. Comisia Europeană a Dunării și-a început activitatea la 4 noiembrie 1856 când a ținut prima sa ședință plenară⁵⁵.

Stabilirea unui regim internațional la gurile Dunării nu a schimbat, în primii ani, traficul comercial naval, dar, în urma studiilor întreprinse, au fost elaborate proiecte și s-au întreprins lucrări tehnice pe canalul Sulina care au permis intrarea pe gura fluviului a unor nave de mare capacitate și a vapoarelor de transport mărfuri.

Pentru perioada 1857-1861 nu mai dispunem de tabelele statistice întocmite de consulul grec Ghionis și studiul se va baza pe statisticile oficiale ale Comisiei Europene a Dunării. Se constată că flota comercială elenă își păstrează supremația în transporturile de mărfuri pe Dunărea Maritimă până în anul 1861.

În anul 1857, prin gura de la Sulina au ieșit 235.301 tone mărfuri încărcate pe 1797 nave cu pânze, din care 872 se aflau sub pavilion grec și transportau 108.235 tone⁵⁶. Armatorii greci transportă deci, 45,99% din mărfurile încărcate în porturile dunărene care aveau ca destinație alte țări decât cele din bazinul dunărean. În același an, 1857, flota comercială britanică transporta 12,28% din totalul mărfurilor și cea italiană 5,59%. Alte nave comerciale care au mai participat la navigația comercială pe Dunărea Maritimă se aflau sub pavilion austriac, francez, olandez, sard, norvegian, românesc (moldovenesc și valah), rusesc, turcesc ș.a.

În anul 1858 au crescut puțin cantitățile de mărfuri ieșite prin bara de la Sulina: 329.949 tone cu 2542 nave cu pânze. Flota greacă transporta 38,36% din totalul acestor mărfuri și, se observă o ușoară creștere a ponderii flotelor comerciale britanice (14,64%) și italiene (8,63%).

În anul următor, 1859, producția de cereale în Moldova și Muntenia a fost mai bună și s-au transportat prin Sulina 475.679 tone marfă (cerealele dețin 97,3%), cu 3288 nave. Procentul realizat de pavilionul grec se menține: 37,84% din total, deși cresc parametrii pentru pavilionul britanic (19,73%) și italian (8,63%).

În anii 1860 și 1861, pavilionul grec efectuează 34,42% din transporturile de mărfuri prin gurile Dunării (cantitățile de marfă au fost relativ apropiate ca tonaj în cei doi ani: 408.966 și respectiv, 410.272 tone), deși flota comercială britanică ajunge la un procent ridicat: 20,33%. În cei cinci ani (1857-1861), flota comercială elenă a fost prezentă pe Dunărea Maritimă cu 5612 nave⁵⁷.

O primă concluzie: între 1847-1850, flota comercială elenă a transportat prin bara de la Sulina, spre Marea Neagră – 514.021 tone mărfuri (46,32% din total) și între 1851-1860 – 1.991.640 tone (47,38% din cantitatea totală de mărfuri).

⁵⁵ D.J.A.N.G., fond: *Comisia Europeană a Dunării. Protocoale*, vol. 1/1856-1858, f. 1. Ședința plenară s-a desfășurat la Galați în prezența comisarilor delegați reprezentând puterile semnatare ale Tratatului de la Paris.

⁵⁶ Datele pentru anii 1857-1861 sunt prelucrate după tabelele statistice publicate în lucrarea *La Commission Européenne...*, *op.cit.*, anexe de la p. 506, 510-511 și Băicoianu, C.I., *Le Danube...*, *op.cit.*, anexa XII (p. 262-265). În continuare nu se vor mai cita aceste surse documentare din care au fost extrase datele pentru perioada 1857-1861.

⁵⁷ *Ibidem*.

Deci, pavilionul grec a fost cel mai activ. Prezența navelor grecești la Galați, în număr mare, a întărit relațiile comunității elene locale cu patria mamă, prin legături permanente. Marinari și negustori greci se stabilesc cu domiciliul în Galați, Brăila și Sulina, întărind comunitățile din cele trei orașe dunărene unde, anterior, se stabiliseră mulți conaționali ai lor.

Anul 1861 a fost important și decisiv pentru navigația pe Dunărea Maritimă. După studiile întreprinse și planurile întocmite de specialiștii Comisiei Europene a Dunării sub conducerea inginerului englez Charles Hartley, s-au executat lucrări tehnice la gura de la Sulina (diguri și dragaje) care vor permite accesul pe Dunăre a navelor de mare tonaj și a vapoarelor de marfă⁵⁸. La 3 septembrie 1861, la Sulina, cu mare fast, au fost inaugurate lucrările întreprinse de Comisia Europeană a Dunării. Au participat la inaugurare comisarii delegați ai țărilor membre ale Comisiei (Ed. Engelhardt – Franța, Saint-Pierre – Prusia, cavalerul Strambio – Italia, d'Offenberg – Rusia, Becke – Austria, J. Stokes – Marea Britanie; bolnav, Omer Pacha, comisarul Turciei a lipsit), A. Arsaki – ministrul Afacerilor Străine al Valahiei, trimis special al prințului Alexandru Ioan Cuza, generalul N. Golescu, A. Cantacuzino – prefectul județului Covurlui, consulii și viceconsulii acreditați în porturile Dunării Maritime, reprezentați ai negustorilor și comercianților din Galați, Brăila, Tulcea, Reni, Sulina ș.a.⁵⁹.

La banchetul din seara zilei de 3 septembrie 1861 din portul Sulina (au participat 177 persoane), alături de alte oficialități prezente, a luat cuvântul și Dimitrie Rodocanachi⁶⁰ din partea comercianților din Galați și Brăila care și-a exprimat „recunoștința pentru avantajele pe care comerțul le-a obținut prin lucrările de la Sulina”, opera dificilă întreprinsă înlăturând dificultățile din calea navigației⁶¹.

A luat cuvântul și consulul Greciei de la Galați, P. Ghionis (decanul corpului consular la festivități) care a adus mulțumirile guvernelor statelor reprezentate prin consulate și viceconsulate în porturile Dunării Maritime, pentru „serviciul pe care [Comisia] l-a adus navigației, eliberând Dunărea de principalele obstacole și obstrucții de pe cursul său”, și-a manifestat speranța că lucrarea este un început de bun augur⁶².

Participarea reprezentanților comunității elene din Galați, oraș prin excelență comercial⁶³, a fost o recunoaștere a celor două personalități și a aportului

⁵⁸ Între 1847-1850, numai 4,50% din tonajul navelor ieșite prin bara de la Sulina au fost vapoare, 2,70% între 1851-1855 și 11,43% între 1856-1860. Apud: *La Commission Européenne...*, *op.cit.*, p. 508.

⁵⁹ D.J.A.N.G., fond: *Comisia Europeană a Dunării. Protocoale*, vol. 8/1858-1861, f. 212.

⁶⁰ *Idem*, fond: *Primăria orașului Galați*, dosar 13/1864, f.4-7. Pe „Tabela de comercianți...”, *op.cit.*, Dimitrie Rodocanachi este trecut la poziția 6, cu mențiunea „este companion cu domnul Iani Sechiari. Fără deosebit comerț”. Iani Sechiari, la poziția 5, este trecut cu mențiunea: „Comerțant de manufacturi, coloniale și cereale cu rădicata. Comerțul se întinde în țeară și în străinătate...”

⁶¹ D.J.A.N.G., fond: *Comisia Europeană a Dunării. Protocoale*, vol. 8/1858-1861, f. 214.

⁶² *Ibidem*, f. 216.

⁶³ În anul 1845 statistica înregistra 770 negustori și 716 meseriași. Apud: Ciurea, D., *Civilizația în Moldova în perioada 1834-1849*, în: „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D.Xenopol”, Iași, XIII, 1976, p. 41.

flotei comerciale grecești la dezvoltarea schimburilor europene. Nu se poate face, totuși, o diferențiere de interese între comunitatea elenă din Galați și români, pentru că, mai mult decât cu alte etnii, alogenii – „prin contactele și alianțele [...] matrimoniale cu familiile greco-levantine, acestea s-au românizat progresiv, alăturându-se intereselor și idealurilor locale”⁶⁴. În epoca modernă, la Galați, au fost numai interese comunitare, fără a se semnala conflicte interetnice, colaborarea la gospodărirea și înfrumusețarea orașului fiind exemplară. Comunitatea elenă a găsit în Galați un mediu favorabil de viață, muncă și afaceri, menținând permanent legături cu Grecia. Navigația și comerțul au fost și ele punți de legătură și colaborare.

***FREIGHT TRANSPORTS DONE BY THE GREEK FLEET ON THE
MARITIME DANUBE BETWEEN 1847 AND 1861***

- Abstract -

This article analyses a commercial aspect, namely by the freight transports done by the ships of the Greek fleet through the harbours of the maritime Danube, between 1847 and 1861, underlining once more the place and the role of navigation and trade within the Balkan economic cooperation.

---

⁶⁴ Platon, A., F., *Geneza burgheziei în Principatele Române*, Iași, 1997, p. 275.

CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA PĂDURILOR MOLDOVEI. REGIUNEA A III-A SILVICĂ BÂRLAD

Sorin GEACU

În prima jumătate a secolului XX, fondul forestier al României era organizat în „regiuni silvice”, una din acestea fiind „Regiunea a III-a Silvică Bârlad”, care a ființat până către sfârșitul anilor `20. Ea își desfășura activitatea în județele Tutova, Tecuci, Covurlui, Fălciu și Vaslui. Sediul administrativ silvic de la Bârlad a funcționat câteva decenii, atât la sfârșitul secolului al XIX-lea (când purta numele de „Circumscripția a III-a Silvică”).

Această regiune silvică, administra la sfârșitul anului 1905, o suprafață de 49776,8 ha păduri ale statului (doar 4,65% din suprafața țării), din care: 11645 ha în jud. Tutova (23,3%), 11604,1 ha în jud. Fălciu (23,3%), 10560 ha în jud. Tecuci (21,2%), 9747,2 ha în jud. Vaslui (19,5%) și 6220,5 ha în jud. Covurlui (12,7%).

Pe specii, din suprafața fondului forestier, făgetele dețineau 4,3% în jud. Fălciu, 18,7% în jud. Tutova și 35,5% în jud. Vaslui, esențele amestecate (fag, stejar ș.a.) - 9,4% în jud. Covurlui, 34,2% în jud. Vaslui, 34,6% în jud. Tutova, 39,6% în jud. Fălciu, 44,3% în jud. Tecuci, pădurile de stejar pur sau în amestec - 14,7% în jud. Vaslui, 28,6% în jud. Tutova, 31,3% în jud. Fălciu, 34,4% în jud. Tecuci și 39,7% în jud. Covurlui, restul fiind păduri de esențe moi.

În continuare, vom prezenta câteva date inedite despre administrația forestieră și situația unor păduri din sudul interfluviului Siret-Prut (în principal actualele județe Vaslui și Galați), rezultate în urma cercetării pe care am făcut-o la Arhivele Naționale Vaslui.

Am considerat oportună relevarea unor aspecte din anul 1907, întrucât este anul cu cele mai multe documente păstrate până azi.

Regiunii a III-a Silvice Bârlad îi erau subordonate în acel an un număr de nouă ocoale silvice:

- Florești, jud. Tutova (azi sat în comuna Poienești, jud. Vaslui);
- Tulucești, jud. Covurlui (azi în jud. Galați);
- Ghermănești, jud. Fălciu (azi sat în comuna Banca, jud. Vaslui);
- Fâstâci, jud. Vaslui (azi sat în comuna Oșești, jud. Vaslui);
- Crețești, jud. Fălciu (azi în județul Vaslui);
- Furceni, jud. Tecuci (azi sat în comuna Cosmești, jud. Galați);

- Odaia Bursucani, jud. Tutova (azi sat în comuna Grivița, jud. Vaslui);

- Răchitoasa, jud. Tecuci (azi în județul Bacău) și

- Fătăciuni, jud. Tecuci (azi Fântânele, comuna Motoșeni, jud. Bacău) (fig. 1).

Cu excepția Ocolului Silvic Odaia Bursucani, care era extins în județele Tutova și Covurlui, fiecare din celelalte ocoale administrau păduri doar în județele lor de reședință.

Pentru câteva ocoale silvice s-au păstrat *mărturii referitoare la patrimoniul și personalul tehnic din anul 1907* (fig. 2).

De exemplu, Ocolul Silvic Florești își avea sediul într-o casă de zid (cu șase camere) acoperită cu tablă. În curtea acestuia mai erau: o clădire cu „trei despărțituri” - grajd propriu-zis și loc pentru trăsură (ambele din lemn) și camera de zid a vizitiului acoperită cu olane, apoi o pivniță și un coteț de lemn pentru păsări acoperit cu stuf. În cuprinsul ocolului, în diferite puncte, se aflau nouă cantoane (din care cinci aveau grajduri pentru vite și coșare pentru păpușoi). Personalul de teren cuprindea 15 „guarzi” forestieri, care domiciliau în satele Florești (9), Punișeni (3), Bogdănița (1), Cârțișeni (1) și Orgoești (1).

Ocolul Silvic Odaia Bursucani, în același sediu și atunci și astăzi, purta în 1907 numele comunei de atunci, azi purtând numele comunei actuale (Grivița), fiind încadrat Direcției Silvice Galați.

Clădirea reședinței a fost construită în 1893 și extinsă în 1904. În curtea acesteia (înconjurată de gard „de zăbrele și nuiile” făcut în 1904), se aflau grajdul pentru cai (făcut în 1903) și un coteț pentru păsări construit în 1902. În cuprinsul Ocolului se aflau șapte cantoane în pădurile: Odaia (construit în 1895), Adam (două construite în 1893 și 1895), Fundeanu (două construite în 1893), Brăiești (construit în 1895) și Gefu-Ruptura (construit în 1903).

Ocolul Silvic Răchitoasa, își avea sediul într-o casă de zid (cu pivniță), învelită cu „despicături de stejar”. Iată și mobilierul aflat atunci în sediul acestuia: o masă de brad cu sertar, trei etajere de brad pentru arhivă, bibliotecă și „colecțiuni” și cinci scaune din care două din lemn de tei și trei din lemn de cireș. În curtea reședinței se mai aflau: o casă din bârne acoperită cu șindrilă de fag, un grajd din lemn acoperit cu coceni și un coteț pentru păsări. În teritoriu, ocolul dispunea de zece cantoane la: Coloneasa, Fundătura, Cambur, Bogdan (Brătăria), Valea Epei, Vărăria, Dorotei (Șendrești), Icoane, Muncelu și Bălănești.

Ocolul Silvic Crețești își avea reședința într-o clădire construită în 1894, acoperită cu tablă, și cu pivniță de zid. Era dotat cu o „lampă de nichel cu 14 lumini”. În teritoriu avea șapte cantoane construite în 1894 din vâlătuci și acoperite cu tablă în pădurile Elanul, Ghițoaia, Huși, Dobrina, Valea

Bosiei-Giurgești și Voloseni, cel din pădurea Valea Teiului fiind construit în 1904.

Ocolul Silvic Furceni avea la Movileni o pepinieră de 1000 m², înființată în anul 1903.

Toate ocoalele aveau inscripționate, în dreptul intrării numele și adausul „Cancelaria Ocolului” sau „Administrația Ocolului”.

Vânatul era reprezentat de căpriori, mistreți, vulpi, lupi. De exemplu, în pădurile de la obârșia Pereschivului (est de Răchitoasa), mistreții „se înmulțiseră în mod considerabil, producând mari stricăciuni grânelor” (Dos. 22/1907, f. 27). Pentru protejarea lumii animale, fiecare ocol avea amplasate, în anumite locuri, table indicatoare pe care era inscripționat „Vânătoarea oprită” sau „Vânatul oprit” (în număr de 29 în Ocolul Florești, 26 în Ocolul Răchitoasa, 22 în Ocolul Crețești).

Silviculorul-șef al Regiunii într-un memoriu întocmit în 1907, menționa faptul că aici pădurile „au fost în trecut și se exploatează și în prezent în [regim de] crâng, fie cu rezerve, fie fără rezerve, fără a se ține socoteală de întinderea pădurilor, de felul esențelor care populează acele păduri (...), de climă, de sol”, astfel că s-au „transformat în crânguri toți codrii seculari, cari în trecut făceau fala pădurilor statului”. Atunci păduri seculare și cu fag, mai rămăseseră câteva situate „în locuri cu totul inaccesibile, unde rentabilitatea exploatărilor n-a ademenit pe antreprenorii de păduri, din cauza depărtării acestor păduri de marile centre de consumație și din lipsa căilor de transport” (Dos. 8/1907, f. 19). Pentru refacerea codrilor din trecut, acesta aprecia că „se cere timp îndelungat și bani, [pre]cum și muncă asiduă din partea serviciului silvic al statului”. Îndeplinirea țelurilor propuse, se putea face, în concepția acestuia, printr-o dispoziție a Ministerului care să prevadă „încetarea exploatărilor cari au în vedere numai renta cea mai ridicată, fără a se ține socoteală de alte considerațiuni de ordin mai superior și care impun conservarea pădurilor” (Dos. 8/1907, f. 38).

Acesta se limita atunci la a semnala pădurile „care prin elementele lor constitutive merită toată atențiunea silvicultorilor”, pentru care propunea „întocmirea de studii serioase pentru asigurarea regenerării și conservării lor prin adaptarea la tăieri potrivite, chiar să se suprimă tăierile principale”. Acele masive forestiere erau: Corbasca - 1800 ha (jud. Tecuci, azi Bacău), Buda-Rafaila - 1800 ha (jud. Vaslui), Adam - 1200 ha (jud. Tutova, azi Galați), Fâstâci - 1900 ha (jud. Vaslui), Fundeanu - 1000 ha (jud. Tutova, azi Galați), Lipovăț - 1600 ha (jud. Vaslui), Ghermănești - 2300 ha (jud. Fălciu, azi Vaslui), Florești - 4000 ha (jud. Tutova, azi Vaslui) și Huși-Crețești - 3200 ha (jud. Fălciu, azi Vaslui).

De aceea, acesta aprecia că trebuie începută o nouă eră „care va consista în facerea de studii de exploatare”.

Astfel, din acea perioadă s-au păstrat *descrieri* („studii generale pentru punerea în exploatare”) ale unor păduri: Zărnești (azi com. Jorăști,

jud. Galați), Bălteni (azi com. Bălteni, jud. Vaslui), Tihulești (azi oraș Berești, jud. Galați), Ghireasca (azi com. Mălușteni, jud. Vaslui), Dorasca (azi com. Barcea, jud. Galați) (fig. 3), Crețești (azi com. Crețești, jud. Vaslui).

De exemplu, pădurea Dorasca de pe dunele de nisip de la sud-est de Tecuci (atunci în Ocolul Silvic Furceni), deși mare ca întindere (peste 2000 ha), era alcătuită din stejari (mulți fiind „rău crescuți, noduroși și strâmbi”), cu „rariți și ochiuri numeroase” și vegetație „lâncedă”. Arborii, regenerați doar din lăstari, nu depășeau 7 m înălțime și 40 cm diametru, vârsta maximă a acestora fiind de 60 ani. Stratul arbustiv lipsea, iar solul era înierbat și pe alocuri bătătorit, datorită pășunatului practicat.

Pădurea Bălteni din lunca Bârladului (atunci în Ocolul Silvic Fâstâci) avea 688 ha, din care 89 ha ocupau poienile. Arboretele erau reprezentate de: stejar, frasin, carpen, ulm, arțar, jugastru, tei, plop și alun, fiind regenerate tot din lăstari, puțini arbori din speciile de valoare fiind proveniți din sămânță. Vârsta arborilor nu depășea 80 de ani. În unele părți ale pădurii, ulmul nu vegeta prea bine „din cauza masivului prea strâns”. În arboretele tinere se întâlneau lăstărișuri cu vitalitate bună de frasin, ulm, stejar, jugastru, tei și plop. Era semnalat și fenomenul de uscure al arborilor din cauza „masivului prea strâns” și a „relei exploatări”. Exploatarea neregulată din secolul al XIX-lea a determinat „poieni și ochiuri luminoase unde solul este complet înierbat, fixarea semințelor fiind nesigură”. În multe locuri, arborii aveau creșteri „defectuoase”, nefiind apti de a ajunge la „etăți longevive”.

Pădurea Zărnești din Colinele Covurluiului (atunci în Ocolul Silvic Odaia Bursucani) era alcătuită din stejari de „talie scurtă” cu diametre cuprinse între 30 și 80 cm. Arboretele erau provenite din lăstari, dar „viguroase”. Suprafața era de 1136 ha, având „poieni mari și mici în număr considerabil”. În trupul Tainița al acestei păduri, aflat mai spre nord (spre Rădești), speciile predominante erau gorunul, frasinul, teiul și carpenul. În general, pădurea de la Zărnești era caracterizată ca fiind „mare în întindere și mică în valoare, dată fiind esența ce o populează, care are calitatea numai de lemn de foc”.

Pădurea Tihulești (166 ha), tot din Colinele Covurluiului, era alcătuită din: tei - 50%, stejar, carpen și fag - 30%, frasin, ulm și jugastru - 20%, cu vegetație „viguroasă”. Vârsta medie a arboretelor era de 60 de ani, subarboretul și semințișul fiind mai bine reprezentate în nordul pădurii, spre valea Jeravățului.

În pădurea Ghireasca (427 ha) din Dealurile Fălciului, predominau teiul și stejarul, dar se mai întâlneau și frasinul, carpenul, ulmul și jugastrul. Predominau arboretele cu vârste cuprinse între 10 și 35 de ani, aici și semințișul fiind abundent.

Alte păduri mari în cadrul regiunii erau în județul Fălciu în Ocolul Silvic Ghermănești: Bunești-Brădicești - 3649 ha (azi în jud. Vaslui și Iași), Soci-Cetățuia - 631 ha (com. Moșna-Cosmești, azi jud. Vaslui și Iași), Zberoaia – 580 ha (com. Grozești, jud. Fălciu, azi Vaslui), Tabăra-Arsura - 507 ha (com. Podoleni, jud. Fălciu, azi Vaslui). Pădurea Bunești-Brădicești era alcătuită din stejar și rar frasin, însă se găseau și porțiuni cu făgete în amestec cu carpen și tei. Era un codru „bătrân exploatat în regim de crâng cu rezerve”, dar „brăcută prin extragerea stejarului și frasinului cu valoare”. O pădure „în stare de codru bătrân” era în Colinele Tutovei la Răchitoasa (alcătuită din stejar, fag, carpen și tei).

În general, lemnul obținut din pădurile administrate de Regiunea a III-a Silvică Bârlad era bun doar pentru construcții rurale și combustibil.

Drept *concluzii*, putem menționa următoarele:

- cu excepția Ocolului Silvic Odaia Bursucani (Grivița), celelalte nu mai există. Astăzi, în majoritate, pădurile Ocolului Silvic Furceni fac parte din Ocoalele Silvice Tecuci și Hanu Conachi, cele ale Ocolului Ghermănești au trecut la Ocolul Epureni, cele ale Ocolului Fâstâci la Ocolul Băcești, cele ale Ocolului Crețești la Ocolul Huși, iar cele ale Ocolului Florești, la Ocoalele Vaslui, Brodoc și Bârlad. Ocolul Silvic Răchitoasa se numește azi Zeletin, iar Ocolul Silvic Tulucești a fost mutat în Galați la începutul anului 1968;

- studiile făcute în 1907 asupra unor păduri, menționau și o serie de obiective categorisite azi ca fiind de „reconstrucție ecologică”. De exemplu, pentru pădurea Dorasca-Barcea, se opina că „pentru asigurarea regenerării este neapărată nevoie de o însămânțare artificială, în care scop se va desteleni terenul îndată după exploatarea și golirea materialului din fiecare parchet, urmând a se însămânța”, în pădurea Bălteni „poienile și golurile se vor împăduri artificial prin însămânțare în cuiburi”, iar în pădurea Zărnești „ar fi de dorit și în interes pentru a avea masive complete, ca treptat, treptat, să se împădurească masivele și golurile”;

- poienirea multor păduri era evidentă, ponderea golurilor din suprafața totală a acestora era de 28% la Zărnești, 15% la Tihulești, 13% la Gorban, 13% la Bălteni, 10% la Zberoaia, 9% la Ghireasca, 9% la Bunești-Brădicești. De exemplu, în pădurile din jurul Floreștilor (nordul jud. Tutova), suprafața poienilor și golurilor se ridica la 411 ha, numărul acestora fiind de 38, astfel: Căprăria (94 ha), Stoeneasa (45 ha), Cârciuma Veche (25 ha), Retegiu (25 ha), Butuci (25 ha), Micești (25 ha), Pietrăria (24 ha), Măgarului (20 ha), Gâdeasa (12 ha), Pietrosu (10 ha), Humăria (10 ha), Seaca (10 ha), Zarea Oprișița (7 ha), Gura Văii (7 ha), Pintilie (6 ha), Jovilor (6 ha), câte 5 ha poienile: Colț, Dealu Viei, Podu Perjului, Gura Valea Onei, Bălanu, apoi Canton (4 ha), Oprișița (4 ha), La Hotar (3 ha), Secării (3 ha), Gura Gădesei (3 ha), Popilor (3 ha), Usturoi (3 ha), Galan (2 ha), Pădurar (2 ha), câte 1 ha având poienile - Ursului, Bulubașița, Lacul Școalei, Bour,

Dracului, Nistor, Lupan, Bursucărița. Un număr de 16 poieni (care totalizau 78,5 ha) erau și în pădurile din jurul Lipovățului: Lunga (15 ha), Vadului (10 ha), Viziunii (9 ha), Butnariu (7 ha), Țintirim-Țigănești (6 ha), Făgădău-Vărzăriei (4 ha), Diaconiței (4 ha), Bour (4 ha), Tuluc (4 ha), Viei (4 ha), Bogdanei (3 ha), Timoftei (2,5 ha), Priseci (2 ha), Șchiopului (2 ha), Cuptor (1 ha), Doagele (1 ha) (Dos. 11/1907);

- încă de acum un secol, silvicultorii și-au pus nu numai problema refacerii codrilor, dar și pe cea a conservării pădurilor de atunci;

- se urmărea și protecția faunei, ocoalele amplasând în teritoriu plăcuțe care avertizau că vânătoarea în multe păduri era oprită;

- totodată, la începutul secolului XX s-au întocmit primele amenajamente forestiere numite atunci „studii generale”.

Bibliografie

Condrea, P. (1887), *Dicționar geografic al județului Tutova*, Stabilimentul Grafic Socec-Teclu, București.

Geacu, S. (2001), *Contribuții de fitogeografie istorică asupra sud-estului Podișului Moldovei*, „Revista Pădurilor”, 116, 3, București.

Geacu, S., Popa, B. (2004), *Pădurea Dorasca-Barcea din Câmpia Tecucilor, acum un secol și astăzi*, „Danubius”, XXII, Galați, p. 139-146.

*** *Arhivele Naționale Vaslui, Fond Regiunea a III-a Silvică Bârlad*, Dos. 1/1903-1908, 1/1905-1908, 1-2/1906, 1-27/1907.

*** *Anuarul statistic al României pe anul 1909*, Imprimeria Statului, București.

**CONTRIBUTIONS TO THE KNOWLEDGE OF MOLDAVIAN
FORESTS. BÂRLAD FOREST REGION III IN 1907**

- Abstract -

The paper presents a few aspects on the administration of Bârlad Forest Region III, which included nine forest-ranges (Florești-Tutova, Tulucești-Covurlui, Ghermănești-Fălciu, Fâstâci-Vaslui, Crețești-Fălciu, Furceni-Tecuci, Odaia Bursucani-Tutova, Răchitoasa-Tecuci and Fătăciuni-Tecuci), from five counties (Tutova, Tecuci, Covurlui, Fălciu and Vaslui). Data on its patrimony (fixed assets), employees and on one of the first forest management works, the so-called “general studies” is also provided.

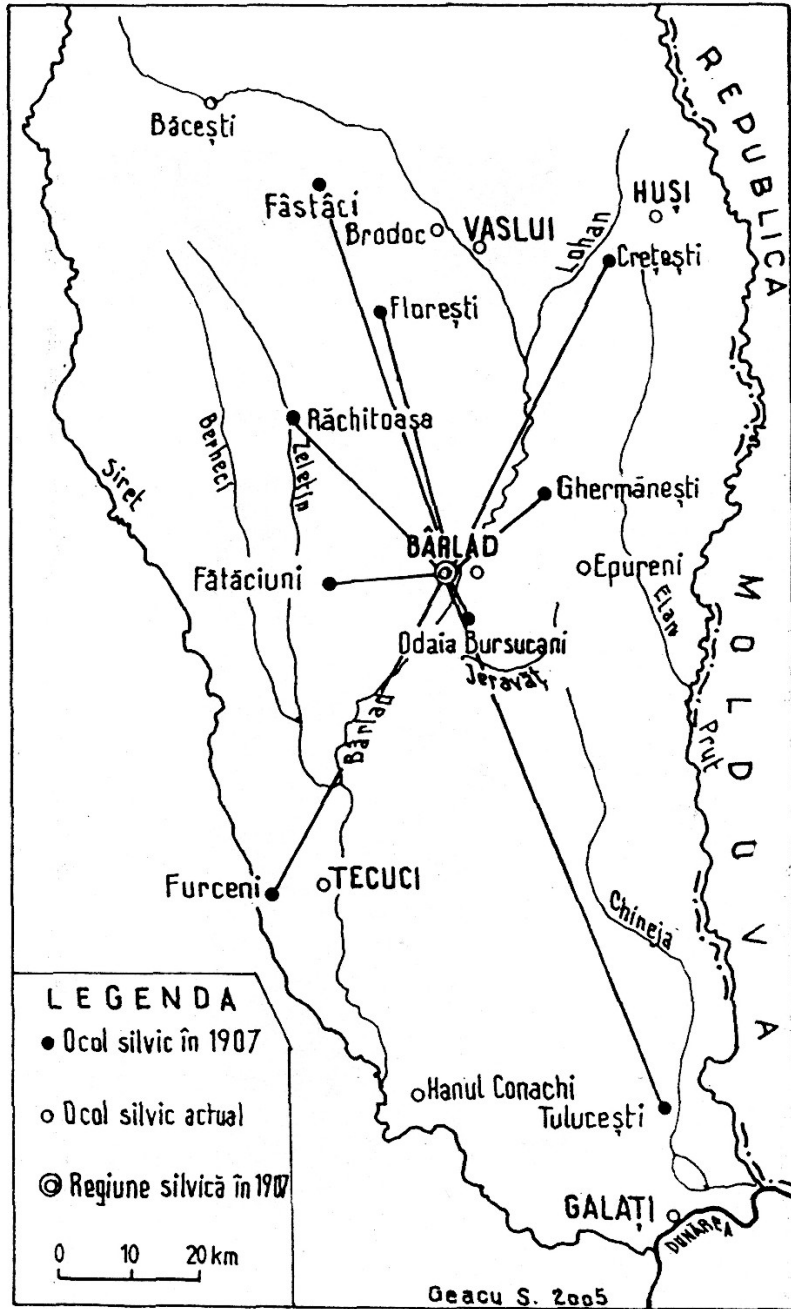

Fig. 1. Ocoalele Regiunii a III-a Silvice Bârlad în 1907.

ROMANIA ▲

 Ministerul Domeniilor
 Serviciul Pădurilor
 REGIUNEA III SILVICEA
 Ocolul Silvic Odaia Bursucani
 No. 268
 1907. Luna Martie 17

Domnule Inspector,
 În referință la ordinul Dvs. din
 Nr. 912/1907, am onorat să înaintez înver-
 tarul de avere a mobilă și imobilă
 a Ocolului Silvic Odaia Bursucani.
 Șeful Ocolului Silvic
 Silviculter C. I. Pavolici

Domniei Sale
 Domnului Inspector al Regiunii a III-a Silvice
 Bârlad

Fig. 2. Adresa nr. 268/17 III 1907 prin care se înaintează Regiunii a III-a Silvice Bârlad, inventarul Ocolului Silvic Odaia Bursucani.

STUDIU GENERAL

PENTRU

PUNEREA ÎN EXPLOATARE A PADUREI STATULUI

Dorăști

Parcelatele N° 22-26

Din județul *Tecuciu*
plasa *Dorăști* comuna *Barcea*

Fig. 3. Coperta „Studiului general pentru punerea în exploatare a pădurii statului Dorăști, comuna Barcea, jud. Tecuci, din cadrul Ocolului Silvic Furceni

INVAZIA GERMANIEI ÎN VESTUL EUROPEI. REAȚII ȘI REFLECȚII ALE PRESEI ROMÂNE

Gabriela-Ana COSTIN

În primăvara anului 1940, planurile expansioniste ale lui Hitler se vor îndrepta asupra vestului Europei, vizând ocuparea Belgiei, Olandei și Franței.

Deciziile pentru declanșarea acestei campanii fuseseră luate cu mult înainte. După ce, la 6 octombrie 1939, Hitler declara Belgiei, Olandei și Luxemburgului că le va respecta neutralitatea¹, la 9 octombrie, semna Directiva nr. 6 - „Fall Gelb” -, plan al unei ample operațiuni în vestul Europei, care prevedea trecerea trupelor germane pe teritoriul acestor țări.

Conceput pentru eventualitatea în care Anglia și Franța n-ar fi acceptat oferta de pace, acest plan urmărea distrugerea armatelor aliate și cucerirea unei baze formate din Olanda-Belgia-Nordul Franței, menită să faciliteze războiul naval împotriva Angliei; el reprezenta o variantă a planului Schliffen, conceput în 1914.

Până în primăvara anului 1940, acest plan va suferi o serie de modificări. Varianta optimă va fi concepută de Hitler, plecând de la ideea lui von Manstein, și realizată de generalii Jodl și Halder.

Centrul de greutate al atacului se muta de pe aripa dreaptă în centru, spre Meuse, unde se îndreptau diviziile de tancuri, în timp ce trupele care aveau să pătrundă în Olanda și Belgia atrăgeau în Flandra grosul forțelor franceze. După ce armatele din centru ar fi străpuns frontul franco-britanic, ele s-ar fi îndreptat spre mare, pentru a prinde adversarul într-o veritabilă plasă². Manevra cerea surpriză, o mare mobilitate și chiar o oarecare încetineală din partea francezilor.

Cu câteva zile înainte de declanșarea campaniei în vest va începe să circule o serie de informații cu privire la iminența atacului german, pe această direcție.

---

¹ Jacques de Launay, *Mari decizii ale celui de-al Doilea Război Mondial*, București, 1988, vol. I, p. 83.

² „Le monde, 1939-1940, L'année terrible”, septembrie 1989, p. 8.

La 1 mai 1940, atașatul militar francez la Berna, informa Parisul că germanii vor ataca Franța între 8 și 10 mai, cu efortul principal pe direcția Sedan.³

Pe 3 mai, ambasadorul României la Atena, Djuvara, trimitea o telegramă, în care arăta că „... în caz că Italia va intra în război, Italia nu va ataca Balcanii. Va fi un atac germano-italian concentrat și cât mai masiv și bruscat spre Franța, Olanda și Belgia.”⁴

De asemenea, pe 5 mai, într-un buletin informativ al Ministerului Afacerilor Externe se arăta că „după unele informațiuni destul de serioase primite de la Belgrad, s-ar părea că în Germania se fac pregătiri intense, în vederea unor operațiuni care s-ar produce în cursul lunii mai. Astfel, după toate speranțele, viitoarea ofensivă va fi împotriva Olandei ....”⁵

În ziua de 9 mai 1940, în cursul dimineții, generalul W. Keitel, șeful O.K.W.-ului, va transmite din Berlin, comandamentelor operative directiva codificată, privind declanșarea ofensivei în Vest.

Agresiunea declanșată de Germania pe 10 mai, va provoca îngrijorarea opiniei publice românești și a tuturor cercurilor politice din România. Era amenințată însăși integritatea teritorială a Franței, aliatul tradițional al României. Erau amenințate toate statele care, asemenea Belgiei și Olandei, se declaraseră neutre în actualul conflict.

Exprimându-și indignarea față de nota ultimativă transmisă Olandei și Belgiei de către Germania, în care aceasta din urmă motiva intrarea forțelor germane pe teritoriul lor pentru a le apăra neutralitatea, regele Carol al II-lea arăta că este „cel mai colossal monument de falsitate și de ipocrizie, ceva dezgustător care-ți face greață”. Concepția aceasta germană a neutralității prin care nu ți se permite nici o măsură de apărare, prin care orice vorbă din stradă este interpretată ca un act ostil este cea mai mare monstruozitate a vremurilor.⁶

Presa română, în conformitate cu principiile neutralității, va face publică o serie de declarații, venite din partea ambelor tabere beligerante. Astfel, se scria că la Berlin, Führerul a declarat în apelul către armată: „Lupta care începe azi hotărăște soarta națiunii germane”, iar la Paris, în cuvântarea sa de la radio, Paul Reynaud sublinia: „De mulți ani domnul Hitler profită de dragostea noastră pentru pace pentru a pregăti războiul său /.../. El a încercat, de asemenea, să despartă Franța de Anglia dar nu a reușit.

³ Leonida Loghin, *Al Doilea Război Mondial; acțiuni militare, politice și diplomatice; cronologie*, București 1984, p. 85.

⁴ Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Fond 71 *România*, vol. 124 (1-15 mai 1940), telegrama nr. 3260. (În continuare A.M.A.E.).

⁵ *Ibidem*, vol. 53 (16 aprilie-1 septembrie 1940), buletin nr. 112, din 5 mai 1940.

⁶ M. Mușat, Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire*, București 1988, vol. II, partea a II-a, noiembrie 1933 - septembrie 1940, p. 1534.

Astăzi și-a aruncat masca. De abia dacă încearcă să acopere noua sa faptă cu un pretext derizoriu”.⁷

Cu excepția unor astfel de declarații, presa română s-a abținut de la publicarea unor puncte de vedere personale pro sau contra acțiunii germane. Explicația pentru această atitudine reieșea limpede din articolul publicat de ziarul „Universul”, pe 12 mai:

„În ce ne privește, aici în frontierele noastre, să ne păstrăm calmul, să ne stăpânim sentimentele, așteptând cu o și mai încordată atenție la frontierele noastre, desfășurarea evenimentelor.

Neutralitatea României proclamată de guvernul țării la 6 septembrie 1939 ne obligă în ceasul acesta dramatic la o cât mai strictă respectare a regulilor ei față de toți beligeranții.

Opinia publică românească e hotărâtă să sprijine cu toate forțele ei acțiunea guvernului în apărarea acestei neutralități, menite să garanteze drepturile și interesele vitale ale României. Ea înregistrează însă, cu o adâncă emoție evenimentele dramatice pe care după 25 de ani le trăiește din nou Belgia, țară de care am fost întotdeauna legați prin sentimente de sinceră prietenie, ca și Olanda și Luxemburgul, care după un lung răstimp de pace și neutralitate, îndură azi tragedia războiului.”⁸

A doua zi după izbucnirea conflictului, mari unități germane, aparținând Grupului de armate „B”, forțează râul Meuse și Canalul Albert, angajând lupte pentru străpungerea zonei fortificate Liège, după ce, în prealabil, Divizia 4 Tancuri, germană, cucerește fortăreața Eben Emael.

Pe 12 mai, trupele germane vor ajunge în fața orașului Rotterdam, iar pe 13 mai vor ataca în zonele Amsterdam, Rotterdam și Utrecht, obținând succese importante.

În dimineața zilei de 15 mai, Olanda capitula. Generalul Henri Winkelman ordona încetarea ostilităților și Haga era predată fără lupte.

În aceeași zi, consecințele capitulării Olandei erau prezentate pe scurt într-unul din articolele „Universului”, menționându-se că aceasta făcea posibilă folosirea forțelor germane de aici pentru nordul Belgiei și procura Germaniei baze aeriene apropiate pentru lupta contra Angliei.

Căderea Olandei, după o atât de scurtă campanie, a șocat opinia publică românească. Se realiza, pentru prima dată, că, până și celor mai neutre state nu li se arăta milă în acest război. Ochii tuturor erau îndreptați acum, spre Franța. Se credea încă în puterea militară a armatei franceze și numai unii au simțit că ceva era în neregulă, că următoarele luni ar fi putut să aducă dezastrul.

⁷ „Curentul” nr. 4398, din 12 mai 1940.

⁸ „Universul” nr. 128, din 12 mai 1940.

În această perioadă, presa română, era încă proaliată, în ton, dar guvernul va decide acum, că trebuie să fie mai neutru ca oricând, și o cenzură strictă va fi impusă în toate noile știri.

În „Cronica externă” a ziarului „România”, J. Paleologu scria: „În fața nemiloasei îndârjiri care încheștează cele două tabere în voința lor implacabilă de a smulge cu orice și oricâte sacrificii victoria, sentimentele statelor rămase în afara acestui nemaipomenit prăpăd trebuie să se cristalizeze pe deasupra simpatiilor, a afinităților sau a nepotrivilor care pot vorbi liber în timp de pace /.../ Loială, întregă, desăvârșită și mai ales de nimeni și nimic influențată, neutralitatea României nu îngăduie nici compromisuri, nici precepușiri /.../”⁹

Trebuia acum, ca ziaristii români să publice comunicatele germane în aceeași măsură în care o făceau cu cele aliatale. Li se va impune, de asemenea, să publice mai multe fotografii cu eforturile de război pe care le făceau germanii.¹⁰

Pe teatrul de operațiuni din Belgia, dorința statelor majore aliatale era stabilizarea frontului Dyle-Meuse. Dar, începând cu 16 mai, diviziile de blindate germane se năpustesc asupra Sedan-ului, zdrobind orice rezistență.

Evenimentele din vestul Europei, de la izbucnirea conflictului, aveau să producă o puternică impresie și cercurilor guvernamentale române, care vor reacționa diferit; unii miniștri, printre care și Grigore Gafencu, au privit cu vie îngrijorare extinderea agresiunii. Încercând să întrevadă eventualele consecințe pentru România, ei continuau să spere că politica externă de neutralitate, rămânea singura indicată.

„Groaznică dramă care se desfășoară în apus - scria la 16 mai, în oficiosul „România”, cronicarul său de politică externă J. Paleologu - este privită cu o asemenea înfiorare și cu o hotărâtă voință de a nu contribui în nici un fel și prin nici un gest la agravarea și complicarea ei. Căci ceea ce se petrece acolo este și așa destul de îngrozitor.”¹¹

Pe 16 mai, generalul Gamelin ordona retragerea trupelor franceze și belgiene spre râul Escaut, declinându-și responsabilitatea apărării orașului Paris.

Cu toate acestea, de la Ambasada din Paris, Franassovici transmitea: „Deși se recunoaște gravitatea situației, toate cercurile oficiale și militare își păstrează calmul. Se face un efort extraordinar pentru a se opri înaintarea inamicului.

Multă lume părăsește Parisul, dar fără panică.”¹²

⁹ „România” nr. 703, din 15 mai 1940.

¹⁰ Derek Patmore, Balkan Correspondent, Harper and Brothers Publisher, New York and London, p. 133.

¹¹ „România” nr. 704, din 16 mai 1940.

¹² A.M.A.E., Fond: 71 România, vol. 124, telegrama nr. 355, din 18 mai 1940.

După o zi, pe 17 mai, germanii vor zdrobi rezistența franceză, engleză și belgiană de pe râul Dyle, și vor pătrunde în Bruxelles, declarat oraș deschis. A doua zi, Hitler decretează încorporarea la Reich-ul nazist a unei părți din teritoriul belgian.

După ce, pe 19 mai, germanii încercuiesc peste 45 de divizii aliate, în Franța, pe 20 mai, frontul este rupt, iar calea spre Marea Nordului este deschisă.

Correspondentul Agenției „Havas”, la București, Maurice Castagne, transmitea pe 22 mai, din România: „Balcanii au fost loviți de stupoare la știrea primelor succese germane pe frontul francez. Din ziua de ieri se puteau măsura în România efectele, nu ale propagandei, ci ale adevăratei terori exercitate asupra opiniei țărilor neutre de către reprezentanții lui Hitler, în străinătate. Românii sunt, în majoritatea lor, consternați de excesele germane. Conducătorii și ziarurile lor se afundă totuși, de ieri dimineață, într-un neutralism absolut.”¹³

Se consemna, astfel, starea de spirit care domnea în România, în urma evenimentelor de pe front, dar și imposibilitatea exprimării libere a ceea ce poporul român simțea atunci, vis-à-vis de situația dificilă în care se găsea vechea ei aliată, Franța.

Tot în acele zile, Romulus Dianu scria în „Curentul”: „Cu mari sacrificii îndurăm și noi partea noastră de suferință din această tragedie europeană /.../ Nu vrem să se audă din România două opinii. Nu ne place ca în aceste ceasuri de grea cumpănă să se facă pentru noi altă propagandă decât aceea a intereselor noastre proprii /.../ Ne-am hotărât pentru o politică de neutralitate, singura în stare să ne țină cât mai departe de conflict. Această neutralitate est o poziție extrem de gingașă, pe care vrem s-o păstrăm...”¹⁴

În ciuda acestor declarații, pe 24 mai, von Killinger transmitea la Berlin: „În România există un curent foarte favorabil Angliei și Franței, dominând convingerea că realizarea României Mari se datorește exclusiv acestora și că, și în viitor, soarta României va fi tot în mâinile aliaților, iar pe de altă parte o atmosferă neprielnică unor strânse relațiuni cu Germania, fie din cauza unor anumite reminiscențe din războiul trecut, fie din cauza unor anumite intențiuni care se atribuie Germaniei.”¹⁵

Concomitent cu retragerea trupelor aliate și îmbarcarea acestora la Dunkerque, pentru retragerea lor peste Canalul Mânecii, în Anglia, pe 27 mai va avea loc capitularea regelui Leopold al Belgiei.

Decizia regelui va fi aspru criticată în Anglia și Franța, care pierdeau în Belgia un aliat valoros.

¹³ Arhivele Statului, Fond P. M. *Buletine oficiale*, vol. III, 22 mai 1940.

¹⁴ „Curentul” nr. 4407, din 21 mai 1940.

¹⁵ I. Talpeș, *Situația politică și militară a României în perioada 1939-1944*, în „*File din istoria militară a poporului român. Studii*”, vol. 5-6, București, 1969, p. 65.

În România, vestea capitulării Belgiei a fost primită cu stupefacție și indignare, în anumite cazuri, cu încercări de justificare a acestui gest, în altele.

Radu R. Rosetti scria în jurnalul său, exprimându-și nemulțumirea față de actul de capitulare belgian: „Trădarea regelui Belgiei este, probabil, dacă nu cea mai mare, dar desigur una din cele mai mari rușini ale istoriei.”¹⁶

În același timp, în ziarul „Curentul”, Pamfil Șeicaru scria că „ar fi o mare nedreptate dacă nu s-ar recunoaște eroica împotrivire a armatei belgiene, sacrificiile făcute de popor, riscurile tragice acceptate de Belgia, ca teatru de război”¹⁷, revenind a doua zi cu un nou articol, în care arăta că „regele Leopold a gândit național”, întrebându-se ce rost ar fi avut continuarea „luptei inutile, cu groaznică risipă de vieți, cu mutilări de tineri, cu pustiirea țării”¹⁸.

Prăbușirea frontului aliat și ceea ce se întâmpla la Dunkerque au răsturnat toate calculele făcute de guvernul român, calcule care se bazau, în primul rând, pe tăria militară a Franței și Angliei. Aceste evenimente au influențat politica externă a României, care a evoluat rapid spre Germania. Sub impresia covârșitoarelor victorii germane, regele Carol al II-lea considera pierdută cauza puterilor occidentale.

În cadrul Consiliului care va avea loc a doua zi după capitularea Belgiei, Carol al II-lea le va aduce la cunoștință tuturor, hotărârea sa; având în vedere situația disperată a puterilor occidentale și amenințarea României de către Armata Roșie, țara noastră nu avea decât o singură posibilitate, aceea de a se sprijini politic pe Germania¹⁹.

Pe 28 mai, seara, Gh. Tătăărăscu îi mărturisea lui J. Fabricius orientarea sa spre apropierea de Germania, „în interesul dezvoltării relațiilor dintre cele două țări, cât și în interesul lor comun de a apăra pacea în sud-estul Europei”²⁰.

În această situație, Grigore Gafencu, ministru de Externe, cunoscut pentru poziția sa pro-aliată, își va prezenta demisia, mai ales în scopul ușurării începerii tratativilor între guvernul român și cel al Reich-ului. În ceea ce privește decizia plecării sale de la Ministerul de Externe, el o motiva astfel: „Nu am fost niciodată germanofob. Am prețuit poporul german pentru aportul însemnat pe care l-a adus civilizației europene. Nu am dorit victoria Germaniei naziste fiindcă știam că va avea drept consecință răsturnarea echilibrului european și a sistemului nostru de alianțe balcanice. Nu am dorit

¹⁶ Radu R. Rosetti, *Pagini de jurnal*, București 1993, p. 160.

¹⁷ „Curentul” nr. 4416, din 30 mai 1940.

¹⁸ „Curentul” nr. 4417, din 1 iunie 1940.

¹⁹ *Istoria Românilor*, vol. VIII, *România Întregită (1918-1940)*, coordonator: prof. univ. dr. Ioan Scurtu, București, 2003, p. 546

²⁰ Gh. Zaharia, *România de la München la Viena. Contribuții la studiul politicii externe a României din anii 1938-1940*, București, 1968, p. 228.

prăbușirea Franței, nu doresc prăbușirea Angliei: cele mai temeinice puncte de reazem pentru o viață europeană liberă /.../”²¹

Imediat după demisia lui Gr. Gafencu, presa anunța „o schimbare de front în politica românească” și „orientarea deschisă spre Germania”.²²

Iată cum, mersul evenimentelor pe frontul de apus avea să ducă la năruirea speranțelor într-un succes militar apropiat al puterilor occidentale, la convingerea că, pentru un timp îndelungat Germania va continua să dețină superioritatea militară și, implicit, își va păstra dominația asupra țărilor din centrul și sud-estul Europei, reprezentând astfel, factorul hotărâtor care va impulsiona deplasarea politicii externe a României în direcția unei apropieri de Germania.

La începutul lunii iunie, mai precis pe 4 iunie, va lua sfârșit operațiunea „Dynamo”, cum avea să fie numită îmbarcarea și retragerea trupelor aliate de la Dunkerque, opinia publică fiind informată că au putut fi transportați în Anglia, 335.000 de soldați francezi și britanici.

Lua sfârșit, astfel, unul din tragicele episoade ale apărării Franței, care, chiar dacă reprezenta un relativ succes pentru aliați, nu era altceva, decât o retragere din fața forțelor incomparabil superioare ale inamicului.

În zilele următoare luptele vor continua, la fel de îndârjit, iar germanii vor reuși, mai întâi, să ocupe orașele Reims, Dieppe, Rouen, Compiègne și apoi să atingă râurile Sena și Marna.

În acest moment va avea loc un eveniment pregătit cu mult timp înainte și care reprezenta o încununare a politicii dusă de guvernul italian, în frunte cu B. Mussolini. Este vorba de intervenția Italiei în conflictul european, prin declarația de război, făcută Franței.

Pe 8 iunie, de la Milano, Agenția Stefani transmitea: „În ajunul unui eveniment solemn pentru poporul italian, este oportun să se amintească străinilor următoarele puncte simple și definitive: 1. Italia lui Mussolini a continuat timp de 18 ani o politică revizionistă de pace. 2. Această politică a fost, fie fățiș, fie în mod secret combătută de Franța și Anglia /.../ 4. Tot ce este italian a fost devalorizat de către franco-britanici, fie în domeniul politicii interne, fie internațional /.../ 6. Poporul italian trebuie să asigure națiunii independența pe mare și acest nou război pe care poporul italian îl va face este războiul independenței supreme.”²³

Vestea intrării Italiei în război va fi primită în România ca un lucru despre care se știa că se va întâmpla, mai devreme sau mai târziu. În articolul de fond al ziarului „Curentul”, Pamfil Șeicaru scria că „intrarea Italiei în război luminează sensul profund al acestui război; este în luptă o nouă

²¹ Gr. Gafencu, *Jurnal (iunie 1940 – iulie 1942)*, București, 1991, p. 8.

²² „Universul” nr. 146, din 30 mai 1940.

²³ „Universul” nr. 157, din 10 iunie 1940.

ierarhie politică în Europa. Nu este un război de frontieră /.../ este un război de lichidare a democrațiilor /.../” În articol se mai arăta că „romanii, dacă nu vor să se facă vinovați de trădare să se gândească la aceasta și să nu-și schimbe atitudinea”²⁴

Și din nou, cu această ocazie, se reafirma necesitatea menținerii României pe poziția proclamată încă de la începutul conflictului.

Pe 14 iunie germanii intrau în Parisul declarat oraș deschis, fără lupte și guvernul francez se stabilea la Bordeaux.

Ocuparea Parisului va năruia orice speranță pe care opinia publică românească o mai avea, în ceea ce privește victoria puterilor aliate.

„Acest eveniment - transmita Agenția Stefani - întărește în România întreaga convingere că marșul triumfal al țărilor totalitare nu va mai putea fi oprit”.²⁵

Ziarul „Universul” publica în acele zile un amplu articol din care reieșea limpede starea de spirit a poporului român, la aflarea veștii despre ocuparea capitalei franceze: „Cu o profundă emoție, opinia publică românească a înregistrat știrea că Parisul a fost ocupat de trupele germane, după ce comandamentul suprem francez a hotărât să-l declare oraș liber și să nu-l apere. Când cu câteva zile înainte se anunțase din diferite părți că Parisul va fi apărat, aici la noi, ca și pretutindeni în lume inimile s-au strâns: fiecare popor, fiecare om avea parcă sentimentul că dacă va fi distrus Parisul se va distruge ceva și din propria lui ființă, din structura lui sufletească, din patrimoniul lui moral și spiritual /.../

Și poporul român înțelege întreaga valoare morală a hotărârii comandamentului francez de a salva Parisul de distrugere și își exprimă speranța că ocupanții de azi ai Parisului vor da victoriei lor actuale meritul de a fi păstrat omenirii intactă această comoară”.²⁶

După căderea Liniei Maginot și demisia guvernului Reynaud, pe 22 iunie 1940, se va semna Convenția de armistițiu între Franța și Germania, urmând ca armata franceză să fie demobilizată și teritoriul Franței să fie împărțit în două; părțile de Nord, Nord-Est și Vest deveneau zonă de ocupație.

Victoriile obținute de trupele germane pe Frontul de Vest au avut o influență hotărâtoare și asupra situației politico-militare din Sud-Estul Europei. România, care își întemeia securitatea pe alianța tradițională cu Anglia și Franța, s-a văzut dintr-odată singură, complet izolată. Acest fapt va determina schimbări în orientarea politicii externe a României.

Aceste schimbări se vor simți în însuși tonul ziarelor românești, în articolele apărute după căderea Franței. Astfel, în „Timpul” și „România”

²⁴ „Curentul” nr. 4429, din 12 iunie 1940.

²⁵ Arhivele Statului, Fond P.M. Buletine oficiale, vol. III, 15 iunie 1940.

²⁶ „Universul” nr. 164, din 17 iunie 1940.

din 21 iunie se arăta că înfrângerea franceză este o consecință nu numai a insuficienței organizării militare, dar mai ales, a concepției clasei conducătoare.

De asemenea, „Universul” și „Curentul” vor afirma că „primul rezultat strălucitor al armistițiului italo-francez și franco-german constă în distrugerea alianței anglo-franceze”²⁷ și că „Germania va exploata greșelile psihologice ale lui Churchill și rămâne să se vadă în două sau trei săptămâni, atunci când Londra va fi ocupată, cum vor judeca englezii armistițiul franco-german”²⁸.

Deci, odată cu prăbușirea frontului aliat, se năruiau și speranțele cercurilor conducătoare, că România va reuși, prin promovarea unei politici de neutralitate, să se mențină în afara conflictului. Și, ținând cont de sensul în care evoluau evenimentele, de slăbiciunile dovedite de aliați și, mai ales de victoriile ofensivei germane, care părea că nu va mai putea fi oprită de nimeni și nimic, singura politică pe care guvernul român era obligat să o urmeze, era aceea a unei apropieri tot mai pronunțate de puterile Axei.

---

²⁷ „Universul” nr. 172, din 25 iunie 1940.

²⁸ „Curentul” nr. 4442, din 25 iunie 1940.

***THE GERMAN INVASION IN WESTERN EUROPE. REACTIONS
AND REFLECTIONS OF THE ROMANIAN JOURNALS***

- Abstract -

The aggression unleashed by the Germans in Western Europe stirred the Romanian public opinion and all the Romanian political circles.

The Romanian media, in line with the neutrality principles, published, during that time, statements from each belligerent side, managing to present for and against points of view concerning the German action.

Trying to maintain its neutrality, until the fall of the Netherlands, Belgium and France, Romania, whose safety was founded on the traditional alliance with France and Great Britain, stayed aloof from the conflict. This fact will determine, later on, changes in the orientation of the foreign policy of Romania.

At one point of time, the media, having supported the Allied Forces so far, announced a “change of front in the Romanian policy” and an “open orientation towards Germany”.

TEZAURUL MONETAR DE LA ȚIGĂNEȘTI, COMUNA MUNTENI, JUDEȚUL GALAȚI

Costel ILIE, Mircea NICU

În localitatea Țigănești a fost descoperit un tezaur monetar, datat în secolul al XVIII-lea, ce cuprindea aproximativ 60 monede de aur și circa 100 din argint. Tezaurul a fost descoperit cu prilejul efectuării unor arături în apropierea palatului Conachi, spre sud, lângă șoseaua Tecuci-Ungureni.

Piesele au fost recuperate parțial și au intrat în colecțiile muzeelor de istorie din Galați și Tecuci¹.

Muzeul Mixt din Tecuci deține piesele din argint, 34 taleri emiși de orașul dalmat Ragusa, între anii 1753 și 1773, iar Muzeul de Istorie din Galați monedele din aur. Acestea sunt piese de un ducat, în număr de 57 bucăți, emisiuni ale orașelor din Țările de Jos, în anii 1738-1771, la care se adaugă un ducat emis de Imperiul Habsburgic.

Monedele sunt în stare de conservare bună și chiar foarte bună, unele dintre ele, doar câteva piese, având părți din imagine sau legendă ilizibile.

Vom prezenta în continuare speciile monetare ce compun acest tezaur.

Provinciile Unite ale Țărilor de Jos

1. Ducat, Holland, 1738

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-38. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES·PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,5000 gr., 23 mm, Colecția MIG, inv. 7162, KM² nr. 12, p.886

---

¹ *Costel ILIE, Mircea NICU, Note privind tezaure monetare descoperite în zona Tecuci, „Danubius”, vol. XXII, Galați, 2004, p. 169-174*

² Catalogul de referință folosit este: *Chester L. KRAUS, Clifford MISHLER, Standard Catalog of World Coins -Eighteenth Century*, second edition, Krause Publication, Iola, U.S.A., 1136p. În continuare KM.

2. Ducat, Holland, 1750

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-50. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.
Aur, 3,4800 gr., 20 mm, Colecția MIG, inv. 7163, KM nr. 12, p.886

3. Ducat, Holland, 1753

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-53. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.
Aur, 3,4600gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7164/1, KM nr. 12, p.886

4. Ducat, Holland, 1753

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-53. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.
Aur, 3,4600gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7164/2, KM nr. 12, p.886

5. Ducat, Holland, 1755

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-55. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.
Aur, 3,4700gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7165, KM nr. 12, p.886

6. Ducat, Holland, 1757

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-57. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.
Aur, 3,5000gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7166/1, KM nr. 12, p.886

7. Ducat, Holland, 1757

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-57. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,5100gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7166/2, KM nr. 12, p.886

8. Ducat, Holland, 1758

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-58. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4910gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7167/1, KM nr. 12, p.886

9. Ducat, Holland, 1758

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-58. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4400gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7167/2, KM nr. 12, p.886

10. Ducat, Holland, 1758

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-58. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4600gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7167/3, KM nr. 12, p.886

11. Ducat, Utrecht, 1758

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-58. Armura tip 2. Funda de la snop tip 2. Scut mic în spatele căștii. Legendă circulară: „CONCORDIA RES - PAR:CRES:TRA.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 2: „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER:/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4746gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7168/1, KM nr. 7, p.891

12. Ducat, Utrecht, 1758

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-58. Armura tip 2. Funda de la snop tip 2. Scut mic în spatele căștii. Legendă circulară: „CONCORDIA RES - PAR:CRES:TRA.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 2 : „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER:/BELG'AD/LEG'IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4640gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7168/2, KM nr. 7, p.891

13. Ducat, Utrecht, 1759

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-59. Armura tip 2. Funda de la snop tip 2. Scut mic în spatele căștii. Legendă circulară: „CONCORDIA RES - PAR:CRES:TRA.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 2 : „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER:/BELG'AD/LEG'IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4761gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7169, KM nr. 7, p.891

14. Ducat, Holland, 1759

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-59. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1 : „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4419gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7170, KM nr. 12, p.886

15. Ducat, Holland, 1760

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-60. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4843 gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7171, KM nr. 12, p.886

16. Ducat, Utrecht, 1760

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-60. Armura tip 2. Funda de la snop tip 2. Scut mic în spatele căștii. Legendă circulară: „CONCORDIA RES - PAR:CRES:TRA.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 2: „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER:/BELG'AD/LEG'IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4549gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7172/1, KM nr. 7, p.891

17. **Ducat**, Utrecht, 1760

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-60. Armura tip 2. Funda de la snop tip 2. Scut mic în spatele căștii. Legendă circulară: „CONCORDIA RES - PAR·CRES·TRA.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 2: „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER:/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4516gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7172/2, KM nr. 7, p.891

18. **Ducat**, Holland, 1761

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-61. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4550gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7173/1, KM nr. 12, p.886

19. **Ducat**, Holland, 1761

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-61. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4838gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7173/2, KM nr. 12, p.886

20. **Ducat**, Holland, 1761

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-61. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4223gr., 21 mm, Colecția MIG, inv. 7173/3, KM nr. 12, p.886

21. **Ducat**, Holland, 1761

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-61. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4418gr., 23 mm, Colecția MIG, inv. 7173/4, KM nr. 12, p.886

22. Ducat, Utrecht, 1761

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-61. Armura tip 2. Funda de la snop tip 2. Scut mic în spatele căștii. Legendă circulară: „CONCORDIA RES - PAR:CRES:TRA.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 2: „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER:/ BELG`AD/LEG`IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4716gr., 22mm, Colecția MIG, inv. 7174, KM nr. 7, p.891

23. Ducat, West Friesland, 1761

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-61. Armura tip 3. Funda de la snop tip 3. Cocos în spatele căștii. Legendă circulară: „CONCOR·RESPAR·--CRES:WESTF.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 3: „MO:ORD:/PROVIN:/FOE·DER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4508gr., 21 mm, Colecția MIG, inv. 7175, KM nr. 93, p.894

24. Ducat, Holland, 1762

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-62. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4468gr., 23 mm, Colecția MIG, inv. 7176/1, KM nr. 12, p.886

25. Ducat, Holland, 1763

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-63. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4433gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7176/2, KM nr. 12, p.886

26. Ducat, Utrecht, 1762

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-62. Armura tip 2. Funda de la snop tip 2. Scut mic în spatele căștii. Legendă circulară: „CONCORDIA RES - PAR:CRES:TRA.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 2: „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER:/ BELG`AD/LEG`IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4800gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7177, KM nr. 7, p.891

27. Ducat, Holland, 1764

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-64. Armura tip 1. Funda de la snop tip1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4752gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7178, KM nr. 12, p.886

28. Ducat, Holland, 1765

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-65. Armura tip 1. Funda de la snop tip1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4508gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7179, KM nr. 12, p.886

29. Ducat, Gelder, 1766

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-66. Armura tip 4. Funda de la snop tip 4. Legendă circulară: „CONC.RES.PAR.- CRESC.D.G.& C.Z””, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 4: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER:/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4725gr., 21 mm, Colecția MIG, inv. 7180, KM nr. 78, p.882

30. Ducat, Holland, 1768

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-68. Armura tip 1. Funda de la snop tip1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4900gr., 23 mm, Colecția MIG, inv. 7181/1, KM nr. 12, p.886

31. Ducat, Holland, 1768

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-68. Armura tip 1. Funda de la snop tip1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4600gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7181/2, KM nr. 12, p.886

32. Ducat, Holland, 1768

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-68. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4666gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7181/3, KM nr. 12, p.886

33. Ducat, Utrecht, 1768

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-68. Armura tip 2. Funda de la snop tip 2. Legendă circulară: „CONCORDIA RES - PAR:CRES:TRA.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 2: „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER:/ BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4670gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7182, KM nr. 7, p.891

34. Ducat, Holland, 1769

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-69. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4981gr., 23 mm, Colecția MIG, inv. 7183/1, KM nr. 12, p.886

35. Ducat, Holland, 1769

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-69. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4600gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7183/2, KM nr. 12, p.886

36. Ducat, Holland, 1769

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-69. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4935gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7183/3, KM nr. 12, p.886

37. Ducat, Holland, 1769

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-69. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4686gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7183/4, KM nr. 12, p.886

38. Ducat, Holland, 1769

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-69. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4783gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7183/5, KM nr. 12, p.886

39. Ducat, Utrecht, 1769

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-69. Armura tip 2. Funda de la snop tip 2. Legendă circulară: „CONCORDIA RES - PAR:CRES:TRA.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 2: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/ BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,5084gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7184/1, KM nr. 7, p.891

40. Ducat, Utrecht, 1769

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-69. Armura tip 2. Funda de la snop tip 2. Legendă circulară: „CONCORDIA RES - PAR:CRES:TRA.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 2: „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER:/ BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4750gr., 21 mm, Colecția MIG, inv. 7184/2, KM nr. 7, p.891

41. Ducat, Utrecht, 1769

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-69. Armura tip 2. Funda de la snop tip 2. Legendă circulară: „CONCORDIA RES - PAR:CRES:TRA.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 2: „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER:/ BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,5004gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7184/3, KM nr. 7, p.891

42. **Ducat**, Holland, 1770

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-70. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4662gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7185/1, KM nr. 12, p.886

43. **Ducat**, Holland, 1770

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-70. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4504gr., 23 mm, Colecția MIG, inv. 7185/2, KM nr. 12, p.886

44. **Ducat**, Holland, 1770

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-70. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”, c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4798gr., 23 mm, Colecția MIG, inv. 7185/3, KM nr. 12, p.886

45. **Ducat**, Holland, 1770

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-70. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.” c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4467gr., 23 mm, Colecția MIG, inv. 7185/4, KM nr. 12, p.886

46. **Ducat**, Holland, 1770

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-70. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.” c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4847gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7185/5, KM nr. 12, p.886

47. **Ducat**, Holland, 1770

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-70. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.” c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,5016gr., 23 mm, Colecția MIG, inv. 7185/6, KM nr. 12, p.886

48. **Ducat**, Holland, 1770

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-70. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.”

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4881gr., 23 mm, Colecția MIG, inv. 7185/7, KM nr. 12, p.886

49. **Ducat**, Holland, 1770

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-70. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.” c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4283gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7185/8, KM nr. 12, p.886

50. **Ducat**, Holland, 1770

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-70. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.” c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4972gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7185/9, KM nr. 12, p.886

51. **Ducat**, Holland, 1770

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-70. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.” c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4596gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7185/10, KM nr. 12, p.886

52. Ducat, Utrecht, 1770

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-70. Armura tip 2. Funda de la snop tip 2. Legendă circulară: „CONCORDIA RES - PAR:CRES:TRA.” c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 2: „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER:/ BELG AD/LEG IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4861gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7186/1, KM nr. 7, p.891

53. Ducat, Utrecht, 1770

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-70. Armura tip 2. Funda de la snop tip 2. Legendă circulară: „CONCORDIA RES - PAR:CRES:TRA.” c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 2: „MO:ORD:/PROVIN:/FOEDER:/ BELG AD/LEG IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4861gr., 23 mm, Colecția MIG, inv. 7186/2, KM nr. 7, p.891

54. Ducat, Holland, 1771

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-71. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.” c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4939gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7187/1, KM nr. 12, p.886

55. Ducat, Holland, 1771

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-71. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.” c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4508gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7187/2, KM nr. 12, p.886

56. Ducat, Holland, 1770

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-71. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.” c.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.e.

Aur, 3,4542gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7187/3, KM nr. 12, p.886

57. **Ducat**, Holland, 1770

AV. Cavaler în picioare, spre stânga, purtând armură, ținând în mâna stângă un snop de șapte săgeți. Milesimul 17-71. Armura tip 1. Funda de la snop tip 1. Legendă circulară: „CONCORDIA·RES - PAR·CRES·HOL.” c.p.e.

RV. Legendă pe cinci rânduri, în cartuș ornat cu motive vegetale stilizate, tip 1: „MO:ORD:/PROVIN/FOEDER/BELG·AD/LEG·IMP.”, c.p.e.

Aur, 3,4735gr., 22 mm, Colecția MIG, inv. 7187/4, KM nr. 12, p.886

Imperiul Habsburgic

58. **Ducat**, Imperiul Habsburgic, 1759

AV. Bustul împărătesei Maria Theresia, spre dreapta și legenda circulară: „M·THERESIA·D·G· RO·I·GE·HU·BO·RE.”, c.p.e. .

RV. Vulturul bicefal, imperial, timbrat de o coroană închisă. Legenda circulară: „AR·AU·DUX·BU·ME·P· TRAN·CO·TY·1759.”, c.p.e..

Aur, 3,4900gr., 22,5mm, Colecția MIG; inv; 7161; KM nr. 548, p.59

Ragusa

59. **Taler**, Ragusa, 1753

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: “REC[TOR·REI] – ·RHACVSIN.”, c.p.e.

RV. Stema orașului Ragusa și legenda circulară: “ **Ducat**·ET·SEM· – REI[P·RAC]·1753”, sigla G·B, c.p.e., KM nr. 7, p.891

Argint; 28,05 gr., 42 mm, Colecția MMT, inv. 473, KM nr. 18, p.935

60. **Taler**, Ragusa, 1753

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „· RECTOR·REIP· – RHACVSIN.”, c.p.e.

RV. Stema orașului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM· – [R]EIP·RAC·1753”, sigla [C·B], c.p.e.

Argint; 27,91 gr., 41 mm, Colecția MMT, inv. 478, KM nr. 7, p.891

61. **Taler**, Ragusa, 1753

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „·RHACVSIN· – RECTOR·REIP.”, c.p.e.

RV. Stema orașului Ragusa și legenda circulară: “DUCAT·ETSEM· – ·REIP·RAC·1753”, c.p.e.

Argint; 28,38 gr., 41 mm, Colecția MMT, inv. 480, KM nr. 7, p.891

62. **Taler**, Ragusa, 1754

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „·RVACVSIN· – RECTOR·REIP”, c.p.e.

RV. Stema oraşului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM· –
·REIP·RAC·1754”, sigla C·B, c.p.e.

Argint; 28,02gr., 42mm, Colecția MMT, inv. 489, KM nr. 7, p.891

63. **Taler**, Ragusa, 1755

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „RHACVSIN· –
RECTOR·REIP”, c.p.e.

RV. Stema oraşului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM· –
REIP·RAC·1755”, sigla G·B, c.p.e.

Argint; 28,20 gr., 42 mm, Colecția MMT, inv. 490, KM nr. 7, p.891

64. **Taler**, Ragusa, 1756

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „RHACVSIN· –
RECTOR·REIP”, c.p.e.

RV. Stema oraşului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM· –
REIP·RHAC 1756”, sigla G·B, c.p.e.

Argint; 28,23 gr., 42 mm, Colecția MMT, inv. 497, KM nr. 7, p.891

65. **Taler**, Ragusa, 1757

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „RHACVSIN· –
RECTOR·REIP”, c.p.e.

RV. Stema oraşului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM· –
·REIP·RAC·1757”, sigla C·B, c.p.e.

Argint; 28,37 gr., 42 mm, Colecția MMT, inv. 469, KM nr. 7, p.891

66. **Taler**, Ragusa, 1757

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „RHACVSIN· –
RECTOR·REIP”, c.p.e.

RV. Stema oraşului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM· –
·REIP·RAC·1757”, sigla C·B, c.p.e.

Argint; 27,97 gr., 42 mm, Colecția MMT, inv. 499, KM nr. 7, p.891

67. **Taler**, Ragusa, 1760

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „[R]HACVSIN· –
RECTOR·REIP”, c.p.e.

RV. Stema oraşului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·[ET]·SEM· –
·REIP·RAC·1760”, sigla G·B, c.p.e.

Argint; 28,03 gr., 42 mm, cupru la suprafață, Colecția MMT, inv. 484, KM nr. 7, p.891

68. **Taler**, Ragusa, 1762

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „RHACVSIN· –
RECTOR·REIP”, c.p.e.

RV. Stema oraşului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM· –
·REIP·RAC·1762”, sigla G·B, c.p.e.

Argint; 28,17 gr., 42 mm, Colecția MMT, inv. 471, KM nr. 7, p.891

69. **Taler**, Ragusa, 1762

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „·RHACVSIN· –
RECTOR·REIP.”, c.p.e.

RV. Stema oraşului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM· –
·REIP·RAC·1762”, sigla G·B, c.p.e.

Argint; 28,45 gr., 42 mm, Colecția MMT, inv. 487, KM nr. 7, p.891

70. **Taler**, Ragusa, 1762

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „·RHACVSIN· –
REC[TOR·RE]IP.”, c.p.e.

RV. Stema oraşului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM· –
REIP·RAC·1762”, sigla G·B, c.p.e.

Argint; 28,68 gr., 42 mm, Colecția MMT, inv.500, KM nr. 7, p.891

71. **Taler**, Ragusa, 1763

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „·[RHA]CVSIN· –
RECTOR·REIP.”, c.p.e.

RV. Stema oraşului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·[ET·SE]M· –
·REIP·RAC·1763”, sigla G·B, c.p.e.

Argint; 28,47 gr., 42 mm, Colecția MMT, inv. 483, KM nr. 7, p.891

72. **Taler**, Ragusa, 1763

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „·RHACVSIN· –
RECTOR·REIP.”, c.p.e.

RV. Stema oraşului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM· –
·REIP·RAC·1763”, sigla G·B, c.p.e.

Argint; 28,03gr., 43mm, Colecția MMT, inv. 494, KM nr. 7, p.891

73. **Taler**, Ragusa, 1764

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „·RHACVSIN· –
RECTOR·REIP.”, c.p.e.

RV. Stema oraşului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM· –
·REIP·RAC·1764”, sigla G·B, c.p.e.

Argint; 28,26 gr., 43mm, Colecția MMT, inv. 498, KM nr. 7, p.891

74. **Taler**, Ragusa, 1765

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „·RHACVSIN· –
RECTOR·REIP.”, c.p.e.

RV. Stema orașului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·E·T SEM· – REIP·RAC·1765”, sigla C·B, c.p.e.

Argint; 28,48 gr., 42 mm, Colecția MMT, inv. 477, KM nr. 7, p.891

75. **Taler**, Ragusa, 1765

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „RHACVSIN· – RECTOR·REIP.”, c.p.e.

RV. Stema orașului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM· – REIP·RAC·1765”, sigla G·B, c.p.e.

Argint; 28,18 gr., 42 mm, Colecția MMT, inv. 479, KM nr. 7, p.891

76. **Taler**, Ragusa, 1765

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „RHACVSIN· – RECTOR·REIP.”, c.p.e.

RV. Stema orașului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM· – REIP·RAC·1765”, c.p.e.

Argint; 28,40gr., d:42mm, Colecția MMT, inv. 493, KM nr. 7, p.891

77. **Taler**, Ragusa, 1766

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „RHACVSIN· – RECTOR·REIP.”, c.p.e.

RV. Stema orașului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SE – M·REI·RAC·1766”, sigla G·A, c.p.e.

Argint; 28,23 gr., 41 mm, Colecția MMT, inv. 467, KM nr. 7, p.891

78. **Taler**, Ragusa, 1766

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „RHACVSIN· – RECTOR·REI.”, sigla D·B, c.p.e.

RV. Stema orașului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·E[T·SE]M· – REIP·RAC·1766”, sigla D·B, c.p.e.

Argint; 28,32 gr., 41mm, Colecția MMT, inv. 495, KM nr. 7, p.891

79. **Taler**, Ragusa, 1767

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „RHACVSIN· – RECTOR·REI”, sigla G·B, c.p.e.

RV. Stema orașului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM· – REIP·RAC·1767”, sigla G·A, c.p.e.

Argint; 28,54 gr., 41 mm, Colecția MMT, inv. 472, KM nr. 7, p.891

80. **Taler**, Ragusa, 1767

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „RHACVSIN· – RECTOR·REI.”, sigla D·M, c.p.e.

RV. Stema orașului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM – REIP·RAC·1767”, sigla C·M, c.p.e.

Argint; 28,50 gr., 41 mm, Colecția MMT, inv. 474, KM nr. 7, p.891

81. **Taler**, Ragusa, 1768

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „[RHACV]SIN· – RECTO[R·R]EI”, sigla G·B, c.p.e.

RV. Stema orașului Ragusa și legenda circulară: „[DUCAT·E]T·SEM – REI[P·RA]C·1768”, sigla D·M, c.p.e.

Argint; 28,27 gr., 41 mm, Colecția MMT, inv. 488, KM nr. 7, p.891

82. **Taler**, Ragusa, 1769

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „RHACVSIN· – RECTOR·REI”, sigla G·B, c.p.e.

RV. Stema orașului Ragusa și legenda circulară: „DUCATV·ET·SEM – REIP·RAC·1769”, sigla D·M, c.p.e.

Argint; 28,29 gr., 41 mm, Colecția MMT, inv. 485, KM nr. 7, p.891

83. **Taler**, Ragusa, 1771

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „RHACVSIN· – RECTOR·REI”, sigla G·A, c.p.e.

RV. Stema orașului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM· – REIP·RAC·1771”, sigla G·A, c.p.e.

Argint; 28,22 gr., 40 mm, Colecția MMT, inv. 481, KM nr. 7, p.891

84. **Taler**, Ragusa, 1771

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „RHACVSIN· – RECTOR·REI”, sigla G·A, c.p.e.

RV. Stema orașului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM· – REIP·RAC·1771”, sigla D·M, c.p.e.

Argint; 28,14 gr., 41 mm, Colecția MMT, inv. 482, KM nr. 7, p.891

85. **Taler**, Ragusa, 1772

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „RHACVSIN· – RECTOR·RE”, sigla G·A, c.p.e.

RV. Stema orașului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM· – REIP·RAC·1772”, sigla D·M, c.p.e.

Argint; 28,41 gr., 41mm, Colecția MMT, inv. 491, KM nr. 7, p.891

86. **Taler**, Ragusa, 1772

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „RHACVSIN – RECTORREI”, sigla G·A, c.p.e.

RV. Stema orașului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM – REIP·RAC·1772”, sigla D·M, c.p.e.

Argint; 28,03; 42 mm, Colecția MMT, inv. 492, KM nr. 7, p.891

87. **Taler**, Ragusa, 1773

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „RHACVSIN· – RECTOR·REI”, sigla G-A, c.p.e.

RV. Stema orașului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM· – ·REIP·RAC·1773”, sigla D·M, c.p.e.

Argint; 28,24 gr., 41 mm, Colecția MMT, inv. 470, KM nr. 7, p.891

88. **Taler**, Ragusa, 1774

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „RHACVSIN· – RECTOR·REI”, sigla G-A, c.p.e.

RV. Stema orașului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM – REIP·RAC·1774”, sigla D·M, c.p.e.

Argint; 28,29 gr., 41 mm, Colecția MMT, inv. 476, KM nr. 7, p.891

89. **Taler**, Ragusa, 1775

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „RHACVSIN· – RECTOR·REI”, sigla G-A, c.p.e.

RV. Stema orașului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM – REIP·RAC·1775.”, sigla G·A, c.p.e.

Argint; 28,60 gr., 41 mm, Colecția MMT, inv. 496, KM nr. 7, p.891

90. **Taler**, Ragusa

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „RHACVSIN – RECTOR·REIP”, sigla G-B, c.p.e.

RV. Stema orașului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM· – ·REIP·RAC·17[67]”, sigla D·M, c.p.e.

Argint; 28,45 gr., 41 mm, Colecția MMT, inv. 475, KM nr. 7, p.891

91. **Taler**, Ragusa

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „,RHACVSIN· – · [R]ECTOR·REIP”, c.p.e.

RV. Stema orașului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM· – ·REIP·RAC·17[.](67?)”, sigla G·B, c.p.e.

Argint; 28,28 gr., 42 mm, Colecția MMT, inv. 486, KM nr. 7, p.891

92. **Taler**, Ragusa

AV. Bust spre stânga și legenda circulară: „RHACVSIN· – R[ECTOR]·REIP”, c.p.e.

RV. Stema orașului Ragusa și legenda circulară: „DUCAT·ET·SEM· – ·REIP·RAC·17[.]”, sigla G·B, c.p.e.

Argint; 28,43 gr., 41,5 mm, Colecția MMT, inv. 468, KM nr. 7, p.891

Tabel 1

Componența procentuală a tezaurului după emitentul monedelor

Nr. crt.	Nominal	Oraș emitent	Nr. monede	Procent
1	Ducat	Holland	42	45,65
2	Ducat	Utrecht	13	14,13
3	Ducat	West Friesland	1	1,09
4	Ducat	Gelder	1	1,09
5	Ducat	Imperiul Habsburgic	1	1,09
6	Taler	Ragusa	34	36,95

Tabel 2

Componența tezaurului după anul emiterii

Nr. crt.	Datare	Ducat Tările de Jos	Ducat Imperiul Habsburgic	Taler Ragusa	Nr. monede Total
1	1738	1			1
2	1750	2			1
3	1753	2		2	4
4	1754			1	1
5	1755	1		1	1
6	1756			1	1
7	1757	2		2	4
8	1758	5			5
9	1759	2	1		3
10	1760	3		1	4
11	1761	6			6
12	1762	2		3	5
13	1763	1		2	3
14	1764	1		1	2
15	1765	1		2	3
16	1766	1		2	3
17	1767			2	2
18	1768	4		1	5
19	1769	8		1	9
20	1770	14			12
21	1771	2		2	4
22	1772			2	2
23	1773			1	1
24	1774			1	1
25	1775			1	1
26	An ilizibil			3	3
	Total	58	1	34	92

Din analiza componenței tezaurului constatăm că acesta conține două tipuri monetare, ducați din aur, cu titlul de 986‰ și taleri din argint, cu titlu inferior, sub 750‰.

În cazul primului tip monetar emitenții sunt orașele Holland, Utrecht, West Frisia, Gelder și o singură piesă provine din Imperiul Habsburgic.

Ducații ce provin din orașele din Provinciile Unite se deosebesc prin câteva elemente specifice fiecărui emitent.

Astfel ducații emisi de orașul Holland au pe avers reprezentat un cavaler într-un anumit tip de armură, numită de noi „tip 1”, iar funda de la snopul de săgeți are o formă diferită de a celorlalți emitenți. De aceea am denumit funda „tip 1” pentru Holland, „tip 2” pentru Utrecht, „tip 3” pentru West Frisia și „tip 4” pentru Gelder.

Ducații Provinciilor Unite se deosebesc și prin existența unor elemente situate în spatele căștii cavalerului de pe avers, cum ar fi scutul, pe monedele emise de Utrecht, sau un cocoș, pe cele emise de West Frisia.

Și în ce privește reversul acestor piese numismatice există evident anumite deosebiri materializate prin ornamentarea diferită a cartușului ce conține legenda și chiar prin numărul și poziția punctelor din textul legendei. Am denumit aceste tipuri de avers de la 1 la 4, corespunzător orașelor menționate, cu remarca că în cazul orașului Holland avem două variante, datorate numărului și poziției punctelor din textul legendei.

Al doilea tip monetar este emis în exclusivitate de orașul dalmat Ragusa, între anii 1753-1775, fiind denumit taler rectoral, după efigia conducătorului statului—oraș raguzan, ce apare pe aversul monedelor. În sistemul monetar raguzan era echivalentul a unui ducat și jumătate (ducat et semis), a 60 de grosetti, sau a 360 de soldi.

Și acest nominal are mai multe variante, pentru același tip de bază, concretizate prin apariția sau nu a unor sigle pe avers și pe revers, unele modificări în textul legendelor, sau a poziție și numărului de puncte din cadrul acestora.

În alcătuirea tezaurului de la Țigănești cele mai numeroase nominaluri sunt ducații emiși de orașele din Țările de Jos, Holland deținând un procent de 45,65% din totalul monedelor acestui tezaur, așa cum rezultă din tabelul 1.

Cea mai veche piesă din tezaur este un ducat emis de Holland, în anul 1738, iar cea mai recentă, așa cum reiese și din tabelul 2, este un taler emis de orașul Ragusa.

După distribuția pe anii de emisie și după cea mai recentă piesă din tezaur rezultă o perioadă de acumulare a acestui tezaur undeva după mijlocul secolului al XVIII-lea. Opinem că ascunderea acestuia s-a făcut spre sfârșitul acestui veac, unul din motive fiind nesiguranța din Țările Române provocată de prezența unor trupe străine, sau iminența unor conflicte militare, între Turcia și Rusia, care după cum știm au avut loc pe teritoriul românesc la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului XIX.

***THE MONETARY THESAURUS FROM ȚIGĂNEȘTI,
MUNTENI VILLAGE, GALAȚI COUNTY***

- Abstract -

The monetary thesaurus from Țigănești, Munteni village, Galați County was discovered in the 7th decade of the XXth century and consisted of about 60 golden coins and around 100 silver ones.

The thesaurus has been preserved only in part; among the recovered pieces, there are the Ducats issued by the towns of Holland (42), Utrecht (13), Gelder (1), West Frisia (1) from the Lower Countries and from the Habsburgic Empire, as well as the rectoral Taller, issued by the Dalmatian town of Ragusa.

All the coins were issued in the XVIIIth century, the oldest in 1738 and the latest in 1775, and they are now in the patrimony of the History Museum of Galați and of the Mixed Museum of Tecuci.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

MARGINALII PRIVIND DOUĂ PIESE RARE DE ARMAMENT

Carol KÖNIG, Dan RĂPĂ-BUICLIU

În colecția de armament a Muzeului Județean de Istorie Galați se numără și două piese reprezentative pentru armele de foc, ce fac parte din categoriile: **pistoale cu cremene occidentale** (sec. XVIII), respectiv pentru **artileria otomană** (începutul sec. XIX-lea).

Pentru cele două arme de foc, am redactat, individualizat, o fișă istorică descriptivă, subliniind valoarea lor ca bunuri patrimoniu cultural – istoric, național, din domeniul militar modern.

I. Pistol cu cremene occidental (Italia), atelierul de armurărie **Cominazzo**¹ din Gordone (Brescia-Italia). Țeava prezintă inscripția „**L. LAZARIN**” (Cominazzo), marca de atelier încadrată de cinci crini, pe mecanismul de dare a focului (platină), inscripția „**SOFIANTI**”.

Material: țeava din oțel; patul din lemn.

Tehnica: gravare, încrustare, traforare, sculptare, filigran.

Dimensiuni: L: 43 cm; L țevii: 28 cm; calibrul: 15 mm.

Datare: prima jumătate a secolului al XVIII-lea.

Stare de conservare: bună.

Proveniența: din fondul vechi al Muzeului de Istorie (o donație post 1937); **M.I.G. Inv. 5922.** (vezi *Planșa I*)

Din punct de vedere al apartenenței, piesa militară reprezintă un pistol cu cremene ce face parte dintr-o serie comună realizată de/sub licența vestitului atelier de armurărie din Italia din sec. XVII-XVIII, familia de arcebuzieri Lazarino Cominazzo din Gordone Val Treompia – Brescia, cu datare în sec. al XVIII-lea.

Încadrare cultural-istorică: bun de patrimoniu cultural național, categoria „**Tezaur**”. Piesa reprezintă valoare istorică documentară privind cunoașterea colecției armelor portative, făcând parte dintre exemplarele cu frecvență redusă în colecțiile muzeale din România. O altă piesa din aceeași categorie, dar aparținând unui atelier cu marca de armurier Cominazzo, se află în Muzeul Național „Peleş” - Sinaia. Se poate vorbi chiar de o piesă

---

¹ Vezi discuție în: A.Gaibi, *I.Cominazi: una famiglia di artefici famosi di Gordone Val Treompia*, în: „Armia antiche”, 1960, p. 75-102; Claude Blair, *Pistols of the World*, B.I.Batsford LTD. London, 1968, p. 77.

unicat în țara noastră, deși ea nu este o realizare decât de serie. Ea aparține ca produs al atelierului italian Lazarino Cominazzo, care a realizat artefacte militare de mare precizie, dar executate, în ceea ce privește asamblarea și patul din lemn, pentru două categorii de utilizatori: de rang (piese de lux)² și modesti (piese de serie).

II. Țeava unui tun de navă otomană, aparținând unui atelier otoman (probabil în Arsenalul Militar din Istanbul).

Tehnica: turnare.

Material: bronz.

Dimensiuni: L: 163 cm.

Calibrul: 120 mm.

Datare certă 1234 H., adică în perioada 31.X.1818-19.XI.1819 (în epoca domniei sultanului Mahmud al II-lea, 1808-1838), conform turalei sultanale³ și a elementului de datare, inscripționate pe țeavă.

Considerăm că piesa de artilerie a fost utilizată în timpul evenimentelor eteriste. A fost găsită alături de un alt tun de navă și cu cinci ghiulele de câmp, într-o baterie amplasată pe dominantă platoului unde este situat actualmente Turnul de televiziune din Galați și care, în acea perioadă, controla malul și cursul fluviului Dunărea. Descoperirea a fost făcută în anul 1973, în curtea fostului Institut C.P.P.A.M., cu ocazia săpării unui șanț de canalizare de către niște muncitori.

Încadrare cultural-istorică: bun de patrimoniu cultural național din domeniul istoriei, militare categoria „**Tezaur**”. Piesă de artilerie otomană aflată în circulație și utilizare pe teritoriul românesc în cadrul evenimentelor militare turco-eteriste din Galați, mai 1821. Piesa poate fi considerată chiar un artefact militar unicat, ce documentează distinct o perioadă a evoluției pieselor de artilerie de factură orientală (otomană) din sec. al XIX-lea, utilizate și descoperite la noi în țară.

Starea de conservare a piesei: foarte bună. **M.I.G. inv.** 11285 (vezi *Planșa II*).

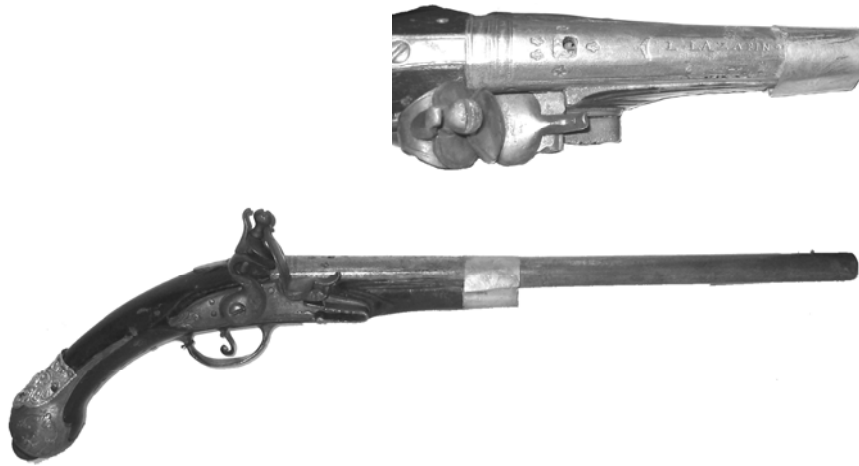
² Un exemplar “de lux” cu marca Lazarino Cominazzo, datând din a doua jumătate a sec. al XVII-lea, se află în colecția lui William Goodwin Renwick, oferită de **Casa de licitație Sotheby's**, la 21.11.1972. Vezi revista „Antiquità viva”, an XI, nr. 4, Firenze, 1972, planșă.

³ Lectura și interpretarea turalei este făcută de eminentul turcolog, prof. univ. dr. Mihai Maxim, căruia îi mulțumim și pe această cale, pentru sollicitudine.

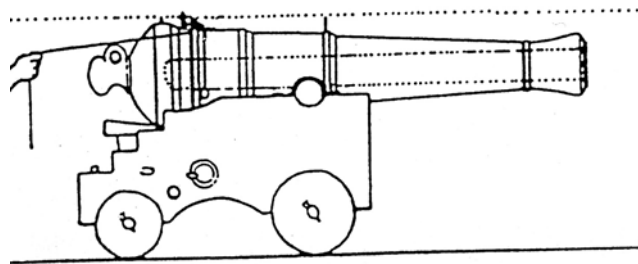
MARGINALIA TO TWO RARE PIECES OF WEAPONRY

- Abstract -

The authors analyse the two rare pieces of the collection of weapons of the History Museum of Galați: a flintlock pistol (Italian), manufactured under the licence of the illustrious Cominazzo de Gordone armament workshop (Brescia), dating back to the first half of the XVIIIth century, and a unique artillery device (Turkish), a ship canon tube, probably manufactured in the Arsenal of Istanbul Imperial Fleet, bearing important inscriptions: tuğra of Sultan Mahmud II and the date: 1234 H. (October, 31 1818 – October, 19 1819).

Plansa I

1532 din anul 1234
 Anul 1234 (H) si. x. 1818 -
 19. x. 1819
 (Sultanatul lui Mahmud II
 1808-1839)

Plansa II

MISCELLANEA HISTORICA (III).
DOCUMENTA ET SPHRAGISTICA

Dan RĂPĂ-BUICLIU

Publicarea unor noi mărturii documentare privind diverse aspecte biografice „Personalialia” (domnitorii Grigore Alexandru Ghica, Alexandru Ioan Cuza, Doamna Elena Cuza; academicianul și senatorul Vasile Alexandrescu-Urechia)¹ și a unor reprezentări sfragistice, contribuie la completarea corpusurilor istorice naționale, arhivistic și sigilografic, și la aprofundarea cunoașterii activității publice și a vieții private a acestor personaje intrate și consacrate definitiv în conștiința istorică a românilor, de “oameni <mari> care au fost” și, totodată, ne-au rămas ca figuri emblematice.

Din colecția de „Documente istorice” deținute de Muzeul de Istorie Galați, care va face obiectul editării unui substanțial Catalog arhivistic, am extras un mic set de piese referitoare la activitatea unor personalități legate prin fire trainice, de istoria/viața politică, administrativă, culturală și de memoria “orașului de la Dunăre”, îndeosebi a acelor cetățeni de onoare, pentru totdeauna: Alexandru Ioan Cuza și Costache Negri, foști funcționari publici, onești și reformatori, promovați - datorită compatibilității și fermității credinței de a-și sluji Țara și Neamul - la înalte demnități în statul modern românesc.

Câteva documente relevă activitatea lui Alexandru Ioan Cuza, în calitate de prezident al Judecătoriei ținutului Covurlui (1843), la desemnarea lui ca pârcălab al orașului Galați (1856), pe baza decretului emis de domnitorul Alexandru Grigore Ghica (ce i-a recunoscut meritele în administrația locală și nu numai, și care a adoptat o atitudine ce a favorizat evoluția evenimentelor politice din anii 1857-1858, premergătoare realizării Unirii Principatelor Române, dar care-și va încheia viața în mod tragic, fiind o victimă a intrigilor și a detractorilor săi politici; vezi **Actul de deces**

---

¹ Vezi, în principal: Leonid Boicu, *Adevărul despre un destin politic*, Iași, 1973; Maria Ioniță, *Grigore Alexandru Ghica (1809-1857)*, în *Făuritori ai unității și independenței naționale*, București, 1983, p. 191-196; Iordache Anastasie, *Principii Ghica. O familie domnitoare din istoria României*, București, 1991; Anton Caragea, *Grigore Alexandru Ghica, Domnul Unirii (1849-1856)*, București, 2000; C.C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza Vodă*, ed. II, București, 1970; volumul *Cuza Vodă. In memoriam*, Iași, 1973; Lucia Borș, *Doamna Elena Cuza*, București, 1940; Anișoara Popa, *V.A. Urechia - istoric*, Galați, 2001.

(1857), subl. ns. D.R.B.) și activitatea depusă de Costache Negri, ca pârcălab și membru al Fundației filantropice și sanitare a “Spiridoniei” (Iași) în Galați.

În acest context, din informația complementară a documentelor transpare relația oficială întreținută de domnitor cu premierul Nicolae Cretzulescu (ante octombrie 1863), în soluționarea crizelor și a problemelor politice (în cazul nostru, problema refugiaților militari polonezi în anul 1863), despre întreținerea relației cu amicii săi din provincie (gălățenii Ghiță Alevra, Jean Sechiari) și a interesului manifestat față de evoluția administrativă a orașului Galați.

O epistolă cernită a Doamnei Elena Cuza către frații săi, Theodor și Dimitrie Rosetti, datând din anul 1877, ne dezvăluie destinul dramatic al familiei sale, după exilul din februarie 1866, și din 1873, înfruntând cu stoicism urmările decesului soțului său, principele Alexandru Ioan I, apoi decesul prematur al prinților Dimitrie și Alexandru; nefericirea vieții sale fiind greu încercată și de problemele subzistenței, suportând povara cheltuielilor materiale necesare întreținerii decente în străinătate și malversațiunile pecuniare patronate de arendași ca “madame S. Docan” și Costandachi de la moșiile Ruginoasa și Hoceni.

În contextul restituirii unui material documentar personalizat se publică și două diplome conferite de societăți academice din Franța, academicianului, senatorului și patriotului naționalist Vasile Alexandrescu-Urechia, răsplătit pentru meritele sale remarcabile în știința și cultura națională și pentru promovarea cu consecvență a umanismului și a cooperării intelectuale productive la nivel european.

I. DOCUMENTA

1. 1842 iunie 13, Cudalbi. Jalbă adresată Judecătoriei ținutului Covurlui, de către Toader Ciorai (Cioroi) din satul Fârțănești contra lui pentru Grigore Gore (sat Cudalbi), într-un litigiu privind posesia unui teren în satul Fârțănești. Un argument pentru petent: spița familiei Cioroi. Documentul prezintă rezoluția prezidentului Judecătoriei Covurlui, Alexandru Ioan Cuza.

Original, MIG, Inv. 4278.

2. 1842 decembrie 15, Cudalbi. Zapis de veșnică vânzare dat de preotul Radu Bercea lui Sandu și Constantin Păun, Alexa Toporau, Iacov Toader, Iancu Streșină și Ion Bejan pentru suprafața de pământ, 30 de stânjeni, din moșiile Gologan și Scutariu (zis și Bordeiele), contra sumei de 90 galbeni, bani încasați. Documentul este autentificat de prezidentul Judecătoriei Covurlui, Alexandru Ioan Cuza.

Original, sigiliul în fum al Judecătoriei Galați, MIG, Inv. 4302.

3. 1845 mai 15, Galați. Zapis de vânzare-cumpărare, prin care Iușco Rosenberg vinde lui Dimitrie Neculau Buluc un loc din orașul Galați, situat în ulița Domnească, cu drept de folosință cu un vecin a unei fântâni.

Judecătoria Ținutului Covurlui confirmă tranzacția ca fiind perfectată; printre semnatori: Alexandru Ioan Cuza, prezidentul Judecătoriei Ținutului Covurlui, Iancu Fote și Pavel Străjescu.

Zapis

Gios iscălitul Iușco Rosenberg, prin acest zapis ce-l dau d<umnea>lui Dimitrie Necolau Buluc, fac știut că i-am vîndut de veci o bucată de loc în mărime de 4 (patru) stă<n>j<eni> față, 6 (șase) stă<n>j<eni> fundul și câte 30 (treizeci) stă<n>j<eni> laturile, iar de giur împrejur 70 (șapte zeci) stânjeni din timpul locul meu ce-am în acest oraș Galații, cumpărat de mine de la Comisia înfrumusețării (emboricească, subnl. ns.) acestui oraș cu document din anul 1839, luna octomv<rie> în 17, supt no. 5 alător (!) în ulița Domnească cfartal (cvartal) XXIII, litera A, alătura cu locul ce i-am mai vîndut D. Buluc cu benalele (binalele=construcțiunile de pe el, subl. ns.) ce am avut pe el cu preț hotărât după alcătuirea urmată (încheiată, subl. ns.) între noi de una mie cinci sute lei 1500 lei, curs Galații, pe cari bani i-am priimit toți deplin în mănenele mele și iar de astăzi înainte volnic este atât Dumne<a>lui Dimitrie Neculau Buluc, cât și urmașii dumisale, din neam în neam a stăpâni această bucată de loc, nesupărați de către nimenea.

În fața acestui loc se află un zapla<z> de scândură făcut de mine, pe care iarăși l-am dat în stăpânirea dum<nealui>, de asemenea și fântâna aflată pe acest loc dumnealui o va stăpâni cu aceasta încă megieșul ce este alătura cu locul dum<nealui> este volnic adetului (obiceiului, regulei, subl. ns.) cu apă câtă îi va trebui, scoț<â>nd numai zioa și niciodată noaptea, acest din urmă îndatorirei ca să-i dei<e> agiutor la dresul sau curățitul fântânei, pentru că el au dat o parte de cheltuială la facerea ei.

Drept aceea, spre pacinica stăpânire a D. Neculau Buluc asupra locului ce i-am vîndut, i-am dat acest zapis întărit pe formă (legalizat, subl. ns.) de Giudecătoria Ținutului cu adăogire că paveaia în fața acestui loc D. cumpărătoriul este a o face în vremea cuvenită.

(ss) m.p. Ioșca Rosenberg
(semnătura în lb. idiș)

Anul 1845, luna mai, 15 zile
Oraș Galați

(ss) indescifrabil (în idiș)
(un martor)

Și eu am scris aceasta cu
priimirea <incuviințarea, acceptul, subl. ns.>
ambilor părți

(ss) Tănase Enăchescu

[Rezoluția Judecătoriei Ținutului Covurlui:]
Giudecătoria Ținutului Covurlui

Pentru adevărata întăritură, <atât> vânzătorul și cumpărătorul cererii ce au prin jaloba au făcut să aibă încredințare cu iscăliturile cuvenite pentru punerea peceților vremelnicești și redacția ca întărită și să se publicarisească în **Foaie sătească**, cărie neștiind vreo pretenție să fie întărită și veșnică.

(ss) **A. Cuza**

(ss) **C. Miclescu**

(ss) **D. Dimofte**

**L.S. (în fum, ilizibil) [Giudecătoria Țin. Covurlui,
Prințipatul Moldovei, 1840/1843 (?)]**

Nr. 1257 / 1845 iulie 14

Giudecătoria Ținutului Covurluiului

Potrivit așezământului, urmând legiuitele publicații întăririi de șasă luni și 15 zile prin **Foia sătească** oficială, cu no. 30, din 20 iunie, an trecut 1845 în legăturile (?) căreia, neavând nici o pretenție asupra acestei vânzări să încredințeze de către Giudecătoria zapisul și veșnica cumpărătură mădularilor (membrilor, subl. ns.), precum e viitoare și punerea peceții tistului (ofițerului). Spre pașnică și nestrămutată stăpânire a cumpărătorului.

(ss) **I. Fote**

(ss) **Pavel <Străjescu>**

(ss) **Director,**

Gh. Lepădatu

L.S. (în fum, parțial lizibil)

[Prințipatul Moldovei, Giudecătoria Țin. Covurlui 1840/1843?]

(ss) **Protonotar**

No. 46

(1846 februarie 15 zile)

Galați

Document original cu autograf Personală, difolio, română-chirilică, stare de conservare bună; MIG., Inv. 26504 - Pl.1.

4. 1847 noiembrie 3, Galați. Adresă prin care Alexandru Ioan Cuza, Președintele Judecătoriei Ținutului Covurlui îi comunică lui Athanase Gheorghe Calongiu să se prezinte la termen, în procesul cu sora lui Elenco Martopulo, <locuitori ai orașului, de etnie greacă, subl. ns. D.R.B. >.

Prezidentul Judecătoriei Covurlui

*Către Aftanasi<e> Gheorghii Caliongiu,
La 12 a următoarei lucrări la (...)să supuie giurământului pe fețele
încă **luate** în mărturie ce ai alăturat-o cu jaloaba D.<mitale> din 26 iunie
anii următori.*

*În pricina cu sora, D<-umneaei> Elenco Martopolu, <piste tot> în
locu<l> iscălitul potrivit în (...) îi face cunoscut ca să vii la giudecată cu
zișii martori.*

(ss) A.I.Cuza [Prezidentul Judecătoriei, subl. ns.]

Contrasemnează (ss) Dir<ector> M<antu> Rufu

No. 2666

1847 noemyrie 3

Original, română, caractere chirilice, cu autograf Personalia, stare de conservare bună, MIG, Inv. 4434.

5. 1852 noiembrie 4, Măcișeni. Jalba preotului Ștefan Sirian către pârcălăbia Galati, prin care arată că nu i s-a plătit dijma cuvenită pe doi stânjeni de pământ de către Neculai Crihană din Cudalbi. Roagă ca să se însărcineze clucerul Costin pentru a i se împlini dijma. Rezoluția pârcălabului de Covurlui Costache Negri: „Să se facă cercetare de către priveghetorul de ocol.”

Original, difolio, MIG, Inv. 3995.

6. 1856 iunie 8, Iași, Ofisul domnesc al lui Grigore Alexandru Ghica către locuitorii ținutului Covurlui, privind numirea vornicului Alexandru Cuza ca pârcălab, în locul lui Iorgu Ghica. Însemnare autografă: iunie 10, să se facă cunoscut obștei numirea iscălitului în citata funcție „A. Cuza”.

*NOI,
GRIGORIE A.GHICA VVD.,
CU MILA LUI DUMNEZEU, DOMN ȚEREI MOLDOVEI*

Cătră lăcuitorii tuturor treptilor* din ținutul Covurluii

*Domniea Noastră am găsat de cuviință a rânduî ispravnic la acel
țânut pe D<umnea>lui vornicu<l> Aleco Cuza, în locul aceluî până acum
D<umnea>lui vornicu<l> Iorgu Ghica, pentru mare vi să de știre și vi să*

---

* pături sociale.

poruncim a să fiți supuși ascultătorii toate aducerile întru împlinire a poroncilor Cârmuirei.

L.S [Sigiliul octogonal (în chinovar) al domnitorului Grigore Alexandru Ghica].

No. 229

Depart<amentul> din Lăuntru
Secsia I-a
1856 iunie 8 zile

Șeful Secției,
Gh. Miclescu

[Notificare Alexandru Cuza:]

„Iunie 10. Să se facă cunoscute obștește numirea iscălitului în citata funcție.”

(ss) A.C.[Alexandru Cuza]

Original, pecete domnească; document - donația lui I. Nicolau; cu textul scris cu cerneală (decolorată), parțial lizibil; stare de conservare mediocră; MIG, Inv. 1825.

7. 1857 aprilie 24, Le Mée-sur-Seine, France. Actul de deces redactat de Oficiul de Stare Civilă (Decedați) din Primăria orașului Le Mée-sur-Seine, pe numele defunctului, principele Grigore Alexandru GHICA, ex domnitor al Țării Moldova (1853-1856).

Copie certificată după Condica de stare civilă a Primăriei.

[Transcrierea documentului:]

La Mairie du ville: Le MÉE-sur-SEINE, FRANCE
L'Office de l'État civil

No. 24, 1857 août 24

ACTE DE DÉCÈS de S.A. Le Prince GRÉGOIRE GHYKA

L'an mil huit cent cinquante sept, le vingt-huit août à une heure du soir, par devant nous Charles Edmond, marquis de Fraguier, maire et officier de l'état civil de la commune du Mée, département de Seine et Marne, ont comparu Messieurs Jean Alexandre Vaillant, âge de cinquante trois ans, professeur domicilié à Paris, Boulevard Malesherbe, numéro premier, ami du défunt ci dessous désigné et Jacques Alexis Costeau, âge de quarante-deux ans, notaire à la résidence du Mée où il demeure, lesquels nous ont déclaré qu'hier vingt-quatre août mil huit cent cinquante-sept, à neuf heures du soir, son Altesse Serenissime le Prince Grégoire GHYKA, ex hospodar de Moldavie, chevalier Grand Croix de plusieurs ordres, âgé de

cinquante ans, né à Botochany, département Moldavie, le quinze août mil huit cent sept, marié à Madame la Princesse Marie Prudence Euphrosine Leroy, qui lui survit le neuf octobre mil huit cent cinquante six à la Mairie du premier arrondissement de Paris, fils du défunt, son Altesse Serenissime le Prince Logothète Alexandre Ghyka et de la défunte la Princesse Hélène Stortza, est décédé au Mée en son domicile, et, après nous être assuré du décès, nous avons dressé le présent acte, dont nous avons donné lecture aux déclarants, lesquels l'ont sousigné avec nous.

*(ss) J.A.Vaillant,
Marquis de Fraguier,
J.A.Costeau*

Nota. Photocopie certifiée conforme à l'original. Le Mée-sur-Seine le 1-er Avril 1977

[Certifică:] Le Maire (ss) [p<our> le Maire l'Adjoint:] Jean Pane (?)

[Ștampila circulară a Primăriei orașului Mée-sur-Seine]

Nota.ns. Fotocopia documentară a fost solicitată Primăriei orașului francez Mée-sur-Seine, de către avocatul Alexandru Ghyka, descendent din familia princiară GHYKA (GHICA).

8. 1859 aprilie 21. Actul de botez a lui Mihail Marghiloman, fiul Irinei și a lui Iancu Marghiloman, al cărui naș a fost Alexandru Ioan Cuza, domnitorul Principatelor Unite.

Original, difolio, MIG, Inv. 1759.

9. 1860 iulie 14, București. Decretul domnitorului Alexandru Ioan Cuza pentru numirea lui Ghita Alevra în postul de casier al districtului Covurlui în locul lui Gh. M. Balaban, numit director al Prefecturii Covurlui.

Copie, difolio, MIG, Inv. 7265.

10. 1860 noiembrie 12, București, Ministrul Justiției Vasile Boerescu înaintează domnitorului liste de condamnați, rugând să se încuviințeze sau nu executarea pedepsei. Anexa are o listă. Rezoluția domnitorului: „Sentințele vor avea a lor executare”.

Original, difolio, MIG, Inv. 1762.

11. 1860 noiembrie 23, Iași. Domnitorul Alexandru Ioan Cuza telegrafiază la Galați lui Jean Sechiari că postul pe care-l ocupa răposatul Capșa a fost desființat. Rugămințile făcute în legătură cu comerțul orașului sunt pe cale de a fi rezolvate. Nu va uita afacerea tribunalului.

Original, text francez, MIG Inv. 3733.

12. 1863 ante octombrie, București. Scrisoarea domnitorului Al.I.Cuza către premierul Nicolae Crețulescu în problema refugiaților militari polonezi.

**[A Monsieur] Nicolas Cretzulesco,
Président du Conseil des Ministres, Jassy**

Le colonel Duca me dit qu'à la suite des renieurs en Galicie contre les polonais et italiens, ceux ci viennent en grand nombre en Moldavie sans passeports je prouve qui ne sont point munis de passeports, ou bien ne seront point reçus ou bien seront immédiatement arrêtés et dirigés sur Galatz escortés pour les passer en Turquie ceux avec passeports devront être également dirigés sur Galatz avec l'obligation de quitter le pays dans va délai des préfectures en seront informés, dans aucun cas de pareils notes ne seront tolérés à se grouper et à se concentrer dans le pays mes amitiés.

Prince régnaant, [Alexandre Jean I Couza]

Doc. copie, lb. franceză, stare de conservare bună, MIG, Inv. 8387.
Bibl. Gh. Duzinchevici, *Cuza Vodă și revoluția polonă din 1863*, București, 1935; Dumitru Ivănescu, *Relații româno-polone în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, 1859-1866*, în „Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”, tom XLI, Iași, 2004, p.279-294.

13. 1864 martie 20, București. Telegramă prin care domnitorul Alexandru Ioan Cuza îl anunță pe comerciantul Jean Sechiari din Galați, că a primit scrisoarea lui și că acesta va primi un răspuns satisfăcător al Ministerului din Lăuntru cu privire la Comisia Înfrumusețării orașului.

Original, text francez, MIG, Inv. 3731.

14. 1865 iunie 19, București. Telegrama domnitorului Alexandru Ioan Cuza, prin care i se comunică lui Jean Sechiari că a plătit lui Rășcanu suma de 720 de galbeni; de asemenea îl asigură amical să nu fie neliniștit privind cererea lui Dimitrie Rodoconachi.

Original, text francez, MIG, Inv. 3734.

15. 1877 mai 22, Boulgne sur Seine, France. Scrisoare a principesei Elena Cuza către membrii Consiliului de familie din țară (frații săi, Dimitrie și Theodor Rosetti, subl. ns. D.R.B.), prin care le aduce la cunoștință că traversează o situație financiară precară, mai ales după decesul doamnei Smărăndița. Docan, fermieră a moșiei Ruginoasa, și, urmare a insolvabilității fermierului Costandache de la moșia Bărboși-Hoceni și a unor cheltuieli făcute de fratele ei Dimitrie Rosetti la moșia Ruginoasa. Principesa Elena Cuza se arată îngrijorată și de perspectiva întreruperii

comunicațiilor cu țara, în momentul politic în care se declanșase Războiul de Independență.

De asemenea, comunică faptul că e nevoită, pentru întreținerea ei și a copiilor (Dimitrie Al. și Alexandru Al. Cuza) să contracteze un împrumut în Franța, ipotecând moșia Hoceni, sau să împrumute de la ei suma de 60.000 de franci, mulțumind în avans afectuos fraților săi pentru tot ajutorul ce i-l dau.

[Monogramă princiară: „H. C.”]

Messieurs les Membres du Conseil de Famille,

La gravité des circonstances dans les quelles je me trouve me met dans l'obligation de vous exposer ma situation embarrassée et de vous demander les moyens d'en sortir.

La catastrophe de Madame S. Dokan, fermière de Ruginosa, m'a privé des revenus de cette terre pendant plus d'une année.

Hier, j'ai appris que Monsieur Costandaki, fermier de Bărboși-Hoceni, n'a pas payé le terme semestriel de son bail, échu à la St. Georges.

Or, vous le savez, je n'ai pas d'autres ressources qui les revenus de ces deux terres.

*De plus, par suite des arrangements pris avec Madame Dokan par Monsieur Démètre Rosetti, mon frère, mon fonde de pouvoirs, j'ai du reprendre l'exploitation de Ruginosa. Grâce aux bons soins et au dévouement de mon frère, la terre a pu être mise en état, mais il a été obligé de se procurer pour les dépenses de main d'oeuvre et de **semence** une somme de plus de trois mille ducats.*

Je me trouve donc à l'étranger privée de toute ressource, avec mes enfants, vivant au jour le jour: j'ai en hier la douleur de ne pouvoir répondre à la demande de secours qui m'était adressée par le Comité des dames moldaves en faveur des victimes de la guerre.

Des événements graves peuvent survenir, qui rendroient ma position plus difficile encore.

La guerre que désole notre pauvre pays semble devoir s'étendre j'entends des gens sérieux affirmer qu'elle sera générale avant deux mois. Si ces tristes prévisions se réalisant, les communications avec la Roumanie peuvent être coupées. Dans de telles circonstances que deviendraient je à l'étranger avec mes enfants?

Tristement préoccupée, mais forcée de me préoccupe de ces fâcheuses éventualités, je ne vois d'autre moyen d'y poser dans l'état actuel des choses que de contracter un emprunt.

Dans le pays, cette opération sera, je crois, très difficile et très contente. Ici, dans mes relation, je trouverai l'argent nécessaire a un taux raisonnable.

Mais ma situation de tutrice élèverait des objections qui ne pouvant être levées que par une délibération du Conseil de famille, révetue des formes légales, qui m'autoriserait à emprunter et à donner une garantie qui ne peut être autre qu'une hypothèque.

Cette hypothèque viendrait à la suite de celle d'Hoceni, cette terre n'étant plus grevée que d'une somme de 11.000 ducats par suite des paiements que j'ai fait dans la cours de ces deux dernières années à Monsieur G. Beldiman. Je vous demande donc de me donner les plus tôt possible l'autorisation dont j'ai un présent besoin.

En prévision des événements qui nous menacent et vu l'incertitude des ressources que pourra me donner la récolte, ressources dont je ne pourrais même pas disposer dans le cas où, ne trouvant pas de fermier pour Ruginosa, je serais contrainte de les réserver pour l'exploitation de cette terre; en prévision, dis-je, de ces pénibles circonstances, il me parait indispensable que vous m'autorisiez à emprunter une somme suffisante pour assurer mon existence et celle de mes enfants pendant une année entière, soit une somme de soixante mille francs qui se composer comme suit:

Ma dépense personnelle

14.000Fr.

Dépenses de l'éducation, de l'entretien des enfants et de la maison. 36.000 Fr.

(Depuis une année que je dirige les dépenses de la maison, je suis forcée de reconnaître que cette somme est insuffisante)

à reporter 50.000 Fr.

Report..... 50.000 Fr.

Imprévue.....10.000 Fr.

Total.....60.000 Fr.

Mon frère, en vous remettant cette lettre, vous donnera, Monsieur, tout les renseignements que vous pouvez désirer sur l'état de mes affaires.

Je suis heureuse de profiter de cette occasion pour vous réitérer l'expression de ma bien vive gratitude pour le concours que vous me donnez.

C'est ma consolation de penser que je puis compter sur votre amicale sollicitude dans les pénibles épreuves que je traverse.

Recevez, Messieurs, l'assurance de mes sentiments affectueux.

*(ss) **Princesse Hélène Couza***

Boulogne sur Seine

Avenue des Princes, 21

22 mai 1877

Scrisoare originală, lb. franceză, trei file, hârtie cu monograma princiară a Doamnei Elena Cuza; hârtie având ferpar; stare de conservare bună. MIG, Inv. 1758; Pl. 3

16. 1879 septembrie 18, Constanța. Prefectura județului Constanța comunică Ministerului de Interne că locuitorul Panaghi Macri Batistas a găsit un baston din os de balenă care ar fi aparținut Domnitorului Alexandru Ioan Cuza. Se înaintează bastonul luat în discuție.

Scrisoare oficială, difolio, stare de conservare bună, M.J.I.G., Inv. 3534.

17. 1887 martie 30, Fălticeni. Carte de alegător dată de Primăria urbei Fălticeni, pe numele prințului Alexandru Al. Cuza, din com. Ruginoasa, în etate de 24 de ani, de profesie „**proprietar**” (?), pentru Colegiul I – Adunare și Senat, reprezentând electoratul din județul Suceava.

Primăria urbei Fălticeni

[Emblemă heraldică din câmpul sigiliului]

Cartă de alegător

D. [Cuza A. Alexandru Prințu]* alegător în colegiul [întâi 1]* de [Adunare și Senat]* din [Județul Suceava]* în etate de [24]* ani, de profesiune [proprietar]*, domiciliat în [Comuna Ruginoasa]*, strada ..., casa no. ...

Primar,

(ss) E. Pungan (!)

L.S. *Regatul Român, Primăria urbei Fălticeni, în câmp heraldic: trei brazi pe o pașiște*

Secretar, (ss) Nicolau

Alegător, _____

No. [7]

Anul 1887, luna [martie 30]

Formular administrativ, imprimat cu completări manuscrise (notate în traducere cu *), stare de conservare bună; original, in folio, MIG, Inv. 9011; Pl. 4.

18. 1898 februarie 25, Caen. Diplomă acordată de Société Française d'Archéologie lui Vasile Alexandrescu-Urechia², senator, membru al Academiei Române, prin care i se conferă titlul de membru străin al acestui înalt for științific francez.

SOCIÉTÉ FRANCAISE D'ARCHÉOLOGIE

Pour la conservation et la description des monuments historiques

Fondée à Caen, en 1834

Reconnue comme Etablissement d'Utilité Publique

² V. Alexandrescu - Urechia (1834-1901), polihistor, om politic progresist și patriot; profesor universitar (istoric și literat), academician, fondator al multor societăți culturale științifice și politice naționaliste (Atheneul Român - 1860; Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor - 1893, Societatea Macedo-Română, Biblioteca publică „V.A.Urechia”-Galați), istoric reputat, senator din partea P.N.L., Ministru al Instrucțiunii și Educației Naționale, un „homo novus” ce anunța clivajul mediului intelectual modern și prefigura modelul cărturarului rasat și suprasolicitat, dotat cu rară energie, cu ferme convingeri naționaliste (patriotice, pan-românești), care și-a servit cu devoțiune Neamul, Țara, Istoria și Cultura națională, cooperarea cultural-științifică internațională; laureat cu numeroase decorații naționale și străine.

[Medalia personalității, probabil fondatorul Societății, în mijloc statuia personajului, iar în exergă: <1801* Argisse de Gaumont.* 1873>]

Dans la séance du [10 décembre 1897], le Conseil administratif de la Société Française d'Archéologie, établie pour la conservation des Monuments historiques, a nommé **membre étranger** de cette Compagnie [Monsieur V. Urechia, Sénateur, membre de l'Académie Roumaine, à Bucarest]*.*

En conséquence, [Monsieur le Sénateur V. Urechia]* est prié de seconder de tout son pouvoir les travaux de la Société: de faire dans le pays qu'il habite toutes les démarches qu'il croira utiles pour empêcher la dégradation des Monuments historiques et pour obtenir la conservation de ceux dont l'existence serait menacée.

Délivré à [Caen]*, le [25 février]* 18 [98]*

Le Trésorier,

Le Secrétaire général,

Le Directeur,

(ss) Émile Havier (?) (ss) Indescifrabil (ss) C(om)te de Marvy

Imprimat oficial, original, stare de conservare bună; **Depozit:** - Biblioteca Județeană „V. Alexandrescu – Urechia” – Galați, Colecții speciale, Fond *Tipărituri străine și române vechi și rare, Stampe, Gravuri, Hărți, Litografii, Documente*, cota D. V – 456; Pl. 5.

Notă ns. – Mulțumiri generosului custode, bibliotecară prof. italianist Valentina Oneț.

19. 1899 ianuarie 31, Paris. Diplomă acordată de Consiliul Heraldic al Franței, prin care se conferă calitatea de Președinte de onoare al acestui for științific lui Vasile Alexandrescu-Urechia, ex ministru, Vicepreședinte al Senatului și al Academiei Române, ofițer al Legiunii de Onoare al Franței.

CONSEIL HÉRALDIQUE DE FRANCE

Diplôme de [Président d'honneur]*

Offert a [Son Excellence Monsieur Vasile A. Urechia]*,

[Ancien Ministre de l'Instruction Publique et des Cultes du Royaume de Roumanie,

Vice-Président du Sénat et de l'Académie Roumaine,

Officier de la Légion d'Honneur ...]*

En exécution de la délibération en date du 31 Janvier 1899 Paris, [le 31 janvier] 18[99]

Le Président,

(ss) Le Vicomte de Poly

[Sigiliul imprimat: în câmp heraldic (cvadrilobat): crinul regal francez, cu eșarfă și deviza: „**Labor et Probitas**”; în exergă: „**CONSEIL HÉRALDIQUE DE FRANCE**”]*

Bordura imprimată a diplomei oficiale, cu motiv fitomorf stilizat, având la colțuri crinul regal al Franței.

Imprimat oficial, original, stare de conservare bună; **Depozit:** Biblioteca jud. „V. Alexandrescu-Urechia” Galați, cota D. V – 457; Pl. 6.

Notă ns.: Mulțumim generosului custode, bibliotecară prof. italianist V. Oneț.

20. 1900 martie 20, București. Scrisoarea trimisă de prof. univ. și senatorul Vasile Alexandrescu-Urechia lui Valeriu Surdu, bibliotecarul Bibliotecii municipale din Galați - fundație culturală și donație de suflet a marelui om de știință, prin care îi comunică rezultatul infructuos, temporar, din Adunarea Deputaților privind majorarea salariului acestuia, dar îi dă asigurări pentru sprijinul său în această problemă, pentru a face față austerității financiare și „nedreptății” făcute unor funcționari merituoși în domeniul culturii.

[Antet imprimat:

ROMÂNIA

Stema României

Adunarea Deputaților]

București, 29 martie 1900

Iubite Valeriu *,

Am marea părere de rău să te anunț că ai fost rău masacrat prin budgetul anului viitor.

S-a suprimat mai întâi postul de supraveghetor, cum de altfel s-a făcut la toate liceele, dar, ce e mai dezolant, ți s-a redus și diurna de bibliotecar de la 150 lei la 100.

În proiectul de budget, prezentat Camerei, nu se prevedea nici o reducere; pe de altă parte, pentru comisia budgetară rugasem pe Arion să aibă grijă să nu ni se facă ceva și el, văd bine, nu s-a prea ocupat de interesele noastre.

Lucrarea comisiei budgetare s-a ținut secretă și numai as[e]ară ni s-a distribuit, încât n-a mai fost vreme să se facă ceva. Budgetul s-a votat azi în total.

Am spus Ministrului despre aceasta, a recunoscut și el nedreptatea ce ți se face și mi-a spus că lucrul nu se poate altfel remedia, decât numindu-te pe tine și bibliotecar și custode, al cărui loc s-a păstrat.

Viind la Galați, voi vedea ce mai este de făcut.

---

* Colaborator destoinic și apreciat de către profesorul și V. Alexandrescu Urechia; bibliotecar, custode și mai apoi director al Bibliotecii „V. Alexandrescu Urechia” între 1891-1906, a fost numit prin ordinul Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, nr. 7276 / 17 iulie 1891.

Cel dintâi mie îmi pare rău de ce ți se întâmplă.

*Salutările mele,
(ss) V.A.Urechia*

Document original și cu autograf Personalialia, difolio, stare de conservare bună; MIG, Inv. 8295; Pl.7.

II. SPHRAGISTICA

1. Sigiliul lui Nicolae Costin (cca. 1660 - 12 august 1712), vel logofăt, erudit umanist, poliglot, diplomat, autor al operelor: *Letopisețul Moldovei* (începuturile istoriei Moldovei – 1601; scrisă între anii 1706-1712); *De Domnia lui Nicolae Alexandru Vodă <Mavrocordat> în Țara Moldovei* (14 oct. 1709 – octombrie 1711; text care include și domnia lui Dimitrie Cantemir); traducător al operei spaniolului Antonio de Guevara (1481-1545), *Horologium principum* (ediție latină, Leipzig, 1634), tradusă și adaptată sub titlul: *Ceasornicul domnilor* (cunoscută sub cinci manuscrise).

Sigiliul - pecete în formă octogonală, este parțial identificat în ceea ce privește câmpul heraldic: însemne militare – arme încrucișate – sabia cu vârful în sus, în dreapta; un buzdugan, în stânga: timbrate de o coroană princiară deschisă având fleuroni fitomorfi; pe flancuri, inițialele N.K. (= N<icolae> C<ostin>).

Impresiune sigilară prezentă pe documente moldovenești (vezi bunăoară documentul datat 1717 (7225) martie 15, Iași – Zapis de vânzare pământ în care Ileana logofeteasa (fiica lui Gheorghe Duca Vv., sora lui Constantin Duca Vv.), utilizează sigiliul decedatului său soț († 12 august 1712). (Vezi Documente moldovenești, sec. XVIII, vol. V, Chișinău, 1996, p. 35-37)document original, existent în Arhivele din Rusia, Skt. Petersburg, Filiala I.L.A.Ș.R., Fond *Documente moldovenești*, D.118, P.1.1 verso).

2. Sigiliul lui Dimo Khristodol, 1802, octogonal, mic, gravat în carneol, montat în inel de aur; în câmp: registrul I (de sus) o cruce (central) flancată de două stelute; dedesubt, pe două registre, în lb. greacă: „† DIMO KHRISTODOLI, 1802”.

Nota ns.: Mulțumiri pentru generozitate prof. muzician Cristian Arginteanu, posesorul piesei, descendent din prof.univ. Ion Arginteanu, de origine aromână, și din prof.dr. Alexandru Al. Vasilescu (Târgoviște).

3. Sigiliul oval, în fum, al Judecătoriai ținutului Covurlui, 1832.

Scut francez având în câmp heraldic balanța judecății care timbrează un vas cu pânze; scutul este timbrat de o coroană princiară deschisă, cu cruce; pe flancuri ramuri de laur. În exergă: **“PECETE GIUDECĂTORIEI ȚINUTULUI COVURLUI”**; sub scut, datarea: “1832”. Existent pe documentul 1831 septembrie 28, Cudalbi. Zapis de veșnică vânzare prin care Gavrilă Sava vinde pământ în satul Cudalbi, ținutul Covurlui. Document încheiat la Judecătoria Covurlui; original, MIG, Inv. 4356.

4. Sigiliul oval, în fum, al Isprăvniciei ținutului Covurlui, 1834.

În câmpul heraldic al scutului se află stema familiei domnești Sturdza, flancat de cei doi delfini; scutul este timbrat de o coroană princiară deschisă crucigeră. În exergă: **“PRINȚIPATUL MOLDAVIEI, 1834. ISPRĂVNICIA ȚINUTULUI COVURLUI”**. Existent pe un document datat: Galați, 1834 ianuarie 13. Original, MIG, Inv. 4193.

5. Sigiliul Direcției Poștelor din Principatul Moldova, 1846.

Două scuturi accolte flancate de doi delfini, timbrate de o coroană princiară închisă. În exergă: **“PECETE DIRECȚIA POȘTELOR. PRINȚIPATUL MOLDOVII, 1846.”** Impresiune sigilară în tuș existentă pe documentul: 1854 decembrie 8, Iași. Bilet al Direcției Poștelor din Moldova dat unui ofițer, prin care i se asigură transportul cu căruța pe traseul Botoșani-Mihăileni Nord. Semnatari: T. Docan, directorul Poștelor, și căpitanii de poște. Original, MIG, Inv. 8920.

6. Sigiliul unui membru al familiei Mavrocordat, sf. sec. XIX – 2/2 sec. XIX.

Tipar sigilar original din argint, octogonal, cu mâner de lemn, h= 85 mm, l-19 mm (picior – 20 mm).

Descriere: scut dreptunghiular, scartelat: cartierul I – Cap de bour broșând pe roșu; cartierul II – acvilă din profil spre stânga cu zbor în sus, broșând pe albastru; cartierul III – scut rotund susținut din spate de un înger, pe care apare crucea Sf. Apostol Andrei, totul broșând pe albastru; cartierul IV – Phoenix spre dreapta, broșând pe roșu. Scutul este așezat pe un Phoenix și panoplie de arme, totul sub mantie de purpură cu hermină, bordată cu ciucuri și prinsă în coroană princiară închisă.

Colecția: publicist Nicolae Vasilescu-Capsali (†) (București).

7. Sigiliul lui Constantin Mavrocordat - Blaremburg, cumnatul omului politic Nicolae Filipescu; aghiotant regal în 1877.

Sigiliu original, chihlimbar roșu, h – 87 mm, rectangular, la colțuri rotunde, 27 x 24 mm.

Descriere: scut având în câmpul heraldic un căprior timbrat dreapta-stânga și jos elementul specific familiei princiare Mavrocordat (perioada târzie/sec. XIX). Scutul este timbrat de un cimier închis, cu coroană deschisă, cu cinci fleuroane, din care ies lambrechini.

Scutul se sprijină pe o sabie, cu garda în dreapta, având pe lamă inscripția, în lb. rusă: „ЗА ХРАБРОСТЬ” / ZA HRABROST’ / Pentru vitejie; din lamă atâră cinci ordine militare românești și rusești.

Colecția: publicist Nicolae Vasilescu-Capsali (†) (București).

***MISCELLANEA HISTORICA (III).
DOCUMENTA ET SPHRAGISTICA***

- Abstract -

The author publishes, in two distinct sections, a group of modern historical documents (administrative documents, official and private correspondence) concerning several political and cultural personalities (the Reigning Princes Grigore Alexandru Ghica, Alexandru Ioan I Cuza, the Reigning Princess Elena Cuza, the academician and senator Vasile Alexandrescu-Urechia).

The archive material originates from the History Museum of Galați and from V. Alexandrescu-Urechia Library, of Galați, constituting a documentary supplement which fills some gaps in the biographies of several personalities; the second section includes sigillographic representations from medieval and modern times, pertaining to various dignitaries and administrative institutions.

În numele Domniei noastre, în calitate de secretar al domniei noastre, în ziua de...

Domniei noastre, am primit de la...

15572

10...

În fața conștientă...

*secretar
Dimitrie...*

Grigore Alexandru Ghica

Planșa II.
1856 iunie 8, Iași, Ofisul domnesc al lui Grigore Alexandru Ghica.

N° 214
Acte de décès de
S.A. le Prince
Grigore Ghika
24 août 1917

Photocopie certifiée
conforme à l'original
Le Mée-sur-Seine
le 1er avril 1917
LE MAIRE
P. le Maire
l'Adjoint

J'ay mil huit cent cinquante-sept, le
vingt-cinq août; à une heure du soir, par
saut sous Charles Demond, notaire de
Fraguet, maire et officier de l'état civil de
la commune de Mée, département de Seine
et-Marne, ont comparu Messieurs Jean-Alexandre
Vailant, âgé de cinquante-trois ans,
professeur, domicilié à Paris; M. le baron de
Lestherbe, numérisé français, ami du défunt
ci-dessous désigné; et Jacques Alexis Costeau
âgé de quarante-deux ans, notaire à la résidence
de Melly où il demeure; lesquels nous ont
déclaré qu'hier vingt-quatre août mil huit
cent cinquante-sept, à neuf heures du soir,
my alléte sereminine le Prince Grigore
Ghika, ex tsaropod de Moldavie, che-
valier grand' croix de plusieurs ordres, âgé
de cinquante ans, né à Protobouk, ex-
posé le quinze août mil huit cent sept,
marié à Madame la princesse Marie

Prudence Saphrosine Leroy, ^{16 feuilles} qui
lui survit, le neuf octobre mil huit
cent cinquante-six à la mairie de pro-
mier arrondissement de Paris, fils de
Défunt my alléte sereminine le Prince
Logothète Alexandre Ghika et de sa femme
la Princesse Sophie Hônga, est décédé
au Mée, my son domicile; et, après nous
être assuré du décès, nous avons dressé
le présent acte, dont nous avons donné
lecture aux déclarants, lesquels l'ont reconnu
signé avec nous.
S. A. Vailant
Mie de Fraguet

Planşa III.

1857 aprilie 24, Le Mée-sur-Seine, France. Actul de deces al principelui
Grigore Alexandru GHICA

Nicolas Crețulescu President du
Conseil des ministres

Tassy

Le Colonel Douca me dit qu'à la suite
des rixes en Galicie contre les polonais
et Italiens, ceux-ci viennent en grand nom-
bre en Moldavie sans passeports &
peux que ceux qui ne sont point munis de
passeports, ou bien ne seront point reçus
ou bien seront immédiatement arrêtés
et dirigés sur Galatz, exceptés ceux
qui passeront en Turquie, ceux avec passeports
seront être également dirigés sur
Galatz avec l'obligation de quitter
le pays dans un délai de . Les préfets
en seront informés, dans aucun cas de
pareils faits ne seront tolérés à se grouper
et à se concentrer dans le pays. mes
amitiés

Pince régnaut

Plasa IV.

1863 ante octombrie, București. Scrisoarea domnitorului A.I. Cuza
cătore premierul Nicolae Crețulescu

Stafia Galatz

N° 1570 vorbe
20

DEPESĂ TELEGRAFICĂ

Prezentată la Bucuresti în 20 186 7 ore m 5 amiază
 Sosită la Galatz în 20 186 11 30 ore m 5 amiază

Notiția Stației

Monsieur J Sechiari

Galatz

Reçu lettre et copie de votre
 réponse au Prefet Bientôt recevra
 solution du Ministère satisfaisante
 au sujet du debat de la com
 mission de l'embellissement. Mes
 compliments pour vous et mes
 anciens amis et partners

Prince Cuza

Conform cu originalul

A. Ionescu

Planșa V.

1864 martie 20, București. Telegrama domnitorului Alexandru Ioan Cuza
 către comerciantul Jean Sechiari din Galați

Stația Galati

No. 19447 _____ vorbe
71

TELEGRAMMA.

Presentată la Cotroceni în 186 _____ 1 ore 45 m. 5 amiază
 Sosită la Galati în 186 _____ 5 _____ 6 ore _____ m. _____ amiază

Notiția Stației

Mre Jean Sechiari
 Galati

J'ai payé aujourd'hui même
 les 720 \$ donnés à Rescano et je
 viens vous remercier, il n'est plus
 nécessaire d'avancer une autre som-
 me, soyez tranquille sur la demande
 présentée par Mre Rodocanaki, mes
 amitiés.
 Prince Couza.

Conform Originalului.

[Signature]

Plasa VI.

1865 iunie 19, București. Telegrama domnitorului Alexandru Ioan Cuza,
 către Jean Sechiari

Messieurs les Membres du conseil de Famille

Le motif de circonstance dans lequel je me
trouve me met dans l'obligation de vous adresser ma
situation embarrassée, et de vous demander le moyen
de m'aider.

Le catholique de Madame el. De son premier de
Bogdan, m'a prêté des vêtements de cette tenue qui
sont plus d'un an.

Ainsi, j'ai appris que Monsieur l'archevêque, prêtre
de Barboi - Houni, n'a pas payé le tiers, consistant
de son prêt, à la St Georges.

Or, avec le sang, je n'ai pas d'autres ressources
que le revenu de ce prêt.

De plus, par suite de arrangements pris avec Madame

De son par Monsieur l'archevêque, prêtre, mon père, me
faut de prêter, j'ai dû acheter l'obligation de Bogdan
à moi; grâce aux bons soins et au dévouement de mon
père, le tiers a pu être mis en état, mais il a
été obligé de se procurer pour le paiement de main-
tenir et à amener une somme de plus de trois mille
roules.

Je me trouve dans le même genre de tout
ressort, avec mes enfants, avant au jour le jour;
j'ai en lieu le défaut de me procurer rapidement à la
demande de mon père qui est en état de servir par le comble
de dans quelques semaines de la guerre.

Des événements graves peuvent survenir, qui

Mais ma situation de telle chose n'est pas obligé
 - tions qui ne peuvent être les uns que par une
 libération du contrat de faire la loi de la
 légalité, qui n'entraînent à emprunter et à donner
 une garantie qui ne peut être autre qu'une hypothèque
 le dit hypothèque s'inscrit à la suite de celle
 d'Alcibiade, et le titre n'est pas plus grave que dans
 celui de 11, car c'est par suite de paiement
 que j'ai fait dans le contrat de ce dit domicile
 au lieu de Prévost G. Prévost. Je vous demand
 donc de me donner le plus tôt possible la transcription
 dont j'ai au présent besoin.
 En prévision de l'événement qui sera intervenu et
 en l'absence de ressources que j'aurais pu donner

rendraient une position plus difficile encore de
 guerre qui rend notre pauvre pays sur le bord
 d'éluder; j'entends de gens sérieux affirmer qu'elle
 sera générale avant deux mois, et ce titre prouve
 de réaliser les communications avec le Danube
 peuvent être coupées. Dans de telles circonstances que
 voudriez-vous à l'étranger avec mes enfants?
 Tristement préoccupé, mais fier de mes principes
 de ce fait de l'incertitude, je ne vis l'autre moyen
 d'y parer dans l'état actuel des choses que de contracter
 un emprunt. Dans le pays, cette opération
 sera, je crois, très difficile et très coûteuse. Si,
 dans mes relations, je trouvais l'argent nécessaire
 à un tel emprunt.

Report - 59,000 F
 Impression - 10,000
 Total 69,000 F

Mon frère, en vous rendant cette lettre, vous devez
 dire; Monsieur, lors du renseignements que vous pouvez
 donner sur l'état de mes affaires.
 Je suis l'auteur de profits de cette affaire, je
 vous envoie l'expression de ma bien vive gratitude pour
 le concours que vous me faites. C'est ma consolation
 de penser que j'ai pu compter sur votre amical intérêt
 dans les premiers jours que je traverse
 Bien sûr, Monsieur, l'assurance de mes
 sentiments affectueux
 Bonsoir-Madame Comte

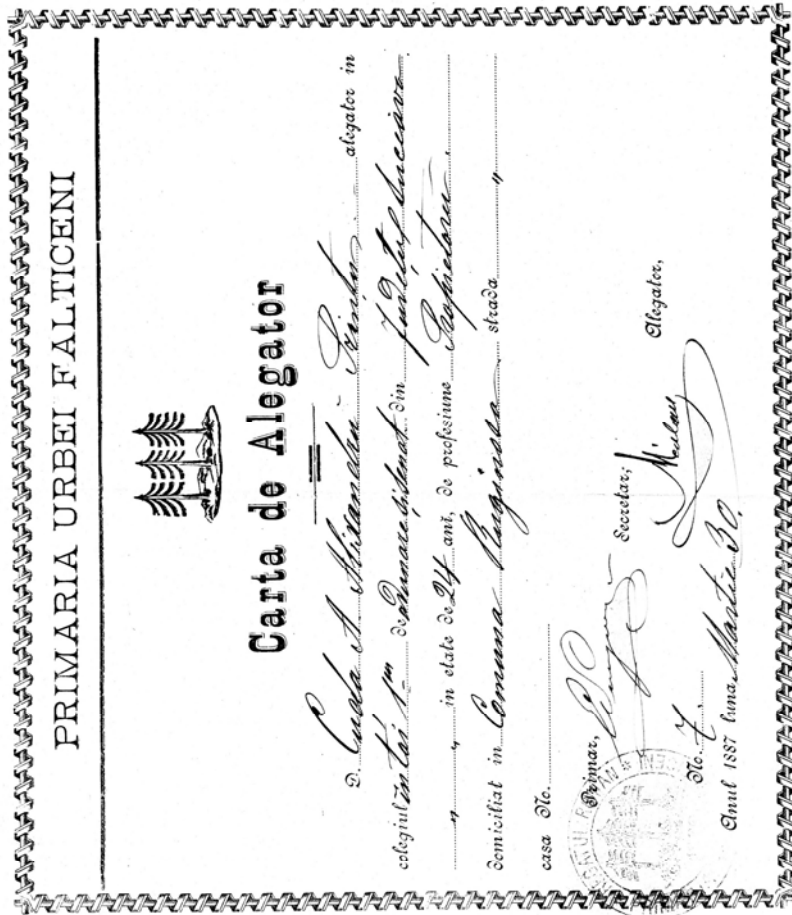
Boulgne sur Seine
 Avenue des Princes, 21
 22 mai 1877

La seule ressource dont je me puisse même par dis-
 poser dans le cas où, ne tenant pas de fournir pour
 l'argent, je serais contraint de le recevoir pour l'ap-
 peler, cette lettre, hélas! en présence de je ne puis être
 circonstance, l'âme paraît indigestible que vous m'avez
 mis à disposition, une somme suffisante pour couvrir
 mon existence et celle de mes enfants pendant ma vie
 en tiers, soit une somme de cinquante mille francs
 qui se dérange comme suit:
 Ma dépense personnelle - 14,000 F
 Dépense de l'éducation de l'enfant
 De l'entretien de la maison - 36,000 F
 (Depuis que nous que je dirige la
 dépense de la maison, je suis forcé de
 m'occuper que cette somme est insuffisante.)
 Ce compte 50,000 F

Planşa VII

1877 mai 22, Boulgne sur Seine, France. Scrisoarea principesei Elena Cuza
 către membrii Consiliului de familie din țară

PRIMARIA URBEI FALTICENI

Plasa VIII.
1887 martie 30, Fălticeni. Carte de alegator.

SOCIÉTÉ FRANÇAISE D'ARCHÉOLOGIE

POUR LA CONSERVATION ET LA DESCRIPTION DES MONUMENTS HISTORIQUES

Fondée à Caen, en 1834

RECONNUE COMME ÉTABLISSEMENT D'UTILITÉ PUBLIQUE

Dans la séance du 10 décembre 1898, le Conseil administratif de la Société française d'Archéologie, établie pour la conservation et la description des Monuments historiques, a nommé membre étranger de cette Compagnie Monsieur V. Urechia, Sénateur, membre de l'Académie Roumaine, à Bucharest.

En conséquence, Monsieur le Sénateur V. Urechia est prié de seconder de tout son pouvoir les travaux de la Société de faire dans le pays qu'il habite toutes les démarches qu'il croira utiles pour empêcher la dégradation des Monuments historiques et pour obtenir la conservation de ceux dont l'existence serait menacée.

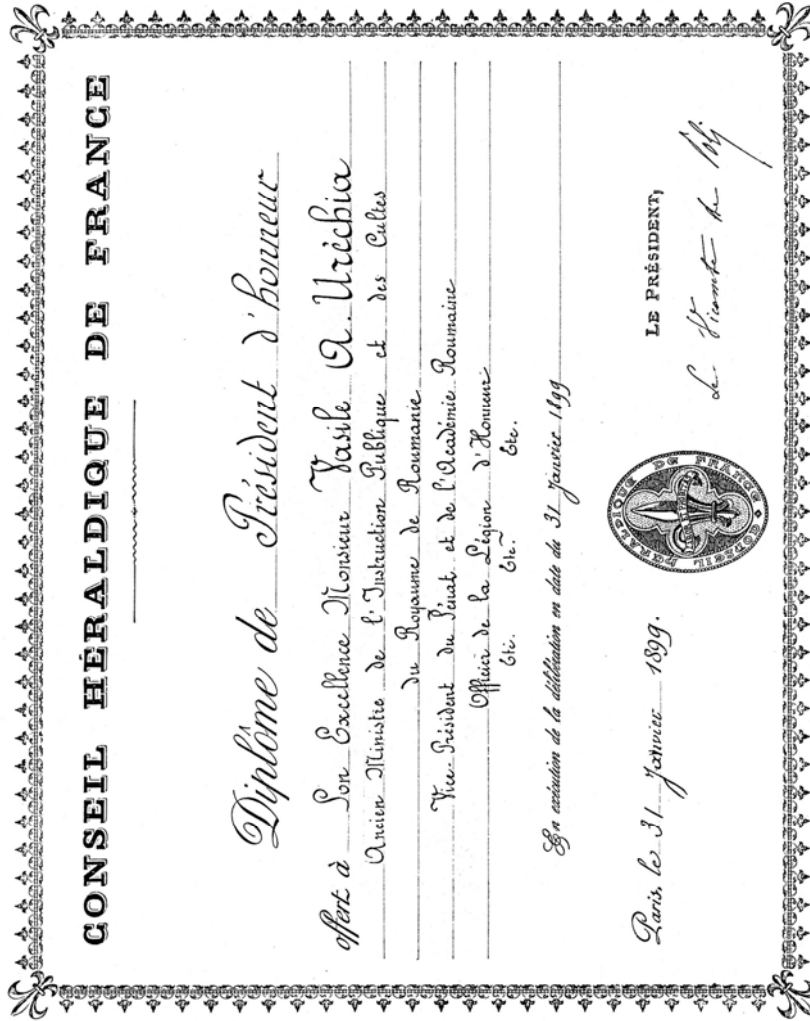
Delivré à Caen, le 25 février, 1898.

<p><i>Emile Leaver</i></p> <p>Le Trésorier,</p>	<p><i>Cte de Marsy</i></p> <p>Le Directeur,</p>
<p><i>Wis...-197</i></p> <p>Le Secrétaire général,</p>	<p><i>Cte de Marsy</i></p> <p>Le Directeur,</p>

Caen, Imp. H. Dubouche, rue Franklin, 2.

Planşa IX.

1898 februarie 25, Caen. Diplomă acordată de Societate Francaise d'Archéologie lui Vasile Alexandrescu-Urechia

Planşa X.

1899 ianuarie 31, Paris. Diplomă acordată de Consiliul Heraldic al Franței, lui Vasile Alexandrescu-Urechia

ROMANIA

Adunarea Deputaților

Păcurari, 29 Martie 1900

Zubite Valeriu,

Amu mareă părere de
râu p-ă te amint că ai
fost rîu masacrat prin
budgetul anulat în '98.

La suprimat mar
ăntăm postel de supri-
veghetor de ordine, curu
de alt fel n'a făcut la
toate licele, dar, ce e
mar desplănt, n'a re-

șey și din via de bolho-
ticar de la 150 Cr la
100.

Te pocietue de budget,
prezentat Comitet, nu se
poveșca nici o redusci
pe de altă part pentru co-
niciuă budgetare rugasem
pe Arion să arbat grje
nă eu mi se facă ceru-
ni el, ved bine, eu n'a
pe ea ocupat de intere-
sele noastre.
Lucrarea comitet bud-
getare n'a firmat secretă

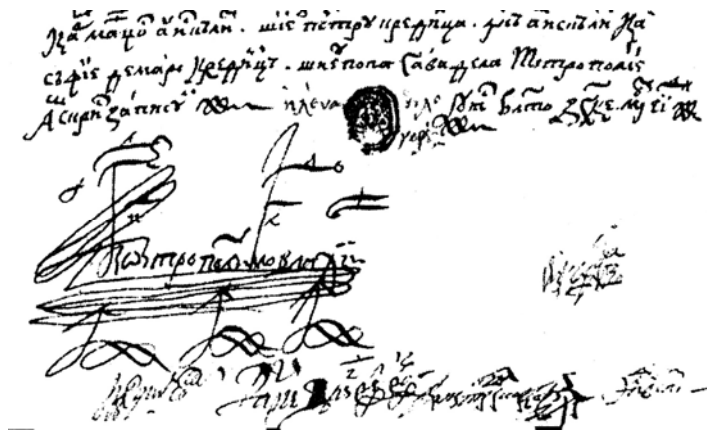

și numai așa mi s-a
 distins, în cât m-a mar-
 fat vreme să se facă
 ceva. Mușchetul l'a vi-
 tat atâ în total.
 Am spus Ministrului
 sepe aceluia, a recușinat
 și se îndreptăta ce se
 face și miza spui că
 lucrurile nu se poate altă
 rezolvă decât rezolu-
 țiune pe tine și boflio-
 țiecar și custodie, ad-
 carini loc în ră-

ștat.
 Vieni la Galați, vor-
 vești ce marș este de
 făcut.
 Cel de Kantar mine Timi-
 șoreanu de ce fi se
 înșurubim.
 Salutați-mă
 Al. Alexandrescu

Planșa XI.

1900 martie 20, București. Scrisoarea trimisă de prof. univ. și senatorul Vasile Alexandrescu-Urechia lui Valeriu Surdu.

Planșa XII.
Sigiliul lui Nicolae Costin.

Planșa XIII.
Sigiliul lui Dimo Khristodol, 1802.

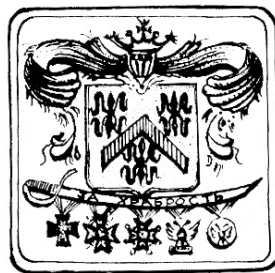
Planșa XIV.
Sigiliul Judecătoriei ținutului Covurlui, 1832.

Planșa XV.
Sigiliul Isprăvniciei ținutului Covurlui, 1834

Planșa XVI.
Sigiliul unui membru al familiei Mavrocordat

Planșa XVII.
Sigiliul lui Constantin Mavrocordat - Blaremburg.

UN DOCUMENT INEDIT PRIVIND URMAȘII DOMNITORULUI ALEXANDRU IOAN I CUZA

Ion ROGOJANU

Viața familiei domnitorului Unirii Principatelor Române Unite (1859), al României și Românilor (din anul 1862), după decesul acestei ilustre personalități politice naționale (în 1873), ne este destul de bine cunoscută prin intermediul monografiilor Personalia¹ și a unor studii care au valorificat o multitudine de documente din fonduri arhivistice de stat și din colecții private.

Materialul documentar relevă atât destinul nefericit al Doamnei Elena Cuza și al membrilor familiei, copiii adoptați Dimitrie Al. și Alexandru Al. Cuza, retragerea demnă din viața publică, sacrificiile sale materiale și morale, dăruirea sufletească și demersul ei constant și conștient, de fidelitate și de apărare a memoriei marelui bărbat de stat al românilor, unul din ctitorii României moderne, precum și avatarurile vieții, într-o singurătate motivată de grelele lovituri primite îndeosebi de decesul timpuriu al tinerilor prinți - Dumitru (1864-1888) și Alexandru (1863-1889), ambii înmormântați la Ruginoasa.

Prezentăm, în acest context evenimential, un document inedit, **Testamentul lui Dimitrie Al. Cuza**, care va intra în lumea umbrelor, nu mult timp de la așternerea în scris a unei ultime dorințe care îi va îndurera pe cei dragi, transferând o sarcină dificilă, cauzată de administrarea deficitară a moșiei Ruginoasa² și de înlăturare a înstrăinării averii imobiliare și funciare a familiei Cuza.

---

¹ Vezi Gh. Ghibănescu, *Cuzeștii*, 1912; C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza Vodă*, ed. a II-a, București, 1970; volumul *Cuza Vodă. In memoriam*. Coordonatori: L. Boicu, Gh. Platon, Al. Zub, Ed. Junimea, Iași, 1973 (vezi, în principal, studiile semnate de Ștefan S. Gorovei, *Strămoșii principelui Al. I. Cuza*, p. 25-34); Nistor Ciocan, *Al. I. Cuza. Note genealogice*, (p. 35-50); Dumitru Ivănescu, *Contribuții la biografia lui Al. I. Cuza înainte de domnie* (p. 51-86); Paul Păltănea, *Al. I. Cuza, părcălab al Ținutului Covurlui* (p. 87-100); Dumitru Vitcu, *Alexandru Ioan Cuza – anii exilului* (1866-1873) (p. 551-566); Al. Zub, *Posteritatea lui Cuza Vodă* (p. 581-629); Lucia Borș, *Doamna Elena Cuza*, Ed. Casa Școalelor, s.a.

² Încredințată lui Panaite Docan, vărul domnitorului, și a soției sale, Smărăndița Docan, care s-au pretat la abuzuri și dorința de îmbogățire ilegală (vezi D. Vitcu, *op. cit.*, in vol. citat, p. 561.)

Stema princiară
a
Tribunalului Suceava,
lui Dimitrie Al. Cuza

[Rezoluție 6/18 XII.1886]

Președinte<le>

(ss) Șt. N. Albu

Testament,

Je legue ma fortune entière a mon frère bien-aimée, le Prince Alexandre Al. Couza, a chargé pour lui de servir une rente viagère de quinze mille francs (15.000 fr.) par an à ma Mère bien-aimée, la Princesse Hélène.

Bucharest, ce 6/18 Décembre 1886

(ss) **Prince Démetre Al. Couza**

Proces verbal

No. 17

Anul 1889 Ianuar 3 zile

Tribunalul Județului Suceava

Văzând cerirea înregistrată > no. 56 de astăzi a D-lui Dimitrie George Rosetti, procuratorul Prințului Alexandru Cuza după procura autenticată de Tribunalul Iași, Secția a III-<a>, sub no. 2533, din 31 octombrie 1888, relativă de a se transcrie în registrul de transcripțiuni Testamentul def<unctului> Prinț Dimitrie Cuza, cu data 6/18 Decembrie 1886, după care să se elibereze D<omniei> sale originalul Testamentului.

Având în vedere că Testamentul a cărui transcriere se cere și care este depus în tribunal de Prințul Alexandru Cuza, pe lângă cererea <în>registrată no. 8309, din 27 octombrie 1888, este olograf scris și subscriș în limba franceză de def<unctul> acum Prințu<l> Dimitrie A. Cuza și tradus în cea română de expertul numit de tribunal, D-l avocat N.I. Rainu, după cum atestă traducerea din aceeași zi păstrată în original la tribunal și din conținutul lui se constată că def<unctul> acum, Prințul Dimitrie A. Cuza a lăsat averea sa întreagă fratelui său, Prințul Alexandru A. Cuza, cu sarcina pentru el de a servi arendă viageră de 15.000 franci pe an mamei sale, Prințesa Elena Cuza.

Având în vedere că din cererea <în>re<gistrată> sub no. 56, de astăzi, a d-lui Rosetti, de punere a Prințului Al. Cuza în posesia unei averi rămase de la def<unctul> se compune din avere imobilă, între care este și moșia Ruginoasa, cu toate cătunele ei din Plasa Siret, acest județ.

Văzând și dispozițiunile art. 722 Pr<ocedură> civilă,

Tribunalul ordonă,

A se transcrie în Registrul de Transcripțiune pe anu<l> curent, Testamentul def<unctului> Prinț Dimitrie A. Cuza, cu data 6/18 decembrie 1886.

Această Ordonanță se va trece în cuprindere pe originalul Testamentului după care se va elibera Testamentul în primirea D-lui Dimitrie G. Rosetti, procuratorul Prințului Al. Cuza, sub luare de dovadă.

(ss) St. N. Albu

contrasemnează A. I. Jianu

*L.S. Sigiliul: ROMÂNIA. Tribunalul District<ului> Suceava,
Grefier,
(ss) I. Gorschi*

Acest Testament s-a transcris în Registrul de Transcripțiuni de la acest Tribunal sub no. 2 de ordine, astăzi la trei Ianuarie 1889.

Pentru toată credința, eu am subsemnat, eu, grefierul Tribunalului Suceava.

*Grefier,
(ss) I. Gorschi*

No. 2

ROMÂNIA
Tribunalul Jud. Fălciu
Prescript Verbal no. 50

Văzând cererea înregistrată sub no. 65 a D-lui Dimitrie G. Rosetti<i>, procuratorul Principelui Alexandru Cuza, după procura autenticată de Trib. Iași, secția III-a sub no. 2535, din 31 octombrie 1888, de a se transcrie în Registrul de Mutațiuni al acestui Tribunal, Testamentul olograf al def<unctului> Principe Dimitrie Cuza, cu data de 6/18 decembrie 1886,

Văzând originalul Testament, prin care defunctul Principe D. Cuza instituie <ca> legatar universal pe toată averea sa pe Principele Alexandru Cuza, cu sarcina de a servi o rentă viageră de 15.000 lei pe an mamei sale Principesa Elena Cuza.

Văzând cum puterea acestui Testament Principele AL. Cuza a fost pus în posesiunea întregii averi a def<unctului> D. Cuza de Trib<unalul> de Suceava, unde s-a deschis succesiunea, după cum probă prescriptele verbale no. 3281, din 27 octomb<rie> 1888 și no. 16 din 3 ianuar<ie> 1889,

Văzând cum averea de moștenire este și jumătate din moșiile Bărboșii, Hoceni și Gușița cu cătunele lor, situate în acest județ, a căror proprietar trece prin sus zisul Testament către Principele Alexandru Cuza,

Văzând că taxa de înregistrare a fost plătită pentru întreaga succesiune la Casieria G<enera>lă <a> Jud. Suceava, după chitanța no. 338, din 3 ianuar<ie> a.c., după cum se constată prin procesul verbal de punere în posesiune a Trib<unalului> de Suceava no. 16, din 3 ianuar<ie> a.c.,

Văzând art. 722 Procedură Civilă

Tribunalul ordonă,

A se transcrie în Registrul de Transcripțiuni pe anul curent Testamentul defunctului Prinț Dimitrie A. Cuza, cu data 6/18 decembrie 1886.

Această Ordonanță se va trece în cuprindere pe originalul Testamentului, după care se va elibera Testamentul cu primirea (în mână directă, subl. ns.) <a> D-lui Dimitrie G. Rosetti, procuratorul Principei Alexandru Cuza.

Dat astăzi cinci ianuar<ie> 1889.

(ss) Greiu

(ss) Racoviță

Grefier,

(ss) B. Mihăileanu

L.S. Sigiliul: „ROMÂNIA. Tribunalul District Suceava”

Grefa Tribunalului Fălciu

Atestă că prezentul Testament s-a transcris la no. 2 în Registrul de Transcripțiuni de la acest Tribunal, astăzi cinci ianuar<ie> 1889.

Grefier,

(ss) B. Mihăileanu

Descrierea stemei prințului Dimitrie Alexandru Cuza:

Scut oval, având în câmpul heraldic stemele Principatelor Române Unite, capul de bour, broșând pe roșu, în dreapta; acvila cruciată cu zboruri în sus, broșând pe albastru, în stânga; scutul este timbrat de o coroană princiară închisă; panoplie de arme și steaguri și o mantie de purpură cu hermină, surmontată de o coroană princiară închisă; flancată de însemnele: o cârjă arhierescă(!) și de o sabie.

**A HITHERTO UNPUBLISHED DOCUMENT CONCERNING
THE DESCENDANTS OF PRINCE ALEXANDRU IOAN I CUZA**

- Abstract -

The author, a well known antiquarian (especially of items related to the national poet of Romania, Mihai Eminescu) and publicist, introduces in the scientific circuit a hitherto unpublished document – *The Will of Dimitrie Al. Cuza* (1886), bearing the personal royal blazon, which reveals some biographical aspects of the family of the Reining Prince Alexandru Ioan Cuza.

pe nedreptăţile -
Prezintă Tribunalului Scuru
H. W. Allen

Testament.

Je lègue ma fortune en viè à mon père bien-aimé, le Prince Alexandre de Louga, à charge pour lui de servir une rente viagère de quinze mille francs (15,000) par an à ma fille bien-aimée, la Princesse Hélène.

Mohacs, ce 6e Décembre 1881

Prince Alexandre H. Louga

Procu Parhal

N° 17

Anul 1889, Ianuar 3 de la
Tribunalul Jucăleului Scuru

Văzând scrisa nr. 17 de astăzi a P^{re}ș. P^{re}ș. George Hristu Procuratorul Tribunalului Alexandru Cebea după proceura autentică dată de Tribunalul Scuru din 27. 12. 1881 din 31. Octombrie 1881, referitoare la a se transcrie în registrul de transcripțiuni Testamentul def. Prinț. Dimitrie Cebea în data 11. Decembrie 1881 după care se elibereze P^{re}ș. originalul testamentului. —

Având în vedere că Testamentul a căruia transcrierea se cere

și care este depus în Tribunalul de Prinț. Alexandru Cebea pe lângă scrisa nr. 17 din 27. Decembrie 1881 este eliberat scris și subscris în limba Franceză de def. aron Prinț. Dimitrie A. Cebea și în data în care Prinț. Dimitrie de apărut anul de Tribunalul de Scuru S. A. Prinț. după cum atestă în decernarea scrisă și pastrează în original la Tribunalul de Prinț. autenticul lui și conștientă în def. aron Prinț. Dimitrie A. Cebea au locat aron să întocmească ștampilei din Prinț. Alexandru A. Cebea au scrisă peșteră el de a servi oșină mageră de 15000 francs pe anii mamei sale Princesse Helene Cebea.

Având în vedere că din scrisa nr. 17 de astăzi a P^{re}ș. Hristu, Procuratorul Tribunalului A. Cebea în proceura mea aron ramasă și în def. Prinț. Dimitrie Cebea și conștientă cum că aron scrisă de la def. și compune din aron ștampilei între care este și scrisă Augustina cu test. notoria și din Prinț. Ștefan Hristu. —

Văzând și dispozițiunile art. 1020 din Codul de Procedură
Tribunalul

Având în vedere că transcrierea în registrul de transcripțiuni pe aron scrisă Testamentul def. Prinț. Dimitrie A. Cebea în data 11. Decembrie 1881.
Pe aron ordonanță scrisă din în ștampilei pe originalul testamentului, după care se va elibera Testamentul în primăria P^{re}ș. Prinț. Ștefan Hristu Procuratorul Prinț.

**VALORI MEMORIALE DIN COLECȚIILE
MUZEULUI DE ISTORIE GALAȚI ȘI ROLUL LOR
ÎN CERCETAREA VIEȚII COTIDIENE**

Elena-Ingrid BAHAMAT

În conștiința fiecărui om se face auzit, măcar din când în când, glasul memoriei. Acesta poate fi mai mult sau mai puțin răspicat, în funcție de nivelul educației, al recepției mentalului colectiv, de ieri și de azi, al fiecăruia dintre noi. Dar, cu siguranță, nimeni nu poate infirma o raportare la memoria faptelor, oamenilor, vremilor de ieri și alaltăieri, măcar în momentele cheie ale existenței.

Prin rolul său educativ, muzeul trebuie să urmărească și cultivarea acestei raportări, în sens benefic, instructiv, atât pentru tânăra generație, cât și pentru publicul matur, al cărui apel la memorie poate avea legături chiar cu istoria recentă.

În acest context se înscrie și activitatea de cercetare și valorificare a patrimoniului muzeistic cu caracter memorial, concretizată prin dezvăluirea unor repere semnificative pentru oameni, fapte, locuri, stiluri de viață, din epoci diverse. Ele pot contura un *modus vivendi*, cu rădăcini într-o realitate anterioară și ecouri (reverberații) în prezentul nostru.

Se pot astfel reconstitui atmosfere de epocă, se pot analiza și înțelege mentalități individuale sau colective, atitudini ce decurg, implicit, din acestea, se pot chiar creiona modele de viață. În cazul istoriei memoriale se impune, astfel, necesitatea păstrării unui echilibru între obiectivitatea cercetării istorice și conotațiile afectiv-emoționale inerente. Odată obținut, acesta permite interpretări asupra unor realități existențiale, perspective inedite asupra unor stiluri de viață, tipuri ale devenirii cotidiene.

La întrebarea referitoare la utilitatea introducerii vieții de zi cu zi în domeniul istoriei, Fernand Braudel, răspundea, astfel: „Acest zi de zi reprezintă fapte mărunte care abia dacă se arată prin timp și spațiu. Cu cât restrângi spațiul observației la fragmente mărunte, întâlnești fie evenimentul, fie faptul divers: evenimentul s-ar vrea, se crede, unic; faptul divers se repetă, și repetându-se devine generalitate sau și mai bine, structură. El

invadează societatea la toate nivelele, caracterizează felul de a fi și de a acționa perpetuate la nesfârșit ”¹

Aceste considerații au stat și la baza demersului tematic inițiat de acest articol, preambul al unor cercetări aflate în derulare. Se urmărește relevarea intercondiționării cotidianului cu istoria memorială.

Tema de studiu vizează, în principal, bunurile muzeistice de artă decorativă cu valoare memorială locală, națională și nu numai, aflate în colecțiile Muzeului de Istorie Galați. Și trebuie să recunoaștem ca instituția menționată deține un număr considerabil de astfel de piese, filon de cercetare captivant.

Colecțiile memoriale *Makşay* (dedicată unei renumite familii de fotografi gălățeni, George și Jean Makşay) și *C.Z.Buzdugan* (jurist și om de cultură gălățean), precum și *Comisia Europeană a Dunării* (care a avut sediul la Galați) sunt importante pentru istoria acestui oraș riveran (din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea), cu ecou și în contextul național și internațional al epocii. Ele conțin bunuri de patrimoniu relevante pentru stiluri de viață specifice unor categorii sociale diverse, ce permit direcții de cercetare și valorificări expoziționale multiple, în sensul menționat.

Deosebit de semnificative pentru zona de interes științific amintită sunt și obiectele colecției *Memoriale-artă decorativă*. Acestea au aparținut unor personalități marcante ale României moderne (Alexandru Ioan Cuza, Costache Negri, Mihail Kogălniceanu, Carol I de Hohenzollern, Victor Place), familiilor, ori colaboratorilor lor.

Mobilier, piese cu rol funcțional sau decorativ, unicate, sau nu sunt repere ce ne ajută să „înțelegem mult mai bine ce a fost, cum a fost... să facem comparații între noi și ei”², înaintașii noștri.

Și când mai e vorba și de reprezentanți ai elitei românești, se poate sesiza și mai pregnant racordarea la spiritul occidental european, model al epocii respective și nu numai.

Un argument concret în acest caz îl constituie faptul că multe din obiectele ce fac subiectul studiului nostru proveneau de la renumite ateliere europene și se înscriu în caracteristicile stilurilor artistice ale perioadei.

Una din modalitățile de valorificare muzeistică a acestora îl reprezintă cea expozițională, interesant realizată în Muzeul „*Casa Cuza Vodă*”, din Galați și Casa Memorială „*Costache Negri*”, din comuna Costache Negri, județul Galați. În aceste două expoziții se reconstituie atmosfera saloanelor de epocă, specifică spațiului românesc al secolelor XIX-XX.

¹ Fernand Braudel, *Structurile cotidianului*, București, vol.1, p.15.

² Dan Berindei, *Pledoarie pentru istoria mărunță*, în „*Historia*”, an 1, nr.3, ian.2002, p.36.

„Salonul, ca formă de sociabilitate de tip occidental, apare în spațiul românesc în prima decadă a perioadei regulamentare... Sporirea contactelor cu societățile occidentale, ocupațiile militare străine și întoarcerea în țară a primelor generații de tineri care au studiat în străinătate au contribuit la rafinarea și dinamizarea vieții mondene”.³ Bineînțeles că această dinamizare s-a accentuat, în timp, căpătând și un specific local.

O privire de ansamblu, dar și o documentare aprofundată asupra modei vremii, ambientale și vestimentare, exemplificată și prin obiectele ce stau la baza cercetării noastre, pot duce la o comparație a civilizației românești cu cea europeană, cu rezultate benefice pentru zona autohtonă.

„Felul în care, la diversele sale etaje (ale societății), oamenii mănâncă, se îmbracă, se adăpostesc nu este niciodată indiferent...”⁴, fixând repere constitutive ale vieții cotidiene .

Demersul nostru are ca arie de preocupare un anumit astfel de „etaj”, așa cum am subliniat anterior, conturat de valori memoriale din patrimoniul instituției gălățene.

Etapele sale ulterioare sperăm să se constituie în argumente veridice în sprijinul considerațiilor prezentului articol.

Și dacă memoriei obiectelor îi vom adăuga un suflu imaginativ, transpunerea într-un alt timp se va face firesc, conferindu-i factorului emoțional rolul cuvenit.

MEMORIAL VALUES FROM THE COLLECTIONS OF THE HISTORY MUSEUM OF GALAȚI AND THEIR ROLE IN THE STUDY OF DAILY LIFE

- Abstract -

This article underlines the interdependency between memorial items and the study of daily life. It is a preamble to the more comprehensive study of the collection dealing with *Memorial Decorative Art* from the History Museum of Galați.

---

³ Dan Dumitru Iacob, *Premise pentru o istorie a formelor de sociabilitate mondenă. Salonul boieresc din prima jumătate a secolului XIX*, în „Xenopoliana”, X, 1-4, Iași, 2002, p.82.

⁴ Fernand Braudel, *op.cit.*, p.16.